T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (H.981-982/ M.1573-1574) TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 81-161)

Hazırlayan
Ali Rıza BÜLBÜL

Danışman
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI

Yüksek Lisans Tezi

OCAK 2019
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (H.981-982/ M.1573-1574) TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 81-161)

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Ali Rıza BÜLBÜL

Danışman
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI

OCAK 2019
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Ali Rıza BÜLBÜL

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“ 24 Numaralı Mühimme Defteri’nin (H.981-982/M.1573-1574) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.81-161)” adlı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	**Danışman**
Ali Rıza BÜLBÜL	Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI

Tarih Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Hasan Ali ŞAHİN

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI danışmanlığında **Ali Rıza BÜLBÜL** tarafından hazırlanan **"24 Numaralı Mühimme Defteri'nin (H.981-982/M. 1573-1574) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.81-161)"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

25/01/2019

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI .....

Üye : Prof. Dr. Özen TOK .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Eyüp KUL .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 25/02/2019 tarih ve 10 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

25/02/2019

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK

Enstitü Müdürü

24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (H.981/ M.1573-1574) TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 81-161)

Ali Rıza BÜLBÜL

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin en yüksek idari organı olan ve devletin tüm işlerinin yürütüldüğü Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararların suretlerinin kaydedildiği Mühimme defterleri, Osmanlı bürokrasisinin temel defter serileri arasında ilk sırada yer almaktadır. Mühimme defterleri içerik olarak bünyesinde devletin yönetimi ile ilgili siyasi, idari, askerî, sosyal ve ekonomi konularında önemli bilgiler barındırmaktadır. Bu özelliği sebebiyle de muhtevalarıyla bir çok araştırmacının ilgisini çekmektedir ve araştırmalara konu olmaktadır.

Bu tez; 1573-1574 yıllarına ait olan 24 Numaralı Mühimme Defterinin toplam 80 sayfasını (s.81-161) ve 215 hükmü ihtiva etmektedir. 24 numaralı Mühimme Defteri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivleri Başkanlığı - Osmanlı Arşivi Mühimme defterleri serisi içinde yer almaktadır. Defter toplam 354 sayfa olup, ilk 81-161 sayfası ele alınan bu çalışmaya konu olmuştur. İlk 80 sayfası ise Hatice ÇAĞLIKEÇECİGİL tarafından çalışılmış olup yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışmada, defterin transkripsiyonu ve hükümlerin özetleri yapılarak defterdeki olaylar değerlendirilip dönem hakkında bilgi verilmeye çalışıldı. Çalışmanın sonunda ise indeks ve 24 numaralı Mühimme defteri'nin (s.81-161) fotokopisine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mühimme Defteri, Divân-ı Hümâyûn, II. Selim, Donanma-yı Hümâyûn, Eşkıyalık.

AN EVALUATION AND TRANSLITERATION OF IMPORTANT AFFAIR (MÜHİMME) REGISTERS NUMBERED 24 (981 by hijri, 1573-1574 by gregorian calendar) (pages 81-161)

Ali Rıza BÜLBÜL

Erciyes University, Institute of Social Sciences Master Thesis

Supervisor: Professor Dr. Mehmet İNBAŞI

ABSTRACT

Mühimme Registers, the highest administrative organ of the Ottoman Empire and the copies of the decisions taken in the Divân-ı Hümâyûn, where all the works of the state were carried out, are in the first place among the fundamental registers series of the Ottoman bureaucracy. Mühimme Registers contain important information on political, administrative, military, social and economic issues related to the management of the state. Because of this property, it attracts the attention of many researchers with its contents and it is the subject of researches.

This thesis; The Mühimme Register of Number 24, which belongs to the years 1573-1574, it contains 80 pages (p.81-161) and 215 verdicts. Mühimme Register of number 24, Turkish Presidency State Archives of the Republic of Turkey-Department of Ottoman Archives, located in Mühimme Register series. The register is a total of 354 pages and the first 81-161 pages are the subject of this study. The first 80 pages were studied by Hatice ÇAĞLIKEÇECİGİL and accepted as a master thesis.

In this study, the transcription of the register and summaries of the verdicts were evaluated and the events in the notebook were evaluated and information was given about the period. At the end of the study, the index and copy of Mühimme Register number of 24 (p.81-161) are included.

Key Words: Mühimme Register, Divân-ı Hümâyun (Imperial Council), II. Selim, Donanma-yı Hümâyun (The imperial fleet), Banditry

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI ..... **ii**
ONAY: ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
ÖNSÖZ ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **x**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
II. SELİM DÖNEMİ (1566-1574)

1.1. II. Selim'in Şehzadeliği ve Tahta Çıkışı 11
1.2. Sakız Adası'nın Fethi 13
1.3. Yemen İsyanı ve İsyanın Bastırılması 15
1.4. Don-Volga Kanal Projesi 16
1.5. Açe Devleti'nin Yardım Talebi 18
1.6. Kıbrıs Adası'nın Fethi 18
1.7. İnebahtı Deniz Seferi 22
1.8. Venedikle Barış Antlaşması 24
1.9. Tunus Seferi 25
1.10. Süveyş Kanal Projesi 26

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. 24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN ÖZELLİKLERİ 28
2.1.1. Defterin Fizikî Durumu 28
2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler 29
2.1.3. Dil Özellikleri 32
2.1.4. Tarihlendirme 33
2.2. 24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN MUHTEVASI 33
2.2.1. Muhteva Özellikleri 33

2.2.2. Yöneticiler ve Memurlar İle İlgili Hükümler: 37
2.2.3. Suçlular ve Suçlara Verilen Cezalar İle İlgili Hükümler 39
2.2.4. Donanma İle İlgili Hükümler 41
2.2.5. İmar Faaliyetleri ile İlgili Hükümler 42
2.2.6. Çingeneler, Yörükler, Gurbet Taifesi ve Tatarlar İle İlgili hükümler 44
2.2.7. Vergilendirme İle İlgili Hükümler 46
2.2.8. Hukuk ve Adaletle İlgili Hükümler 48
2.2.9. Askeri Konular İle İlgili Hükümler 50
2.2.10. Madencilikle İlgili Hükümler 53
2.2.11. Eşkıyalık ve Asayiş Olayları İle İlgili Hükümler 54
2.2.12. Sürgün Cezası İle İlgili Hükümler 57
2.2.13. Muhtelif Konularla İlgili Hükümler 58
2.2.14. Hükümlerin Muhatap Makamları Ve Oranları 63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DEFTERİN TRANSKRİPSİYONU VE ÖZETİ

3.1. Defterin Transkripsiyonu 65
3.2. HÜKÜM ÖZETLERİ 171
SONUÇ 220
KAYNAKLAR 222
İNDEKS 227
EKLER 233
ÖZGEÇMİŞ 235

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin devlet teşkilatı, askerî yapısı, sosyal ve de ekonomik yapısı itibariyle bir bütün olarak ele alındığında çok sağlam temellere sahip olduğu görülür. Tüm bu yönleriyle arşivlerdeki çok zengin ve esas kaynak olan defterler, geçmiş dönemleri günümüze yansıtma kabiliyetine sahiptir. Arşivlerin esas ve temel malzemeleri arasında yer alan defterlerden olan ve Divân-ı Hümayun'da görüşülen konuları tafsilatlı bir şekilde ele alan Mühimme defterleri ise büyük bir öneme haizdir.

Defterlere de genellikle görüşülüp karara bağlanılan hususlar kaydedilirdi. Divân-ı Hümayun'da verilen kararlar da çeşitli defterlere, bu arada özellikle Mühimme Defterlerine geçirilmişlerdir. Bu defterlere, Divân-ı Hümâyûn'da "Padişah emri" niteliğinde çıkarılan fermanların hepsi yazılmışlardır. Böylece sözü geçen defterlerdeki hükümler konumuz açısından çok önemlidirler.

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi Mühimme defterleri serisi içinde bulunan, A. DVN. MHM. d 024 şeklinde tasniflendirilmiş *24 Numaralı Mühimme Defteri'nin* (H. 981 / M. 1573-1574) 81-161 sayfaları arasındaki 215 hükmü ihtiva etmektedir. Bu çalışmadan faydalanılarak ilim dünyasına yararlı olunması, ilgili döneme ait siyasi, sosyal, askerî, kültürel ve hukuksal konularda kesitler hâlinde sunulan verilerden önemli sonuçlara ulaşılabilir.

Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış olan *24 Numaralı Mühimme Defteri*'nin günümüz Türkçesine aktarımının hedeflendiği bu çalışmada, transkripsiyon hususunda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivleri Başkanlığı'nın Mühimme defterlerini yayınlarken benimsemiş olduğu usuller esas alınmıştır. Okunmasında tereddüt söz konusu olan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuş, okunamayan kelimeler (…), metnin orijinalinde bulunan boşluklar ise ( ) şeklinde gösterilmiştir. Sayfa numaraları [ ] şeklinde parantez içinde belirtilmiştir. Metinde kâtip tarafından sehven arka arkaya yanlışlıkla tekrar yazılmış kelime ve kelime grupları aynen muhafaza edilmiş olup üzeri çizilen veya sayfa kenarına tutulan notlar dipnot olarak belirtilmiştir.

H.981/M.1573-1574 Tarihli ve 24 Numaralı Mühimme defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s. 81-161) isimli Yüksek Lisans Tezi çalışmalarım süresince yardım ve ilgisini esirgemeyen; Mühimme defterlerini biz öğrencilerine tanıtan, öğreten ve

sevdiren danışmanım Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI hocama; Tarih Bölümündeki ilk günümden beri sevgi ve saygısıyla bizleri yücelten, Osmanlı Türkçesini bize aşılayan ve sevdiren, bu alanda her zaman destekçimiz olan sayın hocam Prof. Dr. Ali AKTAN'a; Yüksek Lisans dönemi boyunca ilgisini ve zamanını esirgemeyen Araştırma Görevlisi Rahman ŞAHİN'e; ve eğitim hayatım boyunca desteğini hep yanımda hissettiğim aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ali Rıza BÜLBÜL

2019 - KAYSERİ

KISALTMALAR

bk. Bakınız

BOA. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

çev. Çeviren

DİA. Diyanet İslam Ansiklopedisi

H. Hicri

haz. Hazırlayan

İA. İslam Ansiklopedisi

M. Miladi

yy. Yüzyıl

s. Sayfa

TTK Türk Tarih Kurumu

MEB Milli Eğitim Bakanlığı

C. Cilt

vb. Ve Benzeri

DTCFD Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi

M. Muharrem

S. Safer

Râ. Rebîülevvel

R. Rebîülâhır

Câ. Cemâziyelevvel

C. Cemâziyelâhır

B. Receb

Ş. Şabân

N. Ramazan

L. Şevvâl

Zâ. Zilkade

Z. Zilhicce

GİRİŞ

Tarih biliminde ana kaynaklardan olan arşiv kaynakları, Osmanlı merkez teşkilatının mükemmeliyeti neticesinde çok zengin kaynaklar bırakmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivleri Başkanlığı, bünyesinde birçok belge ve defteri barındırmaktadır. Osmanlı Arşivi'nde mevcut bulunan bu defterlerden birisi de Mühimme Defterleri'dir. Osmanlı bürokrasisinin temel defter serilerinden biri olan Mühimme defterleri adıyla anılanlar başı çeker. Bu defterler Osmanlı Devleti'nde divandan çıkan kararların bir suretlerinin yazıldığı bir tür zabıtlar veya siciller hüviyetinde olduğu için muhtevaları itibartiyle de pek çok araştırma sahasını ilgilendiren bir özelliğe sahiptirler.[1] Mühimme defterleri Divân-ı Hümâyûn'da verilen hükümleri ihtivâ ederek, bir yandan ülke yönetiminde alınan kararları göstermekte iken, diğer yandan ise Divân-ı Hümâyûn'un işleyiş biçimini ortaya koymaktadır.

Tarih boyunca irili ufaklı her devletin yönetimle ilgili işlerinin görüldüğü daireleri vardır. Tarihte kurulan Türk-İslam devletlerinden Selçuklularda "Divân-ı Â'lâ", İlhanlılarda "Divân-ı Kebir" ve Memlûklularda "Divân-ı Sultan" ismiyle anılan divânlar bulunmaktadır.[2] Kendinden önceki Türk- İslam devletlerinde görüldüğü gibi Osmanlı Devleti'nde de ilk kademedeki işlerin görüldüğü Divân-ı Hümâyûn isimli bir divân vardı.[3] Divan-ı Hümayun ilk zamanlar bizzat padişahın başkanlığında, sonraları veziriazamın başkanlığında birinci derecede devlet işlerini görüşmek üzere toplanan bir kurul idi.[4]

Divân-ı Hümayun, Padişahın hükûmeti demek olup, bu da saraya dahil olan bir müessesedir. Padişahın kapısı önünde *dîvânhâne* denilen salonda toplanırdı. Kubbealtı denilen bu salonda toplanırdı. Kubbealtı da denilen bu salon esasen üç kubbeli üç

---

[1] Feridun M.Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011,s.111

[2] Necati Gültepe, "Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi" , Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul 2000, s. 241.

[3] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK, Ankara 1988, s.1.

[4] Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara 1991, s. 19-26; Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C. 12, İstanbul 1993, s. 325-329.

bölümden oluşuyordu. İlk kubbenin altı asıl dîvân toplantılarının yapıldığı ve padişâhın toplantıları takip etmesine olanak sağlayan ***kasr-ı adl*** denilen kafes pencerenin bulunduğu odadır. Bu odanın hemen bitişiğindeki oda ise dîvân kâtiplerinin bulunduğu büro idi. Onunda yanındaki oda da devletin her türlü idari ve mâlî kayıtlarının bulunduğu ***defterhâne*** vardı.[5]

Osmanlı Devleti'nde Sultan Orhan zamanından itibaren dîvânın bulunduğu görülür. Nitekim dîvân Orhan Bey zamanından itibaren Fatih Sultan Mehmed'in ilk dönemlerine kadar kadar her gün toplanırdı. XVI.yy.'dan itibaren ise dîvân toplantıları haftada dört güne inmiş, bunun iki günü ise arz günü olarak kabul edilmiştir. Bu toplantılar XVII.yy. ortalarında ise haftada iki güne inmiş, XVIII.yy.'da Sultan Ahmed zamanında bir güne indirilmiştir.[6]

Anadolu Selçukluları'nın hükûmet teşkilatı örnek alınarak oluşturulan Dîvân-ı Hümâyûn'un önemi ve işlevi Fatih Sultan Mehmed döneminden sonra artmıştır.[7] Özellikle XV. yüzyıl ortasından XVII. yüzyılın ilk yarısına kadar olan dönemde Osmanlı Devleti'nin yönetimine mührünü vurmuş en önemli organdır. Divân-ı Hümayun, Osmanlı Devleti kurulduktan kısa bir süre sonra teşekkül etmiş, XV. yüzyıldan sonra ise giderek gelişerek XVI. ve XVII. yüzyılda en olgun dönemine ulaşmış, ve tam manasıyla kurumlaşmıştır. XVII. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise ehemmiyetini yitirmeye başlayarak sembolik bir hâle gelme süreci içine girmiştir.[8]

Divân-ı Hümâyûn'da görülen işlere bakıldığında Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtının en önemli kurumu olarak Divân-ı Hümâyûn toplantıları, Osmanlı Devleti'nin ilk ve orta devirlerinde çok önemli olup, birinci ve ikinci derecedeki siyasi, idari, askerî, örfi, şer'i, malî işler, şikayet ve davalar görüşülüp karara bağlanırdı. Dîvân hangi din ve millete mensup olursa olsun, hangi meslek ve tabakadan bulunursa bulunsun kadın erkek herkese açıktı. Divan üyesi olarak Divân-ı Hümâyûn toplantılarına Veziriazam, Vezirler, Kadıaskerler, Defterdarlar ve Nişancı aslî üye olarak katılırdı. Ayrıca Reisülküttap, Kapıcılar Kethüdası ve Çavuşbaşı da toplantılara katılırdı. Ancak bunlar dîvân hizmetkârı sayıldıklarından ötürü dîvânda oturmazlar ve

---

[5] Mehmet Ali Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,Fakülte Kitabevi, Isparta 2005,s.49
[6] Yusuf Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK Basımevi, Ankara 1991, s.8
[7] Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,s.49
[8] Ahmet Mumcu; Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divân-ı Hümayun, Birey veToplum Yayınları, 2.Baskı, Ankara 1986, s.1

ayakta beklerlerdi.[9] Klasik dönemde Osmanlı Devleti'nin dünyanın en kudretli devletlerinden biri olması sebebiyle doğudan ve batıdan bir çok elçi gelip gidiyor ve bir çok yabancı ülkeye elçiler gönderiliyordu. Bu sebeple dîvânda değişik bir çok dili bilen çok sayıda tercümanında bulunması gerekli idi.[10] Tercümanlık vazifesinin XVI.yy.'ın başlarından itibaren ihdas edildiği anlaşılmaktadır.[11] XVII. yüzyılda ise Dîvân-ı Hümâyun'da dört tercümanın görev yaptığı tesbit edilmiştir.[12]

XVII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Divân-ı Hümâyûn işlevsel görevini yitirdi ve hükümet için ayrı bir saray yapıldı. Buna ***Paşa Kapısı*** veye ***Bâb-ı Âsâfî*** denildi. Daha sonraları ise, ***Bâb-ı Âlî*** denmeye başlandı. 18.yy.'da ise Bâb-ı âlî'nin önemi artmaya başladı ve tüm devlet meseleleri oradan yürütüldü.[13] 1838'de Sultan II. Mahmud'un sadaret kurumunu kaldırması ve yerine başvekâleti tesis etmesi, Meclîs-i Vükelâ'nın Meclis-i Meşveret'in yerini alması gibi gelişmeler Dîvân-ı Hümâyûnum törenler dışındaki görevlerinin sona ermesine neden olmuştur. Ancak Dîvân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin son bulmasına dek ismen de olsa varlığını sürdürmüştür.[14]

Dîvân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin klâsik çağında, kimi zaman padişahtan sonra kimi zamanda padişahla birlikte en yüksek karar merciiydi. Devletin önemli bütün işleri burada görüşülüp neticeye bağlanıyordu. Merkeziyetçi bir yönetim tarzına göre gelişmiş Osmanlı Devleti'nde, siyasal ve hukuksal işlerin nasıl ele alındığı, bu konulardaki sorunların nasıl ele alınıp karar verildiği ilk etapta Dîvân-ı Hümâyûn'un iyiden iyiye incelenmesiyle anlaşılabilir. Bu nedenle Dîvân-ı Hümâyûn'u bu açıdan ele alıp irdelemek , Türk hukuk tarihinin bazı önemli sorunlarını gün yüzüne çıkarmak açısından bizleri dikkat çekici neticelere götürebilir.[15]

Dîvân-ı Hümâyûn'daki işler reisülküttab ve onun idaresindeki beylikçinin nezaretinde görülürdü. Dolayısıyla bunlara bağlı olarak çalışan çeşitli kalemler vardı. Bu kalemlere Dîvân-ı Hümâyûn kalemleri adı verilirdi.[16] Bu kalemler ise;

---

[9] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.9-10
[10] Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,s.59
[11] Cengiz Orhonlu, "Tercüman", İA. Cilt 12,s.176
[12] Mahmut H. Şakiroğlu, "Tercüman",DİA Cilt 40, İstanbul 2011,s.491
[13] Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,s.49
[14] Fikret Sarıcaoğlu, "Dîvân-ı Hümâyûn'un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210/1740- 1795), Osmanlı Araştırmaları, c. XXX (2007), s. 88-89
[15] Mumcu; Divân-ı Hümayun, s.1
[16] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.19

1. **Beylikçi veya Dîvân Kalemi**
2. **Tahvil Kalemi**
3. **Ruûs Kalemi**
4. **Amedî Kalemi**
5. **Teşrifatçılık Kalemi**
6. **Vak'anüvislik Kalemi**

Dîvân-ı Hümâyûn kalemleri, Bâb-ı Âlî'nin teşekkülünden önce Beylikçi, Tahvil, Ruûs ve daha sonra eklenen Amedi kalemi olmak üzere dört kısımdı ve her bir kısım amirine ***kesedar*** denilirdi.[17]

Beylikçi Kalemi (Dîvân Kalemi):

Dîvân-ı Hümâyûn'da alınan kararları tutan, müzakere edilen konular hakkındaki evrakı gereken yerlere havale eden büroya ***beylikçi kalemi*** veya ***dîvân kalemi*** denilirdi.[18] Bu bölümün reisi olan Beylikçi efendi, Dîvân-ı Hümâyûn kalemlerine nezaret eder, yabancı devletlerle yapılan anlaşmaları saklayıp muhafaza ederek uygulanmasını sağlar, her çeşit şikayetlere dair hüküm verir, toprak ve çeşitli konulardaki anlaşmazlıkları çözümler, ferman ve beratları yazdırarak arkasına kendi alametini koyardı.[19] Dîvân-ı Hümâyûn'da alınan kararların suretlerinin yazıldığı ***Mühimme defterleri***'nin tutulması, düzenlenmesi ve bunların beyaza çekilmesi işlerine de beylikçi kalemi bakardı. Beylikçi kaleminde çeşitli tarihlerden başlanılarak tutulan defterler arasında nâme-i hümâyun, mühimme, mühimme zeyli, atîk şikâyet, mukavelenâme, mühimme-i mektûm, mühimme-i Mısr, nefiy ve kısas, imtiyaz, muktezâ, kalebend, ahkâm, izn-i sefîne, tevcîhât-ı mülkiyye, kilise, şehbender, gayri müslim cemaatleri, nişan, tekaüd, kanunnâme-i askerî ve meclis-i tanzîmat defterleri sayılabilir.[20]

Tahvil Kalemi:

Tahvil kalemine; Nişan kalemi veya Kese kalemi de denilirdi. Tahvil kalemi vezir, beylerbeyi, mevâli denilen büyük şehir kadıları, sancakbeyi vs. gibi yüksek derecedeki memurların tayin ve terfi işleriyle alakalı kayıt ve evrakı muhafaza ederdi.

---

[17] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.39-40
[18] Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,s.59
[19] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.20
[20] Mehmet İpşirli, "Beylikçi", DİA, Cilt 6, İstanbul 1993,s.78

Bir kişiye timar ve zeamet verilmesi söz konusu olunca, kayıtlar Defterhane'de derkenar olarak işlenip Tahvil kalemine gönderilirdi. Tahvil kaleminde yazılan evraklar ise; **1**.Vezir, beylerbeyi, sancakbeylerinin *beratları* **2**. Bu beratla beraber verilmesi şart ve vazife icrasını mutazammın olan *tevcih fermanı* **3.** Tahvilat da denilen mahlul timar ve zeametlerin tevcihini mutazammın olan *tahvil hükümleri* yani *tahvil tezkireleri*. Tüm bu işlemleri yapan Tahvil kaleminin şefine ise ***Tahvil Kesedarı*** denirdi.[21]

Ruus Kalemi:

Bu kaleme aynı zamanda Rüus-ı Hümâyûn Kalemi de denilmektedir.[22] Vezir, beylerbeyi, ve timar sahipleri dışında devlet hizmetinde bulunanların tayin beratlarını ve vazife tevcihlerine ait belgeleri düzenleyen daire şeklinde tanımlanabilir.[23] Üç tür Ruus vardır. Bunlar; Ruus kaleminden verilen ruuslar, savaş nedeniyle seferde olan ordu tarafından verilen ruuslar ve Rikab-ı Hümâyûn Ruusu (Sadrazam cephede iken Padişahın emriyle rikab'da verilen ruuslar.)[24]

Amedî Kalemi:

Amedî Kaleminin reisi olan ***Amedî-î Divân-ı Hümâyûn*** veya ***Amedî*** veyahut sadece ***Amedci*** de denilen[25] bu amir, Tanzimattan önce divan katiplerinin şefi olan Reisülküttap'ın özel kalem müdürü durumundaydı. Gerek sadrazamın hükümdara yazacağı telhis ve takrirler, gerekse yabancı devletlere yazılan her tür yazılar Amedî kaleminde yazılır ve burada muhafaza edilirdi.[26] Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Avrupada dâimi elçi bulundurmaları üzerine, elçilerden gelen rapor ve yazıların kaydı, cevap yazılması vesaire tüm işlemlerin bu dairede yapılması Amedî Kalemi'nin önemini daha da artırmıştır. Amedî Kalemi, devlet sırlarına dâir olan şeyleri yazmakla görevli olduğu için bu kaleme alınacak kişilerin son derece ketum ve iyi ahlaka sahip kişiler olmasına özellikle dikkat edilirdi.[27]

---

[21] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.43-44
[22] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.45
[23] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.20-21
[24] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.46
[25] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.21
[26] Necati AKTAŞ, "Âmedci",DİA, Cilt 3,İstanbul 1991,s.12
[27] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.56

Teşrifatçılık Kalemi:

Divan-ı Hümayun'daki en mühim görevlerden olan[28] ve Kanunî Sultan Süleyman döneminde oluşturularak Dîvân'a bağlanan Teşrifat Kalemi (Teşrifat-i Dîvân-ı Hümâyûn) yönetiminde mâli bir büro iken başdefterdarlığa bağlıydı ve görev yeri defterdarın konağı idi.[29] Teşrifatçının saray işleyişini, adabını ve merasimleri çok iyi bilmesi şarttı.[30] Sarayda ve Dîvân-ı Hümâyûnda ayrıca Paşa kapısında yapılan merasimlerde elindeki defter mucibince protokolü uygulardı. Divanda maaş verilmesi, elçilerin kabulü, ziyafetler, Mısır hazinesinin gelmesi, Padişahın cülusunda ve bayramlarda yapılan merasim ve tebrikler, donanmanın sefere çıkması, geminin denize inmesi, Padişaha peşkeş çekilmesi, hil'at giydirilmesi vesaire işlerin tamamı teşrifatçıya aitti. Ayrıca vezir, beylerbeyi ve devlet erkânına ait olan rüsum ve harçların da defterini tutardı.[31]

Vak'anüvislik Kalemi:

Arapça vak'a ile Farsça nüvîs (yazan, yazıcı) sıfatından oluşan tabir önceleri vekāyi'nüvîs biçiminde de de kullanılmıştır. Devletçe kendisine verilen muhtelif işlere ait evrakların kaydını yapan vak'anüvis XVIII.yy.'dan itibaren Divân-ı Hümâyûn dairesi içinde görülmektedir. İlk Osmanlı Vak'anüvisi ise Nâima'dır.[32] Vak'anüvisler, yaptıkları görev sırasında bütün evrak ve vesikaları göremeyip, gizli olanları ağızdan işiterek kaydederlerdi. 18.yy.'dan önceleri ise *Şeyhnâmenüvislik* denen bir memuriyet mevcuttu. Vak'anüvislik, devletin resmî tarihçisi hüviyetindeydi.[33]

Divân-ı Hümâyûn Defterleri:

Divân-ı Hümâyûn'da çeşitli iş ve konularda bir çok defter tutulmaktaydı. Bu defterler içinde en önemli olanları; ***Mühimme Defterleri, Ahkâm Defterleri, Tahvil Defterleri, Ruus Defterleri, Name*** ve ***Ahidname*** gibi defterler olup bunların dışında konusuna göre farklılık gösteren bir çok defter de vardı. Önceleri, Mühimme defteri'ne kaydedilen değişik konular XVII.yy.'da konularına göre ayrı defterlere geçirilmeye

[28] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.58
[29] Filiz Karaca, "Teşrifat", DİA., Cilt 40, İstanbul 2011,s.270
[30] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.22
[31] Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,s.58
[32] Bekir Kütükoğlu, "Vak'anüvis", DİA.,Cilt 42,İstanbul 2012,s. 457-461
[33] Halaçoğlu, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,s.23

başlandı; böylece Mühimme defterleri yanında ecnebi defterleri diye de bilinen ***Şikayet Defterleri, Name Defterleri, Ahkâm Defterleri*** ve sonraları da ***Nişân Defterleri*** ayrı seriler olarak ortaya çıkmıştır.[34]

Bakıldığında arşivlerimizdeki ana kaynak defterlerden meydana gelmektedir çünkü; Osmanlı Bürokrasisinde asıl geçerli olan sistem defter sistemi idi. Dîvân-ı Hümâyûn'da alınan kararlar ise değişik isimlerle anılan ilgili defterlere ve de özellikle Mühimme Defterlerine geçirilmişlerdir. Bu defterlere, Dîvân-ı Hümâyûn'da "Padişah emri" veya "Padişah buyruğu" niteliğinde yazılan fermanların tamamı yazılmışlardır. Bundan ötürü bahsi geçen defterlerdeki "hükümler" konumuz açısından çok mühimdir.[35] Osmanlı Devleti'nde bürokrasinin temel defter serileri arasında Mühimme defterleri adıyla bilinenler başı çeker. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin en meşhur defter serisi olan Mühimme defterleri, muhtevaları dolayısıyla modern tarih çalışmaları ve yüksek karar organı olan Divân-ı Hümâyûn'un belgeleri olması sebebiyle de hukuk tarihi açısından ayrı bir öneme sahiptir.[36]

Mühimme defterlerine Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülen mühim konuların neticeleri ve alınan kararlar kaydedilirdi. Bu kayıtların sonradan birleştirilerek defter hâline getirilmesi ile Mühimme defterleri oluşturulmuştur. Mühimme defterlerindeki hükümler Dîvân-ı Hümâyûn'da alınmış olan kararların padişahın onayından sonra ferman hâline getirilmiş biçimleri olduğu için ferman rükünleri içeren belge suretleridir. Mühimme defterleri, XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına kadar gelen yaklaşık 350 yıllık bir zaman dilimi boyunca Osmanlı tarihinin aydınlatılmasında önemli bir konuma sahiptir. Osmanlı Arşivi'nde 1553-1905 tarihleri arasında tutulmuş 266 adet Mühimme defteri mevcut bulunmaktadır. Bu 266 ciltlik Mühimme tasnifinden başka, sonradan bulunan ve ayrı bir tasnife tâbî olan 17 defterden ibâret Mühimme zeyli, 68 Mühimme-i Askerî, 10 Mühimme-i Mektûm ve 15 Mühimme-i Mısır mevcut bulunmaktadır.[37]

Çalışmanın ana konusunu oluşturan Mühimme defterleri; Dîvân-ı Hümâyûn'da alınan

[34] Halil İnalcık, Osmanlılar, Timaş Yay.,3.Baskı, İstanbul 2010,s.124
[35] Mumcu, Divân-ı Hümayun; s.7
[36] Emecen, Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum,Timaş Yay.,İstanbul 2011,s.111
[37] 5 Numaralı Mühimme Defteri, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1994, s IX.

kararların suretlerinin yazıldığı defterler olup Beylikçi kaleminde hazırlanır.[38] Padişahın onayı sonrasında çıkan kararlar, beylikçi ve gerekirse Reisülküttâbın incelemesi ve kontrolünden sonra kâtiplerce kronolojik sırayla yazılırdı.[39] Bu katiplere ***"mühimme nüvisan"*** denilirdi. Nizam mâhiyetinde olan şeylerin kaydedilmesi için resmî dairelerde tutulan defterlere de bu isim verilirdi. Azâmi dikkat ve titizlikle tutulan bu defterler dâimi bir müracaat mercî idi. Bir iş veya eski bir uygulama mevzu bahis olduğu zaman bu defterlere mürâcat edilip bakılır, ona göre görüş beyân edilir veyahut uygulanırdı.[40]

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Mühimme Defterleri'nin birkaç çeşidi olduğunu belirterek[41], bu konuda şu bilgiyi vermektedir: "Bir alelâde tutulan mühimme olup açık olarak divân müzakerelerini havi idi. Diğer bir Mühimme defterinin adı ***Mektum-i Mühimme*** defteri olup gizli olarak yazılan hüküm veya fermanları havidir. Muharebe zamanında lazım olan bütün defterler sadrazam ve Serdar-ı Ekrem ile beraber sefere gönderildiğinden seferdeki müzakerelere ait tutulan Mühimme defterlerine ***Ordu Mühimmesi*** denilirdi. Sadrazamın da seferde bulunması münasebetiyle devlet merkezinde Rikâb-ı hümâyûn kaymakamının riyaseti altında toplanan divân veya meclisteki müzakereye dair tutulan deftere de ***Rikâb Mühimmesi*** ismi verilmiştir".[42]

Mühimme Defterlerinde yazılan hüküm ve emirlerin tarihi, kime gideceği, kiminle gönderileceği, yazılış nedeni ve yapılması gerekenler belirtilirdi. Mühimme defterleri tutulurken aynı gün çıkmış kararlar beraber yazılır ve alınmış olan kararlar kronolojik sıraya göre kaydedilirdi. Fakat XVII. yüzyıldan sonra bu uygulama bırakılıp, ayın günleri evâil (ilk onu), evâsıt (ortası) ve evâhir (son onu) olarak kaydedilmeye başlandı.[43] Mühimme defterleri; name, emir ve hüküm ile vesairlerinin tam metnini ihtivâ etmemektedir. Hükümlerde, elkab ve öteki formalite kısımlarını es geçerek veya özetleyerek asıl konu kaydedilmiştir. Sadece nakil, iblağ denilen konunun ana içeriği ve hüküm, emir denilen metinler aynen yazılmıştır. Yine fermanların asıllarında bulunan davet ve tuğra rükünleri de tamamen ihmâl edilmiş veya elkab gibi kısaltılarak hülâsası yazılmıştır. Hükme muhatap olan kişiye gönderilmek üzere kime teslim

[38] Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitapevi, Isparta 1997, s. 49.
[39] Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterleri" DİA, c. 31,İstanbul 2006, s. 521.
[40] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, c. 2, s. 605.
[41] Uzunçarşılı , Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı ,s.82
[42] Uzunçarşılı , *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*,s.82
[43] Halil Sahillioğlu, *Topkapı Sarayı Arşivi H. 951–952 Tarihli ve E- 12321 Numaralı Mühimme Defteri*, İstanbul 2002, s. IV.

edildiği de hükümlerin üst kısmında yazılmıştır. Kimi zaman Divân-ı Hümâyûnda verilen kararların kronolojik sırasına uyulmadan yazıldığı da görülür. Yine bundan başka bazı hükümlerin birden fazla muhatap veya bölgeye de gönderildiği görülürdü. Bu tür durumlarda hüküm tekrardan yazılmayıp "bir sureti" diye belirtilerek sadece gideceği yer yazılırdı.[44]

Divân-ı Hümâyûn defterlerinden birisi olan ve Mühimme defterlerinin vücuda gelişinden önce tutulan ilk ahkâm defterleri de bir çeşit mühimme sayılabilir.[45]

Yukarıda bahsedilen özelliklerine ek olarak Mühimme defterlerinin, içerik ve muhtevâ bakımından önem ve değerlerini de aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

Mühimme Defterleri;

1. Osmanlı Devleti'nin yönetimi açısından merkez ve taşra teşkilatındaki idari ve askerî uzuvlarının yapısı, karşılıklı ilişkileri, çalışma biçimleri, görev ve işlevleri ve hakkında önemli bir müracaat kaynağıdır. Kurumların organizasyon ve işleyişi, hukuki prosedür hükümlerinin ele alınmasıyla anlaşılabilir.

2. Sınır ülkeler ile Avrupa, kuzey Afrika, orta Doğu, Arabistan yarımadası, Rusya ve Kafkasya tarihleri açısından müracaat kaynağı olarak önemli bir muhtevâya sahiptir.

3. Osmanlı Devleti'nin azınlık yani gayrimüslim halkı ile olan münasebet ve ilişkileri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyâçlarının karşılanması konusu, ibadet ve ayin serbestiyeti, dinî yapı ve mabetlerin tamir ve inşâsı gibi konuları ihtivâ etmektedir.

4. Hac organizasyonu, surre alayları ve kutsal bölgelere götürülen hizmetler, konu olarak ayrı bir yer tutar.

5. Osmanlı kültür, sanat, imar, iskân politikası, çevre ve belediye hizmetleri,

[44] Mübahat S. Kütükoğlu, Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik), Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1994, s. 521-522; M. Tayyip Gökbilgin, Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi, Enderun Kitapevi, İstanbul 1992, s. 105

[45] Feridun Emecen-İlhan Şahin, *II.Bayezid Dönemine ait 906/1501 Tarihli Ahkâm* Defteri, İstanbul 1994, s. XV.

sağlık ve eğitim işleri, vakıf kurumlarının idâresi, teftişleri ve problemlerini içerir.

6. Askerî tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi açısından da ilk elden kaynaktırlar.[46]

Mühimme Defteri serilerinin büyük bir çoğunluğu Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer almakla birlikte, günümüze kadar ulaşabilen en eski tarihli Mühimme defteri Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki; H. 951 (1544) tarihli, E. 12321 Numaralı Mühimme'dir.[47] Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki defterlerin en eskisi ise H. 966–968 (M. 1558–1560) tarihli olan 3 Numaralı Mühimme defteri'dir.

Metnin aslına bağlı kalınmak için yapılan çalışmada transkripsiyon kuralları dikkate alınmıştır. Günümüz harflerine çevrilen her hükmün sol köşesinde köşeli parantezle [ ] defterdeki sayfa numarası belirtilirken, onun hemen yanında koyu şekilde yazılan rakamlar ise hüküm numaralarını belirtmektedir. Defterin orijinalinde sayfa numaraları defterin üst kısmında gösterilmiştir.

24 numaralı defterin transkripsiyonunda daha önce Başbakanlık Osmanlı Arşivi tarafından yayınlanmış defterler örnek alınarak çalışma yürütülmüştür. Çeviri yapılırken alfabemizde olmayan kelimenin ortasında ve sonunda yer alan ayın harfi (‘) işaretiyle hemze harfi (’) işaretiyle gösterilmiştir. Metin içinde okunamayan kelimeler (…) ile, okunduğu hâlde emin olunamayan kelimeler (?) ile, kâtibin yazmayı unuttuğunu tesbit ettiğimiz kelimeleri ise { } içerisinde gösterilmiştir.

[46] 5 Numaralı Mühimme Defteri, s. XI.
[47] Kütükoğlu, Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik), s. 521.

BİRİNCİ BÖLÜM

II. SELİM DÖNEMİ (1566-1574)

1.1. II. Selim'in Şehzadeliği ve Tahta Çıkışı

Sarı Sultan Selim diye bilinen[48] II. Selim, Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan'dan doğan ikinci oğludur. Vezir-i azam İbrahim Paşanın düğün şenlikleri devam ederken 30 Mayıs 1524'te Topkapı Sarayı'nda dünyaya geldi. Bu bakımdan İstanbul'da doğmuş ve tahta oturmuş ilk Osmanlı padişahıdır. Çocukluk yılları, idari tecrübe kazanması için sancağa gönderilmesine kadar olan süre sarayda iki ağabeyi ile birlikte geçti ve iyi bir eğitim aldı.[49]

Şehzade Selim sarayda iyi bir eğitimden geçtikten sonra 18 yaşına bastığı zaman 1542 senesinde Konya'ya sancak beyliği için yollanmıştır. Manisa sancak beyliğine gönderilmesi ise kardeşi Şehzade Mehmed'in ölümü ile gerçekleşmiştir. Kanûnî Sultan Süleyman'ın oğulları arasında başlayan saltanat mücadelesinde Şehzade Selim'e tahtın varisleri içinde pek şans tanınmıyordu.[50] 1553 tarihine gelindiğinde ise Kanûnî Sultan Süleyman'ın en büyüğü Mustafa olmak üzere Selim, Bayezid ve Cihangir isimlerinde oğulları hayattaydı.[51] Hürrem Sultan, evlatlarından Bayezid'i çok sevdiği için Bayezid'in tahta çıkmasını arzu ediyordu. Kanûnî Sultan Süleyman'dan sonra hükümdarlık adayları arasında tahta en uygun kişi Şehzade Mustafa'ydı. Yeniçeriler'in Şehzade Mustafa'yı desteklemesi, ayrıca buna binâen devlet yöneticileri arasında da Şehzade Mustafa taraftarları oldukça fazlaydı. Vukû bulan çeşitli hadiseler sonucunda Şehzade Mustafa, babası Kanûni Sultan Süleyman'ı ziyaret amaçlı gittiği çadıra girdiği esnada, 1553 tarihinde, Zal Mahmud Ağa tarafından boğularak öldürüldü.[52] Şehzade Mustafa'nın vefâtı Osmanlı topraklarında büyük üzüntü ve hayal kırıklığı yaratmıştır.[53]

Kanûni Sultan Süleyman Zigetvar seferine çıktığı sırada hasta ve zayıftı. Hastalığının

---

[48] Ahmed Akgündüz, Said Öztürk, *Bilinmeyen Osmanlı,* OSAV Yay.,İstanbul 2000,s.161
[49] Emecen, "Selim II", DİA, c.36, İstanbul 2011, s. 414.
[50] Şerafettin Turan, "II. Selim", İA, MEB, , C. 10, Eskişehir 1997, s. 434.
[51] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* TTK, Cilt II, Ankara 2011, s. 401.
[52] Uzunçarşılı, "*Osmanlı Tarihi*" Cilt II, s.403.
[53] Erhan Afyoncu, "Sokullu Mehmed Paşa", DİA, Cilt 37, İstanbul 2009, s.354.

nikris, dizanteri, nüzül ve hatta kanser olduğu hakkında çeşitli rivayetler vardır.[54] Padişah hastalığının giderek artmasına rağmen kuşatmayı dikkatle takip etmekteydi. Fakat burada savaş meydanında iken şanına yakışır bir şekilde 20-21 Safer 974 (6-7 Eylül 1566) gecesi hayata gözlerini yumdu, kalenin alındığını göremedi.[55] Kanûni Sultan Süleyman, 72 yaşında saltanatının 46.yılında öldü.[56] Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa, padişahın ölümünü, oğlu II.Selim Kütahya'dan Belgrad'a gelinceye kadar 48 gün hiç kimseye duyurmadı.Yeniçeriler arasında ise padişahın hasta olduğu ve bu üzden dışarı çıkamadığı haberlerini yaydı.[57] Kanûni Sultan Süleyman'ın vefat etmesi sebebiyle oğlu Kütahya valisi Şehzade Selim zaman kaybetmeden saltanata dâvet edilmiş, Kanûni Sultan Süleyman'ın vefatı ise askerden gizlenmişti; Şehzade Selim hızla Kütahya'dan İstanbul'a gelip tahta oturmuş ve sonrasında ise Belgrad'a gelmiş ve bu durumu Vezir-i azâm Sokullu Mehmed Paşa'ya bildirmişti.[58]

Yeniçerilere verilecek olan cülus bahşişi hususunda II. Selim tecrübeli devlet adamı Sokullu Mehmed Paşa'nın telkinlerine kulak asmayarak hocası Birgili Ataullah Efendi'nin ve lalası Hüseyin Paşa'nın görüşlerine uyarak daha saltanatının ilk günlerinde otoritesini kırmış ve bu durum ise askerin disiplinsiz davranışlarına ve bozulmalara yol açmıştır.[59] Yeniçerilerin disiplinsizliklerinin önünün alınması için istenilen bahşiş dağıtılmıştır. II. Selim'in tahta oturması ile dönemin ulemâsına da mertebelerine göre bahşiş dağıtılmıştır.[60]

Saltanatı karışıklıklar içerisinde başlayan II. Selim devlet idaresini Sokullu Mehmed Paşa, Şeyhülislam Ebussuûd Efendi ve Nişancı Celâl-zade Mustafa gibi Kanûnî Sultan Süleyman'ın deneyimli devlet adamlarına bıraktı.[61] Fakat ilk icraatı olarak damadları Piyale Paşa'yı ve Anadolu Beylerbeyisi Zal Mahmud Paşa'yı vezaret makamına, lalası Hüseyin Paşa'yı Anadolu Beylerbeyliğine tayin etti.[62] II.Selim'in saltanatı sekiz yıl sürmüştür. Bu sekiz yıl boyunca hiç sefere çıkmamış, bundan

---

[54] M.Tayyip Gökbilgin, Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566), Trakya Üniversitesi Yay.,1982,s.146
[55] Emecen,"Süleyman I", DİA,Cilt 38, İstanbul 2010,s.71
[56] Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat kurumları ve örgütleriyle Osmanlı Tarihi, Sadeleştiren: Neşet Çağatay, Cilt I-II,3.Baskı,TTK, Ankara 1992,s.106
[57] Ekrem Kolerkılıç, Osmanlı İmparatorluğunda Para, Doğuş Ltd.Şirketi Matbaası, Ankara 1958,s.37
[58] Uzunçarşılı ,*Osmanlı Tarihi, Cilt 3, I.Kısım*, s.1
[59] Uzunçarşılı, *"Osmanlı Tarihi"*, Cilt 3 ,1. Kısım, s. 5.
[60] Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", Türkler, Cilt 9, Ankara 2002, s. 644.
[61] Afyoncu, "*Sokullu Mehmed Paşa*", s.356.
[62] Emecen, "Selim II", s.416.

dolayı hiç sefere çıkmayan ilk Osmanlı hükümdarı olarak anılmıştır. Saltanatı süresince zamanının çoğunu sarayda geçirmiştir.[63] II.Selim, sarayın yeni yapılan yahut tamir edilen hamamında gezerken ayağı kayıp düşmesi sonucu[64] vücudunun muhtelif yerlerinde morarmalar meydana gelmiştir. Bu düşme olayının ardından, önce hummaya, daha sonra da mide hastalığına yakalanan II.Selim, 1574 tarihinde 52 yaşında iken vefat etmiştir.[65]

Peçevî İbrahim Efendi, Peçevî Tarihi adlı eserinde II. Selim'den ***"Padişah hazretleri, bilginlerin ve din adamlarının dostu, şeyh ve yoksulların koruyucusu idi. Hak edenlere bağışları bol ve esirgemesiz, sanki ihtiyaç zamanında nimetler yağdıran bir bereket bulutu idi."*** şeklinde bahsetmektedir.

II. Selim dönemin kaynaklarında zevk ve eğlenceye düşkün, içki meclislerine müdavim, çevresinde âlim ve şairlerin bulunmasından hoşlanan, bunların yanısıra müzisyen güreşçi ve canbaz gibi gösteri erbabını yanından eksik etmeyen cömert, kimsenin kalbini kırmak istemeyen âlicenap bir hükümdar olarak tanınır.[66] II. Selim aynı zamanda iyi bir şair olup "**Selimî**" ve "**Tâlibî**" mahlaslarıyla şiirler kaleme almıştır.

II. Selim, babası Kanûnî Sultan Süleyman'dan her anlamda çok zengin bir ülke devralmıştır. Bu dönemde cereyan eden siyasi olaylar şu şekilde ifade edilebilir.

1.2. Sakız Adası'nın Fethi

Osmanlı Devleti, denizlerde hâkim hâle geldikten sonra Akdenizdeki adaların büyük bir çoğunluğunu ele geçirmişti fakat Anadolu kıyısına çok yakın olan ve Cenevizlilerin elinde bulunan Sakız adasını bir miktar vergi karşılığı ve yapılan ticaret anlaşmasıyla nüfuzu altına almakla yetinmişti.[67] Batı Anadolu sahillerinin güvenliği için stratejik bir konumda olan Sakız Adası'nın hac yolu üzerinde bulunması, buradaki idarenin zayıflaması, halkın hoşnutsuzluğu, çoğunlukla korsan yuvası ve barınağı hâline

[63] İnalcık, Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar II", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, s.46.
[64] İsmail Hami Danışmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Cilt 2,Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s.421
[65] Faris Çerçi, Gelibolulu Mustafa Âli ve Künhü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri (I.Cilt), Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000, s.171
[66] Emecen, "Selim II", s.418
[67]Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi, Cilt 3, I.Kısım, s.6

gelmesi, özellikle Malta şövalyelerine Osmanlı donanması ile ilgili malûmat verildiğinin öğrenilmesi gibi nedenler Sakız Adasının fethini zarûri kılıyordu. Kanûnî Sultan Süleyman, son seferi olan Zigetvar'a giderken Cenevizlilerin hâkimiyeti altında bulunan bu adanın fethi için de Piyale Paşa'yı görevlendirmişti.[68]

Sonunda Piyale Paşa aldığı emir doğrultusunda 1566 yılı Nisan ayı sonlarında yetmiş parça kadırgadan oluşan donanma ile Sakız Adasının fethini gerçekleştirmek üzere hareket etti. Kaptan-ı Derya Piyale Paşa kumandasındaki Türk donanması Sakız Adası karşılarındaki Çeşme'de demirlemişti.[69] Bu sırada Piyale Paşa'ya hediyeler sunup görüşmek için gelen Sakız beylerini tevkif ederek ada alınmıştır. Sakız Adası'ndan getirilen zengin ganimetler İstanbulda kapıkullarına dağıtılmıştır. Bu başarısının ardından Piyale Paşa vezirliğe getirilmiş ve yerine yeniçeri ağası olan Müezzinzade Ali Ağa Cezâyir Beylerbeyliği ile kaptan paşalığa tayin edilmiştir. Sakız Adası'ndaki Cenevizli hakimiyeti sona erince ada Kaptan Paşa eyaletine bağlı bir sancak haline getirildi.[70] Sakız Adası'nın ele geçirilmesi neticesinde batı Anadolunun kıyı güvenliği sağlanmış oldu.

Çalışmaya konu olan kısımda Sakız Adası'yla ilgili 3 hüküm vardır.[71] Bunlardan biri olan 243 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir. *"Sakız beği Receb beğe hüküm ki bundan akdem Rodos beği olan Kaya dame izzihuya hükm-i hümâyûnum gönderilüb âsitâne-i saadetimden gönderilen on beş pâre kadırga ve müşârün-ileyh yanında olan beş pâre kadırga ile Kıbrısa varub anda olan şeker ve barutu alub ve sâir esbâbı alub gemilere tahmîl idüb seninle âsitâne-i saadetime gönderüb kendüsü kalan gemiler ile Trablusa varub anda olan barutu alıb gemilere tahmîl idüb donanma-i hümâyûna gelüb mülâkî olmak emrim olmuş idi ol-emr-i şerîfim alâ-ma kâne mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta sen dahi yanında olan gemiyle varub müşârün-ileyh Kaya dame izzihuya mülâkî olub Kıbrısa bile varub anda olan eğer şekerdir ve eğer barut ve yuvalık ve urgan ve kendir ve gayri esbâbdır Kıbrısa her ne ise emrim üzere gemilere tahmîl idüb dahi gemileri sen alub deryâ mevsimi ise âsitâne-i saadetime teveccüh idüb İstanbula tersâne-i âmireme teslim eyleyesin bâkî kalan gemiler ise müşârün-ileyh Trablusa varub Trablusda bulunan barut ve askeri alub âsitâne-i saadetime*

[68] İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e",s.644.
[69] Danışmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Cilt 2 ,s.340
[70] Ali Fuat Örenç, "Sakız Adası", DİA, Cilt 36, İstanbul 2009, s. 6.
[71] Hüküm 243, Hüküm 283, Hüküm 367.

getüresiz"

1.3. Yemen İsyanı ve İsyanın Bastırılması

II.Selim döneminde patlak veren hadiselerden biri de Yemen meselesi idi.[72] Yavuz Sultan Selim tarafından zamanında fethedilen Yemen'de arzu edilen huzur ve sükûnet ortamı bir türlü sağlanamamıştı. Bu durumun önemli müsebbibleri ise bölgede yerleşik olan şeyhler, imamlar, emirler ve Kölemen kalıntılarıdır. Osmanlı Devleti'nin burada egemenliğini tam olarak kuramamasında bölgenin merkeze olan uzaklığı da etkili olmuştur.[73] Osmanlı Devleti'nin bölgeye olan hassasiyetinin sebebi ise; 16.yy. başlarında Kızıldeniz ve Hint Okyanusunda Portekiz tehdidinin ortaya çıkması[74] ve ayrıca Portekizlilerin bölgedeki Müslümanlara saldırılarının önüne geçmek istemesi idi.[75]

Yemen'i ele geçirdikten sonra Osmanlı Devleti bölgeyi iki eyalet hâline getirmek sûretiyle idare etmeye başlamıştır.[76] Ancak bu durum, Osmanlı Devleti'nin egemenliğini tesis etmek bir yana dursun, burada otorite boşluğu doğurmuştur. Bu durumdan istifade etmek niyetinde olan ve Yemen'in iç bölgelerinde asırlardır hüküm süren Zeydiyye hanedanından İmam Mutahhar, isyan etmiştir. Sokullu Mehmed Paşa, Mutahhar isyanını bastırmak üzere serdar olarak Yemene Lala Mustafa Paşa'yı gönderdi.[77] Ancak Lala Mustafa Paşa'nın sadaret makamında gözünün olması,[78] ayrıca Mısır Beylerbeyi Sinan Paşa, kardeşi Ayas Paşa'nın idamında rolü olduğu için Lala Mustafa Paşa'nın serdarlığına pek sıcak bakmıyordu. Bu tutumu sebebiyle aralarında olan anlaşmazlıktan dolayı Lala Mustafa Paşanın serdarlığı çok uzun sürmedi. Sinan Paşa, Lala Mustafa Paşa'nın azledilemesini sağlayarak serdarlığın kendisine verilmesini sağladı.[79] Koca Sinan Paşa'nın Mısır Beylerbeyliği sırasında karşılaştığı en önemli mesele Yemen'deki İmam Mutahhar isyanıdır.[80] Koca Sinan Paşa serdarlığındaki Osmanlı ordusu, yapılan mücadele sonucunda İmam Mutahhar'ı mağlup ederek, itâate mecbur kılmış ve böylece buradaki Osmanlı idaresi yeniden

---

[72] Akgündüz, Said Öztürk, *Bilinmeyen Osmanlı*, s.162
[73] İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", s.644.
[74] İdris Bostan,"Yemen", DİA, Cilt 43,İstanbul 2013, s.406
[75] İhsan Süreyya Sırma, "Yemen'in Jeo-politik Durumu ve Osmanlı Devletine Katılması", Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı 12, İstanbul 1982, s. 438.
[76] Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihi Cilt 3, 1. Kısım", s. 27.
[77] Bekir Kütükoğlu, "Lala Mustafa Paşa", DİA, Cilt 27, İstanbul 2003,s.73
[78] Bostan, "Yemen", s.408
[79] İpşirli, "Koca Sinan Paşa", DİA, Cilt 26,İstanbul 2002, s.137
[80] İpşirli, "Koca Sinan Paşa, s.137

sağlanmıştır.[81] Bu başarısından dolayı *Yemen Fatihi* ünvânını aldı ve 1573'te Divân-ı Hümâyûn vezirleri arasında hükûmet işlerinde söz sahibi oldu.[82] 24 Numaralı Mühimme defterinde II. Selim Dönemi vezirlerinden olan Koca Sinan Paşa ile ilgili hükümler de yer almaktadır.[83]

1.4. Don-Volga Kanal Projesi

II. Selim'in saltanatı döneminde vukû bulan ve ciddi bir teşebbüs olmasına rağmen netice alınamayan olaylardan biri de Don-Volga kanal açma projesidir. Sadrazam Semiz Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında, 1563'te Don-Volga arasında bir kanal açılması ve bu nehirler üzerinde kaleler inşâ edilmesi düşünülse de ertelenmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in hükümdarlığından sonra, Karadenizin hâkimiyeti konusunda düzenli ve istikrarlı bir siyaset izlemeyen Osmanlı Devleti, olayların seyrine göre önlemler almayı yeterli görmüştür. Fakat dönemin siyasî ve askerî olayları bu gidişatı değiştirmiştir. Bu döneme gelene kadar Altınordu Devleti zayıflamış ve sonunda hanlık merkezi olan Ejderhan, Moskava'nın eline geçmişti. Ayrıca Osmanlı egemenliğine geçen ve Orta Asya ticaretinin önemli iskeleleri olan Azak ve Kefe gümrük getirisi yüksek ve ehemmiyet arz eden iskelelerdi. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin icap edebilecek bir Gürcistan, İran ve Kuzey Kafkasya seferinde askerine zahire ve lojistik nakliyesini sağlayacak güvenilir ve kestirme bir yol bulmak gerekiyordu. Hem bu sebepler hemde Ejderhan'ı ele geçiren Rusların Kafkasya'ya yayılmak ve Karadeniz'e inme tehdidine önceden önlem almak gerektiği için, Ruslar tarafından gelebilecek muhtemel bir tehlikenin önünü almak maksadıyla düşünülen tedbirlerin en önemlisi Don-Volga kanal projesidir.[84] Don-Volga kanal projesiyle önceden tedbir alınması gereken vaziyetlerin üstesinden gelinecekti.[85] Ayrıca bu dönemde Kefe Beylerbeyi olan Mühendislikte mahareti bulunan Kasım Paşa'nın "*Azak Denizi'ne dökülen Don Nehri ile Hazar Denizine dökülen Volga Nehirlerinin birbirine en yakın olduğu yerden 4 fersah (20-25 km.)kadar bir yer kazılsa Karadenizden Hazar denizine gemi ile geçmek mümkün olacağı için Türkistan tarafları Osmanlı Devleti'ne*

[81] Emecen, "Selim II", DİA, İstanbul 2011, C. 36, s. 417; A. Özcan, C. Eraslan, F. Başar vd. "II. Selim 1566-1574", Osmanlı Ansiklopedisi, İz Yayıncılık, C. 3, İstanbul 1999, s. 98-101.
[82] Bu konuda tafsilatlı bilgi için bk. Halil İnalcık Seçme Eserleri-II Devlet-i Aliyye (Klasik Dönem 1302-1606)
[83] Hüküm 222, Hüküm 291, Hüküm 293.
[84] Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihi Cilt 3, 1. Kısım s.35
[85] Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihi Cilt 3, 1. Kısım", s. 34.

katılabilir." şeklindeki mektubu Osmanlı Devleti'nin projeye olan ilgisini de artırdı ve Kasım Paşa projeyi gerçekleştirmekle görevlendirildi.[86]

Don-Volga kanal açma projesini biran önce gerçekleştirmek isteyen Sokullu Mehmed Paşa faaliyetlere başlamıştır. Her iki nehir arasındaki mesafenin üçte birinin kazılmasına rağmen[87] başta Kırım kuvvetlerinin muhalefeti (Kırım Hanı projenin gerçekleşmesi durumunda Osmanlı egemenliğinin Türkistan'a dek ulaşması neticesinde Kırım Hanlığı ortadan kalkar, sıradan bir eyalet hâline gelir düşüncesiyle[88]), mevsimin geçmesi, yiyecek sıkıntısının baş göstermesi gibi sebeplerden dolayı kazı işleri yarıda bırakılarak Astrahan (Ejderhan) üzerine hareket edilmiştir. Fakat ordu içerisinde baş gösteren huzursuzluklar neticesi seferden geri dönülmüştür.[89] Bu projenin hayata geçilmesi durumunda, Osmanlıların tam anlamıyla hâkimiyetine gireceğini bilen Devlet Giray Han'ın olumsuz propagandaları ve muhalefeti, kanalın açılmaması için Rusların yaptıkları faaliyetler ve Astrahan seferinin olumsuz şekilde neticelenmesinden dolayı, bu projeden olumlu bir netice alınılamamıştır.[90] Ayrıca Don-Volga kanal projesinin uygulanmaya çalışıldığı dönemde Osmanlı Devleti bütün dikkatini Akdenizde ticarî ve stratejik bir ada olan Kıbrıs'a vermesi[91] ve 1571 tarihinde Kıbrıs seferinin öneminin ağır basması bu projenin unutulmasına sebep olan başka bir faktördür.

1568'de merkezden gönderilen fermanla Süveyş Kanal projesinin keşfinin yapılması istenmiştir. Ancak Don-Volga kanal projesi yapımında başarısız olunması sebebiyle Süveyş kanalının yapımından da tamamen vazgeçildiği düşünülebilir.[92]

---

[86] Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat, s.109
[87] Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selânikî (Haz. Mehmet İpşirli), TTK, Ankara 1999, s.94.
[88] Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat, s.109
[89] İnalcık, "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569)", Belleten, Cilt XII, Sayı 46, 1948, s. 371.
[90] Osmanlı Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, C.12, 1999, s. 126.
[91] Mehmet Öz, Kanun-ı Kâdiîmin Peşinde Osmanlı'da "çözülme" ve Gelenekçi yorumcuları, Dergah yay.,İstanbul 2010, s.128
[92] Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, TTK, C.3, Ankara 2011, s.1262-1263.

1.5. Açe Devleti'nin Yardım Talebi

II.Selim devrinin önemli bir diğer siyasi olayı ise Açe Devleti'nin yardım talebi ve yapılan yardım girişimidir. Önceleri Sumatra Adası'nın kuzey batısında yer alan küçük bir Müslüman devlet olan Açe, sonradan sınırlarını genişleterek büyük bir devlet hâline geldi.[93] Mısır ve Hicaz'ın Osmanlı toprağına katılmasından sonra bu bölgenin emniyetini sağlamak işi doğal olarak Osmanlı Devleti'ne düşmüştü. Korsanlık ve sömürgecilik faaliyetlerini genişleterek büyüten Portekizliler, Hint Okyanusu'nda etki alanlarını arttırmışlardı. Portekizliler son dönemde okyanus adalarına da musallat oldular. 1563'te Portekizlilerin yoğun tehtidine maruz kalınca Açe hükümdarı Alaaddin Riyat Şah el-Kahhar Osmanlılardan yardım istedi.[94] Kanûnî'nin Zigetvar seferi sırasında bir elçi göndererek asker, top, topçu ve bazı uzmanlar talep etmişti. Fakat Kanûnî Sultan Süleyman'ın vefatı üzerine bu talep ancak II.Selim döneminde karşılık görmüştür. Sumatra'ya yollanan filoda 50-60 topçu ustası, birçok asker, toplar ile diğer silah mühimmâtı bulunuyordu. Ayrıca sultana hitaben bir ferman ile orada okunacak bir hutbe sureti gönderildi. Bu Açe Devleti'nin Osmanlı Devleti'ne tâbiyetini ifade ediyordu. Sumatra'ya giden Osmanlıların dönmedikleri ve oraya yerleştikleri bilinmektedir.[95]

1.6. Kıbrıs Adası'nın Fethi

II.Selim döneminde vukû bulan en önemli olaylarından birisi de Kıbrıs seferi ve Kıbrıs'ın fethidir. Doğu Akdeniz'de Osmanlı Devleti'nin güvenlik ve emniyeti için Kıbrıs çok stratejik bir konumdaydı. Kıbrıs'ın Osmanlılarca fethedilmesinin sebebi ise, Doğu Akdeniz çevresindeki tüm ülkelerin teker teker ele geçirilmesi neticesinde adanın kazandığı stratejik önemdir. Kıbrıs Adası'nın fethi, Akdeniz'de Osmanlı hâkimiyetinin kesin olarak tesis edilmesi bakımından gerekliydi. Çünkü ada 1489 yılından beri korsanlığı desteklemekte olan Venedik'in hakimiyeti altındaydı. Venedik, Osmanlı Devleti ile 1540 tarihinde yapmış olduğu barışa rağmen adada yuvalanan Maltalı ve Venedikli korsanların yaptığı saldırılara kayıtsız kalıyordu. Korsanlar, Doğu Akdeniz ticaret yollarının kesişim noktasında bulunan Kıbrıs Adası'nı üs olarak

[93] Kemal H. Karpat, İslamın Siyasallaşması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2.Baskı,İstanbul 2005, s,91
[94] Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, 2.Cilt, s.388-389
[95] İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", s. 645-646.

kullanıp, tüccarlar ile hacıların güvenliğini tehlikeye sokmaktaydılar. Öte yandan adanın eski bir İslâm memleketi olmasının da sefer kararında etkili olduğu anlaşılmaktadır.[96] Sonuç olarak Kıbrıs'ın fethi Doğu Akdeniz'deki Osmanlı egemenliğinin tam olarak sağlanması için şarttı.

Osmanlı Devleti'nin güney sahilleri, Mısır ve Suriye topraklarının güvenliği için bu adanın Venediklilerin elinde bulunması büyük tehlike oluşturuyordu. Osmanlı Devleti ile rekabet hâlinde olan Venedik'in, Kıbrıs'a sahip olması stratejik yönden çok büyük bir tehlike arz ediyordu. Ayrıca çıkabilecek olası bir savaşta burası önemli bir üs olma özelliği de taşıyordu. Güneye, Mısır ve Suriye tarafıyla Avrupa içlerine yapılabilecek seferlerde, arkasında kalan düşmandan emin olmak için Osmanlı Devleti önemli miktarda bir kara ve deniz gücünü, buradan gelebilecek tehdit ve tehlikelere karşı tutmak zorunda kalıyordu. Anlaşmalarla saldırıların önünü almanın da her zaman mümkün olmayacağı bilindiğinden, adanın fethi kaçınılmaz hale gelmişti.[97]

Kıbrıs Adası, Osmanlı Devleti'nce fethedilmeden önce Venediklilerin elinde bulunuyordu. Venedikliler bu ada için Memlûk Devletine senede 8.000 duka altını vergi ödemekteydiler. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinden sonra Venedikliler hemen bir elçi göndererek ada için Memlûklulara ödedikleri vergiyi Osmanlı Devleti'ne ödeyeceklerini bildirmişlerdir.[98] Kıbrıs Adası'nda bulunan Venedik, Malta ve Girit korsanları Müslüman ticaret ve hac gemilerine saldırıyor, gemilerde bulunan malları gasp ediyorlardı.[99] "Niçin yaptınız?" dendiğinde, "Biz değiliz, bunu yapanlar Misine ve Malta adalarının gemileridir" diyorlardı. Ne var ki yapılan inceleme sonunda Kıbrıs'ın ihanet içinde olduğu ortaya çıktı.[100] Kıbrıs Adası'nın Hıristiyan Ortodoks olan yerli halkı Venedik yönetimince Katolikliğe zorlanıyor, ağır vergiler alınmak suretiyle eziliyor ve Venediklilerin topraklarında angarya usulüyle çalışmak zorunda bırakılıyordu. Osmanlı Devleti'nin adaletli yönetimini bilen bu yerli halk, her fırsatta İstanbul'a heyetler göndermiş ve kendilerinin bu zulümden kurtarmasını istemiştir.[101] Kaptan-ı deryâ Piyale Paşa, Sakız Adası'nın fethinden sonra

[96] Kemal Çiçek, "Kıbrıs", DİA, Cilt 25, Ankara 2002, s. 374.
[97] Recep Dündar, "Kıbrıs'ın Fethi", Türkler, C.9, Ankara 2002, s. 675.
[98] Uzunçarşılı, "*Osmanlı Tarihi"* , Cilt 3, 1. Kısım", s.9-10.
[99] Uzunçarşılı, "Kıbrıs'ın Fethi ile Lepant (İnebahtı) Muharebesi Sırasında Türk Devleti ile Venedik ve Müttefiklerinin Faaliyetlerine Dair Hazine-i Evrak Kayıtları" Türkiyat Mecmuası III, 1935, s. 257.
[100] Çerçi, Gelibolulu Mustafa Âli ve Künhü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri (I.Cilt) s.166
[101] Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2000, s. 12-13.

Akdeniz güvenliği için Kıbrıs'ın da fethine işaret etmiştir.[102] Kıbrıs Adası'na yapılacak sefere Sokullu Mehmed Paşa'nın muhalefetine rağmen,[103] Lala Mustafa Paşa ve Piyale Paşa ile II. Selim'in nedimlerinden Nakşe Dukası yanında Ebusuud Efendi'nin de fetvasıyla[104] desteklenen Kıbrıs'ın alınması II.Selim tarafından emredildi. Ayrıca adanın fethi kararının alınmasında Kıbrıs'ın dirlik olarak kendisine bırakılmasını isteyen ve Kıbrıs kralı olmayı arzulayan Nakşa (Naksos) Dukası Yasef Nasi'nin tahrik ve teşviklerinin de rol oynadığı belirtilmektedir.[105]

Kıbrıs Adası'na yapılan sefer, II. Selim devrinin en önemli harekâtıdır.[106] Osmanlı Devleti Kıbrıs harekâtı sırasında Avrupa'da kendisi aleyhine oluşacak bir ittifakı önlemek maksadıyla Osmanlı–Fransız ilişkilerini artırmak istemiştir. Osmanlı Dîvânı, Kıbrıs'ı istilâ planı ile ilişkili olarak Avrupa devletleriyle ilişkilerinde yeni önlemler aldı. 1569'da Fransa'ya, tüm imparatorluk çapında kapsamlı ilk kapitülasyon bağışlandı ve Fransa ile dostluk takviye edildi.[107] Bu ayrıcalıklar sayesinde Fransa ile iyi ilişkiler kurulmuştur. Verilen bu imtiyazlar ilk gerçek Osmanlı kapitülasyonu olma özelliği taşır.[108]

Sultan II.Selim, Lala Mustafa Paşa'yı Kıbrıs fethine başkomutan ve Piyale Paşa'yı da donanmaya amiral tayin ederek, yeniçeri ağalarından Kaptan-ı Derya olan müezzin-zâde Ali Paşa ile beraber 1570 yılı Haziran ayında Akdeniz'e yollandı. Anadolu askerinin de Silifke limanında toplanması için fermanlar yazıldı.[109]

Osmanlı Devleti'nin adayı almaya karar vermesinden hemen sonra; Kıbrıs Adası'nın işgalinin önüne geçemeyeceğini anlayan Venedikliler, Papa'ya müracaat ederek Avrupa'dan yardım talep etti. Papa, derhâl harekete geçerek kendi öncülüğünde İspanya, Malta şövalyeleri ve Venedik'ten meydana gelen bir ittifak kurmayı

---

[102] İlgürel, s. 646.
[103] Afyoncu, "Sokullu Mehmed Paşa", s.356.
[104] Ebussuûd Efendi'nin Fetvası için bkz. Hüseyin Algül, "Osmanlılar Devrinde Kıbrıs Seferinin Manevi Cephesi ve Ebussuûd Efendi'nin Seferle İlgili Fetvası", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt II, Sayı II, 1987.
[105] Çiçek, "Kıbrıs", s. 374.
[106] Emecen, "Selim II", s.417.
[107] İnalcık, Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I, Klasik Dönem (1302-1606) Siyasal , Kurumsal Ve Ekonomik Gelişim, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı, İstanbul 2009, s.165
[108] İbrahim Ethem Çakır, "10 Numaralı Mühimme Defteri'nin (s.179-356) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.8.
[109] Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat, C. I-II, s.110

başardı.[110] Yerli halk ise Venedikliler'e karşı girişilen bu harekâtı sevinçle karşılamış, iç kısımlara doğru ilerleyen Türk ordusuna zaman zaman kılavuzluk yapmak suretiyle yardım ve destekte bulunmuştur.[111] Bu destekle Osmanlı ordusu kısa sürede Limasol'u aldı.

Kıbrıs seferi öncesinde Osmanlılar en çok Batı'dan gelecek bir haçlı donanmasını durdurmanın güçlüğünü düşünmekteydiler. Lâkin, Venediklilerin müttefikleri olan İspanya ve Papalık donanmaları hazırlanmakta geçiktikleri için Osmanlı donanması bir zorlukla karşılaşmadan kolayca kara ordusunu Finike'den Kıbrıs Adası'na geçirmeyi başardı (3 Temmuz 1570).[112] Bu sırada Papa önderliğindeki müttefiklerin donanması Kıbrıs'ın savunması için yardıma gelirken Meyis Adası yakınlarında Lefkoşe'nin düştüğü haberini aldılar. Sefer mevsiminin de geçmesinden dolayı müttefiklerin donanması Suda limanına dönerek muharebeyi gelecek seneye bıraktılar.[113] Bu esnada Magosa Kalesi de ele geçirilince Kıbrıs'ın fethi gerçekleşmiş oldu.

Kıbrıs eyâleti, Klasik Osmanlı fetih siyasetince teşkilatlandırıldı; Osmanlılar hâkim sınıf olan yerleşik feodal Katolik Latinleri saf dışı bıraktılar. Katolik Latin egemenliğine karşı Ortodoks kilisesine tüm eski haklarını, imtiyazlarını ve vakıflarını geri vermek suretiyle onları ihyâ ettiler. Yerli halkın gönlünü kazanmak adına ekonomik ve mâli kaynakları geliştirmek için önlemler aldılar.[114] Kıbrıs 'ın fetihten sonra, nüfus ve gelir kaynaklarının sayımı demek olan tahriri yapıldı ve eyaletin gelir ve giderleri gösteren bütçesi hazırlandı. Kıbrıs'ta başlangıçta timar sistemi uygulanmadı ancak fetihten yaklaşık on yıl sonra adanın tekrar tahriri yapılarak, timar sisteminin uygulanmasına geçildi.[115] Yapılan tahrir sonucunda adanın bir eyalet merkezi için yeterli nüfusa ve gelir düzeyine sahip olmadığı anlaşılmıştır.[116] Bu nedenle Akdeniz sahillerinde bulunan bazı sancaklar buraya bağlanmıştır.[117] Özellikle yeni feth olunan bölgeleri yalnızca ordu tarafından işgal edilmiş durumdan kurtarıp

[110] Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihi, Cilt 3, 1. Kısım", s. 12.
[111] Çiçek, "Lefkoşe", DİA, Cilt 27, Ankara 2003, s.124.
[112] İnalcık, Devlet-i 'Aliyye, s.166
[113] Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihi, Cilt 3, 1. Kısım", s. 13.
[114] Halil İnalcık, Devlet-i 'Aliyye, s.167
[115] Afyoncu; Sorularla Osmanlı İmparatorluğu-I, Yeditepe Yayınevi,İstanbul 2009, s.214
[116] 1572 tarihli tahrire göre Lefkoşe şehrinde toplam 1915 hane, köy ve mezralarda ise 32.032 hane bulunuyordu. Ayrıca defterde 419 kişi "neferân", 207 kişi "cemaat-i taife-i kıptiyan-ı perakende" olarak kaydedilmişti, ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Çiçek, "Kıbrıs", DİA, Cilt 25, Ankara 2002, s. 374-380.
[117] Ali Efdal Özkul, "Doğu Akdeniz'in Anahtarı Kıbrıs Adası", Doğu Batı, Sayı 34, s.97. Kıbrıs beylerbeyliğine Baf, Magosa ve Girne sancaklarına ilave olarak Anadolu'dan Alaiye, Tarsus, İçel, Zülkadriye ve Sis ile Trablusşam sancakları Kıbrıs'a bağlanmıştır.

fiilen sahiplenilmesi ya da henüz iskân edilmemiş ıssız bölgelerin şenlendirilmesi amacıyla " sürgün" olarak isimlendirilen sistemli ve zorunlu bir göç ve yerleştirme yöntemi uygulanmaktadır.[118] Kıbrıs'ın fethinden sonra, 2 Eylül 1572 tarihli bir fermanla Anadolu, Karaman, Rûm, Zulkadı-riyye vilayetlerinde, toprak sıkıntısı çeken, vergi tahrir defterlerine yazılmamış olan, bulunduğu yerden kaçarak başka taraflarda yerleşen veya ırgatlık yapan, toprak da'vâları bir sonuca vardırılmamış olanlar, şehirlerde ye köylerde işsiz güçsüz dolaşanların Kıbrıs'a sürgün gönderilmeleri emredilmiştir.[119] Bu yolla adanın nüfusunun üçte birlik bir kısmının Türk-Müslüman olması sağlanmıştır. 24 numaralı Mühimme defterinde özellikle Kıbrısa sürgün edilme konusuyla ilgili pek çok hüküm vardır.[120] Ayrıca Kıbrıs ile ilgili de pek çok hüküm yer almaktadır.

1.7. İnebahtı Deniz Seferi

Epakto, Lepanto adlarıyla da anılan kasaba Korint körfezi girişinde, Mora yarımadasındaki Patras (Balyabadra) şehrinin karşısında Yunan ana karası kıyısında yer almakta olup,[121] bugün ki adı Ephanto olan küçük bir şehirdir.[122] Kıbrıs'ın fethi batıda unutulmaz bir yara açmakla beraber Akdeniz'deki Osmanlı gücünü de göstermiştir. Kıbrıs'ın fethi Hıristiyan Avrupa'da infiale sebep olmuş, Papa V. Pius'un girişimleriyle Osmanlılara karşı, çoğunluğunu Venedik ve İspanyollardan oluşan büyük bir ittifak[123] kurulmuştur. Bu ittifakın hazırlıkları ile meşgul olan ve tek başına donanma ile Kıbrıs'a yardıma gitmeye cesaret edemeyen Venedik, adanın düşüşünden sonra buna mukâbil olarak Adriyatik'teki Osmanlı kıyılarına saldırmakla intikam almak istedi.[124]

Kıbrıs'ın fethinin tamamlanmasının hemen ardından Osmanlı donanmasına da, düşman

---

[118] Erol Özbilgen, Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmaniyye, İz Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2007, s.359
[119] İnalcık; Devlet-i 'Aliyye, s.192
[120] Hüküm 256, 281, 337, 343, 356, 357, 378, 394, 417, 431.
[121] Machiel KIEL, "İnebahtı", DİA.Cilt 22, İstanbul 2000, s.285
[122] M.Cavit Baysun, "Lepanto", DİA, Cilt 7, MEB, İstanbul 1997, s. 32; Mahchiel Kiel, " İnebahtı", DİA, Cilt 22, İstanbul 2000, s.285
[123] Avrupa'da Osmanlı aleyhine oluşturulan on ikinci ittifak olup son büyük haçlı seferidir. Bu ittifak Papalık ile İspanya, Venedik ve Malta'dan ibarettir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, TTK, Cilt 3, Kısım 1, Ankara 2011, s. 15-16; İdris Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", DİA, Cilt 22, İstanbul 2000, s. 288.
[124] Bostan, "İnebatı Deniz Savaşı", DİA, Cilt 22, İstanbul 2000, s.287

gemilerinin vurulması emri verilmişti.[125] Kıbrıs Adası'nın fethini önlemek için oluşturulan Papa V. Pius önderliğindeki ittifak[126] İnebahtı önlerine gelerek iki donanma 7 Ekim 1571'de İnebahtı önlerinde karşılaştı.[127] 979 cemaziyelevvelinin on yedinci pazar günü (7 Ekim 1571) Preveze sahili açıklarında muharebe başladı. Düşman baş amirali Don Juan kendi gemisine hücum eden geminin bizzat kaptan paşa gemisi olduğunu üç fenerinden anladı ve bütün kuvvetini buraya teksif ettirdi. Şiddetli muharebeden sonra Kaptan-ı deryâ Ali Paşa ile bir çok beyler şehit ve Ali Paşa'nın iki oğlu esir düştüler. Bu hâli gören bir kısım asker kara tarafına kaçtılar; Pertev Paşa'nın gemisi top ile batırılarak kendisi denize düşüp yüzerken Hasan Paşa oğlu Mahmud Bey tarafından kanca ile kurtarılıp gemiye alındı ve bir hizmetkâr elbisesi giydirilip Mahmud Bey gemisiyle Preveze ye çıkarıldı; bu deniz muharebesi güneşin doğmasıyle başlayıp batıncaya kadar devam etti.[128]

İki donanma arasındaki asıl önemli fark Osmanlı donanmasının uzun zaman süren yorucu ve yıpratıcı savaşlardın ardından zayıf düşmesi, müttefik donanmasının ise taze bir kuvvete sahip olmasıydı. Gün bitiminde sona eren savaş çok şiddetli ve kanlı olmuştu. İnebahtı açıklarında 7 Ekim 1571'de meydana gelen savaşta Osmanlı donanması müttefik donanması karşısında ağır bir yenilgiye uğradı.[129] Osmanlı donanmasına ait 190 Türk gemisi ya battı veya düşmanın eline geçti; karşı tarafın gemi zayiatı çok olmamakla beraber insanca telefatı çoktu.[130]

Meydana gelen savaş II. Selim devrinin önemli olayları arasında olup Osmanlı Devleti'nin donanmasını kaybettiği ilk büyük savaş olarak kabul edilmektedir.[131] II. Selim, Kıbrıs'ın fethinin hemen ardından donanmanın İnebahtı'da uğradığı yenilgi haberini Edirne'de aldı.[132] Kumanda ettiği gemilerini hemen hemen zayiatsız kurtarmağa muvaffak olan Uluc Ali Paşa, bu acı haberi padişaha bildiren kişi olarak

---

[125] Afyoncu; Sorularla Osmanlı İmparatorluğu-I, s.214

[126] Avrupa'da Osmanlı aleyhinde oluşturulan on ikinci ittifak olup son büyük haçlı seferidir. Bu ittifak Papalık ile İspanya, Venedik ve Malta'dan ibarettir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, TTK, Cilt 3 1. Kısım, Ankara 2011, s. 15-16; İdris Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", DİA, Cilt 22, İstanbul 2000, s.288.

[127] Afyoncu; Sorularla Osmanlı İmparatorluğu-I, s.214

[128] Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi; III.Cilt,I.Kısım, s.19

[129] Kiel, "İnebahtı", s.286

[130] Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi; III.Cilt,I.Kısım, s.19

[131] Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", s.287; Nicole Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Yeditepe Yayınları, Cilt 3, İstanbul 2005, s. 137.

[132] Emecen, "II.Selim", DİA, Cilt 36, İstanbul 2009, s. 417.

gösterdiği ehliyete binaen kaptan paşalık kendisine verildi.[133] İnebahtı savaşının kazanılması Avrupa'da büyük şenliklerle kutlandı. Alman gemiler, kaptan paşa gemisinin fanusları (fenerleri) ve sancakları Frenk memleketlerinde ve sahillerdeki şehir ve kasabalarda teşhir edildi. Papanın amirali Marko Antoniyo bir zafer alayı ile Roma'ya girdi ve zafer nişanesi olarak Venedik'te bir âbide yaptırdı.[134]

İnebahtı savaşındaki mağlubiyeti Akdeniz'de bir çok ada ve sahillere sahip olan Osmanlı Devleti'nin Türk donanmasını âdeta mahvetmişti; müttefikler bu sene fazla zâyiat sebebiyle Çanakkale boğazına ve sahillere tecavüz etmedilerse de ertesi sene bunu yapmaları pek muhtemel bir durumdu.[135] Bu duruma karşılık Osmanlıların yenilgiye rağmen bundan ders aldıkları ve Sokullu Mehmed Paşa ile Müftü Ebussuûd Efendi'nin kararlı faaliyetleri sayesinde az zaman içinde kayıpları telafi ettikleri görülmüştür. Böylece Türklerin bu çağda servet ve bayındırlık içinde bulundukları bir kere daha meydana çıkmıştır. Osmanlıların Lepanto'da verdikleri kayıplar süratla onarılmış, bir kaç ay sonra Çanakkale boğazından hemen hemen eskisi toplamında gemilerden kurulu bir donanmanın denize açıldığı göze çarpmıştır.[136] 7 Ekim 1571'deki İnebahtı savaşında Türk donanması hemen hemen tamamen imha edildiği halde Kılıç Ali Paşa ve II. Selim'in çabaları sonucu, beş ay içinde eskisi kadar güçlü bir donanmayı inşa eden Türk tersaneleri hiç şüphe yok ki dünyanın en büyük ve modern tezgâhlarına sahipti.[137] İnebahtı Deniz Savaşı Katolik hıristiyan dünyasının son büyük Haçlı seferidir, kalıcı sonuçları olmayan geçici bir zafer niteliği taşımaktadır.[138]

1.8. Venedikle Barış Antlaşması

Kıbrıs'ın fethine ve İnebahtı yenilgisine rağmen Venedik Balyozu Barbaro, İstanbul'da görevinde kalmıştır. İnebahtı savaşında mağlup olan ve donanmasının çok önemli bir kısmını kaybeden Osmanlılar, savaşı takip eden kış mevsimini bütün tersanelerinde gemi inşa faaliyetleriyle geçirmek zorunda kaldı. Toplam 134 gemi beş altı ay içinde vücuda getirildi. Aynı zamanda levent reisleri de gemilerini inşa ve tamir etmek

[133] Uzunçarşılı ,Osmanlı Tarihi; III.Cilt,I.Kısım, s.20
[134] Uzunçarşılı ,Osmanlı Tarihi; III.Cilt, I.Kısım, s.20
[135] Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi; III.Cilt, I.Kısım, s.21
[136] Joseph Von Hammer; Osmanlı Tarihi, Cilt II, Çeviren:Mehmet ATA, M.E.B. , İstanbul 1990, s.134-135
[137] Necdet Sevinç; Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Düzeni, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1985, s.147
[138] Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", s. 289.

suretiyle gelecek yıl için hazırlandılar. Bütün gemilerin tamamlanmasına müteakip tersanede toplanan 250 kadırga ve 300 civarında gönüllü reisin çektirilerinden oluşan Osmanlı donanması, 1 Safer 980'de (13 Haziran 1572) Kılıç Ali Paşa'nın kaptan-ı deryâlığı altında denize indirildi.[139] Bu durum zafer sarhoşu olan haçlılar üzerinde büyük bir etki yaptı.[140] Venedik Cumhuriyeti neticenin kendi lehine çıkacağından ümidini keserek müttefiklerinden ayrılıp sulhe yanaştı. Fransa sefirinin tavassutiyle Venedik elçisi Barbaro ve murahhas Moçenigo ile 14 Zilkade 980 / Nisan 1573 Tarihinde bir muahede imza edildi.[141] Buna göre, Venedik, Kıbrıs seferinin tazminatı olarak 300 bin dukayı üç senede ödemeyi taahhüt ediyor, ayrıca elinde tuttuğu Zanta Adası için 1.500 duka vergi vermeyi ve Sopoto Kalesini terk etmeyi kabul ediyordu. Buna karşılık Osmanlı tarafı Kanûnî devrinde yapılan anlaşmaları tekrar onaylıyordu. Bu anlaşmayı değerlendiren Hammer, âdeta İnebahtı'da kazananlar Türklerdi demektedir. Sonuç olarak şurası muhakkak ki Osmanlı Devleti, İnebahtı muharebesinde mağlup olup donanması çok ciddi zarar görse de kendi lehine iyi bir muahede imzalamıştır.[142] 24 Mühimme defterinde Venedikle ilgili 1 hüküm yer almaktadır.[143]

1.9. Tunus Seferi

II.Selim döneminin parlak fetihlerinden biri de Tunus'un 1574'de Osmanlı topraklarına dâhil edilmesidir. Bu kazanımın dışında II.Selim dönemi zaferler ve yeni fetihler dönemi olmaktan ziyâde barış ve sakinlik devri olarak geçmiştir.[144] Tunus seferi ve Tunus'un yeniden Osmanlı hâkimiyetine alınmasına kadar gelen süreçte Osmanlı Devleti'nin Tunus ile olan ilgisi XVI. yüzyıl başlarında buralara kadar gelen Osmanlı denizcileri vasıtasıyla başladı. Bilhassa da Oruç ve Hızır reisler bu bölgede egemenlik sürmekteydiler. Ancak Oruç Reis'in H.924/M.1518 tarihinde ölümüyle bölge İspanyollar için bir hedef haline geldi. Osmanlı donanmasının başına geçen Barbaros Hayreddin Paşa 1534'te Cezâyir'den gelerek Tunus'u Osmanlı

[139] Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", s. 288.
[140] İnalcık, Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 250.
[141] Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi; III.Cilt, I.Kısım, s.24-25
[142] Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, ; III.Cilt,I.Kısım, s.26
[143] Hüküm 393.
[144] Akgündüz, Said Öztürk, Bilinmeyen Osmanlı, s.162

topraklarına katmıştır.[145] II. Selim zamanında İspanyolların saldırısına uğrayan Tunus, 10 Ekim 1573 tarihinde Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır. İspanyollar burayı alarak müdafaa için 8000 asker bırakmışlardır. Tunus'un elden çıktığı Osmanlı hükûmetince haber alınınca Tunus'un geri alınması için aynı zamanda Yemen serdarı olup vezirlik makamında İstanbulda bulunan Sinan Paşa, memur tayin edilip Kaptan-ı deryâ Kılıç Ali Paşa ile birlikte Tunus'a gönderildiler.[146] Ayrıca Tunus seferine Keyrevan'da bulunmakta olan Haydar Paşa, Cezâyir Beylerbeği Ramazan Paşa ve Mısır'dan gönüllü askerler de katılmıştır.[147] Yola çıkan Osmanlı donanması, 1573 yılı Temmuz ayında Kolavori'ye ve sonra oradan da Mısine'ye vardı. Burada uzun süre kaldıktan sonra Tunus çölünde bulunan Kılibye Kalesi ta'mîr edilerek üs hâline getirildi. Mevcudu 300 kadar olan donanma gücü ve karaya çıkarılan 40.000 kişilik bir kuvvetle Tunus üç günde alındı.[148] 23 Temmuz 1573 tarihinde fiilen başlayan savaşın şiddeti karşısında düşman korkarak geri çekilmiş ve Bengrad Kalesini boşaltıp Halk'ül-vâd 'e sığınmak zorunda kalmıştır.[149] Birçok yer hâkimiyet altına alındıktan sonra, 37 günlük bir kuşatma sonrasında Halk'ül-vâd Kalesinin de ele geçirilmesiyle, Tunus tamamen zapt edilmiştir (1574). Halk'ül-vâd Kalesi'nin bir daha İspanyolların eline geçmemesi için Koca Sinan Paşa bu kaleyi havaya uçurup yıktırdı. Buranın da Osmanlı Devleti'ne katılmasıyla, Tunus Kalesi ta'mîr ettirilmiş ve Tunus beylerbeyilik hâline getirilerek Ramazan Paşa'ya verilmiştir.[150] 24 Numaralı Mühimme defterinde Halk'ül-vâd ile ilgili 1 hüküm vardır.[151]

1.10. Süveyş Kanal Projesi

II. Selim saltanatı döneminde meydana gelen olaylardan birisi de Süveyş kanal projesidir. Osmanlı Devleti gerek ticari önemi dolayısıyla, gerekse Portekizlilere ve korsanlara karşı bölgenin deniz güvenliğini tesis etmek amaksadıyla Süveyş tersanesini genişletmiştir.[152] Meydana gelen gerek Yemen meselesi, gerekse de

[145] Ahmet Kavas, "Tunus", DİA, Cilt 41, İstanbul 2012, s.388.
[146] Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, III.Cilt, I.Kısım, s.29
[147] Kavas, "Tunus", s.388.
[148] Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, ; III.Cilt, I.Kısım, s.29-30.
[149] Çerçi; Gelibolulu Mustafa âli ve Künhü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri (I.Cilt) s.170
[150]Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat, s.112; Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, s. 29-30; Cezar, Mufassal Osmanlı Tarihi, s. 1255-1261.
[151] Hüküm 293.
[152] Mustafa L. Bilge, "Süveyş", DİA, Cilt 38, İstanbul 2010, s. 186.

Sumatra'nın yardım istemesi Osmanlı Devleti'nin gündemine Süveyş[153] kanal projesini getirmiştir.

1568 tarihinde gönderilen fermanla bu projenin keşfinin yapılması istenmiştir. Fakat Don-Volga kanal yapımında başarısızlığa uğranılması yüzünden, Süveyş kanalının yapımından da tamamen vazgeçildiği düşünülebilir.[154] Kâğıt üzerinde bir proje olarak kalan Süveyş kanalı ancak 1869 tarihine gelindiğinde açılabilmiştir.

[153] 1869 yılında 163 km uzunluğunda ve 75-125 m. arası değişen genişliğiyle açılan kanal adını Kızıldeniz'in kuzey kıyısında Mısır'ın önemli bir liman şehri olan ve tarihte Külzüm adı ile bilinen eski şehrin güneyindeki Süveyş'ten alır. Ayrıntılı bilgi için bk. Mustafa L. Bilge, "Süveyş", DİA, Cilt 38, İstanbul 2010, s. 186-187.

[154] Mustafa Cezar, Mufassal Osmanlı Tarihi,s.1262-1263.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. 24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Defterin Fizikî Durumu

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, A. DVN. MHM. d 024 şeklinde tasniflendirilmiş 24 Numaralı Mühimme Defteri isimle kayıtlı olan defterin 81-161 sayfaları arası çalışılmıştır.

1. Defterin ölçüsü 30 cm x 19 cm ebadındadır.
2. Defter ciltli ve ebrusuz olup toplam 343 sayfadan oluşmaktadır.
3. Defterin kâğıdı sarımtırak beyaz, kalınca ve mukavemetlidir. Defterin bazı hükümlerinde öbek öbek siyah lekeler mevcut olup, sahife altında karalamalar vardır.
4. Sayfa numaraları ise defterin üst tarafında gösterilmiştir.
5. Bazı sayfalarda satır sıklığının yanı sıra, sayfaya sığdırmak için birbirine girdirilmiş hükümler de bulunmaktadır. Yazı şeklinin genel itibariyle divâni kırması olduğu görülmektedir.
6. Defterin geneline bakıldığında kâtiplerin, bazı küçük yazım hataları olduğu zaman yanlış yazılan kelimenin üzerini çizerek devamında doğru kelimenin yazıldığı görülmektedir.
7. Yazı stili defter boyunca genellikle aynı olmakla beraber yer yer kâtip değişikliği olduğu belirgindir. Bu ise genel itibariyle hükümlerin okunabilecek bir yapı taşımasına rağmen okuma akışını etkilediği için okuma güçlüğü çekilmesine neden olmuştur.
8. Bazı varaklarda dağılan mürekkep okumayı güçleştirmiştir ve hatta yer yer mümkün kılmamıştır.

9. Defterin her bir sayfası için ortalama hüküm sayısı vermek mümkün değildir. Keza her hüküm farklı uzunlukta olup bazıları iki satır bazıları ise iki sayfayı bulabilmektedir.
10. Sayfa altında bazen yerin azalması sebebiyle genellikle sayfa sonundaki hükümler eğik yazılmıştır. Sayfaya sığdırılmak için kullanılan bu eğik yazı tipi okumayı hayli güçleştirmiştir.
11. Bazı hükümlere daha sonradan ekleme yapıldığı, sayfa yanlarına bir şerit çekilerek eklenen yazılardan anlaşılmaktadır. Sayfa yanlarına yazılan bu yazılar transkripsiyonda dipnot olarak belirtilmiştir.
12. Bazı hükümlerde üzeri çizili kelimeler ve satırlarla karşılaşılmıştır. Bu kelimeler transkripsiyonda dipnotta belirtilmiştir.
13. Metinde üstü çizilmiş, mükerrer olarak yazılıp iptal edilmiş hükümler de bulunmaktadır.

2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler

Divân-ı Hümâyûnda alınan kararları ihtiva eden Mühimme Defterleri, mevcut fermanların suretleri niteliğindedir. Bu suretlerin diğer kayıtlarını veya asıllarını ilgili devlet ve şer'î sicil arşivlerinde bulmak mümkündür. Ancak defterde kayıtlı suretler, mahalline gönderilen fermanların aynen kaydı değildir. Neticede hükümlerde mahalli tahrir yazılmamakta, buna karşılık emir ve hüküm kimin vasıtası ile gideceği yere teslim edileceği bildirilmekte, zaman zaman ise verildiği tarihte bu kısımda yer alırdı. Mesela "Evren Çavuş'a virildi" denmektedir. "Mesih Çavuş'a verildi Fî 14 Zi-l-hicce "[155], "Osman Çavuş'a verildi Fî 6 Zi-l-hicce sene 981"[156]

Defterde bulunan hükümler, ferman ve nâmelerin bir suretleri niteliğindedir ve fermanlar ve nâmeler belirli unsurları bünyesinde ihtiva eder. Dibace denilen birinci bölümde davet, tuğra, unvan, elkab ve dua olmak üzere beş unsur vardır. Vesikanın asıl metin bölümü nakil, iblağ, emir unsurlarından meydana gelir. Hatime bölümünde

[155] Hüküm 224.
[156] Hüküm 226.

ise vesikanın sonunu bağlayan unsurlar olup, duruma göre te'kit, te'yit, tehdit, lanet ve yemin unsurlarından biri veya bir kaçını içerir.[157] Mühimme defterlerinde kayıtlı olan hükümlere baktığımızda genellikle bir hitap kısmı vardır. Bu hitap kısmını içeren hükümlerde hitap edilen kişinin ismi ve görev yeri belirtilir. Bazı hükümlerde hitap edilen kişinin önceki görevi ile ilgili de bilgiler bulunduğu gibi hükümlerden aynı kişiye birden çok görev verildiği de anlaşılmaktadır.

İlgili defterde bulunan hükümlerin baş kısmında, hükmün kim tarafından ulaştırılacağı kimi zaman yanında tarihiyle yazılmıştır. "Sancağı Kethüdasına verildi Fî 3 Muharrem."[158], "Mehmed Çavuşa verildi Fî 19 Zil-hicce sene 981"[159], "Kethüdâsına verildi. Fî 2 M."[160]

Defterdeki hükümler çoğunlukla hükmün gönderildiği makamlara hitap ederek ve kime gönderildiği hakkında bilgi veren hitap cümleleriyle başlamaktadır. Sonraki kısımda ise; hükmün kime yazıldığı, ilgili muhatap ve makamı gösterilerek belirtilmiştir: "Kastamonu Beğine hüküm ki"[161], "Anadolu Beylerbeyisine hüküm ki" , "Diyarbekir Beylerbeyisine ve Defterdârına hüküm ki" , "Kayseriyye Beğine hüküm ki"[162] , "Boğdan Voyvodasına hüküm ki"[163] gibi. Bu bölüm yazılırken makam, mevki ve sınıfa göre değişiklik gösteren; "edamallahû Teâlâ, iclâlehû, edamallahû Teâlâ ulüvvuhûm, dâme izzihû, dâme ikbaluhû, dâme uluvvuhû, zîde fazluhû ve zîde kadruhû" gibi dua kalıpları kullanılmıştır.

Yukarıda anlatıldığı gibi hitap kısmı yazıldıktan sonra asıl konunun anlatıldığı, açıklandığı kısım olan nakil veya iblağ kısmı gelir. Bu kısımda genellikle Divân'a sunulan arz-ı hâl, gönderilen mektup ya da bizzat gelen kişiler vurgulanmıştır. "Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb"[164] şeklinde ibareler kullanılmıştır. Bazı hükümlerde ise mektup gönderen veya arz-ı hâl sunan kişiler mevki veya makamına ait olan dua cümlesiyle kullanılmıştır: "Şehr-i zol beğlerbeğisi Hasan dame-ikbâluhû

[157] Ali Aktan, Osmanlı Paleografyası ve Siyasi Yazışmaları, Osmanlılar İlim ve İrfan Vakfı Yayınları,İstanbul 1995, s.76-77
[158] Hüküm 418.
[159] Hüküm 392.
[160] Hüküm 422.
[161] Hüküm 376.
[162] Hüküm 378.
[163] Hüküm 383.
[164] Hüküm 364.

mektub gönderüb"[165] şeklinde ifade edilmiştir. Nakil veya iblağ kısmında konu özetlendikten sonra ilgili konuda verilen emrin anlatıldığı emir veya rükün kısmı gelmektedir. Bu bölüm "Buyurdum ki" kelimesi ile başlar. Nakil bölümünde izah edilen olay, burada da ya anlatılır ya da özet geçilir: "Buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan beksimedi varan kadırgalara tahmîl idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin eğer zikr olunan kadırgalara sığmayub beksimed kalursa hazır bulunan rençber gemilerine navlun ile muaccele tahmîl idüb göndermek üzere bâbında envâ'-i ihtimâm eyleyesin beksimed muaccelen irişmek lazımdır."[166]

Hükümler bazen te'kid / tehdid bölümü ile sona erer. te'kid – tehdid rüknü bazı hükümlerde görülüp genel itibarı ile görülmemektedir. Eğer hükme yazılan konu hayati önem taşıyorsa işte bu hükümler te'kid / tehdid ile bitmektedir:

"Beyân olunacak özrünüz makbûl olmayub mes'ûl ve mu'âteb olmak mukarrerdir âna göre mukayyed olasız."[167]

"Şöyle ki gemiler gidüb siz gelüb erişmiyesiz sonra beyân idecek özrünüz makbûl olmayub mu'âtab olduğunuzdan mâ'adâ sancağınız alınub min ba'd mansıb virilmemek mukarrerdir."[168]

Defterde yazılan bir hükmün "Bir sûreti" ifadesiyle başka bir yere ve makama yazıldığı da görülmektedir:

"Bir sûreti dahi eyâlet-i Rum ilinde vâki' olan kadılara yazılmışdır."

Bir sûreti dahi Moraya varınca yol üzerinde vâki' olan kadılara yazılmışdır. Fî 23 Zilhiccce"[169]

Görüldüğü gibi kaleme alınan hükmün içeriği bir başka bölgeyi ve görevliyi kapsadığından, bu hükmün aynısı ile ilgili makamlara gönderilmiştir. Hükmün içeriği başka bir yer-makam için de geçerli olduğundan hükmün aynısı oraya da gönderilmiştir. Bunun yanı sıra aynı makama üst üste hükümlerinde gönderildiği görülmektedir.

---

[165] Hüküm 377.
[166] Hüküm 227.
[167] Hüküm 240.
[168] Hüküm 310.
[169] Hüküm 313.

Her hükmün başlangıcında kayıtların temize çekilerek ferman şeklinde düzenlendiğini belirten ***"yazıldı"*** ibaresi bulunmaktadır ki bunu defterimizdeki hükümlerde de görmekteyiz. Bazı hükümlerde gördüğümüz "Bu dahi" ibaresi mevcut hükmün bir önceki hükümle ilgili olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda gönderilen hükmün hangi görevliye verildiği de yazmaktadır:

"Bu dahi.

Rusçuk kadısına hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb Belgrad'dan gelecek barutu gelindüğü saat arabalara tahmîl idüb Varna'ya gönderesin deyu emrim olmuş idi. Ol-emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrer olub barut mühimmâtdan olmağın buyurdum ki henüz fermân olunan barut gelmedi ise arabalar ihzâr eyleyesin ki geldikde bilâ-tevakkuf tahmîl idüb mahalli me'mura irsâl eyleyesin."[170]

Mühimme defterlerinde görülen "bu dahi" ibaresi bir önceki hükmün yerine ulaştırılması için kime verildiğini çağrıştırarak üzerinde "bu dahi" ibaresi yazılı hükmünde o kişiye verildiğini göstermektedir.[171]

24 numaralı Mühimme defterinin transkripsiyonunda, bazı işaretlemelere gidilmiştir. Boş bırakılan yer ve kişi adları için ( ), okunan fakat doğruluğundan emin olunmayan kelimeler için (?), okunamayan kelimeler için (...), silik olan kısımlar için (silik), yazıldığı halde üzeri çizilen veya karalanmış olan kelimeler için (üzeri çizili kelimeler), işaret ve ibareleri kullanılmıştır. Ayrıca hüküm numaralarının önünde hangi sayfada olduğunu belirten"{ }" işareti kullanılmıştır.

2.1.3. Dil Özellikleri

İncelenen diğer bir konu ise defterde kullanılan dilin özelliğidir. 24 numaralı mühimme Defteri divâni kırması ile yazılmıştır. Ağır ve ağdalı bir dil yerine, gayet sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Bununla birlikte hükümlerde geçen bazı kelimeler günümüzde kullanılmamaktadır. Mühimme defterlerinde yazılı olan hükümler devlet yönetimindeki çeşitli tabakalardan insanlara hitap ettiğinden dolayı dil bakımından bir sadelik göstermektedir. Ayrıca yer yer Arapça ve Farsça tamlamalar da kullanılmıştır.

---

[170] Hüküm 316.

[171] Emecen, "Osmanlı Divânının Ana Defter Serileri: Ahkam-ı Mirî, Ahkam-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkam-ı Şikayet", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 3, İstanbul 2005, Sayı 5, s.108.

2.1.4. Tarihlendirme

Bu çalışmaya konu olan 24 Numaralı Mühimme defteri, çağdaşı olan diğer defterleri gibi tarihlemeler hükümlerin üst kısmına ayın tarihi ve sıfatı ile birlikte haftanın günü belirtilerek yazılmıştır:

> "Fî 15 Zi'l-hicce sene 981"[172]
>
> "Yevmü'l- İsneyn Fî 28 Zi'l-hicce sene 981"[173]
>
> "Fî 3 Muharremü'l-haram sene 982"[174]

Defterde yıl, ay ve günler Arapça olarak yazılmıştır. Bazı tarihlerde ise ayın ilk gününün belirtildiği tarih atımlarını görmekteyiz: "Fî gurre-i Safer" Çeşitli tarih yazımları görüldüğü gibi, bazı hükümlerde tarih atılmamıştır. Bazı durumlarda ise tarih atımında ayın ismi yazılmayıp, o ayın rumuzu yazılmıştır.

2.2. 24 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN MUHTEVASI

2.2.1. Muhteva Özellikleri

Çalışmamıza konu olan 24. mühimme defterinin 81-161 sayfaları arasındaki hükümlerde Padişah II. Selim'in 1574 yılına ait faaliyet ve olayları mevcuttur. Bu muhteviyat içerisinde döneme ait çok çeşitli olaylar vukua gelmiştir. İdari, askerî, hukuki, ekonomik, imar faaliyetleri, donanma ile ilgili, eşkıyalık, vergilendirme, madencilik ve toplumsal bir çok konu ele alınmıştır. Özellikle Tunus'a yapılacak sefer için yapılan hazırlıklar ve kürekçi temini hükümlerde geniş yer tutmaktadır. Adı geçen tüm bu konular tasnif edilerek alâkalı hükümler aşağıdaki gibi tasniflenmiştir.

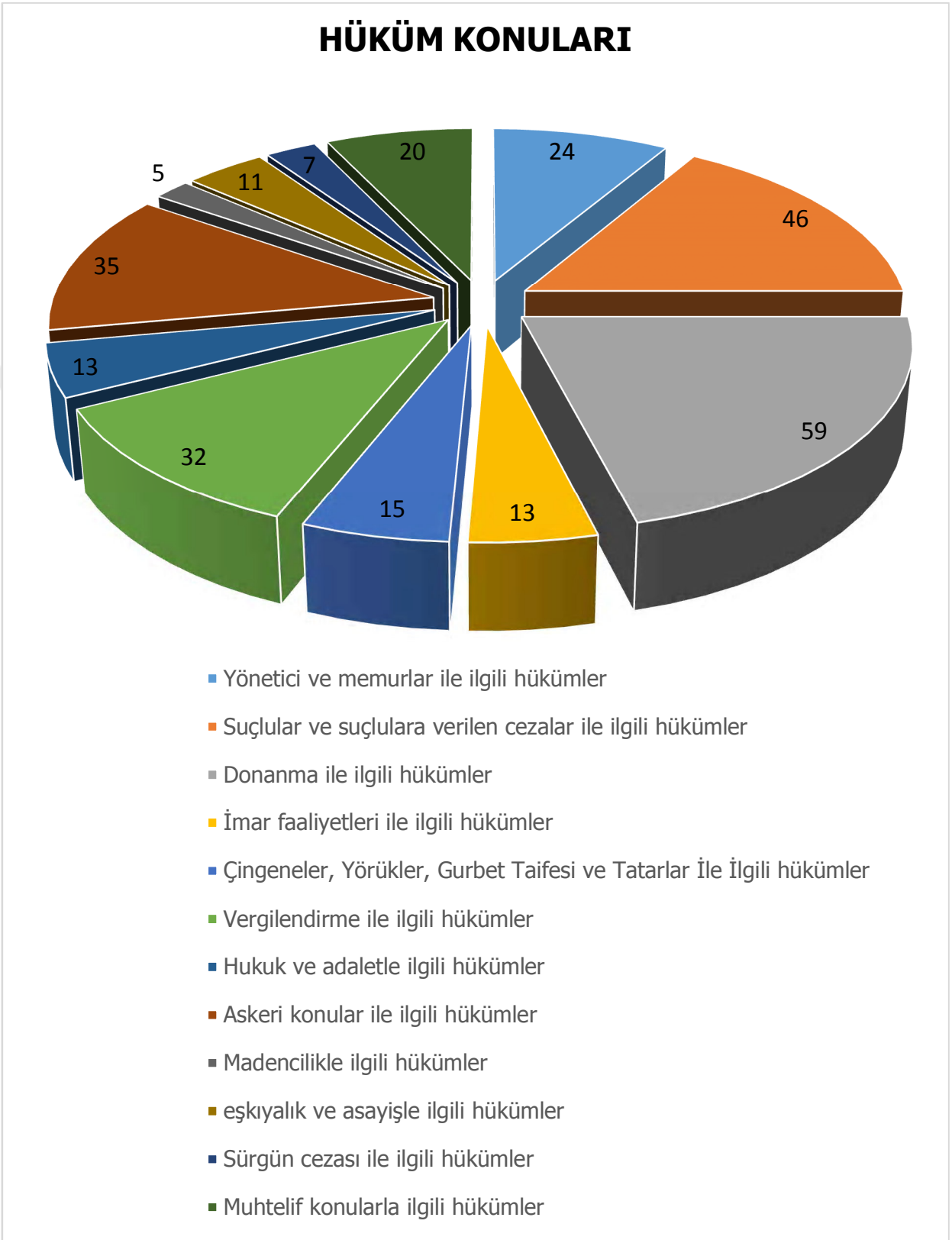
1. Yönetici ve memurlar ile ilgili hükümler
2. Suçlular ve suçlulara verilen cezalar ile ilgili hükümler
3. Donanma ile ilgili hükümler
4. İmar faaliyetleri ile ilgili hükümler

---

[172] Hüküm 343.
[173] Hüküm 360.
[174] Hüküm 405.

5. Çingeneler, Yörükler, Gurbet taifesi ve Tatarlar ile ilgili hükümler
6. Vergilendirme ile ilgili hükümler
7. Hukuk ve adaletle ilgili hükümler
8. Askerî konular ile ilgili hükümler
9. Madencilikle ilgili hükümler
10. Eşkıyalık ve asayiş olayları ile ilgili hükümler
11. Sürgün cezası ile ilgili hükümler
12. Muhtelif konularla ilgili hükümler

HÜKÜM KONUSU	HÜKÜM NUMARASI	ADET
Yönetici ve memurlar ile ilgili hükümler	221,222,259,279,282,297,300,329,336, 340,342,355,409,411,412,425,407,244, 298,276,239,241,395,431	24
Suçlular ve suçlulara verilen cezalar ile ilgili hükümler	233,236,242,253,285,303,228,241,256, 258,261,281,286,295,296,298,301,308 309,311,326,334,341,347,369,370,371, 419,374,382,383,384,387,392,433,396, 400,401,403,404,405,407,410,416,417, 424	46
Donanma ile ilgili hükümler	219,224,225,226,227,228,229,230,231, 232,240,235,243,252,255,261,267,218, 222,246,249,275,283,284,289,290,292, 293,294,302,303,304,305,306,310,313, 314,315,317,318,320,325,338,348,350, 353,366,372,376,379,380,386,413,414, 423,426,429,	59
İmar faaliyetleri ile ilgili hükümler	237,238,250,268,344,345,364,382,388, 263,319,291,331	13
Çingeneler, Yörükler, Gurbet Taifesi ve Tatarlar İle İlgili hükümler	225,231,239,398,399,241,232,290,250, 410,424,267,318,419,404	15
Vergilendirme ile ilgili hükümler	220,221,237,245,249,260,270,271,274, 273,272,266,274,280,287,322,323,324, 327,328,352,354,360,361,362,363,365, 373,375,389,418,421	32
Hukuk ve adaletle ilgili hükümler	233,251,254,270,425,339,341,343,346, 347,351,358,416	13
Askerî konular ile ilgili hükümler	263,264,265,269,223,229,248,283,284, 430,427,290,293,247,277,288,302,307, 312,316,332,335,353,359,367,372,380, 381,391,395,397,418,420,422,428	35
Madencilikle ilgili hükümler	275,395,337,347,321	5
Eşkıyalık ve asayiş olayları ile ilgili hükümler	253,286,374,394,432,433,356,385,386,424 ,233	11
Sürgün cezası ile ilgili hükümler	256,337,357,431,281,378,394	7
Muhtelif konularla ilgili hükümler	262,349,368,268,223,400,234, 257,278,299,330,333,349,377, 390,393,402,408,415,430	20

HÜKÜM KONULARI
24
46
59
13
15
32
13
35
5
11
7
20
Yönetici ve memurlar ile ilgili hükümler
Suçlular ve suçlulara verilen cezalar ile ilgili hükümler
Donanma ile ilgili hükümler
İmar faaliyetleri ile ilgili hükümler
Çingeneler, Yörükler, Gurbet Taifesi ve Tatarlar İle İlgili hükümler
Vergilendirme ile ilgili hükümler
Hukuk ve adaletle ilgili hükümler
Askeri konular ile ilgili hükümler
Madencilikle ilgili hükümler
eşkıyalık ve asayişle ilgili hükümler
Sürgün cezası ile ilgili hükümler
Muhtelif konularla ilgili hükümler

2.2.2. Yöneticiler ve Memurlar İle İlgili Hükümler:

İncelenen mühimme defterinde ilgili yerin askerî ve idari yöneticisi veya çeşitli görevlere memur tayin edilen kişilerle ilgili 24 adet hükme rastlanılmıştır. Bunlar genellikle azil, terfi, tayin, cezalandırma ve yer değişikliği şeklinde olan hükümlerdir.

Yerel yönetimin bir parçası olan sancaklar, başında bir sancak beyinin yönetici olarak bulunduğu ve timar sisteminin uygulandığı, bir eyalete bağlı olarak (şehzade sancakları dışında) klasik Osmanlı sancaklarını oluştururlar. Padişahın mutlak otoritesinin sancaktaki temsilcisi olan sancak beyleri, sancağın merkezinde ikamet ederler. Askeri ve idari olarak iki tür aslî görevleri vardır.[175] Sancağındaki subaşı, alay beyi, dizdar ve sipahi gibi ehl-i örfün amiri olan sancak beyinin başlıca görevi bölgesinde asayişi sağlamak ve sipahi-reâyâ arasındaki münasebetlerin kanuna uygun biçimde yürütülmesini temin ederek huzuru korumaktı.[176] Bu sorumlulukla ilgili olarak 225 numaralı hükümde geçen *"…sancağında kimesnenin evi açılub ve yolda adem soyulub katl-i nefs olduğu istimâ' oluna sancağın alınmağla konulmayub muâkıb olmak mukarrerdir…"* ifadesi çok dikkat çekicidir. Sancak beyine yazılan hükümle görev ve sorumlulukları vurgulanıp huzuru ve asayişi sağlaması emredilmektedir. Yine bir başka hüküm olan 233 numaralı hükümde ise; "*bir vilâyete hâkim ve vali nasb olunmakdan murâd ref'-u-zulm fesâd olub ahkâm-ı şerîate icra kılınmakdır*" denilerek bir vilayete hakim olmanın yolu zulüm ve fesadın ortadan kaldırılarak mümkün olabileceği belirtilmektedir. 253 numaralı hükümde ise Sultan II.Selim'in bir vilayete sancak beyi olan kişi için zihnindeki arzusundan bahsetmektedir. Buna göre sancak beyi olacak kişi kendi başına buyruk olarak şahsi çıkarlarını gözeten değil; halkın huzur içinde güvende ve refah üzere yaşamasını sağlayan kişidir. İlgili hükümde şu idafe geçmektedir: "*…bir vilâyete sancakbeği nasb olunmakdan murâd-ı hümâyûnum ol-sancağın hıfz-ı hırâsetinde mecd ve mukaddem olmağla reâyâ ve berâyâsı ehl-i fesâd ve şenâatden masun ve mahfûz olub ayende ve revende refâhiyette ve istirâhât üzere kâr-ı kisblerinde olmakdır mücerred sancağa mutasarrıf olub kendü hevânızda olmak değildir…"*

Defterdeki hükümlerin büyük bir kısmında yönetici ve memurlar ile ilgili olarak azil, terfi, tayin, cezalandırma ve yer değişikliği gibi konular yer almaktadır. Bu konuyla

[175] Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı, Editör: Tufan Gündüz, 2.Baskı, Ankara, 2013, s.89-90
[176] İlhan Şahin, "Sancak", DİA., Cilt 36, İstanbul 2009, s.99

ilgili 425 numaralı hüküm güzel bir örnek olarak gösterilebilir. "*Anadolu beğlerbeğisine ve Karahisar Teke kadısına hüküm ki sâbıka Teke ili beği olan Hasan dame izzühu mektûb gönderüb teftişhine mübâşir ta'yîn olunan dergâh-ı muâllâm çavuşlarından Sinan zide kadruhü ile tefthiş olunmak içün mahalli memura müteveccih olmak üzere olub lakin levâzım-ı mühimmâtda görmekle harçlığa muzayekasın olduğun bildirub birkaç gün mehl virmek ricasına arz idüb ve ademi gelüb hâlâ mübâşir olan Eğridir Kadısı Hüsrev ile adavet-i sâbıka olduğun bildirüb mübâşeretden ref' olmak rica itmeğün mümâileyh mübâşeretden ref' olunub sen ki Karahisar kadısısın müşâr-ileyhimanın teftişi husûsuna müfettiş ta'yîn idüb…"*

Bazı hükümlerde ise görevini yerine getirmeyen, isyan üzere olan yerel idareci veya voyvodaların cezalandırılmasını ve yakalanmasını ihtiva eder. Bu konuyla ilgili olarak dönemin Boğdan voyvodası Yuvan voyvodanın isyan üzere olup, firar etmesi ve sonuçta yakalanıp ele geçirilmesi ile ilgili çok sayıda hükme raslanmıştır. Bu hükümlerden 295 numaralı hükümde ise isyan ederek aranmakta olan Boğdan voyvodası Yuvan'ın yakalanması için Niğbolu ve Silistre beylerine de emir verildiği görülmektedir. "*Bender beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan hıyânet ve isyân etmek üzere olub Boğdan voyvodalığı Yuvan voyvodaya sadaka olunub mezkûru firâr etdirmeden ahsen vechile ele getüresin deyu emrim olub bu bâbda muâvenet içün Silistre ve Niğbolu beğlerine dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdi…"* Aynı konuyla alakalı bir diğer hüküm ise 298 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir. *"Erdel voyvodasına hüküm ki sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan vilâyet-i mezbûre ahalisine zulm ve taaddî idüb ba'zlarını katl idüb ve malların alub rızâ-i şerîfime muhâlif envâi' fesâd ve şenaat üzere olduğu mukarrer olmağın ve bundan akdem voyvoda voyvodalıkdan ref' olunmuş iken gaybet iden Boğdan dahi vilâyet ahvâline mukayyed olmayub kendü hevâsına tâbi' olub vilâyeti terk idüb dergâh-ı muâllâma tâbi' olan voyvodalar zabtında olan vilâyetlerde firar itmeyüb vilâyet-i ahere firar itmekle nazar-ı şerîfimden dûr olub inâyet-i âliyyemden behr-i mend olmağla kâbiliyyet olmamağın hâlâ kıdvet'ül-ümerâ'il-mesihiyye vilâyet-i Eflak voyvodası olan Aleksandıranın âsitâne-i saadet-i âşiyânıma kemâl-i ubûdiyyet ve rıkkiyet olub ve vilâyet ahalisi kemâl-i şükrân üzere oldukları tamam ma'lûm-i şerîfim olmağın âsitâne-i saadetimde hidmet iden karındaşı Petri hakkında mezîd-i inâyetim zuhûra gelüb vilâyet-i Boğdan voyvodalığını mezkûra inâyet ve sadaka idüb vilâyet-i mezbûreye irsâl olunmuşdur…"*

Osmanlı Devleti'nde Ümera, hazine adına çalışan emin, mültezim, timar sahipleri kanunnamelerle kendilerine hasıl olan vergileri belirlenmiş olandan fazla miktarda toplamak istemeleri hatta kanunnamelerde yeri olmayan bi'datleri halktan adet adı altında yada zorla toplamaya çalıştıkları zamanlarda kendilerine karşı şikayetler oluyordu.[177] Yönetici ve memurlar ile ilgili hükümlerden bazılarında ise görevini ihmal veya suistimal eden görevlilere yönelik yapılan müdehale veya teftişlere raslanmıştır. Bu konuya 241 numaralı hüküm örnek olarak gösterilebilir. Bu hükümde çingene tahririne memur tayin edilen çaşnigir Mustafa nâibin rüşvet alarak on bir çingeneyi kaçırdığından bahisle çaşnigir Mustafa'nın teftiş edilip aldığı rüşvetin meydana çıkartılması konu edilmektedir. *"Zağra-i cedîd kadısına hüküm ki Südde-i sa'âdetime çaşnigirlerinden olub cingane tahrîrine memur olan Mustafa mecduhu mektûb gönderüb defter olunan cinganelerden on bir neferin ekl etmekle kaçurub ve defter imzasına iki bin akçe alub emr-i şerîfe itâat etmedüğün bildirmeğin buyurdum ki mezbûr nâibin ahvâlin gereği gibi teftiş idesün aldığu akçe i zuhûra getüresin şöyle ki inâd ve muhâlefet ide küreğe koşulmak mukarrerdir ana göre mütenebbih olub min ba'd tarîk-i istikametden udûl inhirâf eylemiye."*

2.2.3. Suçlular ve Suçlara Verilen Cezalar İle İlgili Hükümler

Osmanlı Devleti'nde hukuka ve toplumsal yaşama aykırı hareket eden ve suç işleyen kişilere verilen cezalar genellikle sürgün[178], hapsedilme, küreğe konulma, görevden azledilme, dirlik ve tımarın alınması vb. gibi cezalarla karşılık bulurdu. Osmanlı Devleti'nde suçluların cezalandırılmasında İslam hukuku temel alınarak uygulanırdı.[179] Verilen cezayı uygulama ve yerine getirme de ise yerel bölgede görev yapan askerî ve idari yönetim görevli kılınırdı. Suçlular ve suçlulara verilen cezalar ile ilgili toplam 46 hükme raslanmıştır. Bu hükümlerin bazılarında bir ceza usulü olarak sürgün edilmeye örnek olarak 281 numaralı hüküm verilebilir. *"Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki Kıbrıs'da bir iki levend Kıbrıs'a sürgün olanlardan bir kaç neferi berü yakaya geçürdüdükleri ecilden ol-levendler ele getürülüb bi'l-fiî'l-mahbus oldukları î'lâm olundu imdi ol-makule levendler reâyâya esir deyu berü yakaya dahi geçürüb satılmaları mukarrer olmağın levendlerin haklarından gelinmesin emr idüb buyurdum*

[177] Mustafa AKDAĞ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celâli İsyanları, Cem Tarih Yay.İstanbul 1995,s.45
[178] Hüküm 256.
[179] Mehmet Akif Aydın, "Ceza (Osmanlı Ceza Hukuku)", DİA, Cilt 7, İstanbul 1993, s.478.

ki vusûl buldukta te'hîr etmeyüb ol-mahbus olan levendler sürgün olanlardan ba'zların berü yakaya geçürdükleri şer'-i âlî sâbit ve zâhir olursa mecâl virmeyüb virmeyüb geçürdükleri iskele başında siyâset etdürüb emrim yerine varduğun yazub bildiresin."

Bir diğer cezalandırma yöntemi olan hapsedilmeye ise 346 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir. *"Üsküp kadısına hüküm ki Vulçitrin sancağı beğinin ademi Hüsrev nâm kimesne nefs-i Kiliden hürrü'l-asıl bir hatun ayardub Üskübe iledüb bey' etmek sadedinde(?) iken şâyi' olub elinden alınub bir yerde emanet konulduğu istimâ' olundu imdi bu husûsu teftiş olunub hakikat-i hâl…yine müncer(?) olursa arz olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta mezkûru ihzar idüb mezkûrenin ahvâlin teftiş idüb göresin fi'-l-vâki' hürrü'l-asl kurradır ve ne ve ne yerlüdür ve ne tarikle ayardup satmışdır sabit olduğu üzere yazub arz eyleyesin ve kendüye emrim olmadan hapisden ıtlak etmiyesin."*

Küreğe konulma cezası ile ilgili olarak 347 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir. *"Karaman Beğlerbeğisine hüküm ki otağ kadısı ile Kasım Çavuş mektûb gönderüb Aksaray kârhânesinde güherçile emini olan Abbas beş batman güherçile sirka idüb be'y etdüğün bildirmeğin küreğe gönderilmek emr idüb buyurdum ki arz olunduğu üzere ise kayd-u-bend idüb gönderesün ama gönderdiğün ademlere tenbih eyleyesin yolda gıybet etdirmekden hazer idesin."*

Görevinden azledilen suçlular, özellikle de yerel yönetici ve memurlar ile ilgili olarak 298 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir. Bu hükümde Boğdan voyvodası iken isyan edince görevinden azledilen Yuvan voyvodadan bahsedilmektedir. *"Erdel voyvodasına hüküm ki sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan vilâyet-i mezbûre ahalisine zulm ve taaddî idüb ba'zlarını katl idüb ve malların alub rızâ-i şerîfime muhâlif envâı' fesâd ve şenaat üzere olduğu mukarrer olmağın ve bundan akdem voyvoda voyvodalıkdan ref' olunmuş iken gaybet iden Boğdan dahi vilâyet ahvâline mukayyed olmayub kendü hevâsına tâbi' olub vilâyeti terk idüb dergâh-ı muâllâma tâbi' olan voyvodalar zabtında olan vilâyetlerde firar itmeyüb vilâyet-i ahere firar itmekle nazar-ı şerîfimden dûr olub inâyet-i âliyyemden behr-i mend olmağla kâbiliyyet olmamağın hâlâ kıdvet'ül-ümerâ'il-mesihiyye vilâyet-i Eflak voyvodası olan Aleksandıranın âsitâne-i saadet-i âşiyânıma kemâl-i ubûdiyyet ve rıkkiyet olub ve vilâyet ahalisi kemâl-i şükrân üzere oldukları tamam ma'lûm-i şerîfim olmağın âsitâne-i saadetimde hidmet iden karındaşı Petri hakkında mezîd-i inâyetim zuhûra*

gelüb vilâyet-i boğdan voyvodalığını mezkûra inâyet ve sadaka idüb vilâyet-i mezbûreye irsâl olunmuşdur…"

Zaman zaman ise işlenen suçun gereği olarak dirlik ve tımarın alınıp başkasına verilmesi ceza yöntemi olarak kullanılmıştır. 302 numaralı hüküm bu türden bir cezaya örnektir. *"…Çeşme İskelesinden gemilere girmek emr idüb buyurdum ki bir an te'hîr ve terâhî itmeyüb heman ol-saat alayı beği ile ferman olunan askeri müretteb ve mükemmel düşman yarağı tüfenkleriyle Çeşme İskelesine gönderesin gemiler varduğu gibi dahl olalar şöyle ki gemiler varub hazır bulmıyalar her birinin dirlikleri alınub min ba'd tımar virilmeyüb redd-i ebedî ile merdud olurlar. Ana göre mukayyed olub ihmâl ve musaheleden hazer eyleyeler."*

2.2.4. Donanma İle İlgili Hükümler

İlgili hükümlerde yapılacak olan büyük derya seferinden çokca bahsedilmekle beraber Tunus seferi hazırlıkları ve donanmanın ihtiyâcına binâen toplanacak olan kürekçiler, güherçile, barut, peksimed, çeşitli toplar ve gönüllü yiğitler sıkça yer almaktadır. Özellikle dönemin en önemli olaylarından biri olan Tunus seferi hazırlıkları bir çok hükme konu olmaktadır. Çalışmaya konu olan bölümde donanma ile ilgili 59 hükme raslanmıştır. Bu hükümlerin büyük çoğunluğunu suçluların cezalandırma yöntemlerinden olan küreğe konulma cezası uygulanarak, suçlulardan kürekçi temini konusunda istifade edilmiştir. Örnek olarak ise 228 numaralı hüküm gösterilebilir. 228 numaralı hükümde Basra vilayetinde bulunan donanmanın kürekçi ihtiyacını karşılamak üzere Rumeli vilayetindeki suçluların kürek cezasına çarptırılması ve donanmaya kürekçi olarak gönderilmesinden bahsedilmektedir. "…*Vilâyet-i Basrada olan donanma-i hümâyûna kürekçi lazım idüğün bildirmeğin taht-ı hükümetinde vâk'ı olan mücrimleri ele getürüb sûret-i sicilleri ile göndermek emr idüb buyurdum ki vardukta beğlerbeğilikle müteallik vâk'ı olan mücrimlerden küreğe müstahakk olanları ele getürüb dahi üzerlerinde sübût bulan cerimelerin sûret-i sicilleriyle yarar ademlere koşub Basraya gönderesin…*"

Donanmanın yiyecek ihtiyacının karşılanmasında uzun süre dayanıklı olması ve kullanışlı olması sebebiyle peksimet tercih edilmiştir. Donanmanın ihtiyacına binaen Peksimet temini ve toplanmasına 227 numaralı hüküm örmek olarak verilebilir. *"Samsun kadısına hüküm ki bundan akdem ol-câniblerde tedârük ve ihzâr-ı fermân*

olunan beksimedleri tahmîl idüb tersâne-i âmireme göndermek içün kadırga irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan peksimedi varan kadırgalara tahmîl idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin eğer zikr olunan kadırgalara sığmayub beksimed kalursa hazır bulunan rençber gemilerine navlun ile muaccele tahmîl idüb göndermek üzere bâbında envâ'i ihtimâm eyleyesin…" Donanmanın ihtiyacı olan yiyeceklerden olan un, şeker vs temini de yine hükümlerde yer almıştır.[180]

283 numaralı hükümde ise donanmanın barut ihtiyacı ve temini konusuna raslamak mümkündür. "*Sakız beğine hüküm ki mektûb gönderüb Sakız kal'asında bi'l-fii'l mevcud dört yüz beş kantar barut olduğun bildirmişsin iki yüz kantarı donanma-i hümâyûnum gemilerine virilmesin emr idüb buyurdum ki varıcak zikr olunan barutun emrim mûcibince iki yüz kantarını donanma-i hümâyûnum gemilerine viresün."*

Büyük derya seferine hazırlıkta gerek sancak ve alay beylerince gönderilen sipahi[181] ve neferler[182] gerekse de gönülllü cenkçilerin[183] donanmanın insan kaynağına sağladığı katkı hükümlerde geniş olarak yer bulmuştur. 353 numaralı hüküm bu konuda verilebilecek örneklerden biridir. İlgili hükümde donanma için gerekli olan nefer ihtiyacını karşılamak üzere gaza ve cihad muratları olan gönüllü yiğitlerin donanmaya katılma isteğinden bahsedilmektedir. *"Üsküb beğine hüküm ki erbâb-ı tımardan Şehinşah nâm sipâhi gelüb guzat-ı Müslüminden gönüllü yarar yiğitler ol-etrafda müstevfi olub gazâ' için donanma-i hümayûnuma getürmek muradları olduğun bildirmeğin buyurdum ki vusûl buldukta tevakkuf etmeyüb bu husûsu ol-etrafda nidâ ve i'lân etdürüb muktezâ' emin-i islam üzere fi-sebeb Allah gazâ' ve cihad ve taleb ve rağbet olan yarar ve tüfenkendaz ve kavas olan yiğitlerden müstevfi yazub defter idüb donanma-i hümayûnuma İstanbul'da girmeğe yetişmek mümkün ise İstanbul'a gönderesin…"*

2.2.5. İmar Faaliyetleri ile İlgili Hükümler

İlgili hükümler içerisinde imar faaliyetine konu olacak pek çok örneğe rastlanmıştır. Kale[184], kule, köprü[185] ve vakıf mülkleri, iskelelerile ilgili ta'mîr ve imar faaliyetleri,

[180] Hüküm 243.
[181] Hüküm 386.
[182] Hüküm 313.
[183] Hüküm 353.
[184] Hüküm 250.

ayrıca kutsal yerler ve ibadethaneler, mescitler ve türbelerin bakım ve onarımı da bu türden imar faaliyetlerine girmektedir. Bu konuyla ilgili 13 hüküm bulunmakla birlikte çoğunluğu kalelerin tamir ve bakımıyla ilgilidir. Bu da bize Osmanlı Devleti'nin güvenliğe verdiği önemi göstermektedir. Bununla ilgili 250 numaralı hüküm örnek olarak verebilir. "*Yanbolu beğine hüküm ki hâlâ Yanbolu ve Aktav ve Boz-apa tatarları ki 136 neferdir iki nevbetlüsün dahi Kili kal'ası tâmiri içün emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr eylemeyüb zikr olunan tatarların iki nevbetlüsün dahi evveligelen âdet ve kanun üzere çeri başıları mukaddemleri ve altışar aylık zat-u-zevâdları ile muaccelen ihrâç idüb kal'a-i mezbûreye alınub hidmete mübâşeret eyleyesin ki geç ve eksik götürmekden hazer eyleyesin.*"

Bir başka hüküm ise 345 numaralı hükümdür. Bu hükümde Selanik kalesi duvarına bitişik olan Yahudi ve gayrimüslim evlerinin mevcut olduğu ve kaleye zararı olduğundan bahsedip, bu evlerden zararlı olanların tespit edilip adalet üzere kaldırılmasını, boş araziden temin edilecek büyük taş ve mermer parçaların ise Selanik kalesi tamirinde kullanılmasını konu edinmiştir.[186] *"Selanik beğine ve kadısına hüküm ki kal'a-i Selanik divarına muttasıl baz' yehudi ve kefere evleri olub husûsen tophaneye muttasıl bir yehudi evi olub ateşden zarar irişmek ihtimâli olduğu ve kal'a divarı kurbunde baz' çukurlar ve kuyular olub divar zararı olduğu îlâm olundu…"*

İmar faaliyetlerine bir başka örnek ise 291 numaralı hükümdür. Bu hükümde Salne kalesinin tamir ve onarımından bahsedilmektedir. *"Eğriboz beğine hüküm ki mektûb gönderüb Salne kal'asının ta'mîri içün tahmin olunan seksen bin akçe livâ-i mezbûr mukataâtınddan alınub ta'mîr olunmak içün Sana ve Fenar ve Salne kadılarına emr-i şerîfim vâsıl olub lakin bina zamanı irişdikde sen donanma-i hümâyûna gitmek lazım olmağın ol-hidmete erbâb-ı tımardan Mehmed nâm kimesne ta'yîn olunmasın bildirmişsin. İmdi te'hîri câiz değildir. Buyurdum ki vusûl buldukta donanma-i hümâyûnumla anda varınca kal'a-i mezbûrenin ta'mîrine gereği gibi sa'y-u-ihtimâm idüb inşallah-ü-teâlâ donanma-i hümâyûn vardukta itmâma irişmemiş Sinan Paşa mirîye kalmış bulunursa müşârün-ileyh münâsib gördüğü kimesne ta'yîn etdirilüb itmâma irişdirile."*

---

[185] Hüküm 401.
[186] Hüküm 345.

2.2.6. Çingeneler, Yörükler, Gurbet Taifesi ve Tatarlar İle İlgili hükümler

24 Numaralı Mühimme defterinde yörükler, gurbet taifesi ve özellikle de çingene taifesinden çokça bahsedilmektedir ve toplam 15 hüküm mevcuttur. Osmanlı Devleti'nde geniş bir coğrafyaya yayılan Çingeneler, Osmanlı Devleti tarafından çok sıkı bir disiplin altına alınmış, ayrıca hukukî bakımdan da hususi bir nizama bağlanmaları sağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde çinegeneler hukuki olarak dışlanmamış, haksızlığa uğramaları durumunda kadı kapısı onlara da açıktı. Bilindiği üzere 16.yy.'dan itibaren Osmanlı Devleti Rumelindeki Çingeneleri askerî olarak teşkilatlanma ve yapılanmaya teşvik etmiştir.[187] Çingeneler orduda ise aktif rol alarak yardımcı kuvvetler olarak görev yapmışlardır. XVI.yy.'dan itibaren ise imar faaliyetleriden de aktif olarak kullanılmışlardır.[188] Bu taife genellikle donanmanın kürekçi ihtiyâcını temin etmekte kullanılmaktadır. 225 Numaralı hüküm çingenelerin kürekçi temininde kullanılmasına dair bir örnektir. Bu hükümde Kastamonu beyinin sancağında bulunan ve tahriri yapılan çingene neferlerin 1/5 'inin kürekçi olarak yazılmasından bahsedilmektedir. *"…sancağında tahrîr-i fermân olunan cingane tâifesinden dahi var ise beş neferden biride kürekçi tarîk ile yazub defteri ile gönderesin ve kürekçi ihrâcı husûsunda kadılara dahi muâvenet eyleyesin ve bu hüküm sana ne günden vâsıl olub ve ne vechile tedârik etdüğün yazub bildiresin."* Aynı içerikte bir diğer örnek ise 399 numaralı hükümdür. *"Rum ili beğleri ve kadılarına hüküm ki kürekçi ferman olunan cingane tahririne memur olasın dergâh-ı âli çaşnigirlerinden Mustafa arz eylediği bazı' cingane havas-ı hümayûn ve evkâf ve emlakinde sakin olmağla reâyâ yazıldık deyu teallik idüb yazılmağa ma'ni oldukların bildirmeğin cingane gemisine rağbet olmaz buyurdum ki vusûl buldukta göresin cingane taifesi eğer havas-ı Hümâyûnumda ve eğer vüzera ve beğlerbeğiler ve beğler haslarında ve eğer efkâf ve emlakin her kanda sakin olursa ve her kime riâyet kayd olunmuş ise asla amel etmeyüb ferman olunduğu üzere beş neferden bir nefer kürekçi ihrâç etdürüb emrime muhâlif teallik etdirmiyesiz…"*

Çingeneler gibi yörüklerde bu dönemde mevcut olan bir başka taifedir. Osmanlı Devleti tarafından Anadoluda bulunan yörükler Rumeliye nakledilmiş ve savaş zamanlarında askerî olarak istifade edilmiştir. Bunlar 30 kişilik ocak türünde timara

---

[187] Hüseyin Arslan, 16.yy.Osmanlı Toplumunda yönetim,nüfus,iskan,göç ve sürgün, Kaknüs Tarih Yay.,2.Baskı, İstanbul 2001,s.225

[188] İsmail Altınöz, "Çingeneler",DİA.C.Ek-1,İstanbul-2016, s.294-296

sahiptiler. Bunların da 5'i eşkünci geri kalan 25'i ise yamak olarak isimlendiriliyordu. Sefer dönemlerinde eşkinciler sefere giderken yamaklarda onlara bedel olarak ellişer akçe verirlerdi. Bu sebeple kendileri "*elliciyan*" veya "*elliciler*" denilmekteydi. Yörükler bu sorumlulukları ve hizmetlerine mukâbil avarız akçasından muaf tutulurlardı. Rumeli'ndeki yörükler yerleşik oldukları bölgelere göre isimlendirilirlerdi. Bunlar ise *Kocacık Yörükleri, Naldöken Yörükleri, Ofçabolu Yörükleri ve Tanrıdağı Yörükleri olarak geçmektedir.*[189] Çalışmaya konu olan 24 numaralı Mühimme defterinde bu isimlerle anılan Yörüklerin tamamı anılmaktadır.[190] 267 numaralı hükümde Donanmanın nefer ihtiyacı için Ofçabolu yörüklerinden doksan dört neferin altı aylık ihtiyaçları ile birlikte Koloz İskelesi'ne gelip donanmaya katılmalarından bahsedilmektedir. *"Tanrı dağı beğine ve Malkara ve Ofçabolu ve Selanik yörükleri subaşılara hüküm ki bundan akdem eşkünci yörüklerinizi pâre ve yarakları ve tüfenkleri ile ihrâç idüb muaccele İstanbul'dan gelüb gemilere girüb donanma ile varub hidmetde bulunasız deyu emrim olmuş idi. Hâlâ donanma teveccüh itmek üzere olub siz henüz yetişmedüğünüz ecilden müstehak-ı ikab olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûlbuldukda asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb müşârün-ileyh varduğu günden kalkub cümle eşkünci yörükleriniz ile ber-vech-i isti'câl yüriyüb İstanbula gelüb gemilere dahl olasız şöyle ki gemiler gitmeden gelüb erişmiyesiz mansıblarınız alınmakla konulmayub envâ' itâba mazhar vâkı' olub ve gelüb hidmetde bulunmayub ihmâl ve müsâhele iden eşkünci yörükler dahi müeyyed küreğe konulub asla ıtlâk olmamak emrim olmuşdur. Herkes ana göre mukayyed olub sonra yetişemedük ve işitmedik dimeyeler."*

Mühimme defterinde geçen bir başka sosyal topluluk ise garipliklerinin yanısıra sürekli yer değiştirmelerinden ve gurbette yaşam sürmelerinden mütevellit isimlendirilmiş olan "***Gurbet Taifesi**"dir.*[191] Gurbet taifesi aynı zamanda *"**Levandât**"* diye de adlandırılırdı..[192] Gurbet taifesi ile ilgili olarak ise 232 numaralı hüküm örnek olarak verilebilir.

"…siz ki kadılarsız taht-ı kazanuzdan ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri ve cingane ve çengiyan ve gurbet tâifesi muaccelen ihrâç eyleyüb südde-i sa'âdetime getürmek

---

[189] Arslan, 16.yy.Osmanlı Toplumunda yönetim,nüfus,iskan,göç ve sürgün,s.226
[190] Hüküm 267.
[191] Arslan, 16.yy.Osmanlı Toplumunda yönetim, nüfus, iskan, göç ve sürgün, s.227
[192] İlgürel, "Eşkıya", DİA, Cilt 11,İstanbul 1995, s.467

bâbında envâ'-i sa'y-i ikdâm eyleyesin…"

Bir Başka topluluk ise Tatarlardır. Çinliler, Cengiz Han'dan önce Moğolca konuşan unsurları ayırmadan tamamına "Tatar" ismini vermişti. Aslında Tatar ismi bir Türk boyunun adıdır ve İdil-Ural bölgesinde yaşamakta olan Kırım ve Kazanlılar için kullanılan bir isimdir.[193] Çalışmaya konu olan kısımda Tatarlar ile ilgili olarak üç hüküm vardır. 250 numaralı hükümde 136 nefer olan Yanbolu, Aktav ve Bozapa tatarlarından iki nevbetlüsünü Kili Kalesi ta'mîri için altışar aylık ihtiyaçlarıyla birlikte acilen göndermesi hakkındadır. *"Yanbolu beğine hüküm ki hâlâ Yanbolu ve Aktav ve Boz-apa tatarları ki 136 neferdir iki nevbetlüsün dahi Kili kal'ası tâmiri içün emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr eylemeyüb zikr olunan tatarların iki nevbetlüsün dahi evveligelen âdet ve kanun üzere çeri başıları mukaddemleri ve altışar aylık zat-u-zevâdları ile muaccelen ihrâç idüb kal'a-i mezbûreye alınub hidmete mübâşeret eyleyesin ki geç ve eksik götürmekden hazer eyleyesin."*[194]

2.2.7. Vergilendirme İle İlgili Hükümler

Vergi kelimesi, Osmanlı maliyesinde devletin talep ettiği vergi ve harçların genel adı tekâlîf olarak karşımıza çıkar. Yükümlülük anlamındaki "teklif" kelimesinin çoğulu olan tekâlîf devletin talebini temsil eder ve bu sebeple belgelerde *tekâlîf-i emîriyye* şeklinde geçer.[195] Osmanlı Devleti'nde vergi alma işinde iki prensipten hareket edilmektedir. İlki "islam hukuku" diğeri ise "örf hukukudur" yani Tekâlif-i Şerriye ve Tekâlif-i Örfiye'dir.[196] Defterimizin ilgili bölümlerinde Osmanlı Devleti'nde çeşitli isim ve sınıflarda çok değişik şekillerde alınan vergilerle ilgili 32 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlere dâir örnekler ise aşağıda verilmiştir.

Hazine-i amire defterdarlığına getirilen Mustafa Bey'in toplanan vergilerle ve elindeki mevcut para ve osmanînin altına çevirilmesinde ve ayrıca vergilerin toplanmasında azamî dikkat gösterilmesinin emredildiği hüküm şu şekildedir: *"Haleb kadısına hüküm ki hızâne-i âmireme müteallik ümena ve ummal gönderdükleri pâre ve osmanî tebdil olunmak ve bu senede hazine-i âmireme gönderilecek hazine husûsunda hazine-i âmirem defterdarı Mustafa muâvenet ve müzaheret etmek lazım olmağın buyurdum ki*

[193] İsmail Türkoğlu, "Tatarlar", DİA, Cilt 40, İstanbul 2011, s.168
[194] Hüküm 250.
[195] Ahmet Tabakoğlu, "Tekâlîf", DİA, C.40, İstanbul-2011,s.336
[196] Akdağ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celâli İsyanları, s.45

vusûl buldukta bu bâbda te'hîr ve terâhî etmeyüb hazine-i âmirem içün tahsîl olunan para ve osmanîyi hestîye tebdil husûslarında ve sene-i sâbıka irsâliyyesinde dahl olan malın cem' ve tahsîlinde mümâileyh her vechile mu'âvenet ve müzaheret idüb ikdam ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesin."[197]

Bir başka hüküm olan 389 numaralı hükümde hac vazifesini yerine getirecek Semerkand, Buhara ve Maveraünnehir'den gelen hacılarından Azak İskelesinde gümrük vergisi alındığının öğrenilmesi ve bundan sonra hacılardan gümrük vergisi alınmamasına dair emirler yer almaktadır. *"Azak beğine hüküm ki Semerkanddan ve Buharadan ve maverâ'ünnehrden hacc niyetine gelen fukaradan gümrük nâmına Azak İskelesinde Nogay Mirzâlarından Yahşi sa'at Mirza ve gayri mirzâlar külli akçelerin alub hayf-u-te'addiden hâli olmadukları istimâ' olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta mezbûr yahşi sa'at mirzâ ve gayri mirzâlara tenbih eyleyesin ki zikr olunan bilâd ve diyardan hacc-ı şerîf niyyetine gelüb Azak İskelesinden ubûr iden kimesneyi rencide itdirmeyüb ve gümrük nâmına ticâret içün getürmedükleri metâ'larından bir akçe ve bir habbelerin aldurmayasın mütenebbih olmazlar ise cenâb-ı emaret meab Devlet Giray Han dâmet me'âlihi ile müşâvere eyleyüb husûs-ı mezbûrun def'u ref'i ne vechile mümkün ve müyesser ise def' eyleyüb bu bâbda tekrar şikâyet olunmalu etdirmiyesin."*

Bir başka hüküm örneği ise 373 numaralı hükümdür. Bu hükümde Avarız vergisinin eksiksiz ve zamanında toplanıp merkeze gönderilmesinden bahsedilmektedir. *"Şam beğlerbeğisine hüküm ki mektûb gönderüb emr-i şerîf varid olub avarızının bakîsi cem' olunub defterleri irsâl olunmak ferman olunmağın hazine ile irsâl olunacağın vilâyet-i Şamda vaki' kadılıklarda haneyi avarız-ı defatir-i atika mûcebince elli yedi bin dört yüz seksen hane olub tisa ve sebin ve semanin senelerinde kırk sekiz bin iki yüz altmış hane cem' olunub dokuz bin iki yüz hane noksan olub sebebi noksan bir kadı avarız cem' idüb teslim idince tevakkuf olunmayub tebdil olunub bir avarız iki üç kadı maiyetinde vâki' olmağla olduğun bildirmişsin imdi arz etdüğün üzere avarız akçesi temam cem' olmayınca kuzât tebdil olunmamak ferman olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta kuzât taifesine tenbih ve te'kîd idesiz ki me'murun(?) oldukları avarız akçesinin cem' ve tahsîlinde mücerred(?) olub müddeti içinde bî-kusur cem've tahsîl idüb bâki komayub ihmâl ve müsâheleleri sebebi ile özr etmekden hazer ideler ve*

[197] Hüküm 363.

kadılık üzerinden giderilmemek içün avarız akçesinin tahsîlin bahane idüb avk-u-te'hîr eylemeyeler ki müddetleri temam olunacak ahere tevhid olunmak mukarrerdir ana göre mukayyed olub ikdam ve ihtimâm eyleyüb her biri müddeti içinde vâki' olan avarızın her ne ise bî-kusur tahsîl idüb bâki komıya."[198]

Osmanlı Devleti'nde mukâtaa eminleri üç hicri yıl için emanet veya iltizam üzere aldıkları mukâtaalardan elde ettikleri geliri her yıl biri Nevruz ve biri de Ağustos'ta olmak üzere iki ana taksitte hazineye yatırdıkları bilinmektedir. Bu taksitlerden her birine ***irsaliye*** deniliyordu ve gönderildiği ayın adıyla ***"Nevruz İrsaliyesi"*** veya ***"Ağustos İrsaliyesi"*** şeklinde isimlendiriliyordu.[199] 220 numaralı hükümde nevruz irsaliyesinin zamanında ve eksiksiz gönderilmesin istendiğini görmekteyiz: *"…bir an te'hîr ve terâhî itmeyüb her birinüz nezâretinizde müteallik olan eğer nevruz irsâliyesidir ve sâir tahsîli lazım olan bekâyadır bî-kusur tahsîl idüb ber-vech-i isti'câl südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin…"*

2.2.8. Hukuk ve Adaletle İlgili Hükümler

Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemine göre şer'i ve örfi bütün ceza davalarına yetkili mercii makamı kadılar idi. Osmanlı Devleti'nde kadılar mahkemelerinde suçun türüne, suçun tespit ve ispat türüne göre şer'i veya örfi kanunlara bağlı kalarak karar verirlerdi. Toplum nizamı ve düzeni için geliştirilen mahkemeler şekli açıdan bağımsız olarak çalışan bir kurum mahiyetindeydi. Bu mahkemeleri yöneten kadı ise doğrudan merkezle muhatap ve yerel otoriteden bağımsız olarak görev yapardı.[200] Şeriat hükümlerini adil bir şekilde uygulamakla görevli kadıların baktıkları davaların kararları da kanun koyucu Padişahın vekili olarak kadılarca verilirdi. Bu kararları artık padişahın kendisi bile değiştiremez; böylece hem yargının bağımsızlığı hem de hukukun üstünlüğü sağlanmış olurdu.[201] Merkez idare tarafından yollanan çeşitli emir ve hükümlerde kadıların işlerini ve verdikleri kararları kanunlara uygun olarak âdilce uygulamaları istenmektedir.[202] Bu uyarılar çok ciddi şekilde vurgulanır ve aksi hâllerde

---

[198] Hüküm 373.
[199] Mehmet Ali Ünal, "Sinop İskele Mukataasına Ait Bir Temessûkat Defteri-XVII.Yüzyıl başları-", On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 4, Samsun 1989, s.93
[200] Emecen, Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum, s.309
[201] Erol Özbilgen, Bütün Yönleriyle Osmanlı âdâb-ı Osmaniyye, İz yay.İstanbul 2004,s.219.
[202] Mehmet Akif Aydın, "Ceza (Osmanlı Ceza Hukuku)",s.478.

ağır cezalar verilirdi. 24 Numaralı Mühimme defterinin ilgili kısmında da hukukun uygulanması ve Adaletin sağlanması ile alâkalı 13 adet hüküm bu kapsamda değerlendilmiştir, ilgili hükümlere ait örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

"Hezargrad kadısına hüküm ki nefs-i hezargradda olan teke medresesinin müderrisi Bâkî beğ maktûl bulunan Çorlu medresesi husûsunda mazanne olub huzuru lazım olmağın buyurdum ki hükm-i şerîfim vusûl buldukta bit-tevkif merkum müderrisi emr-i şerîfimle verilen ademe koşub Çorluya gönderesin ki maktûl mezbûrun teftişi husûsuna mübâşir ta'yîn olunan dergâh-ı muallâm çavuşlarından Evren zide-kadrûhu mübâşeretiyle müfettiş olan kuzzât mahzarında ahvâlleri şer'-i âli görülüb fasl-ı nizâ'oluna."[203]

Başka bir hüküm örneğinde ise; *"Bozok kadısına hüküm ki sen ki kadısın mektûb gönderüb taht-ı kazanda mütemekkin olub Budak özü nahiyesinde üç bin tımara mutasarrıf olan Musa sîpâhi de budak nâm sîpâhinin hakk-ı şer'îsi olub mürafa'a-i şer' olduklarında müteveccih olan hakkını edâda inâd eylemeğin haliya mahkememiz emini olan Hasan nâm ademimiz mezkûrun şer'-i âli müteveccih olan hakkını vir deyu mezkûr Musaya teklif etdikde itâat itmeyüb bıçak çıkarub envâ'-i itale idüb ve Selman fakılı nâm nahiyenin nâibinin mesâlih-i müsliminde görürken mahkemesin basub kılıç ile çalub fesâd idüb şer'a davet olundukda asla itâat itmeyüb gıybet üzere olub sâbıka dahi şiddet ve şekâvet ile meşhur olub ele girmek ile hakkından gelinmeyüb fesâdı ziyâde olduğun bildirüb ve mezkûrun baz' akrabası beğlerin mübâşeretiyle bir tarikiyle hüküm aldıkları istimâ' olmağın beğlerin dahl itmeyüb sen ki sancak beğisin mübâşeret olman emr idüb buyurdum ki husûs-ı mezbûre emr-i sâbıka mûcibince mübâşeret idüb mezkûrun beğlerin getürmek içün hükmü ibrâz iderse amel etmeyeler."*

Osmanlı Devleti'nin devlet ve hükümet sistemi bir Orta Doğu devlet esası olan adalete dayanır. Adalet, halkın şikayetlerini doğrudan padişaha sunabilme imkânı ve Padişahın emriyle bu tür haksızlıkların önüne geçilebilmesi anlamlarına da gelmektedir. Aslında Divân-ı Hümâyûn'un temel görevlerinden birisi de budur. Divân'a yapılan başvuru ve şikayetler doğrudan Padişaha yapılmış sayılırdı.[204] Padişahın kapısı bu şekilde halkına açık bırakılır adaletin tüm halka eşit şekilde uygulandığı görülürdü. Bu türden yapılan şikayet ve müracatlar genellikle Şikayet defterlerine konu olurken; Mühimme

[203] Hüküm 251.
[204] İnalcık, Osmanlılar, ,s.123

defterlerindeki çeşitli konular arasında da kendine sıkça yer bulmaktadır. Çalışmaya konu olan 24 numaralı Mühimme defterindeki hükümlerde de sık sık örneklerini görebiliriz. *"Mısırda Menufiye iklimine şeyh-ül-Arap olan Süleyman zide kadruhü arz-ı hâl gönderüb"*[205], *"Venediklu balyozu arz-ı hâl gönderüb"*[206], *"Cezâyir-i garb ahâlîsinin Südde-i sa'âdete arz-ı hal sunup"*[207], *"Hama kazasında olan havassı hümayûna reâyâsı arz-ı hal gönderip"*[208], *"Önceki Düşenbiye kadısı mektup gönderip"*[209], *"Alâiye beyi mektup gönderip"*[210] şeklinde örneklerini gördüğümüz şikayetler, arz-ı hal ve şikayet mektuplarına cevâben yazılan hükümler ise konunun teftiş edilip adalet üzere neticelenmesini sağlamaya yöneliktir.

2.2.9. Askeri Konular İle İlgili Hükümler

Çalışmaya konu olan 24 Numaralı Mühimme defterinde askerî konular genellikle Tunus'a yapılacak olan büyük deryâ seferi için yapılan hazırlıklara yönelik olarak, kürekçi temini, peksimet temini, top ve silah temini, beygir ve at temini ve barut temini üzerine toplam 35 hüküm yer almaktadır. Özellikle nefer toplama, kürekçi toplama ve peksimet irsali ön plana çıkan askeri hükümler arasında yer alır. Osmanlı Devleti donanmasını oluşturan gemilerin XVIII.yy.'a kadar kürekle hareket ettiği hesaba katılırsa oldukça yüksek sayıda kürekçiye ihtiyaç duyulacağı anlaşılacaktır.[211] 24 numaralı Mühimme defterindeki hükümlerde ilgili dönemde kürekçi ihtiyacının oldukça fazla olduğu kolayca anlaşılmaktadır.[212] Kürekçi temininde suçluların cezalandırılmasında onları hapse atmak yerine beden güçlerinden istifa ederek kürekçi olarak faydanılmak tercih edilegelmiştir. "*Küreğe konulma"* cezası "*sürgün edilme"* ile birlikte dönemin çokça uygulanan cezalandırma usullerinden birisi idi.

Askerî konular ile ilgili önemli görülen hükümlerden bazıları aşağıda verilmiştir;

"*Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki Uzeyir beği mektûb gönderüb livâ-i mezbûrede mukaddema binâ olunan Payas kal'ası deryâ kenarında vâkı' olmağla ziyâde*

[205] Hüküm 365.
[206] Hüküm 393.
[207] Hüküm 233.
[208] Hüküm 326.
[209] Hüküm 431.
[210] Hüküm 394.
[211] Erol Özbilgen, Bütün Yönleriyle Osmanlı, s.294
[212] Hüküm 290.

müstahfız ve tob ve zarbazen ve tüfenk lazım olduğun arz etdüğü ecilden Ma'muriye kal'asından dört adet (kolomborne) kolomirna[213] virilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta anun gibi müşârün-ileyh tarafından adem gelüb kal'a-i mezbûre mühimmi içün tob taleb olundukta emrim mûcibince ma'muriye kal'asında vâkı' olan toblardan dört adet kullanmağa kabîl kolomirna efrâz idüb yarar ademler koşub muaccelen kal'a-i payasa ulaşdırmak bâbında ikdâm ve ihtimâmın zuhûra getüresüz."[214]

"Uzeyir beği Ahmed beğe hüküm ki mektûb gönderüb livâ-i mezbûrda mukaddema binâ olunan Payas kal'ası deryâ kenarında vâkı' olmağla altmış nefer müstahfız on aded tob ve on aded zarbazen ve seksen aded tüfenk lazım ve mühim iken ancak kal'a-i mezbûrede yirmi nefer müstahfız ve on aded zarbazen ve yirmi beş aded tüfenk mevcud olduğun arz itdüğün ecilden vilâyet-i Karamanda vâkı' olan Ma'muriye kal'asından dört aded kolomirna (kolomborne) göndermek içün Karaman beğlerbeğine ve Kıbrıs kal'asından beş aded zarbazen dahi bir kalitaya tahmîl idüb muaccelen irsâl ve îsâl eylemek içün Kıbrıs beğlerbeğisine ahkâm gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda te'hîr ve terâhî eylemeyüb müşârün-ileyhümâya mektûbunla ve ademlerin gönderüb emrim mûcibince ma'muriye kal'asından dörd aded kolomirna ve Kıbrıs kal'asından beş aded zarbazenleri getürüb kal'a-i payasda münâsib olan mahallerde vaz' idüb kal'a-i mezbûrenin hıfz-u-hırâseti ve reâyâ ve berâyânın hıfz-u-sıyâneti bâbında envâı' mesâyi cem'îlin zuhûra getüresin."[215]

"Semendire beğine Belgrad kadısına hüküm ki bundan akdem size hükm-i hümâyûnum gönderilüb Belgradda hazır olan bin kantar ve Tımışvardan gelecek iki bin ve Budundan gelecek üç bin kantar barutu gemilere tahmîl idüb Rusçuğa gönderesin deyu emrim olmuş idi. Husûs-ı mezbûr mühimmâtdan olmağın buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan barut emr-i şerîfim mûcibince gönderilmiş midir ve ne mikdarı gönderilmişdir ve ne zamanda gönderilmişdir mufassala yazub bildüresiz ve eğer emr olunan mahallerden henüz gelüb irişmediyse Tımışvar ve Budun beğlerbeğine isti'câl üzere adem gönderüb getürdüb dahi eğlemeyüb emr-i sâbıka mûcibince gemilere tahmîl idüb mahall-i memura irsâl ve îsâl eyleyesin husûs-ı mezbûr ehemm-i

---

[213] Darbzen ve Kolomirna (Kolomborne) Osmanlı Devleti'nin bu dönemde kullandığı muhasara toplarındandır. Bu konuda ayrıtılı bilgi için bk. Mehmet Canatar, "Muhasara", DİA, Cilt 31, İstanbul 2006, s.11-13.

[214] Hüküm 263.

[215] Hüküm 265.

mühimmâtdandır hazer idüb ikrâmda kusur itmiyesin."[216]

"Keşan ve Rodosçuk ve Malkara ve İpsala ve İnecik kadılarına hüküm ki hâlâ donanma-i hümâyûnum mühimmi içün kürekçiye ziyâde muzâyeka olmağın ale't-tâcil kürekçi irişmek lazım olub ve sâbıka fermân olunan kürekçiden ma'adâ taht-ı kazânuzdan nefer kürekçi dahi tedârik olunmak emrim olub hazâne-i âmiremden her nefere biner akçe hesabı üzere akçe ihrâç olunub taht-ı kazânuzdan yarar ve tuvana yiğitlerden kürekçi yazılmağçün irsâl olundu. Buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr ve terâhî eylemeyüb emr-i sâbık üzere fermân olunan kürekçileri muaccele ihrâç idüb götürdüb dahi her birinüz ki taht-ı kazâsından ta'yîn olunduğu üzere kürek hükmüne kâdir ve yarar ve tuvana kimesnelere çavuş-ı mezbûr ile gönderilen akçeden biner akçe virüb yarar kürekçiler tutub ikişer yüz nefere irişdikçe yanlarına yarar ademler koyub bile gönderesin ki yollarda ve menâzilde reâyâya taaddî eylemiye kürekçi ziyâde mühimdir ihmâl eylemeyüb eğer sâbıka ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri muaccele ihrâç ve irsâl eylemekdir ve eğer hâlâ çavuş ile gönderilen akçe ile muaccele yarar kürekçi tutub göndermekdir envâı' sa'y-u-ikdâm eyleyesin ve sâbıka cingane tahrîri irsâl olunan dergâh-ı muallâm çaşigirlerinden Mustafa yazduğu defter mûcibince çeri başıların ihzâr idüb defterleri muktezâsınca kürekçilerini bî-kusur ihrâç etdirüb bile gönderesin ve koşub gönderdüğün ademlere muhkem tenbih eyleyesin ki yolda onat vechile zabt idüb reâyâyı rencîde eylemiyeler."[217]

"Kastamonu beğine hüküm ki bundan evvel sana def'aatle evâmir-i şerîfim gönderilüb kendün sancağın hıfzında olub taht-ı livânda olan zü'emâ ve erbâb-ı tımarı müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla alayı beğilerine koşub donanma-i hümayûnuma gönderesün deyü emrim olmuş idi imdi hâlâ donanma-i hümayûnum deryâya çıkub teveccüh ve a'zîmet itmekli olub alayı beği gelüb sipâhileri gelmedüğü mücerred senün ihmâlinden nâşidir bu bâbda külli itâba müstehakk olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukta asla tevakkuf etmeyüb emr-i sâbıkım mücebince kendün muhafaza hizmetinde olub dahi donanma-i hümayûnuma ferman olunan sancağın sipâhileriyle müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura götürüb bî-kusur eyleyesin şöyle ki ihmâlin sebebi ile ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura gelüb irişmiye donanma-i hümayûna mülâki olmıyalar veya geç veya eksük

[216] Hüküm 229.
[217] Hüküm 290.

gelüb yatu-u-yarakları ve cebe ve cevşenleri ve cebeluları mükemmel olmayub kusur üzere ola senden bilinüb asla özrün makbul olmayub anlarun dirlikleri ve senün sancağın alınmakla konulmayub eşedd-i î'kabla muâtab ve mûakıb olmak mukarrerdir ana göre basiret üzere olub tedarik ve ihtimâm da dakika fevt eylemeyesin."[218]

2.2.10. Madencilikle İlgili Hükümler

Mühimme defterlerindeki hükümlerden Osmanlı Devleti'nin madenlere ve madenciliğe ciddi şekilde önem verdiği anlaşılmaktadır. Sadece altın, gümüş, bakır kurşun vb. gibi madenler değil taş ocaklarının bile mülkiyeti devlete aitti. Aracılar kullanılmadığı gibi üretimi artırmak adına maden işçilerinden vergi alınmayıp, bazı zamanlar ise sefere katılmaktan da muaf tutulurlardı.[219] Defterde madencilik ile alakalı konularda hükümlere yansıyan kısımlar genellikle madenlerin kullanımı, çıkarılan güherçilenin nakliyesi, maden işçilerinin muafiyetleri ve bu madenlerin korunmasında görevli kişilerin konu edilediği görülmüştür. Madencilik ile ilgili hüküm örnekleri aşağıda verilmiştir.

"Karaman beğlerbeğisine güherçile müfettişi olan Akdağ kadısı ve güherçile nâzırı Kasım Çavuş'a hüküm ki mektûb gönderüb vilâyet-i Karamanda ma'mûl olan on üç güherçile üç güherçile hanelerinden nefs-i Kayseriyye ve livâ-i Niğdeye tâbi Kilise hisarda vâkı' olan kârhâneler azîm kârhâneler olub her birinde yevmiye on nefer hisarların hidmet idüb ve nicesin dahi etrafda olan kadılıklara odun ve toprak sürmekle ve mukataatdan hâriç akçesi getürmeğe gönderilüb ve gayrî kârhânelerde dahi her birinde günde yedi sekiz nefer hisar eri istihdâm olunub husûsatınca senede irsâliyye gönderilmesin her kârhânede der-mahzen olan güherçile eyyâm-ı şitâda gice ve gündüz bekleyüb külli hidmet iderler şöyleki vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan kal'a müstahfızın nısfı fermân olunan sefer-i hümâyûna geldikleri takdirce bâkî kalanları ekseri sâbi ve pir natuvan olmağla güherçile hidmetine ihzârları bu kadar güherçileye noksan ve zarar gelmek fehm olunur deyu arz etdikleri ecilden zikr olunan iki hisarın müstahfızları güherçile hidmetinde olub donanmadan afv olmak emr idüb buyurdumki zikr olunan iki aded hisar müstahfızlarından ma'adâ senden emr-i sâbıka mûcibince ta'yîn olunduğu kadar cenkçi hisar eri ihrâç idüb gönderesün ve mezkûrları hisarların

[218] Hüküm 427.
[219] Sevinç, Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Düzeni,s.149

müstahfızları evveligeldüğü üzere güherçile hidmetine istihdâm olunub ol-husûsda sendahi muâvenet eyleyesin."[220]

"Kayseriyye beğine hüküm ki vilâyet-i Karaman ve Zulkadriyede ma'mûl olan on altı aded güherçile ocaklarının her biri bir kadılıkta olub hâsıl olan güherçileleri der-sa'âdete irsâl olunmak içün her senede altı yedi bin mikdarı zâyiatları livâ-i Kayseriyyeden karye-i Mancun halkı işleyüb vilâyet-i Karamanda ve gayrîde işletmeğe imkân olmayub ancak karye-i mezbûre halkı işlemeğe münhasır olub ve mukaddemâ işledikleri zâyiatların her birine üçer akçe ücret alurlar iken ikişer akçesin mîri cânibine sa'y idüb her birine birer ücret alınub hidmetlerinde ve ücretlerinde külli (…) olmağın cezire-i Kıbrus'a kazâ-i mezbûreden iki yüz dört nefer sürgün haneleri irsâl olunub ve ba'z karyelerden sürgün evleri (…) olmakla yirmi altı hane evvel bahada te'hîr olmakda zikr olunan karye-i Mancun altı buçuk hane olub mezkûr karye halkı birer akçe hesabı üzere mîri güherçile içün zâyiatları işleyüb cezire-i Kıbrus'dan haneleri afv olunmak bâbında inâyet ricâ eylediklerin arz itmeğin vusûl buldukda fi-l-vâkı' arz olunduğu üzere karye-yi altı buçuk hane ise ol-karye-yi sürdürmeyüb kemâ-kân güherçile içün istihdâm eyleyesin."[221]

"Karahisar-ı sahib kadısına hükümki mektûb gönderüb Karahisarda olan güherçile İstanbula gönderilmek içün kira develeri tetebbu' olundukda Kavak İskelesine değin dörder filoriye gideriz. Eğer ki gitmeziz deyu dahi olmadıkların bildirmişsin. İmdi zikr olunan güherçile ale't-tâcil dergâh-ı muallâma gönderilmek mühimmâtdan olmağın şimdiye değin rençber tâifesi ne vechile ücret alıgelmiş ise ol-mikdar ücret ile tahmîl ve irsâl olunmasın emr idüb buyurdumki vusûl buldukda tevakkuf etmeyüb zikr olunan barutu rençber develerine tahmîl idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin. Şimdiye değin kira develerine ne mikdar akçe virülü gelmiş ise ol-mikdar kira ile tahmîl idüb inad ve muhalefet etdirmiyesin."[222]

2.2.11. Eşkıyalık ve Asayiş Olayları İle İlgili Hükümler

Dünya tarihi boyunca gelmiş geçmiş tüm devletler suçluları cezalandırmak metoduyla adaleti sağlamaya çalışmıştır. Osmanlı Devleti'de şer'i ve örf'i hukuku kadılar

[220] Hüküm 275.
[221] Hüküm 337.
[222] Hüküm 321.

vasıtasıyla uygulayarak suçluları cezalandırmıştır. Bu suçlar arasında ise eşkıyalık, dönemin en ciddi toplumsal olaylarından biridir. Genellikle faaliyet olarak soygun yapıp halkın mal ve canına kastederek, haraç kesen gruplar için İslâm tarihinde "*yol kesen*" anlamına karşılık gelen *harrâbe* yada *kuttâu't-tarîk* tabirleri kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise bu tabirler pek kullanılmamakla beraber, bu türden kanun dışı faaliyetlerde bulunanlara genellikle *şakī* ve bunun çoğulu olarak *eşkıya* denmiştir. Osmanlı kaynaklarında ayrıca *Celâlî, eşirrâ, harâmi, haramzâde, türedi, haydut (hayduk), uğru* gibi tabirler de eşkıya karşılığı olarak kullanılmıştır.[223]

Toplumsal düzenin devamı, emniyet ve asayişin temin edilmesi, kişilerin can ve mallarının, seyahat özgürlüklerinin korunması İslam dininin temel amaçları çerçevesinde yeraldığından eşkıyalık suçu dinen büyük günahlar, hukuken ise büyük suçlar arasında sayılmıştır.[224] Eşkıyalık, Osmanlı Devleti'nde çeşitli dönemlerde silah ve zor kullanmak suretiyle toplumsal düzeni bozacak, devlet otoritesine zıt düşecek şekilde asayiş olaylarını ortaya çıkaran taifenin gayri hukuki faaliyetleridir.[225] Can ve mala kast etmek sûretiyle genellikle ulaşılması güç derbent, geçit, dağ ve tenha yollarda, su kenarlarında ve dağlarda vukû bulan olaylardır. Eşkıyalık, siyasî, toplumsal , ekonomik daralma ve askerî sebeplerle meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti'nde, eşkıyalık hareketleri sırasında köylerini terk edip eşkıya ile devlet otoritesi arasında baskı ve zorluk çeken reayayı korumak için il erleri teşkilatından faydanılmaya çalışıldı. Ayrıca önceden beri padişahların çıkardıkları *adaletnameler* eşkıyalığı önlemek, haksızlık ve zulme karşı da yöneticileri uyarmak adına bir vasıta olarak kullanıldı.[226] "*İl erleri"* tabiri sancaklardaki köylerin gençlerinden oluşan yerel bir dernek üyeliği olarak ifade edilebilir. Bu gençleri yani yerel bir güç olarak toplanan bu gençleri yöneten kişi ise içlerinden seçtikleri "*Yiğit Başı*" idi. İl erleri örgütünün ana amacı köy içinde ve etrafında güvenliği sağlayıp asayişi korumaktı. İhtiyaç duyuldukça yani devletin güvenlik güçlerince bastırılamayan eşkıyalık olayı ya da isyanlara karşı resmî güvenlik güçlerine katılıp hizmet ederlerdi.[227] 24 Numaralı Mühimme defterinde bu kapsamda değerlendirilen 11 hüküm bulunmaktadır. Bunlardan bazıları örnek olarak aşağıda verilmiştir.

---

[223] İlgürel, "Eşkıya", DİA, Cilt 11, İstanbul 1995, s.467
[224] Ali Bardakoğlu, "Eşkıya", DİA, Cilt 11, İstanbul 1995, s. 463.
[225] Öz, "Modernleşme Öncesinde Osmanlı Toplumunda Eşkıyalık Hareketlerinin Niteliği Ve Özellikleri", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, s.227
[226] Öz, Kanun-ı Kâdiîmin Peşinde Osmanlı'da "çözülme" ve Gelenekçi yorumcuları,s.135
[227] Akdağ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celâlî İsyanları,s.210.

"*Alâiye beğine ve kadısına hüküm ki mektûb gönderüb emr-i hümayûnum üzere Kıbrus muhafaza hidmetinde iken Alanya sancağında iki üç yüz mikdar suhte nâmına dahi baz' eşirra zuhur idüb müslümanlara envaı' ta'addileri olub cebren elli altmış mikdar emred oğlan çekilüb asayiş sağmalış olsa cebren tekrar getürdüb karye-be-karye murad eyledükleri üzere akçe salyane idüb bazılar ta'yîn olub ve bazıları akrabasından olub mesnedleri olduğun geldikden sonra ahali vilâyetinden fukara ve ağniya cem'iân gelüb haber virüb teftiş olunmak sadasın işitdüklerinde ekseri yarakında olub ve baz'ısın mesnedleri olan sipâhi ve il erleri ve akrabası saklayub ele virmeyüb fukaraya ve reayâya mezbûran eşirrânın zulmü bî-şümâr olub cebr ile müslümanlardan cem' etdükleri akçe beş yükden ziyade akçe olub mezbûran eşirraya mesned olanların şer'a müracatları olmayub hasımlarına suhtelere havale idüb muradları gibi hilâf-ı şer' gördürüb ahali vilâyete külli ihtilal virecekleri mukarrer fehm olunmağın zikr olunan eşirraya mu'ayyen olanlar ve akrabaları ele gelmesi içün hüküm ihrâç olunub baz'ısında hakkından gelinüb ve baz'ısında Kıbrus'a sürgün olmaz ise ehl-i fesâd def' olmak ihtimâli yokdur…."*[228]

"Canik beğine hüküm ki mektûb gönderüb donanma-i hümayûn ve zafer-makrun içün sancağından çıkup altı konak berüde iken Sinob caniblerinde deryâ kenarında suhte fesâd üzere olduğu haberi gelmek ile üzerlerine gitdüğün bildirmişsin imdi sancağın muhafazası içün sen kalub ve sancağın sipâhilerinden dahi yirmi beş nefer sipâhi muhafaza içün yanında bile olub bâki sancağın askerin alayı beğleriyle emr-i sâbıkım mûcebince deryâ seferine gönderilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta sancağın sipâhilerinden muhafazaya ta'yîn etdüğün sipâhilerin defterin südde-i sa'âdetime gönderüb dahi bâki askeri emr-i sâbıkım mûcebince alayı beğleri ile muaccele deryâ seferine gönderesin ki gemiler gitmeden gelüb yetişeler şöyleki geç veya eksük gelüb donanma teveccüh etmeden yetişmiyeler neticesi sana âid olduğundan mâ-adâ dirlik tasarruf idenlerin dirlikleri alınub merdud idi olub min ba'd dirlik verilmez ana göre mukayyed olub ikdamda dakika fevt itmeyeler sendahi muhafazaya ta'yîn olunan sipâhiler ile ol-cevanibin hıfz-u-hırasetinde olub anun gibi suhte ve hırsuz ve harâmi taifesinden cem'iyyet ve (…) oldukta üzerlerine varub cenk iderler ise sen dahi idüb hin-i muharebede katl olunan ehl-i fesâdın demleri hederdir

[228] Hüküm 356.

failden su'al olunmaz ana göre ol-makule ehl-i fesâdın şer ve şorların memleket ve vilâyetden def'-u-ref' idüb eyyâm-ı saadet ve hengam-ı adaletimde reâyâ ve berâyâ refahiyet ve istirahat üzere kâr-u-kisblerine iştigâlde olalar şöyleki min ba'd sancağında ehl-i fesâd suhte taifesi (…) değin ve cemiyet idüb kimesne malına zarar etdükleri ve sen def' itmeyüb ihmâl idüb veyahud ehl-i fesâddan ahz-u-celb olunub himâyet olunduğu mesmu' şerîfim ola asla özrün makbul olmayub muâkıb olmağ mukarrer bilüb ana göre kemâl-i basiret üzere olasın ve Canik'den ve Samsun'dan gemiler keresteyi husûsları emrim olmuşdur kereste emini ve Samsun kadısı ile haberleşüb mu'avenet lazım olursa müşârün-ileyhimaya mu'âvenet ve muzaheret idüb ihtimâmda kusur etmiyesiz."[229]

"…mümkün ise beğler kullarım dahi haberleşüb vech-ü münâsib görüldüğü üzere asker-i tatar sayyâd-ı fenar ile müfsid-i mezbûrun üzerine yürüyüb bî-inâyetillahi teâlâ bir canibe firar etdirmezsen hüsn-ü tedârikle ele getirüb mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime gönderüb ve anun gibi mel'un-ı mezbûrun isyanı mukarrer olduktan sonra yanına cem' olub fesâd-u-şena'at mısırr olanların dahi bir vechile haklarından geline ki sâirlerine mûcib-i ibret ve nasihat vaki' ola."[230]

2.2.12. Sürgün Cezası İle İlgili Hükümler

Sistemli bir metot izlenerek yapılan tehcir ve yerleştirme yöntemlerinden biri olan *sürgün* vasıtasıyla devletin ihtiyaç gördüğü zaman, bir mükellefiyet olarak halkından bir kısmı icap eden başka bir bölgeye yerleşmek üzere gönderebilirdi. İhtiyaç duyulan zamanlarda her on haneden bir veya iki hanesi sürgün çıkarmak mecburiyetinde idi.[231] 24 numaralı Mühimme defterinde ilgili bölümde Kıbrıs'a yerleştirme ve iskan amaçlı yapılan sürgünlerden örnekler bulmak mümkündür.[232] Çalışmaya konu olan hükümlerde sürgün konusuna örnek olacak 7 adet hüküm vardır. Osmanlı Devleti'nin ceza yöntemi olarak uyguladığı, bir yerden zorla uzaklaştırma, zorla iskân ettirme anlamına gelen, "sürgün" ceza hukukunda "tazir" cezaları içerisinde yer almaktadır. Tazir kelime anlamı olarak red, tedib, alıkoymak gibi manalara gelmektedir.[233] Suçlulara verilen bir ceza yöntemi veya yerleştirme (nüfus ve iskan politikası) amaçlı

[229] Hüküm 386.
[230] Hüküm 424.
[231] Arslan, 16.yy.Osmanlı Toplumunda yönetim,nüfus,iskan,göç ve sürgün,s.317
[232] Hüküm 256, Hüküm 357, Hüküm 431.
[233] Kemal Daşçıoğlu, *İskân, Suç ve Ceza Osmanlı'da Sürgün*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2007, s. 36

olarak sürgün ile ilgili hükümlerden bazıları şunlardır:

"… mezkûrların her kangısının üzerlerine katl-i nefs ve sâir izâlelerin icâb ider sabit husûs şer'i ali sabit ve zâhir olmuş ise hidmetlerinde olan mal mirîyyeye bî-kusur alındıkdansonra şer'i ali lâzım gelen icrâ oluna şer'i ali kısâs lazım gelmeyüb mâl-ı pâdişâhiye özür ve reâyâya zulm-u-taaddîleri olursa ol-yerden alâkaların kat' idüb Kıbrus'a sürile bu bâbda ihtimâm üzere olub ahvâlleri neyse nice olursa yazub bildiresin ama tamam hakk üzere olub bir cânibe meyl ve muhâbâdan ihtirâz üzere olasın."[234]

"…Cezire-i Kıbrusa sürülmek içün hükm-ü şerîfim virilüb henüz sürülmeyüb ol-caniblerde girdüğü i'lâm olmağın buyurdum ki göresin kadıya arz olunduğu gibi olub bu bâbda sâbıka hüküm verilmiş ise emr-i sâbıkım mûcebince amel eyleyüb emre muhalif kimesneye iş etdirmeyesin."[235]

"Kıbrıs beğlerbeğisine ve Alanya ve Düşenbiye kadılarına hüküm ki sâbıka Düşenbiye kadısı mektûb göndermekle Alanyadan Boyacı Oğlu Mehmed nâm eşirradan olub fukaraya zulm-u-te'addisi olub zulm ve (…) içün mahkemeye varub mesâlih-i müsliminiyye karışmaya deyü mirâren emr-i şerîf gönderüb asla ita'at etmeyüb men' ile memnû' olmaduğundan gayri havass-ı hümayûn reâyâsından cerime alub mal-ı mîrîyyeye dahi külli zararı olmağın havass-ı hümayûn eminleri cem'aat-i kesire(…) ile meclis-i şer'a gelüb zulm-ü te'addiyesi üzerlerinden ref' olunmasın ricâ etdükleri i'lâm eylediğine sâbıka bu husûsu kadı askerim pâye-i serir-i sa'adet masîrime arz itmeğin Cezire-i Kıbrusa sürülmek içün hükm-ü şerîfim virilüb henüz sürülmeyüb ol-caniblerde girdüğü i'lâm olmağın buyurdum ki göresin kadıya arz olunduğu gibi olub bu bâbda sâbıka hüküm verilmiş ise emr-i sâbıkım mûcebince amel eyleyüb emre muhalif kimesneye iş etdirmeyesin."[236]

2.2.13. Muhtelif Konularla İlgili Hükümler

Mühimme defterinde yapılan konu tasnifi dışında kalan muhtelif konulara da rastlanmıştır. Bunlar münferit olarak hükümde geçtiği için muhtelif konulardaki hükümler olarak tek başlık altında tasnife tâbi tutulmuştur. Bu tasnife uyan 20 adet

[234] Hüküm 256.
[235] Hüküm 431.
[236] Hüküm 431.

hüküm vardır. Bahsi geçen dönemde salgın hastalıklar sebebiyle gerek halk gerekse de orduda ciddi kayıplar meydana gelmektedir. Özellikle o dönemde "kara ölüm" diye bahsedilen veba hastalığı ciddi bir salgın hastalık olarak karşımıza çıkıyor. 262 numaralı hükümde "***ta'un***" olarak geçen veba hastalığı ile ilgili hüküm aşağıdadır.

"Uzeyir kadısına hüküm ki mektûb gönderüb kazâ-i Uzeyire tâbi' Karanu kapu derbendcileri meclis-i şer'a gelüb sâbıka ihrâç olunmuş emr-i şerîf ibrâz idüb mazmununda livâ-i Uzeyirde vâkı' olan Karanu kapu nâm derbend mermer taş(?) alub hüccac ve sâir ayende ve revende katl olub erzak ve esbâbları gâret olmakdan hâlî olmayub şenlenüb olmak ehemm-i mühimmâttan idüğü mukaddema der-i devlete arz olundukda iki yüz otuz altı nefer hâne vaz' olunub derbend-i mezbûr şenlenüb tamam ma'mur olub ayende ve revende huzur üzere mürur idüb nefislerine ve mallarına zarar ve ziyân olmayub devam-ı devletime dua ve (…) olunur iken üç yıl ale't-tevâli tâ'un olub zikr olunan derbendcilerin nısfından ziyâdesi fevt olub cüz'î hane kalmağın derbend-i mezbûru hıfz etmeğe iktidârımız yokdur fevt olan hanelerin bedelin yazub bi-l-fi'l ne mikdar neferi kalmışdır ve dahi ne mikdar lazım idüğün arz eyleyesin deyu fermân olunub emr-i şerîf mûcibince tahrîr olunub dahi arz olunmamış iken vilâyet muharriri gelüb tahrîr idüb mevcud altmış hane bulunub lakin bu asl deryâ kenarında mahûf ve muhatara olan derbend bu kadar nefer ile hıfz eylemeğe iktidârımız yokdur yüz altmış altı hane dahi noksan üzeredir yazılmak ricâ eylediklerin bildirmişsin imdi buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan derbendcilerden müteveffa olanların evladından ve kimesnenin raiyyeti olmayub hariç ez-defter bulunanlardan zikr olunan mikdarı derbendciler yazub hanelerinde tekmîl etdirüb derbend-i mezbûru onat vechile hıfz-u-hırâset etdüresin müslümanlara zarar-u-gezend irişmek ihtimâli olmıya."[237]

Görüldüğü üzere Uzeyire tâbi Karanu Kapı derbendçileri toplamda 236 hane iken iki yıl gibi kısa bir sürede tâun yani günümüzdeki ismiyle veba hastalılığının zuhur etmesi sebebiyle 60 haneye kadar düşmüştür. Oransal olarak ele alındığında salgın hastalığın ciddiyeti daha da çok anlaşılacaktır. Bu denli yüksek insan kaybına neden olan salgınlar o dönem için çok mühim bir toplumsal tehdit oluşturmaktadır. İlgili dönemde insan popülasyonunu ve nüfus artışını baltalayan etkenler içerisinde savaşlar ve salgın hastalıklar ilk sıralarda yer almaktadır.

Yine hükümlerde ilgili dönemde vukû bulan kıtlık ve darlık hükümlerde geçmektedir.

[237] Hüküm 262.

"Şam beğlerbeğisine hüküm ki Hazreti Halilürrahman evkâf-ı mahsulü kıllet-i baran ve âfet-i semâvî sebebi ile noksan üzere olub mu'âvenet olunmaz ise imâret kapanur deyu mütevellisi Şam'a varub haber virdüğü i'lâm olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta göresin husûs-ı mezbûr vâki'midir nicedir vaki' olub imâretin zarûret ve ihtiyâç var ise teveccühümle mümkün olursa hüsn-ü mu'âvenet ile muzâyekasın vâki' etmekte sa'y-i cemilin zuhura getiresin."[238]

Çalışmaya konu olan hükümlerde yine münferit olarak geçen konular arasında kömür, un, arpa, buğday ve barut gibi malzemelerin bozulmaya ve ıslanmaya karşı korunması, bakımı, depolanması ve muhafazasına yönelik koruyucu ve ikâme edici tedbirler ile alâkalı alınan önlemler hükümlere yansımıştır.

"Semendire Beğine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Belgrad anbarında Sigetvar seferinden maliye tarafından bâki kalmış beş yüz doksan yedi müdd dokuz kile un olub fasid olmak mukarrer olmağın ve arpa ve un kıllet üzere olmağla ziyade bahaya çıkub ve müteveffa Şeyh Mehmed cem' eyledüğü zahire arpasından dahi hayli arpa alub satılmak her vechile mal-ı mîrîyeye enfa'dır yeni tereke eriştikde dahi edna baha ile alınmak kabildir deyu arz eylemişsin imdi sâbıka bu bâbda hükmü hümayûnum gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukta sâbıka gönderilen hükmü hümayûnum mûcebince fasid olmak ihtimâli olan eğer un ve eğer sâir terekedir beğiye tebdil eyleyesin ve asitane-i sa'âdete götürdüğün muhasebe defteri mûcebince bâki kalan yirmi sekiz kerre yüz bin ve on sekiz bin dört yüz doksan dokuz akçe ber-vech-i isti'cal hazine-i âmireme irsâl içün maliye tarafından hüküm gönderilmişdir mûcebi ile amel idüb göndermelü olduğunda kifâyet mikdarı hisar erinden ve gayriden adem koşub beğe gönderesin."[239]

"Sapancı kadısına hüküm ki dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunulub kömür içün kifâyet mikdarı anbar yapmak emr olunub henüz binâ olunmayub kömür açuk yerde durmağla yağmur ve su dökünüb zarar irüşüb ve kömürcülere baş ve buğ ta'yîn olunan tobcu Mehmed kömür husûnda gayet ehl olmağın andan evvel olan kömürcü başı zamanında yakılan kömürden hâlâ her gün hayli ziyâde asan-ı ve vechile kömürler yakılub lakin kömürcüler mezbûrun vech gördüğü üzere kömür yakmakda inadetdükleri î'lâm olundu imdi buyurdum ki vusûl buldukta yakdırub ve mirî kömür hıfzına kifâyet idecek

[238] Hüküm 349.
[239] Hüküm 368.

mikdarı anbar yapdırub ihzâr olunan kömürü hıfz etdürüb yağmurdan ve sudan zarar irüşdürmemek bâbında ihtimâmın vücuda getüresin bu bâbda bundan evvel dahi ahkâm gönderilmişdir mûcebi amel eyleyesin."[240]

Münferit olarak geçen diğer bir konu ise; Osmanlı Devleti'nde dericilik sanatında yani debbağlıkta kullanılan malzemelerden biri olan palamuttur. 299 numaralı hükümde Çeşme'de hasıl olan palamudun yerli debbağlara verilmesini arta kalan kısmın ise satılmak üzere İstanbul'a gönderilmesine mani olunmaması konu edilmiştir. *"…taht-ı kazânda hâsıl olan palamut anda olan debbağlara kifâyet etdüğü mikdarı alındıktan sonra Mahrûse-i İstanbula bey' etmeğe getürmek isteyenlere virmeğe mâni' olmıyalar."*

Münferit hükümlerden bazıları ise ulak bargirleri hakkındadır. Sâi, tatar, berîd veya posta gibi anlamlarda kullanılan ulak kelimesi eski Türkçe'de "***ulağ***" diye bilinir. Kaşgarlı Mahmud'un ***Dîvânü lugâti't-Türk*** adlı eserinde de ulağ "beyin emriyle koşa koşa giden postacının başka bir at buluncaya kadar bindiği at" şeklinde tarif edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde devletin resmî haberlerini ulaştıran görevlilere ulak, kullandıkları at ve beygirlere ise ulak beygiri denilirdi. Ellerinde ulak hükmü olan ulaklara menzillerde lazım olan beygirler sağlanırdı. Elinde beratları olmayanlara ise beygir verilmezdi.[241] Ulak beygirleri ile ilgili hüküm örnekleri aşağıda verilmiştir.

311 numaralı hükümde Rumeli kethüdası iken vefat eden Hasan kethüdanın oğlu Mehmed'in ahırında mirî at ve damgalı beygir bulunduğu haberinin teftiş edilmesi geçmektedir. *"Horpeşte kadısına hüküm ki bundan akdem Rum ili kethüdası olan müteveffa Hasan kethüdanın oğlu Mehmedin yanına ıstabl-ı âmiremden ihrâç olunmuş tamgalu bargir ve katır olduğu istimâ' olunmağın görülmesi emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda müşârün-ileyh çavuş ile ale-l-gafle ahuruna varub göresin fi-l-vâkı' ıstabl-ı âmireme dahl olmuş tamgalu at ve katır varsa levni ve sâir evsâfı ile defter idüb arz idesin."*

430 numaralı hükümde Doğancı isimli karyede bulunan ulak beygirlerinin (ulak bargiri) menzil yani ulak istasyonlarına uzak olması sebebiyle, bu ulak beygirlerinin yola yakın yerlerdeki halk tarafından beslenip zaman kaybının önlenmesinin emredilmesi konu edilmiştir. *"Gümülcine Kadısına hüküm ki taht-ı kazan da Doğancı*

[240] Hüküm 268.
[241] Halaçoğlu, "*Ulak*", DİA, Cilt 42, İstanbul 2012, s.77

nâm karyede ulağa mahsus kızıl bargirleri olub karye-i mezkûre yol üzerinde ve şehre kârib yerde olmayub hilâf-ı semtde olmağın zikr olunan bargirler karye-i mezkûre halkına beslemeğe virilüb ulak vardukta karye-i mezkûreden bargirleri varub alınca hayli zaman geçüb maslahat avk-u-te'hîr olmak lazım geldüğü i'lâm olunmağın buyurdum ki göresin i'lâm olunduğu üzere karye-i mezkûre hilâf-ı semtde iken ol-kızıl bargirleri beslemeğe anlara virilmiş ise anlardan alub dahi yol üzerinde bir mahal ve münâsib karye halkına ve yahud şehirlüye viresin ki ulak varduğu zaman da alel-(…) alınub ulağa teslim olunub ber vech-i isti'mâl irsâl eylemek ardınca olasın ki maslahat avk olmıya."

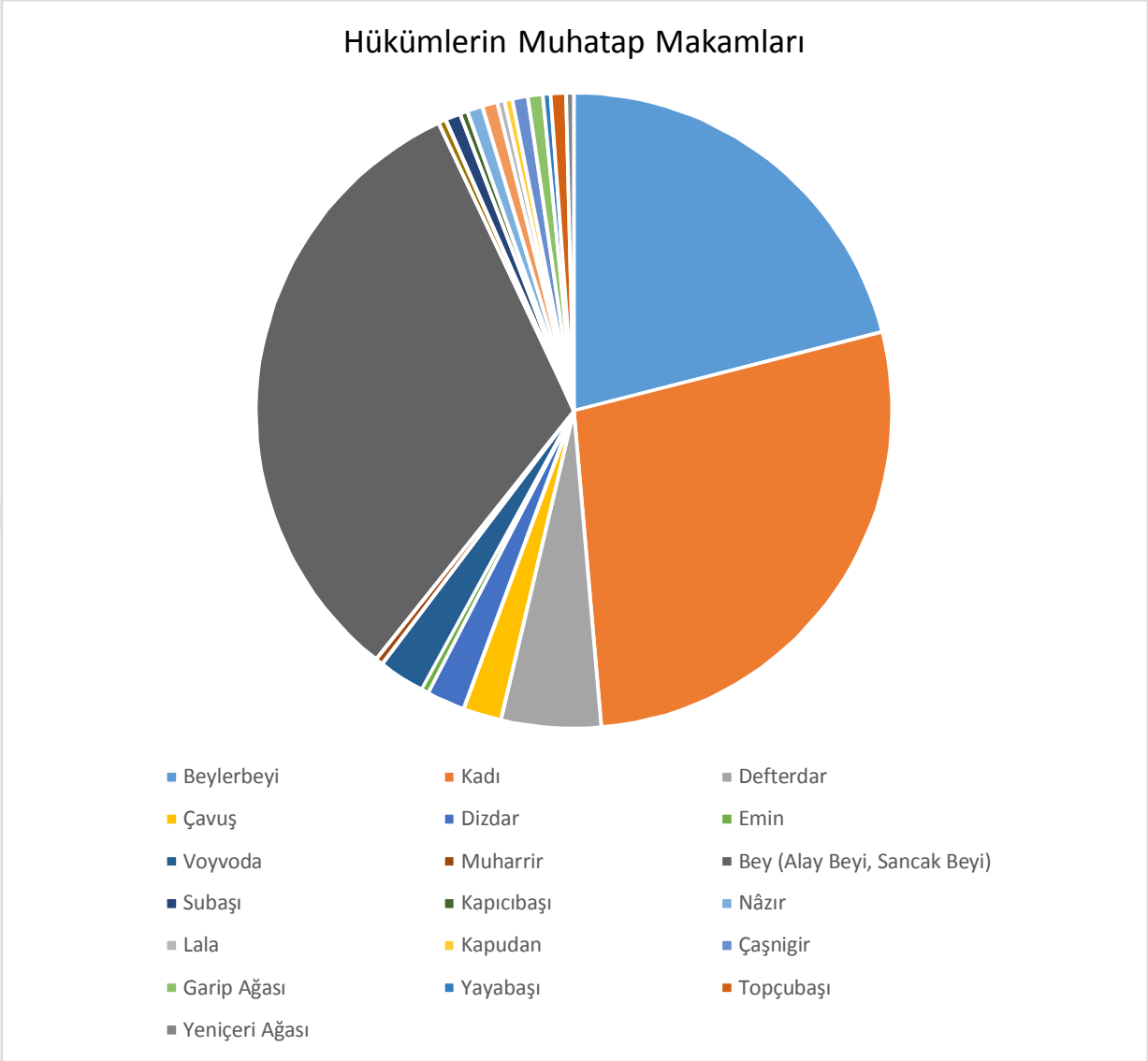
Osmanlı Devleti'nde bir yere tayin olunan veya kendisine herhangi bir ayrıcalık bağışlanan kimseler bunun bir karşılığı olarak padişaha ve başka ilgili yüksek makamlara hediyeler sunarlardı. Bu hediye sunma işine "***pişkeş***" veya "***pişkeş çekmek***" denirdi. Bu pişkeşler hazine-i hassanın dolmasına katkı sağlardı.[242] 24 Numaralı Mühimme Defterinde pişkeş çekmek ile ilgili olan 278 numaralı hükümde Fas hâkimi bulunan beyin dergâh-ı muallâma nâme ve piş-keş sunduğu, bunların Cezâyirde olması sebebiyle Cezâyir beylerbeğinden bu piş-keş ve adamların ne zaman dergâh-ı muallâma ulaşacağı hakkında bilgi istenmesi geçmektedir. *"Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki ol-diyârda Midye sancağın tasarruf iden Hacı Murâd südde-i sa'âdetime gelüb Fas hâkimi olan şerîf dame izzühû(?) dergâh-ı muallâma nâme ve piş-keş gönderüb ademleri bi'l-fii'l Cezâyirde olduğun bildirmeğin müşârün-ileyh 'atabe-'i 'ulyama piş-keş ile gönderdüğü ademlerin piş-keşleriyle ale't-tâcil mir-i müşârün-ileyh ile dergâh-ı muallâma gönderüb te'hîr ve tevakkuf etdirmiyesin ve ne tarihde gelüb irsâl eyledüğün arz idesin."*

[242] Murat Belge,Osmanlı'da Kurumlar ve Kültür, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstabul 2005, s.330

2.2.14. Hükümlerin Muhatap Makamları Ve Oranları

Hükümlerin Muhatap Makamlarının Dağılım Tablosu

Hükümlerin Muhatap Makamları	Hüküm No	Adet
Beylerbeyi	221,222,223,224,228,233,234,245,246,247, 255,259,260,263,264,269,271,272,273,274, 275,276,277,278,279,280,281,287,293,297, 327,330,335,342,343,347,349,351,354,357, 358,359,362,365,366,373,374,377,391,392, 397,425,426,431	54
Kadı	219,220,227,229,232,236,240,241,242,249, 251,254,256,258,261,262,266,268,270,275, 285,289,290,299,309,311,312,314,315,316, 320,321,324,326,328,329,331,333,334,338, 339,341,343,344,345,346,350,352,356,358, 363,375,379,394,395,396,399,400,403,404, 414,415,417,418,419,425,428,430,431,433	71
Defterdar	271,272,273,274,279,287,326,327,354,355, 360,361,377	13
Çavuş	249,308,323,352,407	5
Dizdâr	259,284,367,388,401	5
Emin	408	1
Voyvoda	296,298,301,322,383,387	6
Muharrir	390	1
Bey (Alay Beyi, Sancak Beyi)	225,226,230,232,235,237,243,244,248,250, 252,253,256,257,258,265,270,282,283,285, 286,288,291,292,294,295,300,303,304,305, 306,307,310,313,317,318,319,325,326,329, 331,332,336,337,340,345,348,353,356,364, 368,369,370,371,372,376,378,380,381,382, 385,386,389,393,394,399,400,402,406,409, 410,411,412,413,416,417,418,419,421,422, 423,427,429,432,433	83
Subaşı	267,318	2
Kapıcıbaşı	405	1
Nazır	275,334	2
Lala	302	1
Kapudan	398	1
Çaşnigir	231,239	2
Garip Ağası	388,401	2
Yayabaşı	238	1
Topçubaşı	388,401	2
Yeniçeri Ağası	420	1

İlgili çalışmada toplam 217 hüküm yer almaktadır. Yukarıdaki grafik ve tablodan da anlaşılacağı üzere muhatap olunan makamlar ve hüküm sayıları: Beğlerbeği 54, Kadı 71, Bey (Alay Beyi, Sancak Beyi) 83, Çaşnigir 2, Defterdar 13, Dizdar 5, Subaşı 2, Garip Ağası 2, Yayabaşı 1, Topçubaşı 2, Yeniçeri Ağası 1, Çavuş 5, Kapudan 1, Sayılardan anlaşılacağı üzere merkez ile taşra arasında geçen en çok hüküm kadı, beyler ve beylerbeyi ile olan yazışmalar olmuştur. Bazı hükümlerin ise birden çok makama birden yazıldığı görülmektedir.[243]

[243] Bahse konu olan bazı hükümler hem kadılara hem beylere veya başka makamlara birden yazıldığı için aynı hüküm numarası birkaç yerde tekrarlanmıştır. Örneğin bkz. Hüküm 232.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFTERİN TRANSKRİPSİYONU VE ÖZETİ

3.1. Defterin Transkripsiyonu

[81] **Hüküm 218**

İbrahim Çavuş'a verildi.

Rum ilinde deryâya emr olunan ümerâya hüküm ki bundan akdem size hükm-i hümâyûnum gönderilüb bu senede vâki' olan deryâ seferine emr olunub sancağınızın zü'emâ ve sipâhileri leb-i deryâda ta'yîn olunan mahallerde hazır ve müheyyâ olasız ki donanma-i hümâyûnum vardukta tevakkuf etmelü olmayub bilâ-te'hîr gemilere dahl olasuz deyu emrim olmuşdu hâlâ donanma-i hümâyûnumun çıkması kârib olub ol emrim mûcibince henüz dahî ta'yîn olunan mahallere varulmayub ihmâl üzere olduğunuz i'lâm olunmağın buyurdum ki vardukta bir an te'hîr ve terâhî etmeyüb emr-i şerîf-i sâbıkım mûcibince ta'yîn olunan mahallere varub hazır ve müheyyâ ve donanma-i hümâyûnuma müterakkıb ve nâzır olub varduğu gibi bî-tevakkuf gemilere dahl olasız şöyle ki donanma-i hümâyûnum vardukta siz ta'yîn olunan mahallerde sancağınızın alayı beğisi ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile hazır ve müheyyâ bulunmayub donanma-i hümâyûnum sizün içün tevakkuf itmek lazım gele azl ile konulmayub gereği gibi mes'ûl ve mu'âteb olursuz ana göre mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer idesiz.

[81] **Hüküm 219**

İbrahim Çavuş'a verildi

Rum ilinde kürekçi ihrâc-ı fermân olunan kadılara hüküm ki bundan akdem size hükm-i hümâyûnum gönderilüb taht-ı kazanuzdan ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri nevruzdan mukaddem ihrâç idüb ta'yîn olunan mahallere getüresiz deyu emrim olmuşdu hâlâ donanma-i hümâyûnumun çıkması karîb olub henüz siz fermân olunan kürekçileri ihrâç

itmedüğünüz i'lâm olunmağın buyurdum ki vardukta bir an te'hîr ve terâhî etmeyüb emr-i sâbıkım mûcebince ihrâç-ı fermân olunan kürekçileri ber-vech-i isti'câl ihrâç idüb nâiblere i'timâd itmeyüb yanlarından ayrılmayub kendünüz bi-z-zât bî-kusur ta'yîn olunan mahallere getürüb emîrü'l-ümerâ-il-kirâm Cezâyir beğlerbeğisi kapudanum Ali dame ikbâluhûye teslim eyleyesiz ki şöyle ki ihmâl üzere olasız azlle konulmayub gereği gibi mes'ûl ve mu'âteb olursuz ana göre bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesiz.

[81] **Hüküm 220**

İbrahim Çavuş'a verildi

Rum ilinde müfettiş-i mukataa da olan kadılara hüküm ki bu sene-i mübârekede vâki' olan nevruz irsâliyesi henüz südde-i sa'âdetime gönderilmedüğü sizün adem-i ihtimâmınızdan olmağla gereği gibi mes'ûl ve mu'ateb olmuşsuzdur buyurdum ki vardukta bir an te'hîr ve terâhî itmeyüb her birinüz nezâretinizde müteallik olan eğer nevruz irsâliyesidir ve sâir tahsîli lazım olan bekâyadır bî-kusur tahsîl idüb ber-vech-i isti'câl südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin şöyle ki geç veya tahsîl lazım olan bakâyayı cem' ve tahsîl idüb ale't-tâcil irsâl itmiyesiz asla beyân olunacak özrünüz makbûl olmayub belki azille konulmayub muâkıb ve mes'ul olmanuz mukarrerdir ana göre malımın tahsîlinde ve mu'accele irsâlinde dakika fevt itmiyesiz.

[82] **Hüküm 221**

İskender Çavuş'a verildi

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm yazıla sâbıka Cezâyir beğlerbeğisi olan Ahmed Paşa mektûb gönderüb vilâyet-i mezbûre şeyhü'l-haremlerinden Abbas itâat ve inkıyâd itmek üzere olduğun bildirüb mutasarrıf olduğu otağı üslûb-ı sâbıka üzere tasarrufunda olmak içün hükm-i şerîf ricâ etdüğün bildirmeğin buyurdum ki mûmâ-ileyh mallarım ki südde-i sa'âdetime ubûdiyyet ve rıkkıyyetde sâbit-kadem ve râsih-dem olub beğlerbeğiler kullarıma kemâl-i itâat ve inkıyâd üzere olub ve vilâyetinden kadimi virilü gelen virgüsün hazîne-i cezâyire edâ idüb edâ idüb lazım oldukta hidmette buluna kâdimden mutasarrıf olduğu otağına kemâ-kân mutasarrıf olub dahl-û-taarruz itmeyüb kendüye zabt ve tasarruf etdüresiz.

Hacı Murâd'a verildi

Cezâyir beğlerbeğisine hüküm ki vilâyet-i (…) şerîfi ol-diyârda sancak tasarruf iden Hacı Murâd ile südde-i sa‘âdetime (…) hakimi olan murâd etdüğün bildirmeğin buyurdum ki müşârün-ileyh ‘atabe-‘i ‘ulyâma piş-keş göndermek murâd iderse mûmâ-ileyh ile münâsib olan zamanda gönderüb dergâh-ı muallâma irsâl eyleyesin.[244]

[82] **Hüküm 222**

İskender Çavuş’a verildi

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki tersâne-i âmirem reîslerinden kıdvet’ül emâcid(?) Memi reîs zîde kadruhûnun hakkında mezid-i inâyetim zuhura getürüb mutasarrıf olduğu ulûfesi üzerine yigirmi akçe terakkî ile Cezâyir-i garbda vakî’olan gönüllü reîslere kapudan ta’yîn idüb andan mâ-adâ Akdeniz yalılarında kalita ve fırkata tonatub karaya teveccüh iden korsanlar dahi mezkûr ile bile varub hidmette ve yoldaşlıkta bulunmak içün ahkâm-ı şerîfe virilüb irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukta mezkûr varub ol-diyârda olan gönüllü reîslere ve bu cânibden kendü ile giden levend reîslerine kapudan olub hıfz ve hırâseti lazım olan mahalleri hıfz ve hırâsette ve garet ve hasâret ferman olunan tarafları dahi garet ve hasâret idüb donanma-i hümâyûnuma serdar olan vezirim Sinan Paşa varınca vech-i-münâsib gördüğün üzere hidmette olub müşârün-ileyh vardukta levend reîsleriyle yanına varub münâsib gördüğü üzere hidmette ve yoldaşlıkta bulunasın amma mezkûre tenbih eyleyesin ki eğer kendü ve eğer levend taifesi südde-i sa‘âdetimle dostluk ve emn-ü-emân üzere olan Françe ve Venedüklü barçaları kendü hallarında emn-ü-emân üzere gidüb gelirken dahl idüb ve yâhûd mezkûrlara ve memalik-i mahrûsemden bir mahale irdükte zarar-u-gezend erişdüreler sonra özrü makbûl olmayub neticesi kendüye âid olur ana göre zabt-u-rabtlarında ihtimâm idüb gaflet ile bir mahalle zarar-u-gezend erişdirmekden hazer eyleyeler ve mezkûr mallarım ki anda hizmette ola mutasarrıf olduğu ulûfesin hazîne-i Cezâyirden viresin.

[83] **Hüküm 223**

Van beğlerbeğisine hüküm ki südde-i sa‘âdetime mühürlü defter gönderüb Van’a müteallik kılâ’da ne mikdar yarak ve barut ve zahîre olduğun bildirmişsin pâye-i serîr-i a’lâya arz olunub mufassalan ma’lûm olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardukta

[244] Numarasız olarak yazılıp, üzeri çizilerek iptal edilen hüküm

zikr olunan kılâ' her kangı sancakta ise beğlerine ve kadılarına adem gönderüb tenbih eyleyesin ki zahîre kısmını açub karar olacağı zamanlarda intifâ' kâbil iken reâyâya tarh idüb beğiye tebdîl idüb gerü yerine koyub hıfz etdürüb ihmâl olunmağla zâyi'olmadan hazer eyleyesin amma yarak kısmı dahi pak olub zarar olmadın deyu dâimâ açdırub pak etdürüb anı dahi çüriyüb telef olmakdan ihtiyât eyleyesin şöyle ki eğer zehâir ve eğer yarak hidmetidir dizdârların ihmâl ve müsâheleleri ile zâyi' ve telef ola kendülere tazmîn etdürülür ana göre mukayyed olalar.

[83] **Hüküm 224**

Mesih Çavuş'a verildi Fî 14 Zi-l-hicce

Rum beğlerbeğisine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb Sivas ve Sorkun nâhiyelerinin sipâhilerinin Sivas alayı beğisine koşub deryâ seferine gönderesün deyu emrim olmuş iken bu zamana değin göndermemeğe sebeb nedir bu bâbda mu'ateb olmuşsuzdur buyurdum ki varıcak bu bâbda mukayyed olub fermân-ı şerîf-i sâbıkım mûcibince nâhiye-i mezbûre sipâhilerine alayı beğisiyle ber-vech-i isti'câl Südde-i sa'âdetime gönderesiz husûs-ı mezbûr mühimmâttandır ana göre mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden hazer idüb zikr olunan nâhiye sipâhilerinin defterleri ile muaccele mûmâ-ileyh alayı beği ile gönderüb ziyâde ikdâm ve ihtimâm eyleyesin şöyle ki bu husûsa ihmâlin olub muaccele göndermiyesin özrün makbûl olmaz deryâya gemiler çıkmak üzeredir eşedd-i ikab ile mu'ateb olursuz bilmiş olasız.

[83] **Hüküm 225**

Mesih Çavuş'a verildi

Kastamonu beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sen sancağın hıfzında kalub zü'emâ ve sipâhilerin alayı beğine koşub deryâ seferine gönderesin deyu emrim olmuşdu hâlâ deryâya gemiler çıkmak üzere olub henüz daha sancağın askerin erişdirmemekle mu'ateb olmuşsundur buyurdum ki varıcak asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb sancağın askerini müretteb ve mükemmel fermân-ı şerîf-i sâbıkım mûcibince düşman yarağıyla ber-vech-i isti'câl alayı beğisiyle gönderesin ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesin şöyle ki gaybubet gelüb irişmiyeler alayı beğinin ve sipâhilerin dirliği alınub ahere teveccüh olunub sen dahi mu'ateb olursun ana göre bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesin ve kendün sipâhileri bi-z-zât ihrâç idüb

göndermek bâbında dakika fevt itmiyesin ve sen dahi sancağın muhâfazasında ihtimâm üzere olub şöyle ki sancağında kimesnenin evi açılub ve yolda adem soyulub katl-i nefs olduğu istimâ' oluna sancağın alınmağla konulmayub muâkıb olmak mukarrerdir ve sancağında tahrîr-i fermân olunan çingane tâifesinden dahi var ise beş neferden biride kürekçi tarîk ile yazub defteri ile gönderesin ve kürekçi ihrâcı husûsunda kadılara dahi muâvenet eyleyesin ve bu hüküm sana ne günden vâsıl olub ve ne vechile tedârik etdüğün yazub bildiresin.

-bu dahi

Bir sûreti Kangri beği Ali beğe yazıla.

[84] **Hüküm 226**

Osman Çavuş'a verildi. Fî 6 Zi'l-hicce sene 981

Avlonya beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağın askeri ile deryâ seferine hazır olasız deyu tenbih ve te'kîd olmuşdu ve el-hâletü hâzihi bu sene-i mübâreke Zi'l-hicce eş-şerîfesinin yigirmisinde cümle sancağın askeri ile Koloz İskelesi'ne gelüb donanma-i hümâyûnumun vürûduna tevakkuf etmeni emr idüb buyurdum ki te'hîr etmeyüb fermân-ı şerîfim mûcibince âmme sancağın askeri ile ve cebe ve cebeluları ile müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla bi-l-fi'l mahall-i memura varub donanma-i hümâyûnuma müterakkıb olasın şöyle ki ta'yîn olunan zamana değin mahall-i memura varub tevakkuf üzere olmıyasın donanma-i hümâyûnum gemileri vardukta te'hîr lazım gelse sancağın alınmağla konulmayub eşedd-i itâb ile mu'ateb olmak mukarrerdir ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâmda kusur etmiyesin ve sancağın ve sancağında dahi nidâ etdüresin ki gazâdan safalu yarar tüfenk endâz yiğitler bulunursa gazâya tergib idüb defter idüb iskele-i mezbûreye getüresin ki geldükleri günden ulûfe ve beksimed ta'yîn olunub ve gemilere dahl olub gazâya teveccüh eyleyesün ve yoldaşlıkda teallî (…sında) envâ'-i inâyetime mazhar vâki' olurlar.

-Bu dahi bir sûreti Yanya beğine

-Bu dahi bir sûreti Tırhala beğine

-Bu dahi bir sûreti Karlı ili beğine

-Bu dahi bir sûreti İnebahtı beğine

[84] **Hüküm 227**

Yavaşça Mehmed Çavuş'a verildi

Samsun kadısına hüküm ki bundan akdem ol-câniblerde tedârük ve ihzâr-ı fermân olunan beksimedleri tahmîl idüb tersâne-i âmireme göndermek içün kadırga irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan beksimedi varan kadırgalara tahmîl idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin eğer zikr olunan kadırgalara sığmayub beksimed kalursa hazır bulunan rençber gemilerine navlun ile muaccele tahmîl idüb göndermek üzere bâbında envâ'-i ihtimâm eyleyesin beksimed muaccelen irişmek lazımdır ihmâl eylemeyüb ihzâr olunan beksimedin cümlesin ale't-tâcil göndermek ardunca olasın.

[85] **Hüküm 228**

Basra beğlerbeğisinin kethüdasına verildi

Bağdad beğlerbeğisine hüküm ki Basra beğlerbeği südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb vilâyet-i Basrada olan donanma-i hümâyûna kürekçi lazım idüğün bildirmeğin taht-ı hükümetinde vâk'ı olan mücrimleri ele getürüb sûret-i sicilleri ile göndermek emr idüb buyurdum ki vardukta beğlerbeğilikle müteallik vâk'ı olan mücrimlerden küreğe müstahakk olanları ele getürüb dahi üzerlerinde sübût bulan cerimelerin sûret-i sicilleriyle yarar ademlere koşub Basraya gönderesin ve koşub gönderdükleri ademlere muhkem tenbih eyleyesin ki yolda gayb etdirmekden hazer ideler yohsa neticesi kendülere âid olur ana göre onat hıfz eyleyeler.

[85] **Hüküm 229**

Mervan Çavuş'a verildi Fî 14 Zi-l-hicce

Semendire beğine Belgrad kadısına hüküm ki bundan akdem size hükm-i hümâyûnum gönderilüb Belgrad'da hazır olan bin kantar ve Tımışvardan gelecek iki bin ve Budundan gelecek üç bin kantar barutu gemilere tahmîl idüb Rusçuk'a gönderesin deyu emrim olmuş idi. Husûs-ı mezbûr mühimmâtdan olmağın buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan barut emr-i şerîfim mûcibince gönderilmiş midir ve ne mikdarı gönderilmişdir ve ne zamanda gönderilmişdir mufassal yazub bildüresiz ve eğer emr olunan mahallerden henüz gelüb irişmediyse Tımışvar ve Budun beğlerbeğine isti'câl üzere adem gönderüb getürdüb dahi eğlemeyüb emr-i sâbıka mûcibince gemilere tahmîl

idüb mahall-i memura irsâl ve îsâl eyleyesin husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır hazer idüb ikdamda kusur itmiyesin.

[85] **Hüküm 230**

Kethüdasına verildi. Fî 22 Zi-l-hicce

Yanya beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağına müteallik alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı timarı ve akıncıları ile donanma-i hümâyûnuma hazır olmak emrim olmuş idi ol-emr-i şerîfim âlâ-mâ-kane mukarrer olub lâkin sancağın muhâfazı dahi mühimmâtdan olmağın karındaşına çiftliklü toyçeler ile Prut câniblerinde muhâfazada olmağçün ta'yîn olmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda sâbıka gönderilen emr-i şerîfim mûcibince sancağın askeri donanma-i hümâyûnuma hazır olub emrim üzere karındaşınla (…) çiftliklü toyçeler ile Prut muhâfazasına alıkoyub ol-etrafı gereği gibi zabt-u-hırâset etdürüb gaflet ile bir mahalle zarar-u-gezend irişdirmekden ziyâde hazer eyleyesin.

[86] **Hüküm 231**

Mustafa Çavuş'a Fî 11 Zi-l-hicce

Dergâh-ı muallâm çaşnigirlerinden olub Rum ilinde çingane tahrîrine memur olan Mustafa'ya hüküm ki bundan akdem donanma-i hümâyûnum mühimmi içün kürekçi yazılmak fermân çingane tâifesin nice olmuşdur kaç kadılık yer yazılmışdır şimdiye değin ne kadar nefer olmuşdur tahrîr olunmıyan ne makule yerlerdir bi'l-cümle ahvâl nice olmuşdur aslı südde-i sa'âdetimde mâ'lum olmak lazım olmağın buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr eylemeyüb bi'l-fii'l kürekçi yazılan cingane tâifesinden ne kadar nefer yazılmışdır ve ne câniblerin cinganesi yazılub bâkî kalanlar nedir ve kaç kadılıkdır aslı ile yazub südde-i sa'âdetime bildirüb dahi cingane tâifesin muaccele kürek hidmetçün salub irişmek mühimmâtdan olmağın yazılmıyan yerlerün kadılarına irsâl olunub muaccele tahrîr olunub irsâl olunmağçün dergâh-ı muallâm çavuşlarından irsâl olunmuşdur anun gibi yazılmıyan yerlerin kadılarına mektûblar yazub emr-i şerîfim üzere ispençeden muâf olmak üzere ta'yîn olunan çeribaşıları ile muaccele tahrîr ve ihrâç idüb âsitâne-i saadetime ale't-tâcil irsâl eylemek ardınca olasın cingane muaccele tahrîr olunub südde-i sa'âdetime gönderilmek ziyâde lazımdır ihmâl eylemeyüb senün tahrîr eylediğün yerlerin cinganelerin ve tahrîr olmıyan yerlerin

kadılarına mektûblar gönderilmeyüb muaccele yazdurub ihrâç etdürmekde dakika fevt eylemiyesin.

[86] **Hüküm 232**

Mustafa Çavuş'a verildi

Vilâyet-i Anadolu'nun sağ kolunda vâkı' olan beğlere ve kadılara ve alayı beğlere hüküm ki bundan akdem ahkâm-ı şerîfim gönderilüb bu sene-i mübârekede donanma-i hümâyûnum mühimmi içün ta'yîn olunan sancakbeğleri ve alayı beğleri sancaklarına müteallik zü'emâ ve erbâb-ı tımarları ile cebe ve cevşen ve cebeluları ve yat-u-yarakları ve tüfenkleri ile hazır ve müheyyâ olub ta'yîn olunan iskelelerde hazır bulunmak ve siz ki kadılarsız taht-ı kazanuzdan ihrâc-ı fermân olunan kürekçiler ve cingane ve gurbet tâifesi muaccele ihrâç olunub vakti ile İstanbul'a gönderilmek emrim olmuş idi ol-emr-i şerîfim mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta siz ki sancak beğleri ve alayı beğleri siz her birinüz bu bâbda mukayyed olub deryâya ta'yîn olunanlarınuz sancaklarınıza müteallik zü'emâ ve erbâb-ı tımarınuz ile ve sâir cebe ve cevşen ve cebelularunuzla ve tüfenklerinüz ve yat-u-yaraklarınuz muaccele çıkub sâbıka gönderilen ol-emr-i şerîfe mûcibince ta'yîn olunan iskelelere varub gemilere tevakkuf eyleyüb gemiler geldikde bilâ-te'hîr dahl olub geç gelmekle gemileri avk-u-te'hîr etdirmekden ziyâde hazer eyleyesin ve siz ki kadılarsız taht-ı kazanuzdan ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri ve cingane ve çengiyan ve gurbet tâifesi muaccelen ihrâç eyleyüb südde-i sa'âdetime getürmek bâbında envâ'-i sa'y-i ikdâm eyleyesin ve bi'l-cümle eğer sipâhi ve eğer kürekçi evâmir-i şerîfe sâbıka mûcibince ale't-tâcil gelüb vakti ile erişmiye bir ferdin beyân olunan özrü kabul olmak ihtimâli olmayub azl ile konulmayub envâ'-i ikaba mazhar olunmak mukarrerdir ana göre mukayyed olasız.

-Pirî Çavuş'a verildi

Bir sûreti Anadolunun sol kolda vâkı' olan ümerâya ve kadılara ve alayı beğlere

-Beşir Çavuş'a verildi

Bir sûreti Rum ilinin sağ kolunda vâkı' olan beğlere ve kadılara donanmaya ta'yîn olunan ümerâ ve alayı beğleri zü'emâ ve sipâhileri ile kadılar dahi kürekçi ve yazılan cingane tâifesi çeribaşıları ile muaccele ihrâç idüb İstanbula getüreler deyu

-Ahmed Çavuş'a verildi

Bir sûreti Rum ilinin sol kolda olan ümerâya ve kadılara ve alayı beğlere vech-ü meşruh üzere yazıldı.

[87] **Hüküm 233**

İskender Çavuş'a verildi Fî 13 Zi-l-hicce

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki cezâyir-i garb ahâlîsi Südde-i sa'âdetime adem gönderüb arz-ı hâl sunub vâkı' olan ihdâs ve bid'atlerden beri kimesne taşgun sudan geçerken gark olsa ve bir kimesneyi arslan yise ve ağaç keserken düşse ve evce ve evi ihrâk olunub içinde avreti veya oğlanı bile yansa ve ba'z haramzâde makbereden meyyit çıkarub elin ve ayağın kesüb bir kimesnenin evi önüne veya bir mahalleye veya bağçe ve tarlasına bıraksa kapun önünde ve bağ bağçende ve tarlanda maktül adem bulundu deyu ve ba'z kaidler bir kimesnenin sığırın sirka idüb boğazlayub bir maldar kimesnenin evine girüb konuk olmak bahanesiyle bir mikdar eğlenüb boğazladuğu sığırın derisinden ve etinden bir mikdar bırağub kendinden sonra senin evinde bulundu sen boğazladun deyu cerimeleri alınub ve bir kimesneyi hınzır çalsa etrafda olan kurraya deyn salınub (…) kaidleri otuz kırk hidmetkâr ile girüb kondukları karyeyi harab eyleyüb ve ba'z ummâl ve mültezimin cümle aldıkları yerlerün toprağın mülkiyet üzere ba'z kimesnelere bey' eğlemekle satun alınmaz mülkiyet üzere tasarruf idüb mîrîye nesne virmezler imiş ve ba'z ummâl ulûfe tasarruf eyleyenlere terakkî mûcibince hazîneden ulûfe taleb idüb bunların emsâli dahi nice bid'atler ve fukarâya envâ'-i zulm-u taaddî olunduğun bildirdiler imdi bir vilâyete hâkim ve vali nasb olunmakdan murâd ref'-u-zulm fesâd olub ahkâm-ı şerîate icra kılınmakdır ve bi-l-cümle eyyâm-ı adâlet encam ve hengâm-ı saadet **(...)** kılan şer'-i şerîf ve mügâyir kanun-u münif iş olmağa asla rıza-i şerîfim olmamağın zikr olunan bid'atler ref' olunmasın emr idüb buyurdum ki hükm-i şerîfim vusûl buldukta emr-i şerîfim vusûl buldukta emr-i celîl-ül-kadrim mûcibince zikr olunan bid'atleri ref' eyleyüb min ba'd bir ferde hilâf-ı şer'-i şerîf zulm-u-taaddî etdirmiyesin ve ol-vechile alınan akçeleride bi-hasebi'ş-şeri'ş-şerîf müteveccih olanlardan ashabına hükm idüb alıviresiz ehl-i fesâdın ve eşkıyanın muktezâ-i şer'-i kavim üzere toprak kadıları ma'rifetleriyle haklarından gelüb zabt ve sıyânet-i memleket ve ıslah-ı ahvâl **……..** bâbında dakika fevt itmiyesin ve kaideler kurra üzerine çıkdıklarında ziyâde adem ile çıkmayub ve

çıkdıkları takdirde dahi reâyâdan müft ve meccanen yem ve yemek aldırmayub ne aldılar ise rızâ ile bey' idenlerden akçeleri ile satun alalar ve asker halkından ulûfesi varken çiftlik dahi tasarruf idenler çitliklerinin öşrün virmek ve ba'zından öşr-i ziyâde taleb itmek kat'â câiz değildir ol-husûslarda dahi mukayyed olub asker halkından ve eğer beğler ve ağalar ve yerlilerden her kim çiftlik tutarsa tutdukları çiftliğin öşrün ulûfeleri hesab etmeğe rızâ virürlerse ve öşürleri ulûfeleri mikdarından ziyâde değil ise ulûfelerine bedel öşrün üzerlerine hesab idüb deftere dahi kayd idüb ve öşürleri de dahi almalu oldukta kalan şer' ve kanun ziyâde nesneleri alınmıya bi'l-cümle emr-i hümâyûmu Cezâyirde olan taht-ı muhafız kayd etdürüb daîma mazmun-u- hümâyûn ile amel idüb hilâfına cevâz götürenlerin ceza ve sezâları verile ki sâirlerine dahi ibret ve nasihât vâkı' olub bir daha kimesnenin hilâf-ı şer' ve kanun iş etmeğe mecâlleri olmıya.

[88] **Hüküm 234**

Kethüdasına verildi Fî 8 Zi'l-hicce

Bağdat beğlerbeğisi hüküm ki yukaru cânibden sana gönderilen mekâtib-i âsitâne-i saadetime gönderüb meşhedeyn-i şerîfeyn bazı kaliçeler nezr olunub ve merâkid-i münevvrenin (...) ve revakları altında düşmene dahi ba'z kaliçeler tedarik olunub ve hazreti Ali kerremûllahü vechenin türbe-i münevverinde yakmak'çün altı buçuk batman öd ve sâir her senesine altı buçuk Kazımeyn türbesine altı buçuk ve Askerî türbesine buçuk batman ve bir çehar yek ve Hz. Ayas türbesine bir batman ve üç ve üç karat öd ve Hazreti İmam Ali kerremallahü teâli veche türbesine kızı Perihan gümüş şamdan ve bir gümüş ödsüz irsâl eylediğin i'lâm etmiş imdi merâkidi münevvereye etrafından gönderilen nezrin (...) olunmak caiz değildir Buyurdum ki vusûl buldukta merâkidi münevvere her kangı nezirler ve sadakât gelürse alub merâkidi münevvere hazinelerine koyup vakfın irâd defterine dahi kayd idüb koyub hıfz idüb sen ki emanla zâi ve telef olunmak ihtimâli olmıya.

[88] **Hüküm 235**

Osman Çavuş'a verildi Fî 7 Zi'l-hicce

Rum ilinde deryâ seferine emr olunan beğlere hüküm ki bundan akdem size iki def'a ahkâm gönderilüb sancağınız sipâhileriniz muaccele ihrâç idüb müretteb ve mükemmel düşman yarağı ile memur olduğunuz mahalden donanma-i hümâyûnuma mülâkî olub

gemilere girüb hidmette bulunasın deyu emrim olmuş idi ol-emrim kemâ-kân mukarrer olub hâlâ donanma-i hümâyûnum deryâya çıkması karîb olub sizden bir haber zâhir olmaduğu ecilden mes'ûl olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb cebe ve cebelûların ve sâir âlât-ı harb ve kıtâl ve edavât-ı ceng-u-cidâl ve tüfenkleriyle ve sancağın zü'emâ ve erbâb-ı tımarı dahi cebe ve cevşenleri ve tüfenkleri ve bi'l-cümle düşman yarağı ile ihrâç idüb ale't-tâcil varub memur olduğunuz mahalde donanma-i hümâyûnuma mülâkî olub gemilere girüb hidmette ve yoldaşlıkta bulunasın şöyle ki bu def'a dahi ihmâl ve müsâhele olunub sene 981 Zi'l-hiccesinin yirminci gününde herkes memur olduğu mahalde bulunmayub gemiler vardukta yetişemeyüb seferden kala vebâli kendü boynuna dirliği alınmağla konulmayub eşedd-i siyâset ile siyâset olunmak mukarrerdir ana göre herkes bu senesi sâir zamana kıyâs etmeyüb sonra bilmedik ve işitmedik dimiyeler ve sancağına tabî'olan kadılardan henüz kürekçisin ihrâç etmemiş kadı dahi ve taht-ı livâ'nuzu kürekçi tahrîr olunmuş cingane tâifesi dahi varsa anlara dahi muâvenet ve muzâheret idüb kürekçileri muaccele ihrâç idüb getürüb tarih-i mezbûrda tersâneye teslim ideler ol-husûsda ihmâl etmeyüb kürekçileri donanmaya yetişdiremiyesin kadılar mazul idi olub min ba'd mansıb verilmemek emrim olmuşdur kazâna dahi tenbih eyleyesin ki ihmâl ve müsâheleden hazer idüb ikrâmda kusur etmiyesin bi'l-cümle her hükm-i şerîfim size ne gün varub ve her birinüz ne gün teveccüh ettüğünüz ve nice tedârik etdüğinüz yazub bildiresiz.

[88] **Hüküm 236**

Dar'ül hadis nâzîrı Rıdvana verildi.

Edirne kadısına hüküm ki kazâ-i mezbûre tâbi' Ligor nâm karyede sâkin olan silahdarlarım zümresinden iki yüz on birinci bölükte on akçede olan kurd(?) oğlanı Mustafa bin Mehmed gurebâ-i atikden yigirmi altı bölükte onbeş akçesi olan Pir Ali bin Mehmed nâm kimesneler ehl-i fesâd ve şenâat olub reâyâya taaddîlerinden (…) sual olundukları Anadolu kadıaskeri Mevlâna Muhiddin i'lâm eylemeğin ol-yerlerden ulûfelerin kat' idüb Kıbrus'a sürülmek emr idüb buyurdum ki mezbûrların ol-yerlerün ulûfelerin kat' idüb Südde-i sa'âdetime gönderesin ki Kıbrus'a gönderile.

[88] **Hüküm 237**

Mektûb getüren beğin ademisine verildi. Fî 7 Zi-l-hicce

Mora beğine hüküm ki mektûb gönderüb livâ'-i mezbûr reâyâsı kürekçi tekâlifinden muâf olmağla Anavarin limanı kal'asının hidmetinde olub hâlâ acemi oğlanı cem'ine gelen memur olduğu hidmete mübâşeret etmekle reâyâya ihtilâl virüb **(...)** tedârik ve ihzârında usret çekilür şöyleki bu senede acemi oğlanı cem'i tâciz oluna kal'anın tebası inşallah(?) itmâma erişüb ve reâyâya dahi muztarib olmazdı deyu bildirmişsin imdi kal'anın itmâmı ehemm-i umûrdan olmağın bu sene livâ'-i mezbûreden acemi oğlanı cem' olunmakdan ferâgat olunub bu bâbda hidmet-i mezbûreye memur olan yayabaşına dahi emr-i hümâyûnum yazılıb sana gönderilmişdir buyurdum ki vardukta te'hîr etmeyüb ol-emr-i hümâyûnumu yayabaşına irsâl idüb kal'a tamam olmayınca bu sene acemi oğlanı cem'ine kat' eyleyüb dahi kal'a-i mezbûrenin itmâmına gereği gibi sa'y-u-ihtimâm eyleyesin.

[89] **Hüküm 238**

Bu dahi

Mora sancağından acemi oğlanı cem'ine varan yayabaşına hüküm ki hâlâ livâ'-i mezbûr reâyâsı Anavarin limanı kal'asının binası hidmetinde olmağın bu sene livâ'-i mezbûrdan acemi oğlanı cem' olunmaktan ferâgat eyleyesin ki reâyâ kal'a-i mezbûre binası hidmetinde olub itmama irişdüreler emr-i şerîfime mügâyir teklif etmekten hazer eyleyesin.

[89] **Hüküm 239**

Mukaddema cingane nâzırı İbrahime verildi. Fî 6 Zi-l-hicce

Dergâh-ı muallâm çaşnigirlerinden olub cingane tahrîrine memur olan Mustafa'ya hüküm ki mektûb gönderüb emr-i şerîfim mûcibince tahrîr eyledüğün kadılıkların kürekçileri muaccele ihrâç olunmak içün ademler perâkende idüb Yanbolu kadısına varub kürekçi ihrâcına mübâşeret eyledüğünde Yanbolu kadısı mânî olduğun ve zağra-i cedîd kazasında yüz yetmiş nefer cingane defter olunub yirmi yedi neferi ademlerine teslim olunub on bir neferi yanında ekl etmekle kaçurub ve defter imzasıçün iki bin akçe almayınca imza etmeyüb emr-i şerîfe itâat eylemedüğün bildirmişsin imdi mezbûr bâb-ı

teftiş olunmağçün ve Yanbolu kadısı kürekçileri muaccelen getürmek için ahkâm gönderilmişdir buyurdum ki vardukta te'hîr etmeyüb getürülen ahkâm yerlü yerine irsâl eyledüğünden sonra cinganelerden satmaz olanların dahi teftiş eyleyüb ne yerde olunurlar ise il eri ile ele getürüb dahi Gümülcine ve Kavaladan berü vâkı' olan kadılıklarda yazılan cingane kürekçileri ile muaccele südde-i sa'âdetime gönderesin Gümülcine ve Kavaladan öte kadılıklarda vâkı' olanlar muaccele yazılub defter olunub südde-i sa'âdetime arz olundukdan sonra Golos İskelesine götürüle ve Mustafa nâm çeribaşı cinganeler umûruna ihtîlâl virür imiş vâkı' ise mezbûru ele getürüb kayd-u-bend ile Südde-i sa'âdetime gönderüb ve yazub bildiresün ve Siroz kazâsında olan kürekçileri ve cinganeleri daha takdir olursa evvelâ yazub defter eyleyüb ber-vech-i isti'câl Südde-i sa'âdetime arz eyledükden sonra Golos İskelesine gönderesin gemiler gönderilüb getürile zikr olunan husûslar mühimmât-ı umûrdandır ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer idüb vakti ve mevsimi ile cinganeleri göndermek ardınca olasın.

[90] **Hüküm 240**

Bu dahi

Yanbolu kadısına hüküm ki hâliyâ donanma-i hümâyûnumun deryâya çıkması karîb olub muaccele kürekçiler gelüb irişmek lazım ve mühim olmağın buyurdum ki vardukta bir an te'hîr itmeyüb taht-ı kazândan ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri muaccelen ihrâç idüb Südde-i sa'âdetime getüresin ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer idesiz şöyleki geç sene 981 Zi-l-hiccesinin yirmisinde kürekçileri getürüb teslim etmeyesin ve yahud emr olunandan eksik getüresin beyân olunacak özrünüz makbûl olmayub mes'ûl ve mu'âteb olmak mukarrerdir ana göre mukayyed olasız.

[90] **Hüküm 241**

Bu dahi

Zağra-i cedîd kadısına hüküm ki Südde-i sa'âdetime çaşnigirlerinden olub cingane tahrîrine memur olan Mustafa dâme mecduhu mektûb gönderüb (..) defter olunan cinganelerden on bir neferin ekl etmekle kaçurub ve defter imzasına iki bin akçe alub emr-i şerîfe itâat etmedüğün bildirmeğin buyurdum ki mezbûr nâibin ahvâlin gereği gibi teftiş idesün alduğu akçeyi zuhûra getüresin şöyle ki inâd ve muhâlefet ide küreğe

koşulmak mukarrerdir ana göre mütenebbih olub min ba'd tarîk-i istikametden udûl-i inhirâf eylemiye.

[90] **Hüküm 242**

(…)

Teke ili kadılarına hüküm ki hâlâ taht-ı hükümetinizde Abdi Halîfe nâm kimesne Finike ve Elmaluda ve saz nahîyelerinde suhte tâifesine ders virüb ol-sebeb ile suhte tâifesin etrafdan gelüb ol-cânibde cemiyyet idüb eğlenmekle daîma fesâd ve şenâatden hâlî olmadıkları i'lâm olundu imdi buyurdum ki mezbûr Abdi Halîfe her kangınızun taht-ı kazâsında bulunursa muhkem tenbih eyleyesiz ki Antaliye kal'asına varub anda sakin olub ders dimelü olursa kal'ada diyüb kal'adan hâriç yere varmıya şöyle ki bir daha nâhiyeye varub diye Kıbrıs'a sürülür ana göre tenbih olub emr-i şerîfime muhâlif iş eylemekden hazer eyleye.

[90] **Hüküm 243**

Kapudan (…) Mahmud Çavuş'a verildi

Sakız beği Receb beğe hüküm ki bundan akdem Rodos beği olan Kaya dame izzihuya hükm-i hümâyûnum gönderilüb âsitâne-i saadetimden gönderilen on beş pâre kadırga ve müşârün-ileyh yanında olan beş pâre kadırga ile Kıbrıs'a varub anda olan şeker ve barutu alub ve sâir esbâbı alub gemilere tahmîl idüb seninle âsitâne-i saadetime gönderüb kendüsü kalan gemiler ile Trablus'a varub anda olan barutu alıb gemilere tahmîl idüb donanma-i hümâyûna gelüb mülâkî olmak emrim olmuş idi ol-emr-i şerîfim alâ-ma kâne mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta sen dahi yanında olan gemiyle varub müşârün-ileyh Kaya dame izzihuya mülâkî olub Kıbrıs'a bile varub anda olan eğer şekerdir ve eğer barut ve yuvalık ve urgan ve kendir ve gayri esbâbdır Kıbrısa her ne ise emrim üzere gemilere tahmîl idüb dahi gemileri sen alub deryâ mevsimi ise âsitâne-i saadetime teveccüh idüb İstanbul'a tersâne-i âmireme teslim eyleyesin bâkî kalan gemiler ise müşârün-ileyh Trablus'a varub Trablus'da bulunan barut ve askeri alub âsitâne-i saadetime getüresiz.

[91] **Hüküm 244**

Kethüdasına verildi

Silistre beğine hüküm ki bundan akdem boğdan voyvodası olan Yuvan cinâyet idüb isyan sözünde olmağın ele getürmek emrim olub sen anda olmamağla sancağın sîpâhileri alayı beği bu bâbda serdar ta'yîn olunan Akkirman sancağı beği yanına varub hidmette olmak emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardukta şöyle ki sen varınca ol-hidmet ber-taraf olmayub tekrar üzerine varılmak lazım gelse ol-bâbda sen serdar olub vech-i münâsib gördüğünüz üzere beğler kullarım ile yek-dil olub hidmette ve yoldaşlıkda bulunasın.

[91] **Hüküm 245**

Kethüdasına verildi. Fî 8 Zi-l-hicce sene 981

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki defterdârın südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Mısır hazînesinde i'tibâr olunan tût evvelinden ki 980 Rebî-ül-âhirinin yirminci gününde vâki' olmuşdur 981 Rebî-ül-âhirinin gâyetine geleceği tamam bir sene olur haraç arazisinden ve geçen yılların bakâyasından bakâyasından ve iskeleler ve nefs-i Mısır mukataası mahsûlünden ve bir mikdar gılâl bahasından ve sâir emvâl-i müteferrikadan cem' ve tahsîl olunan emvâl-i hassadan ve anda vâkı' olan mesarifden ve ba'z ahkâm-ı şerîfe ile ta'yîn olunmuş irsâliyyeden mâ'adâ Cidde (?) İskelesinin muhasebesinden gayri mukaddema erceyş(?) kullarımdan ağası Hasan zide mecduhü ile âdet üzere dört yüz bin filori yirmi yüke tahmîl olunub 981 Ramazanının on beşinci gününde mufassal muhasebesiyle âsitâne-i saadetime irsâl olduğun bildirmişsin ol-bâbda her ne dimiş ise mufassalan ma'lûm-u şerîfim oldu hazîne vakti ile tedarik ve irsâl olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki vusûl buldukta gelecek hazînenin dahi tahsîli bâbında gereği gibi ihtimâm eyleyüb olagelen âdet ve kanun üzere cem' ve tahsîl eyleyüb vakti ile irsâli bâbında mesâî cem'ile göre zuhûra getüresin.

[91] **Hüküm 246**

İskender Çavuş'a verildi. Fî 14 Zi-l-hicce

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki hâlâ bi-inâyet-illahi-teâlâ donanma-i hümâyûnum bu sâl ferhûnde-fâlda ol-câniblere irsâl olunmak tasmîm-i bi-mennihi te'âla

tehemmim (?) olub Cezâyir-i garbda olan asâkir-i nusret-mâiden bir mikdar asker hazır ve müheyyâ olmak mühimmâtdan olmağın sen sancağından alınmış altı nefer atlu ve mâlega (?) sancağından yüz nefer atlu ve (…) nâm mevzi'inden yirmi nefer atlu ve Midye sancağından seksen nefer atlu ve nefs-i Cezâyirde şarkî yoldaşlarından yüz nefer atlu ve Cezâyirin müteferrika ağalarından ve bölük başılarından yüz nefer atlu ve Cezâyirin kapucılarından yirmi nefer atlu ve çavuşlarından kırk nefer atlu ve aruk(?) nâm mahalden otuz beş nefer atlu ve kostantınıyye(?) nâm mahalden dört yüz nefer atlu ve neskıri(?) nâm mevzi'inden seksen nefer atlu ve (…) nâm mevzi'inden altmış nefer atlu ve Cezâyir yeniçerilerinden yarar tüfenkendaz bölük başılarıyla ve kaideleri üzere pâre ve yaraklarıyla bin nefer yeniçeri ve alayı beğisi kâid Mehmed dame mecdühu bi-z-zât kendüye müteallik yarar yoldaşlarıyla ve bi-l-cümle müşârün-ileyh alayı beği ve yoldaşlarından mâ'adâ cem'ile gelecek gelecek askerden atlu olan askerden bin doksan beş nefer ve bin nefer yeniçeri olur şimdiden pâre ve yaraklarıyla ihrâç eyleyüb hazır ve müheyyâ donanma-i hümâyûna muntazır olmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr eylemeyüb ta'yîn olunduğu üzere ferman olunan atlu ve piyâde askerin şimdiden ihrâç eyleyüb tüfenkleri ve sâir pâre ve yaraklarıyla hazır ve müheyyâ etdürüb donanma-i hümâyûna muntazır olasız deyu ki donanma vardukta serdar olan vezirim seni bizzât taleb iderse bile varub ve'l-ecma' cem' olan askeri müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla müşârün-ileyh irsâl eyleyesin ki varub münâsib olduğu üzere hidmette bulunalar.

[92] **Hüküm 247**

Sinan Çavuş'a verildi. Fî 7 Zi(?)

Rum ili beğler beğisine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum beğlerbeğilikle müteallik olan ümerâ ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ve paşa sancağının sağ ve sol kolu alayı beğleri ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarları ile sefer-i zafer esere hazır ve müheyyâ olunub bir daha emr-i şerîfim gönderilüb ne gün çıkub ve ne mahalle varmak fermân olunursa bilâ-te'hîr çıkub mahalli memura varub hidmette bulunasın deyu emrim olmuş idi ol-emr-i şerîfim alâ-mâ-kâne mukarrer olmağın hâlâ paşa sancağının sağ ve sol kol alayı beğleri ve sâir zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile mukaddema Rum ilinin ümerâsı ve sancakları askeri ile sofyaya varub cem'iyyet eylemek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta emerim üzere paşa sancağına tâbi' olan alayı beğleri ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarları ile ve sâir Rum ili beğlerbeğiliğine müteallik sancak beğleri

zü‘emâ ve erbâb-ı tımarı ile kanun nâme-i hümâyûnum mûcibince cebe ve cevşen ve cebelülarınuzla müretteb ve mükemmel Sofya’ya varub cem’iyyet idüb bir daha emr-i şerîfim varub ne mahalle varmak emrim olursa fermân-ı celîl’ül-kadrim mûcibince bîlâ-te’hîr çıkub mahalli memura varub hidmette bulunasın.

[92] **Hüküm 248**

İlbasan beğine hüküm ki bundan akdem ol-cânibe vezirim Ahmed Paşa edâmallâhu (teâlâ)[245] ikbâlehu ile varub avdet eyledikde İlbasan’da sekiz kıta darbzen kalmış idi zikr olunan darbzenler İşim Kal’asına gönderilmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan darbzenleri kal’a-i mezbûreye gönderesiz.

[92] **Hüküm 249**

Rodosçuk kadısına ve dergâh-ı ali çavuşlarından Ali Çavuş’a hüküm ki sen ki Ali Çavuşsun dergâh-ı muallâma mektûb gönderüb İstanbul zahîresiçün ol-câniblerde olan terekeyi gönderesin deyu emr olmuş idi donanma-i hümâyûn içün beş bin kantar peksimet emr-i şerîf ve edâ olub dokuz yüz mud buğday ile ancak hâsıl olur bunda der-mahzen olan tereke ancak peksimet kifâyet ider âher kadılıklardan (çavuşlar getürdükleri zahîre virmezler demişsin buyurdum ki eğer anda evvelden der-mahzen olan terekedir ve eğer âher kadılıklardan akçe ile çavuşlar cem’)[246] emr ile çavuşlar sorub sorub gönderdükleri terekeler donanma-i hümâyûn mühimmi içün emr ile ta’yîn olunan mikdarı peksimet kifâyet mikdarı tereke alınub dahi bakiyyesi gemilere tahmîl eyleyüb dahi mahrûse-İstanbul’a gönderesiz.

[92] **Hüküm 250**

Sahibine verildi

Yazıldı

Yanbolu beğine hüküm ki hâlâ Yanbolu ve Aktav ve Boz-apa tatarları ki 136 neferdir iki nevbetlüsün dahi Kili kal’ası tâmiri içün emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te’hîr eylemeyüb zikr olunan tatarların iki nevbetlüsün dahi evveligelen âdet ve kanun üzere çeri başıları mukaddemleri ve altışar aylık zat-u-zevâdları ile muaccelen ihrâç idüb

[245] “*edâmallâhu teâlâ ikbâlehu*” kalıp cümlesinde “*teâlâ*” kelimesi eksik yazılmış.
[246] ()içerisindeki kısım sonradan hükmün kenarına ek cümle şeklinde eklenmiştir.

kal'a-i mezbûreye alınub hidmete mübâşeret eyleyesin ki geç ve eksik götürmekden hazer eyleyesin.

[93] **Hüküm 251**

Evren Çavuş'a verildi

Hezargrad kadısına hüküm ki nefs-i hezargradda olan Teke medresesinin müderrisi Bâkî beğ maktûl bulunan Çorlu müderrisi husûsunda mazanne olub huzuru lazım olmağın buyurdum ki hükm-i şerîfim vusûl buldukta bit-tevkif merkum müderrisi emr-i şerîfimle verilen ademe koşub Çorlu'ya gönderesin ki maktûl mezbûrun teftişi husûsuna mübâşir ta'yîn olunan dergâh-ı muallâm çavuşlarından Evren zide-kadrûhu mübâşeretiyle müfettiş olan kuzzât mahzarında ahvâlleri şer'-i âli görülüb fasl-ı nizâ'oluna.

[93] **Hüküm 252**

Akdeniz yalısında Rum ilinde ve Anadolu tebâsında vâkı' olan beğlere hüküm ki hâliyâ sancağınıza müteallik olan kal'ada kifâyet mikdarı kıl'lâda altı yüz zeâmetden mâ'adâ geçen senede verildüğü üzere hisar eri verilmesin emr idüb buyurdum ki mahûf ve muhâtara olmıyan kılâ'dan geçen yıl donanmaya varmıyanlardan münâsib olduğu mikdar tüfenk endaz hisar eri viresin ki donanma-i hümâyûnumla varub hidmetde buluna.

[93] **Hüküm 253**

Halîl Çavuş'a verildi. Fî 10 Muharrem

Sultan önü sancağı beğine hüküm ki hâlâ İnönü ve Eskişehir kadıları ile dergâh-ı muallâma mektûb gönderüb İnönü kazâsına tab'î' Gökbel dimekle mâ'ruf derbendde harâmîler cem' olub yolcıları katl ve malların gâret eyleyüb yirmi beş hane derbendci ta'yîn olunmak husûsun bildirmişsin imdi bir vilâyete sancakbeği nasb olunmakdan murâd-ı hümâyûnum ol-sancağın hıfz-ı hırâsetinde mecd ve mukaddem olmağla reâyâ ve berâyâsı ehl-i fesâd ve şenâatden masun ve mahfûz olub ayende ve revende refâhiyette ve istirâhât üzere kâr-ı kisblerinde olmakdır mücerred sancağa mutasarrıf olub kendü hevânızda olmak değildir bu makule evza'sının tamı' hâmından veyahud sancak hıfzına adem-i iktidârından nâşîdir buyurdum ki vusûl buldukta min ba'd sancağın kemâl-i dikkat ve ihtimâm ile hıfz-u-hırâsetinde ve reâyâ ve berâyânın

refâhiyet ve istirâhâtinde mücidd ve sai olub anun gibi sancağında bir mahalde ehl-i fesâd zuhûr idüb ayende ve ravendeye taadîler oldukta bi-z-zât kalkub kendü ademlerinle ve il eri ile üzerlerine varub hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürüb dahi fesâd ve şenaatleride sabit ve zâhir olanlar hakkında emr-i şerîfi kavim ne ise icrâ idüb yerine koyasın arza muhtaç olanları yazub bildiresin ve sancağınız hıfz-u-hırâsetinde onat mukayyed olasın şöyle ki bad-el-yevm sancağında olan ehl-i fesâddan reâyâ ve berâyâya ve ebnâ-i sebîle zarar ve kasd-ı taaddî olunduğu mesmû'-i şerîfim ola özrün makbûl olmaz envâı' itâb ile muâteb olman mukarrerdir ana göre ikdâm ve ihtimâm üzere olasız ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesin.

[94] **Hüküm 254**

Mirza Çavuş'a verildi. Fî 5 Zi-l-hicce

Kilis ve Azaz beği Canbulad dame izzühüya varılınca yol üzerinde olan kadılara hüküm ki sâbıka Ayntab emini olan emirin şeriklerinden Ali bin Hacı Nâsır nâm kimesnenin üzerinde hayli mal mirî olub südde-i sa'âdetimde bulunmağın teftiş olunub tahsîl olunmak içün dergâh-ı muallâm çavuşlarından zide kadrûhuya koşulub müşârün-ileyh Canbulad dame izzühüya irsâl olunmuşdur buyurdum ki mezbûr müşârün-ileyh çavuşum mahalli memura îsâl idince menâzil ve merâhilde kimesneyi dahl-u-taarruz etdirmeyüb ve konaklarda bekledüb gıybet etdirmekden hazer eyleyesin.

[94] **Hüküm 255**

Ali Çavuş'a verildi. Fî 5 Zi'l-hicce

Anadolu beğlerbeğisine hüküm ki Aydın sancağında zeâmete mutasarrıf olan Abdurrahman nâm kimesne geçen sene livâ'-i mezbûrede baz' mahalle yasakçılık hidmetine lazımdır deyu ferzend-i ercümend oğlum Murâd tâle bekâhu lalası i'lâm etmekle seferden alıkoyulmuşdu lâkin yasakçının nâmıyla reâyâya envâı' taaddîsi olduğun havass-ı hümâyûnum reâyâsını dahi dergâh-ı muallâma gelüb şikâyet itmeğin mezbûr Abdurrahman ol-hidmetden ref' olunub bu yıl sancağı zü'emâsıyla maan donanma-i hümâyûnuma irsâl olmıyasın emr idüb buyurdum ki mezbûru bu yıl sancağı sipâhileriyle zü'emâsıyla maan donanma-i hümâyûnum seferine irsâl eyleyesin.

[94] **Hüküm 256**

Mirza Çavuş'a verildi. Fî 5 Zi-l-hicce

Kilis beği Canbulad beğe ve Kilis kadısı Fethullaha hüküm ki Aytablu emirin teftişine mübâşir olan dergâh-ı muallâm çavuşlarından Mirza çavuş mübâşeretten ref' olunub hâlâ dergâh-ı muallâm çavuşlarından olub bundan akdem bu bâbda mübâşir olan (?) Mirza Çavuş'a mübâşeretiyle akçe alınmış emr idüb buyurdum ki bu husûsda cümlenüz mukayyed olub mezkûr ve emirin ve oğlunun ahvâlin (…) muvâcehesinde onat vechile hakk üzere emr-i sâbık mûcibince şer'-i ali dikkat ve ihtimâmla teftiş idüb göresin mezkûrların her kangısının üzerlerine katl-i nefs ve sâir izâlelerin icâb ider sabit husûs şer'i ali sabit ve zâhir olmuş ise hidmetlerinde olan mal mirîyyeye bî-kusur alındıkdan sonra şer'i âli lâzım gelen icrâ oluna şer'i âli kısâs lazım gelmeyüb mâl-ı pâdişâhiye özür ve reâyâya zulm-u-taaddîleri olursa ol-yerden alâkaların kat' idüb Kıbrus'a sürile bu bâbda ihtimâm üzere olub ahvâlleri neyse nice olursa yazub bildiresin ama tamam hakk üzere olub bir cânibe meyl ve muhâbâdan ihtirâz üzere olasın.

[94] **Hüküm 257**

İvaz Çavuş'a verildi. Fî 29 Zi-l-hicce

Akkirman beğine hüküm ki Lih kralına Boğdan husûsu içün nâme-i hümâyûnum yazulub Abdi Çavuşla irsâl olmak emrim olub hâlâ nâme-i hümâyûn İvaz Çavuş'la sana gönderildi buyurdum ki vusûl buldukta mezkûr Abdi Çavuş anda ise nâme-i hümâyûnu teslim idüb tenbih eyleyesin ki eğlenüb emrim üzere teslim eyleye anda değil ise her ne tarikle olursa çavuş mezbûra emr üzere gönderilüb irsâl eyleyesin.

[95] **Hüküm 258**

Sahibine verildi

Adana beğine ve kadısına hüküm ki ada kal'ası farsilerinden olub kendü hevalarında gezüb vâkı' olan hidmetlerin edâ itmeyüb baz' tuzcu olarak ve baz' dahi hâlâ serdarları olan divân-ı hümâyûnuma serdar bilmeyüb mukaddema serdar olan bostan? geru serdar olub deyu ihmâl ve müsâhele eyledikleri istimâ' olunmağın buyurdum ki kal'a-i mezbûre farsilerine tenbih ve te'kîd idesiz ki vâkı' olan hidmetlerin serdarları ile edâ ideler şöyle ki bade't-tenbih gerü eslemeyüb vech-i meşrûh hidmetlerinde ihmâl üzere

olub münâsib gördüğün üzere zimmetlerine lazım olan hidmetlerin edâ itmeyüb ve serdarların sözüne amel itmeyeler anun gibileri ismi ve resmi ile yazub arz eyleyesün.

[95] **Hüküm 259**

Sahibine verildi

Haleb beğlerbeğisi ve Haleb kal'ası dizdârına hüküm ki kal'a müstahfızları arz-ı hâl sunub Haleb kal'ası müstahfızlarınında kimi ekâbir yanında ve kimi subaşı kapusunda ve kimi kendü hevasında bî-kes olub fakir olanlar gezüb istihdâm olunub adalet üzere hidmet etmelerin arz eyledüğü ecilden mezbûrların adaletle istihdâm olunmaların emr idüb buyurdum ki emrim üzere kal'a-i mezbûre müstahfızların nevbetle adalet üzere istihdâm eyleyüb mehter ve imam ve müezzin ve mermici ve okçı ve yaycı olanlar dahi hidmetlerinde olub üzerlerine lazım olan hidmetlerin edâ eyleyeler kal'a ve livânın imam ve müezzin ve mehterleri ve mermici ve bi'l-cümle hidmet ta'yînleri olandan mâ'adâsın nevbetlerinde istihdâm idüb kimine himâyet olunub sâirine hidmet teklif olunmıya.

[95] **Hüküm 260**

Şıkkı sânî defterdârına verildi

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki Şavşad beğleri Mehmed ve Mahmud dame izzühuma nâzır oldukları mukataadan her sene hazâne-i âmireye elli bin filori gönderilü gelüb bu sene dahi gönderilmek üzere iken Erzurum müstakill defterdârlık olmağla zikr olunan filoriyi hâlâ Erzurum defterdârı göndermeğe manî' olub Erzurum hazînesiyle göndermek î'lâm olundu imdi müşârün-ileyhümânın bu sene südde-i sa'âdetime gönderilmek lazım olan filori hâlâ olan defderdâr tahvîlinde vâkı' olmamışdır dergâh-ı muallâma gelmek lazımdır buyurdum ki varıcak bu bâbda mukayyed olub zikr olunan elli bin filoriyi müşârün-ileyhümâdan taleb idüb alub dahi yarar ademlerle bî-kusur dergâh-ı muallâma gönderesiz edâsına taallül iderlerse sancakları mahsûlünden tahsîl eyleyüb göndermeyince olmıyasın ve taallül iderlerse yazub bildiresin.

[96] **Hüküm 261**

Mustafa Çavuş'a verildi

Vilâyet-i Rum ili kadılarına hüküm ki taht-ı kazânuzdan donanma-i hümâyûnum mühimmi içün ihrâç etdüğünüz kürekçileri fermân-ı şerîfim üzere bizzât bile getürmeyüb kiminiz nâiblerinüzle gönderüb ve kiminiz ileru gidüb ve kiminiz girüye kalub kürekçi tâifesinin üzerlerine musallat kimesne olmayub kendü kolaylarına gelüb getürdükleri ecilden yolda ve izde ve uğradukları kasabat ve kurrâda envâı' zulm-u-taaddîden hâlî olmadukları bâisden her birinüz kadılığunuzdan ihrâç etdüğünüz kürekçilerinüz ki ve kürekçi ihrâcına varan kullarım ile maan gelüb gitmeniz emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda gereği gibi mukayyed olub taht-ı kazânuzdan ihrâç etdüğünüz kürekçiyi yolda ve izde nâiblerinüz veya ademlerinüzle göndermeyüb mahrûse-i İstanbula getürüb tersâne-i âmîreme vâsıl idinceye değin bir an ve bir sa'at yanlarından hâlî olmayub kimesnenin ehl-i ıyâline ve rızkına dahl-ü-tecâvüz etdürmeyüb kendü hallerinde getürüb teslim idesin şöyle ki yolda ve izde kürekçi tâifesinin yerinden evvel makule zulm-ü-taaddî sâdır ola her kangınızın kazâsından ihrâç olunmuş ise kadılığınız alınmağla konulmayıb envâı' itâba müstehakk olmanuz mukarrerdir ana göre bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesiz ve taht-ı kazanuzdan ihrâc-ı ferman olunan kürekçileri sâir zamana kıyas etmeyüb muaccelen mukaddem getürmek bâbında envâı' ihtimâmınız vücuda getüresin.

[96] **Hüküm 262**

Sahibine verildi.

Uzeyir kadısına hüküm ki mektûb gönderüb kazâ-i Uzeyire tâbi' Karanu kapu derbendcileri meclis-i şer'a gelüb sâbıka ihrâç olunmuş emr-i şerîf ibrâz idüb mazmununda livâ-i Uzeyirde vâkı' olan Karanu kapu nâm derbend mermer taş(?) alub hüccac ve sâir ayende ve revende katl olub erzak ve esbâbları gâret olmakdan hâlî olmayub şenlenüb olmak ehemm-i mühimmâttan idüğü mukaddema der-i devlete arz olundukda iki yüz otuz altı nefer hâne vaz' olunub derbend-i mezbûr şenlenüb tamam ma'mur olub ayende ve revende huzur üzere mürur idüb nefislerine ve mallarına zarar ve ziyân olmayub devam-ı devletime dua ve (…) olunur iken üç yıl ale't-tevâli tâ'un olub zikr olunan derbendcilerin nısfından ziyâdesi fevt olub cüz'î hane kalmağın derbend-i mezbûru hıfz etmeğe iktidârımız yokdur fevt olan hanelerin bedelin yazub bi-

l-fi'l ne mikdar neferi kalmışdır ve dahi ne mikdar lazım idüğün arz eyleyesin deyu fermân olunub emr-i şerîf mûcibince tahrîr olunub dahi arz olunmamış iken vilâyet muharriri gelüb tahrîr idüb mevcud altmış hane bulunub lakin bu asl deryâ kenarında mahûf ve muhatara olan derbend bu kadar nefer ile hıfz eylemeğe iktidârımız yokdur yüz altmış altı hane dahi noksan üzeredir yazılmak ricâ eylediklerin bildirmişsin imdi buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan derbendcilerden müteveffa olanların evladından ve kimesnenin raiyyeti olmayub hariç ez-defter bulunanlardan zikr olunan mikdarı derbendciler yazub hanelerinde tekmîl etdirüb derbend-i mezbûru onat vechile hıfz-u-hırâset etdüresin Müslümanlara zarar-u-gezend irişmek ihtimâli olmıya.

[97] **Hüküm 263**

Adana beğinin ademisi sancağına verildi. Fî 5 Zi-l-hicce

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki Uzeyir beği mektûb gönderüb livâ-i mezbûrede mukaddema binâ olunan Payas kal'ası deryâ kenarında vâkı' olmağla ziyâde müstahfız ve tob ve zarbazen ve tüfenk lazım olduğun arz etdüğü ecilden ma'muriye kal'asından dört adet kolomirna virilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta anun gibi müşârün-ileyh tarafından adem gelüb kal'a-i mezbûre mühimmi içün tob taleb olundukta emrim mûcibince ma'muriye kal'asında vâkı' olan toblardan dört adet kullanmağa kabîl kolomirna efrâz idüb yarar ademler koşub muaccelen kal'a-i payasa ulaşdırmak bâbında ikdâm ve ihtimâmın zuhûra getüresüz.

[97] **Hüküm 264**

Bu dahi

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki Uzeyir beği mektûb gönderüb livâ-i mezbûrda mukaddema binâ olunan payas kal'ası deryâ kenarında vâkı' olmağla ziyâde tob ve tüfenk ve zarbazen kemâl-i ihtiyâcı olduğun arz etdüğü ecilden Kıbrıs kal'asında mevcud olan zarbazenlerden beş aded zarbazen efrâz olunub kalita ile Payas kal'asına gönderilmesin emr idüb buyurdum ki bu bâbda tamam mukayyed olub emrim mûcibince bi'l-fii'l Kıbrıs kal'asında mevcud olan zarbazenlerden Payas kal'ası mühimmi içün kullanmağa kâbil beş aded yarar zarbazen efrâz idüb anda muhafaza hidmetinde olan kalitalardan birine tahmîl idüb içine yarar ademler koyub muaccelen kal'a-i mezbûreye irsâl ve îsâl itmek bâbında envâı' say'ı ikdâmın vücuda getüresin.

[97] **Hüküm 265**

Bu dahi

Uzeyir beği Ahmed beğe hüküm ki mektûb gönderüb livâ-i mezbûrda mukaddema binâ olunan Payas kal'ası deryâ kenarında vâkı' olmağla altmış nefer müstahfız on aded tob ve on aded zarbazen ve seksen aded tüfenk lazım ve mühim iken ancak kal'a-i mezbûrede yirmi nefer müstahfız ve on aded zarbazen ve yirmi beş aded tüfenk mevcud olduğun arz itdüğün ecilden vilâyet-i Karamanda vâkı' olan ma'muriye kal'asından dört aded kolomirna göndermek içün Karaman beğlerbeğine ve Kıbrıs kal'asından beş aded zarbazen dahi bir kalitaya tahmîl idüb muaccelen irsâl ve îsâl eylemek içün Kıbrıs beğlerbeğisine ahkâm gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda te'hîr ve terâhî eylemeyüb müşârün-ileyhümâya mektûbunla ve ademlerin gönderüb emrim mûcibince ma'muriye kal'asından dörd aded kolomirna ve Kıbrıs kal'asından beş aded zarbazenleri getürüb kal'a-i Payas'da münâsib olan mahallerde vaz' idüb kal'a-i mezbûrenin hıfz-u-hırâseti ve reâyâ ve berâyânın hıfz-u-sıyâneti bâbında envâı' mesâyi cem'îlin zuhûra getüresin.

[97] **Hüküm 266**

Sâbıka Ayasluğ kadısı olan Hüsama hüküm yazıla ki bundan akdem dergâh-ı muallâm çavuşlarından Hasan Çavuş Mensuh müsellemlerin avârızın cem' etdikde hayli nesne ekl etdüğü arz olunub teftişe irsâl olmuş iken kendü ihtiyârıyla beş bin filori verilüb teftişden afv olmak ricâ etdüğün bu bâbda mübâşir olan Hüseyin Çavuş î'lâm itmeğin buyurdum ki emr-i sâbıkım mûcibince mezkûru yerlü yerlerinde teftiş idüb üzerine nemikdar mal sabit olursa bî-kusur tahsîl idüb ve mikdar nesne sabit olduğun yazub bildiresün.

[98] **Hüküm 267**

Mustafa Çavuş'a verildi Fî 8 Zi-l-hicce

Ofçabolu yörükleri su başısına hüküm ki hâlâ Ofçabolu yörüklerinin evvelki nevbetlüsü Kamangrad? madenine ve ikinci nevbetlüsü Dukakinde yuvalık hidmetine ta'yîn olunmuşlar idi donanma-i hümâyûnum mühim olmağın donanma-i hümâyûnuma dahl olub hidmette bulunmağçün Koloz İskelesine gelüb hazır olmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr eylemeyüb evvelki ve ikinci nevbetlüsün ki doksan dört

neferdir muaccele ihrâç eyleyüb Koloz İskelesinde evveligelen âdet ve kanun üzere çeri başıları ve mukaddemleri ile ve altışar aylık zad-u-zevâdlarıyla getürüb donanma-i hümâyûnum gemileri vakti ile dahl olasın ki te'hîre bâis olmıya husûs-ı mezbûr mühimdir ihmâl eylemeyüb geç ve eksük göndermekden hazer eyleyesin.

-Çeribaşı Hızıra Verildi

Bir sureti Selanik yörükleri beğine bundan akdem evvelki nevbetlüsü Ayamavra kal'asına ve ikinci nevbetlüsü Selanik kal'asına ta'yîn olunmuş idi Koloz'a(?)

-Mustafa Çavuş'a verildi

Bir sureti Kırk kilise müsellemleri ki 373 neferdir evvelki nevbetlüsü koyun hidmetçün Bâlî Çavuş'a ve bir nevbetlüsü Karasu Yenicesine ta'yîn olunmuş idi hâlâ donanma-i hümâyûnum mühimmâtdan olmağın sancağınıza müteallik alayı beği ve zü'emâ ve sîpâhileriyle ve sen dahi emr-i sâbıkım mûcibince yat-u-yarağınla ve cebelularınla müretteb ve mükemmel (…) ile maan ve müsellemleriyle İstanbula gelüb gemilere dahl olmak emr idüb

-Beşir Çavuş'a verildi

Bir sureti Nal döken yörükleri subaşısına 231 neferdir ikinci nevbetlüsü (…) mikdarına

-Mustafa Çavuş'a verildi

Bir sureti Vize beğine Vize yörükleri yüz beş neferdir müsellemleri 39 neferdir ve sancağına müteallik alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile kanun üzere cebe ve cevşen ve cebeluları yat-u-yaraklarıyla donanma-i hümâyûnuma dahl olmağçün İstanbula gelmek emr idüb cebelularınla hazır olasın.

-Mustafa Çavuş'a verildi

Bir sureti Tanrı dağı yörükleri su başısına ki 319 evvelki ve ikinci nevbetlüsü eğer irüşürse İstanbula irişmezse Koloza gele.

-Mustafa Çavuş'a verildi

Bir sureti Çirmen beğine 353 neferdir evvelki ve ikinci nevbetlüsü Akkirman kal'ası tebâsına

Su başısına verildi

Bir sureti Kocacık yörükleri su başısına 135 neferdir evvelki ikinci nevbetlüsü bile donanma-i hümâyûnuma tüfenkleri ve ok ve yayları ile

[98] **Hüküm 268**

Sapancı kadısına hüküm ki dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunulub kömür içün kifâyet mikdarı anbar yapmak emr olunub henüz binâ olunmayub kömür açuk yerde durmağla yağmur ve su dökünüb zarar irüşüb ve kömürcülere baş ve buğ ta'yîn olunan tobcu Mehmed kömür husûnda gayet ehl olmağın andan evvel olan kömürcü başı zamanında yakılan kömürden hâlâ her gün hayli ziyâde asan ve vechile kömürler yakılub lakin kömürcüler mezbûrun vech gördüğü üzere kömür yakmakda inadetdükleri î'lâm olundu imdi buyurdum ki vusûl buldukta yakdırub ve mirî kömür hıfzına kifâyet idecek mikdarı anbar yapdırub ihzâr olunan kömürü hıfz etdürüb yağmurdan ve sudan zarar irüşdürmemek bâbında ihtimâmın vücuda getüresin bu bâbda bundan evvel dahi ahkâm gönderilmişdir mûcebi amel eyleyesin.

[99] **Hüküm 269**

Haleb beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki mukaddema defterdâr olan Mustafa mektûb gönderüb dergâh-ı muallâm çavuşlarından Pervane Çavuş yedinden emr-i şerîfim varîd olub haleb hazînesi nevruza değin südde-i sa'âdetime vâsıl olması ve ol-diyârda hâsıl olan barut Trablus'a gönderilmesin fermân olunmağın tahsîl olunan mal pâre olub altuna tebdil olunmamağa külli zahmet çekülüb inşallâhü teâlâ vaktinde irsâl ve barut dahi emrim üzere Trablus'a gönderilmek üzere olduğu î'lâm etmeğin zikr olunan barut muaccele Trablus'a gönderilmek bâbında dakika fevt olunmağub min ba'd dahi vâfir ve müstevfî barut işletdirilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda tamam mukayyed olub emrim mûcibince bi'l-fii'l Haleb mevcud ve hazır olan barutu muaccelen Trablusa göndermek bâbında envâi' dikkat ve ihtimâmınız zuhûra getürüb min ba'd dahi mahmiye-i mezbûrede vâkı' olan barut hanelerde ale'l-istimrâr vâfir ve müstevfî barut işletdirmek husûsun gereği gibi bezl-i makdur ve sa'y-i mevfur eyleyesin.

[99] **Hüküm 270**

Beğ hazretlerinedir

Mora beğine ve müfettiş kadısına hüküm ki sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüb Moranın â'yânı ve kudemâ'sı cem'iyan gelüb her sene âdet-i ağnâm cem'ine gelenler yerlü nâibler ile ittifâk idüb defterde mukayyed olan eshâb-ı ağnâmdan bî-nihâye akçe alub defterden ihrâç eyleyüb yerlerine âbâ vü ecdad ile bir koyuna malın olmıyan fukâranın üzerine külli ganem yazdukları ecilden koyunları olanlar halas olub koyunları olmıyanları bu taaddîden terk-i vatan idüb cizyeye ve mal mîriye ve erbâb-ı tımar mahsûlüne külli zarar mürettib olmak mukarrer olduğu bâisden bir mütekaim(?) kadı ile Mora nazîrı Mehmed Çavuş vilâyet-i mezbûreyi teftiş idüb tashih-i defter itmek fermân olunmaz ise reâyâ bu makule tekâlifden an-karîb perakende olmaları mukarrerdir deyu arz etdüğün ecilden siz ki sancakbeği ve kadılarsız siz ki ma'rifetinizle vilâyet-i mezbûre nâzırı olan Mehmed Çavuş mübâşeretiyle âdet-i ağnâm husûsu teftiş olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda mukayyed olub müşârün-ileyh Mehmed Çavuş mübâşeretiyle âdet-i ağnâm defterinde üzerlerine koyun yazılan kimesneleri ihzâr onat vechile ehl-i vukuf ve mu'temed-i alîye kimesnelerden gereği gibi teftiş ve tefahhus eyleyüb göresin fi'l-vâkı'defterde üzerlerine külli koyun yazılan kimesneler arz olunduğu üzere koyuna kâdir olmayub mücerred olanlar himâyet olunub yerlerine koyuna kâdir olmıyan fukâra tâifesi deftere kayd olundukları zâhir olur ise anun gibi koyuna kadir olmıyanları defterden ihrâç idüb koyuna kâdir olub himâyeten dahl-i defter olmıyanları ne mikdar koyun almışlar ise bu def'a sabit(?) defter idüb ve koyun hakkı cem'ine varan kullarım daha eski defter mûcibince cem' eylemeyüb sizin ma'rifetinizle bu def'a tahrîr olunduğu üzere cem' ve tahsîl etdireler sâbıkan olduğu gibi koyuna kâdir olanlar olmayub ve yahud koyunları noksan üzere yazılub ve koyunu olmıyanlar hilâf-ı vâkı' deftere kayd olmakdan hazer idüb kimesneye (…) olmakdan ve koyunu olanlar himâyet olunub deftere kayd olmakdan ihtirâz idesin.

[100] **Hüküm 271**

Verildi

Diyarbekir beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki sen ki defterdârsın südde-i sa'âdetime kazâya defterin nefs-i Mardinde rişde-i penbe mizânı hâriç ez-defter olub füruht olundukta resm-i mizânları vezn iden kimesneler alub anda mîri tarafından

mizan olmamağla fukâraya ve mal-ı mîriyye külli gadr olur deyu î'lâm itmeğin nefs-i Mardinde mirî cânibinden mizân vaz'olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta vusûl buldukta bu bâbda tamam mukayyed emrim mûcibince nefs-i Mardinde mirî tarafından ber-mizân bedel idüb anun gibi rişde-i penbe füruht olunub vezn olunmak lazım geldikde mezkûr mizândan gayr-i yerde vezn olunmayub resm-i mizân dahi olagelen âdet ve kanun üzere mirî içün aldırub min ba'd emr-i şerîfime mügâyir hâriçden bir ferdi dahl-u-tecâvüz etdirmiyesin.

[100] **Hüküm 272**

Diyarbekir deferdârına gönderildi.

Diyarbekir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki sen ki defterdârsın kazâya defterin gönderüb vilâyet-i Diyarbekire tâbi' olan mukataanın ekserî mâ-tekaddemdeki nakl-i şurutla füruht oluna gelüb şimdiki halde şurut ref' olunub kimesne şurutla kimesne mukataa virilmiye deyu fermân olunub baz' mukataanın tahvîli tamam olub bilâ-şurut iltizâm ider taleb bulunmamağın beruce emânet zabt olunub muhasebelerin virdüklerinde muhasebeleri nısf-ı iltizâmı dahi ihata etmeyüb bu takdirce mukataata külli tedenni lazım gelüb gerü şurutla iltizâma virilmesi her vechile mirîye enfa'dır deyu arz ettüğün ecilden girü üslûb-u sâbıka üzere talib olan kimesnelere şurutla iltizâma virilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda tamam mukayyed olub vilâyet-i mezbûrenin mukataasını bilâ-şartın kabûl kimesneler yoh ise üslûb-u sâbıka üzere baz' şurutla iltizâma talib olan kimesnelere der-uhte idüb ahvâl-i hâzıranın tevfir ve teksîri bâbında envâı' mesâ'i-yi cemilin zuhûra getüresin.

[100] **Hüküm 273**

Bu dahi

Diyarbekir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki sen ki defterdârsın kazâya defterin gönderüb vilâyet-i mezbûrede mukataat iltizâm iden sancakbeğleri ve çavuşlar ve ba'z bölük halkının zimmetlerinde yüz yetmiş dört bin altun bakiyeleri olub tahsîli mümkün olmayub emvâl ve esbâb ve eldekinden tahsîl olunub eğer kifâyet etmez ise beğlerbeği ve çavuşlar ve sipâhilerin tımarları ve bölük halkının ulûfeleri mirî içün zabt olunmak ricâsına arz etdüğün ecilden zikr olunan bekâya bî-kusur tahsîl olmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda tamam mukayyed anun gibi mukataat iltizâm

eyleyen kimesneler eğer sancakbeği ve eğer çavuş ve sipâhi ve bölük halkıdır zimmetlerinde olan mal mukataayı her ne târikle mümkün olursa tahsîl eyleyüb eğer tahsîle imkân yoğ ise sancakbeğleri hasların ve çavuşlar ve sipâhilerin tımarların ve bölük halkının ulûfelerin mirî cânibinden zabt etdürüb zimmetlerinde olan borçları bit-tamam edâ olunmasın haslarını ve tımar ve ulûfelerini kendülere zabt ve tasarruf etdirmiyesin bi'l-cümle malımın tahsîli bâbında mesâ'i-yi cemilin zuhûra getüresin.

[101] **Hüküm 274**

Mezbûr defterdâra verildi.

Haleb beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki Diyarbekir'de hazîne defterdârı Hızır südde-i sa'âdetime kazâya defterin gönderüb kadîmu-l-eyyâmdan Diyarbekir hazînesinden filoriye tebdil olunmak içün yirmi bin altunluk akçe gönderilu gelüb hâlâ vilâyet-i Diyarbekir'de filori ziyâde muzâyeka olmağın bu def'a tebdil içün otuz bin altunluk akçe gönderilmek bâbında icâzet-i hümâyûnum ricâ etmeğin buyurdum ki vusûl buldukta göresin eğer ol-mikdar altunluk akçe tebdil olunmağa imkân var ise müşârün-ileyh tarafından vâsıl oldukta te'hîr ve terâhî etmeyüb vakti ve zamanı ile mümkün olduğu üzere altun tebdil idivirüb muaccelen ol-cânibe irsâl ve îsâl itmek bâbında ikdâm ve ihtimâmınız zuhura getüresin.

[101] **Hüküm 275**

Seydi Kethüdâya verildi Fî Selh-i Rebi-ül-evvel

Karaman beğlerbeğisine güherçile müfettişi olan Akdağ kadısı ve güherçile nâzırı Kasım Çavuş'a hüküm ki mektûb gönderüb vilâyet-i Karamanda ma'mûl olan on üç güherçile üç güherçile hanelerinden nefs-i Kayseriyye ve livâ-i Niğdeye tâbi Kilise hisarda vâkı' olan kârhâneler azîm kârhâneler olub her birinde yevmiye on nefer hisarların hidmet idüb ve nicesin dahi etrafda olan kadılıklara odun ve toprak sürmekle ve mukataatdan hâriç akçesi getürmeğe gönderilüb ve gayrî kârhânelerde dahi her birinde günde yedi sekiz nefer hisar eri istihdâm olunub husûsatınca senede irsâliyye gönderilmesin her kârhânede der-mahzen olan güherçile eyyâm-ı şitâda gice ve gündüz bekleyüb külli hidmet iderler şöyleki vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan kal'a müstahfızın nısfı fermân olunan sefer-i hümâyûna geldikleri takdirce bâkî kalanları ekseri sâbi ve pir natuvan olmağla güherçile hidmetine ihzârları bu kadar güherçileye noksan ve zarar

gelmek fehm olunur deyu arz etdikleri ecilden zikr olunan iki hisarın müstahfızları güherçile hidmetinde olub donanmadan afv olmak emr idüb buyurdumki zikr olunan iki aded hisar müstahfızlarından ma'adâ senden emr-i sâbıka mûcibince ta'yîn olunduğu kadar cenkçi hisar eri ihrâç idüb gönderesün ve mezkûrları hisarların müstahfızları olageldüğü üzere güherçile hidmetine istihdâm olunub ol-husûsda sendahi muâvenet eyleyesin.

[101] **Hüküm 276**

(…) Beğinin Kethüdâsına verildi.

Karaman beğlerbeğisine hüküm ki Seydi şehri kazâsına tâbi Avdan ve Morsun nâm karyeye mülkiyet üzere mutasarrıf olan aynî güherçileye ta'yîn olunanlardan iken hidmete gelmeyüb ihmâl üzere olduğu sipâhi zadeler alayı beğisi Sinan î'lâm eylemeğin buyurdumki vusûl buldukta göresin fi-l-vâkı' güherçile hidmetine ta'yîn olunanlardan ise sen gitmemek üzere vâkı' olan hidmetin edâ etdürüb ta'yîn etdirmiyesin.

[102] **Hüküm 277**

Mirza Çavuş'a verildi Fî 17 (…)

Zulkadriye beğlerbeğisine hüküm ki kıdve-tül-ümerâ'il-kirâm Kilis beği Canbulad ve enderun Ayntab kadıları mektûb gönderüb Ayntab kal'ası müstahfızları ağaları ve kethüdâlarıyla kırk nefer olub üç neferi mehter ve bir neferi sakka ve birisi kapucu ve birisi zindancı ve biri anbarcı ve biri topcu ve biri kâtib olub yirmi dokuz neferi hidmetde olub on beş neferi teftiş-i fermân olunan Ayntablu âkillerin teftişinden zuhûr bulan mala hidmet idüb hidmetleri hayli ihtimâm idüb iki nefer Ayntab emininin uhdesinde olan mala hidmet idüb iki neferi cem'-i teşrîfe muhafazaya gidüb kal'ada hazîneye müteallik mal olub ve amel ve ehl-i sıyânet kal'a-i mezbûrede habs oluna gelmiş olub bu diyârda olan sipâhiler sefere fermân olunub on beş nefer müstahfız daha emr olunub mezkûrlar gittiği takdirce Türkmen tâifesinin zabtında işgal olur deyu bildirdikleri ecilden buyurdum ki fi-l-vâkı' arz etdikleri gibi olub mezkûrlar vech-i meşruh üzere hidmetlerinde olub kendü hevalarında olmaz ise mezkûrları sefere teklif etdürmiyesin.

[102] **Hüküm 278**

Hacı Murâda verildi.

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki ol-diyârda Midye sancağın tasarruf iden Hacı Murâd südde-i sa‘âdetime gelüb Fas hâkimi olan şerîf dame izzühû(?) dergâh-ı muallâma nâme ve piş-keş gönderüb ademleri bi’l-fii’l Cezâyirde olduğun bildirmeğin müşârün-ileyh ‘atabe-‘i ‘ulyama piş-keş ile gönderdüğü ademlerin piş-keşleriyle ale’t-tâcil mir-i müşârün-ileyh ile dergâh-ı muallâma gönderüb te’hîr ve tevakkuf etdirmiyesin ve ne tarihde gelüb irsâl eyledüğün arz idesin.

[102] **Hüküm 279**

Kethüdâsına verildi.

Van beğlerbeğisine ve Diyarbekir defterdârına hüküm ki mektûb gönderüb Van kullarından Vanda olan mirî masraf hidmetine ta’yîn olunan Hüseyin(?) fevt olub nezâretine bir ehl-i kalem lazım ve mühim olmağın dergâh-ı muallâm silahdârlarından yüz on sekizinci bölükde yirmi akçe ulûfeye mutasarrıf olan Ahmed oğlu Mahmud içün ağası ma’rifeti ile halli içün ol-taraf varub ehl-i kalem olmağın ol-hidmete ta’yîn olunub osmanî hesabı üzere ulûfesi Diyarbekir hazînesinden virilmesin arz eylemişsin imdi dergâh-ı muallâm kullarından ol-diyarda ve Şam ve Halebde istihdâm olunanlara ol-yerlerin âdeti üzere ulûfeleri virilü gelmişdir buyurdum ki mezbûru ol-hidmete ta’yîn idüb müstehakk olduğu mevâcibin ol-vilâyet adeti üzere pâre hesabı üzere virmeyüb osmanî hesabı virüb hidmet-i mezbûrede istikamet ile istihdâm etdüresin.

[103] **Hüküm 280**

Arz-ı hal sunan sahib-i arza verildi. Fî 6 Zi-l-hicce

Şam beğlerbeğine hüküm ki hâliyâ Medine-i Münevvere kurbunda Hayber kal’ası etrafında olan fellahlar tarafından Avâid-i seb’ nâm kimesne gelüb bunlar ol-taraflarda zirâat idüb nahîlleri olub Anteren dimekle mâruf hacı arab yahudiler dâima gelüb nahîllerini ve terekelerini yağma idüb dâima fitne ve fesâd idüb ve nice muharebe ve mukatele idüb zikr olunan tereke ve nahîllerinden kendülere cüzvî nesne âid olub şöyleki Şam askerinden beş yüz mikdarı tüfenk endaz ve beş yüz dahi atlu asker ulûfelerin ve zat-u-zevâdların kendü malımızdan edâ idelüm ve her senede hüccac

geldüğünde dört bin altun hazîne içün virelüm ve mezbûr yahudiler vilâyetlerimizü zabt itmekle birkaç yerde pınarlar var idi taş ve toprak ile sedd idüb ol-suları dahi zuhûra getüresiz ve bi-l-cümle ol-cânibler me'mur ve hüccaca dahi küllî nef'i hâsıl olur deyu bildirdi. Buyurdum ki vusûl buldukta fi-l-vâkı' mezkûrun arz ettüğü husûslar vâkı' midir ve taleb etdükleri askerin varmasıyla memlekete nef'i var mıdır şart-ı mezbûr üzere zikr olunan tâife-i Yehudun şerri üzerlerinden def' olunduğu takdirce ol-mikdar altun hâsıl olur mu ve ol-mikdar askere zad-u-zevâd ve ulûfe vermeğe kâdirler midir ve verilen askere a'dâdan zarar ihtimâli var mıdır tamam ehl-i vukûf tetebbu' idüb künhü ile ahvallerin mâ'lum idüb arz eyleyesin.

[103] **Hüküm 281**

Kıbrıs beğlerbeğisinin ademisine verildi. Fî 13 Zi-l-hicce

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki Kıbrısda bir iki levend Kıbrısa sürgün olanlardan bir kaç neferi berü yakaya geçürdüdükleri ecilden ol-levendler ele getürülüb bi-l-fi'l mahbus oldukları î'lâm olundu imdi ol-makule levendler reâyâya esir deyu berü yakaya dahi geçürüb satılmaları mukarrer olmağın levendlerin haklarından gelinmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr etmeyüb ol-mahbus olan levendler sürgün olanlardan ba'zların berü yakaya geçürdükleri şer'-i âlî sâbit ve zâhir olursa mecâl virmeyüb virmeyüb geçürdükleri iskele başında siyâset etdürüb emrim yerine varduğun yazub bildiresin.

[103] **Hüküm 282**

Matbah eminine verildi.

Menteşa yayaları beğine hüküm ki hâlâ sancağın piyâdelerinin ikinci nevbetlüsünden iki ocağın nevbetlu piyâdesi İstanköyde memlaha hidmetine ta'yîn olunmasın emr idüb buyurdum ki vardukta sancağın piyâdelerinin ikinci nevbetlüsünden iki ocağın nevbetlü piyâdesin emrim mûcibince memlahayı mezbûreye ta'yîn eyleyesin ki varub hidmette olalar.

[104] **Hüküm 283**

Tersâne eminine verildi. Fî 13 Zi-l-hicce sene 981

Sakız beğine hüküm ki mektûb gönderüb Sakız kal'asında bi-l-fi'l mevcud dört yüz beş kantar barut olduğun bildirmişsin iki yüz kantarı donanma-i hümâyûnum gemilerine virilmesin emr idüb buyurdum ki varıcak zikr olunan barutun emrim mûcibince iki yüz kantarını donanma-i hümâyûnum gemilerine viresün.

[104] **Hüküm 284**

Bu dahi

Sultaniye kal'ası dizdârına hüküm ki mektûb gönderüb Sultaniye kal'asında iki yüz kantar ve Kilid-ül-bahr kal'asında beş yüz kantar barut olduğun bildirmişsin dört yüz kantarı donanma-i hümâyûnum gemilerine verilmesin emr idüb buyurdum ki varıcak emrim mûcibince dört yüz kantar barutu donanma-i hümâyûnum gemilerine viresin.

[104] **Hüküm 285**

Bu dahi

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki livâ-i mezbûrda ehl-i fesâd ve şenaat olub ele girüb fesâd ve şenaatleri sâbit ve zâhir olan mücrimler küreğe virilmesin emr idüb buyurdum ki varıcak bu husûsa mukayyed olub taht-ı hükümetinizde ele girüb fesâd ve şenaatleri sâbit ve zâhir olan kimesneleri kaç nefer ise Eğriboz beği yanında olan kadırgalara viresin. Küreğe konula ve ne mikdar kimesne virilüb sebeb demleri ne idüğün suret-i sicilleriyle yazub bildiresin ve müşârün-ileyh küreğe komak içün akçesiyle esir almak istedükte pençik deyu ziyâde akçesi aldırub vâkı' ise emrime muhâlif iş etdirmiyesin.

[104] **Hüküm 286**

Mektûb getüren Hüseyine verildi. Fî 13 Zi-l-hicce sene 981

İlbasan beğine hüküm ki sen ve İlbasan ve Ohri ve İşpat kadıları mektûb gönderüb İlbasanda sakin Hüseyin nâm sipâhi ile Baylibe(?) nâm kal'a dizdârı diğer Hüseyin elinden hüküm vârid olub Ohri kazâsına tâbi' Pirzişte nâm karye asîlerinden Dom lika ve Dom gorki nâm papaslarına karye-i mezbûre müfsidlerine baş ve buğ olub İşpat

kazâsında luniç luka(?) nâm yaylaklarında olan mandıralarının ve çobanlarının üç bin yetmiş re’s koyunlarını ve on beş re’s bargirini ve yundların ve on bir tulum peynir ve altı tulum yağların ve mandırada olan esbâbların alub şer’-i âlî görülmesi fermân olunmağın mezkûr asîler şer’an da’vâ olundukta şer’a ve emr-i hümâyûna itâat etmeyüb üç yüzden ziyâde cebelu ve yaraklu kâfir olub köyleri sengistân olmakla hakları alıvirilmeğe imkân olmayub lakin emr-i şerîfe mastur olan malların garet eyledüklerin cemm-i gafîr hayır virdüklerinden ma’adâ her biri ve İlbasan ve İşpat kazâlarından ve Ohri kazâsına tâbi’ Mokri nâhiyesinden nice karyelerin ahalisi mezkûrlardan karyemiz basub esbâb ve emvâlimiz alub nice nefsi telef itmişlerdür deyu şikâyet idüb şöyle ki mezkûr müfsidler bu diyârdan def’ olunmazsa cümlemiz cela-yı vatan ideriz didiklerini bir iki def’â emr-i şerîf vârid olub ıslâha kâbil olmamışdır ve bu Müslümanlar şehâdet eyledüklerin ve papasları reîs papadan icâzet alub Venedik dükünden mezbûralara yarak ve istimâlet mektûbları gelüb anlar ile ittifak üzeredir ve bu ref’ olunması lazımdır deyu bildirdüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda mukayyed olub zikr olunan kurranın vech-i meşruh üzere isyanları muhakkak ise livâ-i mezbûr sipâhilerinden ve il erinden müstevfî ademle münâsib olan zamanda ale’l-gafle üzerlerine varub anun gibi reîs eşkıya ve usât olundukta kayd-u-bend ile küreğe gönderüb düz yere indirüb temekkün etdiresin ama bu bahane ile kendü hâlinde olanlara dahl olmakdan hazer idüb ehl-i fesâda dahi himâyet etmiyesin.

[105] **Hüküm 287**

Kethüdasına verildi.

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki Nevâhî-yi Mısrıyyeden üç dört nâhiyenin gulamı hassa itîbarla aynî ile alınmak âdet olıgelmeğin ba’z kimesneler âsitâne-i saadetime varub gılâl sürücülüğü deyu kendüye virilmek bâbında emr-i şerîf getürüb hükm-ü âlî-şân mûcibince kendülere virilüb varub mübâşeret eylediklerinde bize emr-i şerîfle hidmet virilmişdir deyu kendü duraklarına mukayyed olmağın mirî gılâlı temiz ve pak etdürmeğe mültefit olmağın bu sebeb ile itîbarlara gelen gılâl tozlu ve topraklu ve taşlu gelmekle füruht olundukta narh-ı ruzî ile satılması mümkün olmamağın mal-ı mirîyeye fevk-al-hadd zarar ve ziyan müretteb olduğu î’lâm olunmağın hâlâ ba’z kimesneler dahi emr-i şerîf getürüb hükm-i hümâyûna muhalefet mümkün olmayub imtisâli lazım olmağın ta’yîn olunduğu üzere gılâl sürmeğe gönderilüb bu senenin gılâlı dahi evvelkilerden gelüb şöyle ki bu bâbda mukayyed olunmayub gılâl sürücülüğü emr-

i şerîfle ta'yîn olunmadan men' olunmıya anbardan külli kir(?) ve zarar müretteb olduğu istimâ' olundu imdi bu makule umûr ki leh ve aleyhisi size raci' olur. Buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda bizzât gereği gibi mukayyed olub mirî anbara âid olacak gılâlın pak ve nazîf olmasında ihtimâm eyleyüb ve tereke sürücülüğü hidmetine dahi def'âat ile tecribe olunmuş yarar ve mustakim kimesneleri istihdâm idüb mirî anbara tozlu ve topraklu gılâl koyub temiz ve pak gılâl getürdüb emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş etdirmiyesin ve bi-l-cümle eğer anbar ve eğer sâir emvâl-i mirîye müteallik vâkı' olan cumhur-u- umûr size müfevvezdir nâfi' ve zarar sizden su'âl su'âl olunur. Emvâl-i mirîye nâfî'olanı ile amel eyleyesin.

[105] **Hüküm 288**

Kara kethüdaya verildi.

Menteşa yayaları beğine hüküm ki hâlâ sancağın piyâdelerin ikinci nevbetlüsü 961 neferdir Bilecikte Demurtaş yuvalığı hidmetine ta'yîn olunub buyurdum ki varıcak sancağın piyâdelerinin ikinci nevbetlü yayabaşıları ile ve altışar aylık zad-ü-zevadları ile bî-kusur ihrâç idüb mahalli memura varub hidmetde bulunasın. Hidmet-i mezbûre mühimmâttandır ihmâl ve müsâheleden ve geç veya eksük getürmekden hazer eyleyesin.

[106] **Hüküm 289**

Yevm-ül-isneyn

Fî 20 Zi-l-hicce sene 981

Sefer Çavuş'a verildi.

Samsun kadısına hüküm ki bundan akdem taht-ı kazânda donanma zahîresiçün peksimed pişirdilmek emrim olub hükm-i şerîfim gönderilmiş idi.donanma deryâya çıkmak karîb olmağın peksimedi tahmîl idüb getürmek içün kadırgalar gönderilmişdir. Buyurdum ki vardukta fermân olunan peksimedi muaccele itmâma irişdirüb kadırgalar vardukta hazır bulup tahmîl eyleyesin. Kadırgaya sığmıyanı rençber gemileri tedârik idüb muaccele götürdüb mahrûse-i İstanbula îsâl eyleyesin.

[106] **Hüküm 290**

Süleyman Çavuş'a verildi. Fî 17 Zi-l-hicce

Keşan ve Rodosçuk ve Malkara ve İpsala ve İnecik kadılarına hüküm ki hâlâ donanma-i hümâyûnum mühimmi içün kürekçiye ziyâde muzâyeka olmağın ale't-tâcil kürekçi irişmek lazım olub ve sâbıka fermân olunan kürekçiden ma'adâ taht-ı kazânuzdan nefer kürekçi dahi tedârik olunmak emrim olub hazâne-i âmiremden her nefere biner akçe hesabı üzere akçe ihrâç olunub taht-ı kazânuzdan yarar ve tuvana yiğitlerden kürekçi yazılmağçün irsâl olundu. Buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr ve terâhî eylemeyüb emr-i sâbık üzere fermân olunan kürekçileri muaccele ihrâç idüb götürdüb dahi her birinüz ki taht-ı kazâsından ta'yîn olunduğu üzere kürek hükmüne kâdir ve yarar ve tuvana kimesnelere çavuş-ı mezbûr ile gönderilen akçeden biner akçe virüb yarar kürekçiler tutub ikişer yüz nefere irişdikçe yanlarına yarar ademler koyub bile gönderesin ki yollarda ve menâzilde reâyâya taaddî eylemiye kürekçi ziyâde mühimdir ihmâl eylemeyüb eğer sâbıka ihrâc-ı fermân olunan kürekçileri muaccele ihrâç ve irsâl eylemekdir ve eğer hâlâ çavuş ile gönderilen akçe ile muaccele yarar kürekçi tutub göndermekdir envâı' sa'y-u-ikdâm eyleyesin ve sâbıka cingane tahrîri irsâl olunan dergâh-ı muallâm çaşigirlerinden Mustafa yazduğu defter mûcibince çeri başıların ihzâr idüb defterleri muktezâsınca kürekçilerini bî-kusur ihrâç etdirüb bile gönderesin ve koşub gönderdüğün ademlere muhkem tenbih eyleyesin ki yolda onat vechile zabt idüb reâyâyı rencîde eylemiyeler.

Hüseyin Çavuş'a verildi.

Bir sureti Bolu beğine üç yüz bin akçe gönderildi. Tahrîr olunmuş cingane ve çengiyan ve gurbet var ise bile gönderile.

[107] **Hüküm 291**

Kapudan kethüdasına verildi.

Eğriboz beğine hüküm ki mektûb gönderüb Salne kal'asının ta'mîri içün tahmin olunan seksen bin akçe livâ-i mezbûr mukataâtınddan alınub ta'mîr olunmak içün Sana ve Fenar ve Salne kadılarına emr-i şerîfim vâsıl olub lakin bina zamanı irişdikde sen donanma-i hümâyûna gitmek lazım olmağın ol-hidmete erbâb-ı tımardan Mehmed nâm kimesne ta'yîn olunmasın bildirmişsin. İmdi te'hîri câiz değildir. Buyurdum ki vusûl

buldukta donanma-i hümâyûnumla anda varınca kal'a-i mezbûrenin ta'mîrine gereği gibi sa'y-u-ihtimâm idüb inşallah-ü-teâlâ donanma-i hümâyûn vardukta itmâma irişmemiş Sinan Paşa mirîye kalmış bulunursa müşârün-ileyh münâsib gördüğü kimesne ta'yîn etdirilüb itmâma irişdirile.

[107] **Hüküm 292**

Sefer Çavuş'a verildi.

Canik beğine hüküm ki zü'emâ ve sipâhileri ile donanma-i hümâyûnum içün mahrûse-i İstanbula gelmek lazım ve mühim olmağın buyurdum ki te'hîr itmeyüb sancağının zü'emâ ve sipâhileri ile Samsun İskelesine gelüb anda varan gemilere dahl olub vakti ile gelüb mahrûse-i mezbûreye irişmek ardınca olasın ve livâ-i mezbûr mufazasıçün on beş nefer sipâhi ile yarar ademin ta'yîn eyleyüb gereği gibi tenbih ve te'kîd eyleyesin ki kendü hevâlarında gezmeyüb leyl-ü-nehâr muhafazada olalar ve muhafazaya ta'yîn etdüğün sipâhileri isimleri ve tımarları ile defter idüb gönderesin deyu beğlerbeğine hüküm virilüb tımarlarına dahl olmaya.

[107] **Hüküm 293**

Mahmud Kethüdaya verildi. Fî 27 Zi-l-hicce

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki bu def'â Cezâyir askerinden Halk-ül-vad beklemek fermân olunan askerin çadırı olmamak ihtimâliyle mehterhane-i âmiremden yüz kıt'a çadır gemilere tahmîl olunub donanma-i hümâyûnumla irsâl olunmak üzere olub buyurdum ki emrim mûcibince kal'a-i mezbûre üzerine gelecek askere tenbih eyleyesin ki çadır husûsuna mukayyed olub sâir levâzım ve mühimmâtların tedârik edüb donanma-i hümâyûnum varduğu gibi gelüb vezirim Sinan Paşaya mülâki olub gönderilen çadırları taksim ve tevzi' idüb ol-husûsda muzâyeke çekmiyeler.

[107] **Hüküm 294**

Tersâne eminine verildi. Fî 17 Zi-l-hicce

Selanik beğine hüküm ki Selanik topçu başı ile on nefer yoldaşı bu def'â donanma-i hümâyûnumla deryâ seferine gönderilmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr eylemeyüb Selanik Selanik kal'asının topçu başısına ihtiyâr etdüğü yoldaşlarından on nefer yoldaş koyub bu def'â donanma-i hümâyûnumla vâk'ı olan deryâ seferine ta'yîn

eyleyüb tenbih eyleyesin ki yat-u-yarakları ve tüfenkleri ile Koloz İskelesinde hazır olub donanma varduklarında gemilere dahl olub hidmetde bulunalar ve mezkûrlar edâ-i hidmet idüb gelince gediklerine kimesneyi dahl etdirmiyesin.

[108] **Hüküm 295**

Bu bâbda(?) buyrulmağın emr-i sûret olundu.

Bender beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan hıyânet ve isyân etmek üzere olub Boğdan voyvodalığı Yuvan voyvodaya sadaka olunub mezkûru firâr etdirmeden ahsen vechile ele getüresin deyu emrim olub bu bâbda muâvenet içün Silistre ve Niğbolu beğlerine dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdi. Hâlâ mezkûr Yuvan voyvoda vilâyet-i mezbûreye irsâl olunmuşdur. Mezkûr Yuvan ele getürüldüğü ve ne vechile tedârik olundu mâlum olmaduğu ecilden buyurdum ki vusûl buldukta müşârün-ileyhim beğler ve Yuvan voyvoda ile heberleşüb mezkûr ne canibe teveccüh etmiş ise cümlenüz hüsn-ü ittihad ve ittifak üzere yek-dil olub ele getürülmesi her nece mümkün ise bi-inâyet-i-llâh-i teâlâ ele getürüb mukayyed ve mahbus südde-i sa‘âdetime gönderesin ve mezkûr Yuvan ile müşâvereden hâli olmayub lazım olan husûslarında muâvenet ve muzâheret eyleyesin.

Bir sureti Silistre beğine

Bir sureti Niğbolu beğine

[108] **Hüküm 296**

Ahmed Çavuş’a verildi. Fî 23 Zi-l-hicce sene 981

Boğdan voyvodasına hüküm ki sâbıka voyvoda olan Yuvanı ele getürmek içün Bender ve Niğbolu beğlerine ahkâm-ı şerîfe gönderilüb ahvâli neye müncerr olduğu mâlum olmaduğu bâisden seninle dahi haberleşüb münâsib olduğu üzere tedârik olunub mezkûrun ele getürülmesi içün Erdel voyvodasına müşârün-ileyhim beğler kullarıma tekrar ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdir. Buyurdum ki vusûl buldukta sen dahi müşârün-ileyhim beğler kullarım ile ve mezkûr voyvoda ile bu husûsu müşâvere idüb mezkûr her ne canibe firar etmiş ise ahsen vechile tedârikin görüb hüsn-ü ittihad ve ittifak ile mezkûru ele getürüb südde-i sa‘âdetime irsâl ve İsâl eyliyesiz ve dâimâ memleket ahvâline mukayyed olub eğer reâyâ ve berâyânın refâhiyet ve istirâhatleri bâbında ve

eğer hıfz-u hırâset vilâyet husûslarında gereği gibi ikdâm ve ihtimâm voyvoda getürüb muhtâc-ı arz olan husûsları südde-i sa‘âdetime î’lâmdan hâli olmıyasın.

[108] **Hüküm 297**

Rum ili beğlerbeğine hüküm ki Köstendil beği mektûb gönderüb livâ-imezbûrda ve ref’ olan kılâ’da dizdâr ve hisar eri olanların azlin icâb ider günahı ve kendünün arzı olmadan dirlikleri ba’z kimesneler arzıyla ahire teveccüh olunmağla dirliği alınanlara zulm ve hayf olduğun bildirmeğin buyurdum ki min ba’d mirlu ve dizdâr arz olmadan dizdârlık ve kethüdalık ve hisar gedüklerin ahir kimesneler arzıyla teveccüh eylemeyesin.

[109] **Hüküm 298**

Ahmed Çavuşla Eflak voyvodasına gönderildi. Fî 23 Zi’l-hicce sene 981 Erdel voyvodasına hüküm ki sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan vilâyet-i mezbûre ahalisine zulm ve taaddî idüb ba’zlarını katl idüb ve malların alub rızâ-i şerîfime muhâlif envâı’ fesâd ve şenaat üzere olduğu mukarrer olmağın ve bundan akdem voyvoda voyvodalıkdan ref’ olunmuş iken gaybet iden Boğdan dahi vilâyet ahvâline mukayyed olmayub kendü hevâsına tâbi’ olub vilâyeti terk idüb dergâh-ı muâllâma tâbi’ olan voyvodalar zabtında olan vilâyetlerde firar itmeyüb vilâyet-i ahere firar itmekle nazar-ı şerîfimden dûr olub inâyet-i âliyyemden behr-i mend olmağla kâbiliyyet olmamağın hâlâ kıdvet-ül-ümerâ’il-mesihiyye vilâyet-i Eflak voyvodası olan Aleksandıranın âsitâne-i saadet-i âşiyânıma kemâl-i ubûdiyyet ve rıkkiyet olub ve vilâyet ahalisi kemâl-i şükrân üzere oldukları tamam ma’lûm-u şerîfim olmağın âsitâne-i saadetimde hidmet iden karındaşı Petri hakkında mezîd-i inâyetim zuhûra gelüb vilâyet-i boğdan voyvodalığını mezkûra inâyet ve sadaka idüb vilâyet-i mezbûreye irsâl olunmuşdur. Şöyle ki mezkûr sühûletiyle ele gelmeyüb Beç kralına gitmek ihtimâli var ise be-her-hâl vilâyet-i Erdele uğramak mukarrerdir. Şöyle ki gaflet oluna mezkûr dahi Boğdan beği varub dar-ül-harbe dahl olub vilâyet ve memlekete dâimâ kasd-ı gezend etmekden hâli olmaz buyurdum ki bu def’â hükm-i hümâyûnum vardukta vilâyet-i Erdelde yol uğrağı olan mahallerde vâkı’ olan yoldarlara ve yarar kullara(?) ve sâir kapudanlara tenbih te’kîd eyleyesin ki mezkûr eğer erbâb ve ademleri ile ve eğer hufyeten tebdil-i suret ile her ne tarikle ol-canibe varursa gaflet olunmayub ele getürüb yarar ademlere koşub atabe-i âlem-penâhıma irsâl ve îsâl eyleyesin dâimâ müşârün-

ileyh Yuvan ile hüsn-ü ittihad ve ittifak üzere olub eğer mezkûru ele getürmek husûsunda ve eğer sâir vilâyet ve memleketin hıfz ve hırâsetin umûrunda vech-ü münâsib olduğu üzere mezkûra muâvenet ve muzâheretden hâli olmıyasın.

[109] Hüküm 299

Çeşme kadısına hüküm ki mektûb gönderüb taht-ı kazânda hâsıl olan palamut kazâ-i mezbûrda vâkı' olan debbağlara kifâyet etdikden sonra bize kifâyet itmez deyu İstanbula getürmek isteyen Darende Dimitri nâm zımmiye bey' etmeğe men' idüb kendüler ucuz baha ile alub çoğ almağla enfa'dan(?) kalub çevrilüb haraç güzâr olan zımmilere verile deyu ellerinde emr-i şerîfleri olduğun arz etdüğün ecilden buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardukta taht-ı kazânda hâsıl olan palamut anda olan debbağlara kifâyet etdüğü mikdarı alındıktan sonra Mahrûse-i İstanbula bey' etmeğe getürmek isteyenlere virmeğe mâni' olmıyalar.

[110] Hüküm 300

Ahmed Çavuş'a verildi. Fî 23 Zi-l-hicce sene 981

Silistre beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan hıyânet ve ısyan etmeğin ele getürmek emrim olub bu bâbda Niğbolu ve Akkirman beğlerine ve Eflak voyvodasına dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilüb sen baş ve buğ ta'yîn olmuş idin. Ol-emrim kemâ-kân mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta ol-emr-i hümâyûnum mûcibince mezkûr henüz ele girmemiş ise müşârün-ileyhim beğler kullarım ve Eflak voyvodasıyla haberleşüb dahi her ne vechile üzerine münâsib ise emr-i sâbıkım mûcibince cümlenüz yek dil ve yek cihette olub hüsn-ü ittihad ve ittifak üzere üzerine varub bir canibe firar etdirmeden inâyet-i hakk celle ve âlâlar ile ele getürmeğe sa'y-u-ihtimâm idüb ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesiz şöyle ki Eflak voyvodasının ademi varubseni taleb eyledükte kendün ve askerin hazır bulunmayub te'hîr etmekle maslahat-ı avk olmak lazım gele özrün makbûl olmayub ikaba müstehak olursun ana göre tedârik eyleyesin.

Bu dahi

Bir sureti Akkirman beğine

Bu dahi

Bir sureti Niğbolu beğine

[110] **Hüküm 301**

Bu dahi

Eflak voyvodası Aleksandıra voyvodaya hüküm ki bundan akdem Boğdan voyvodası olan Yuvan voyvoda ısyan ve tuğyân üzere olmağın voyvodalıktan ref' olunub ele getürmek emrim olub sana ve Akkirman ve Silistre ve Niğbolu beğlerine hükm-i hümâyûnum gönderilüb Silistre sancağı beği baş ve buğ ta'yîn olunmuşdur. Ol-emrim kemâ-kân mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda müşârün-ileyhim beğler kullarım ile haberleşüb müşâvere idüb mezkûrun üzerine her ne vechile varmak evlâ ve enfa' ise hüsn-ü ittifak ve ittihad ile yek dil ve yek cihet olub re'y olunduğu üzere varub müşârün-ileyhim beğler kullarım ile ele getürmekde envâı' ikdâm ve ihtimâmın vücuda getürüb gaflet ile firar etdirmekden hazer eyliyesin ve Erdel kralına memhûr kise ile hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir yarar ademler ile ber-vech-i isti'câl müşârün-ileyhe gönderüb ulaşdırasın.

[111] **Hüküm 302**

Nuh Çavuş'a verildi. Fî 23 Zi-l-hicce

Lalaya hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb Saruhan sancağı sipâhilerinden altmış nefer sipâhi muhafaza içün alıkonub mâ-adâsın pâre ve yaraklarıyla alayı beğlerine koşub donanma-i hümâyûna gönderesin deyu emrim olmuş idi. Ol-emrim kemâ-kân mukarrer olub Çeşme İskelesinden gemilere girmek emr idüb buyurdum ki bir an te'hîr ve terâhî itmeyüb heman ol-saat alayı beği ile ferman olunan askeri müretteb ve mükemmel düşman yarağı tüfenkleriyle Çeşme İskelesine gönderesin gemiler varduğu gibi dahl olalar şöyle ki gemiler varub hazır bulmıyalar her birinin dirlikleri alınub min ba'd tımar virilmeyüb redd-i ebedî ile merdud olurlar. Ana göre mukayyed olub ihmâl ve musaheleden hazer eyleyeler.

Bu dahi

Bir sureti Menteşa beğine kendüsü bi-z-zât askeriyle Çeşmeden gemilere gire

Bu dahi

Bir sureti Aydın beğine kendü muhafaza-yı livâda kalub alayı beğiyle askeri Çeşmeye göndere

Bu dahi

Bir sureti Karesi beğine kendü Midilli muhafazasına varub askeri alayı beğine koşub Boğaz hisarına gemiye gire

Bu dahi

Bir sureti Biga beğine kendü sancağı askeri ile Boğaz hisardan yahud Gelibolu'dan gemilere gire

[111] **Hüküm 303**

Nuh Çavuş'a verildi.

Anadolu ve Karamandan deryâya emr olunan beğlere hüküm ki bundan akdem size ahkâm-ı şerîfe gönderilüb sancağınız askeriyle donanmaya hazır gelüb gemilere giresüz deyu emrim olmuş idi hâlâ donanma-i hümâyûnum teveccüh etmek üzere olub henüz siz gelüb irişmediniz imdi bu bâbda mûcib-i ikâb olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûl buldukta her birinüz bu bâbda bizzât mukayyed olub sancağınuzun alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı mükemmel düşman yarağıyla ve tüfenkleriyle ihrâç idüb dahi her ne mahalden gemilere girmek emrim olmuş ise ol-mahale varub gemiler gitmeden yetişmek ardınca olasız şöyle ki gemiler gidüb yetişmiyen kimler ise dirlikleri alınub redd-i ebedî ile merdud olduğundan mâ-adâ eşedd-i ikab ile münâsib olmak mukarrrerdir Ana göre ikdâm ana göre ikdâm ve ihtimâmda kusur ve noksan etmiyesin ve sancağınuzda vâkı' olan kal'adan tüfenkendaz hisar eri ve kadılara dahi kürekçiyi muaccelen gönderesin deyu emrim olmuş idi. Ol-husûsda dahi kadıların ekseri kürekçileri henüz getürmeyüb ve hisar erenleri dahi gelüb erişmedi. Bu husûslara dahi gereği gibi mukayyed olub çavuşum vardukta kürekçi ihrâç idüb teveccüh etmemiş kadı var ise vuku' üzere arz oluna ki azl-i ebedî olub min ba'd mansıb verilmiye ve emr olunan hisar eri siz dahi muaccele defteri ile irsâl etmekde dakika fevt etmiyesin.

[112] **Hüküm 304**

Sinan Çavuş'a verildi. Fî 23 Zi'l-hicce

Karlı ili beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağının zü'emâ ve erbâb-ı tımarıyla müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla Golos

İskelesine gelüb gemilere tevakkuf eylemiyesin donanma gemileri vardukta dahl olub hidmette bulunasın deyu emrim olmuş idi. Ol-husûs içün donanma gemilerinden Golos İskelesine otuz pâre gemi irsâl olunub buyurdum ki asla te'hîr etmeyüb emr-i sâbıkım mûcibince sancağın askeri ile varub iskele-yi mezbûrede hazır olub gemiler varduğu gibi dahl olub hidmette bulunalar. Şöyle ki gemiler vardukta hazır bulunmayub ve yahud kendünün ve askerin pâre ve yaraklarında ve tüfenklerinde kusur ve noksan ola dirlikleri alınub min ba'd dirlik verilmeyüb merdud-u ebedî olmak mukarrerdir ana göre herkes iskelede bulunub gemilere dahl olmağa sa'y ideler.

Bu dahi

Bir sureti Avlonya beğine

Bu dahi

Bir sureti Yanya beğine çiftliklu ve muâf topçuları ile karındaşın zâim Hasan Preveze muhafazasında olub müstakil hüküm gönderilmişdir. Emr-i şerîfim mûcibince amel eyliyesin.

Bu dahi

Bir sureti İnebahtı beğine

Bu dahi

Bir sureti Tırhala beğine

[112] **Hüküm 305**

Mir Ali Çavuş'a verildi.

Mezistre beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağın askeri ile donanmaya hazır olasın deyu emrim olmuş idi. Hâlâ asker almak içün Golos İskelesine otuz pâre kadırga irsâl olunub buyurdumki Golos İskelesinden girmek sana kolay ise askerinle ve sancağın sipâhileriyle müretteb ve mükemmel tüfenklerinüz ile gelüb Golosdan gemilere dahl olub hidmetde bulunasın. Şöyle ki iskele-yi mezbûreden girmek münâsib değil ise Mutonda hazır olasın ki donanma vardukta dahl olalar bi-l-cümle eğer Golos ve eğer Mutondan girmek murâd etdüğünde gemiler varmadan iskelede hazır olasın şöyle ki gemiler varub sen hazır olmıyasın sancağın alınub azl-i ebedî ile ma'zûl olman mukarrerdir. Ana göre mukayyed olub ihmâl ve musaheleden hazer eyliyesin.

[112] **Hüküm 306**

Sinan Çavuş'a verildi.

Mora beğine hüküm ki bu sene-i huceste asârda ferman olunan donanma-i hümâyûnum seferine alayı beğileriyle Mora sipâhilerinden üç yüz nefer sipâhi gönderilmesin emr idüb buyurdum ki vusûlbuldukta asla te'hîr ve tevakkuf itmeyüb livâ-i mezbûrun yararlarından üç yüz nefer sipâhi defter idüb pâre ve yaraklarıyla ve tüfenkleriyle alayı beğine koşub Muton İskelesine ihzâr eyleyesin ki donanma vardukda dahl olub hidmetde buluna ama yararlarından ve harbe darba kâdirlerinden olub pîr ve sağir yazılmakdan hazer idüb bir vechile tedârük eylesin ki donanma varduğu gibi iskelede hazır olub tevakkuf lazım gelmiye şöyle ki hazır bulunmıya gemiler gidüb kalalar dirlikleri alınub min ba'd dirlik verilmeyüb redd-i ebedî olurlar ana göre mukayyed olub ihmâlden hazer eyliyeler.

[113] **Hüküm 307**

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî 24 Zi-l-hicce sene 981

Kastamonu beğine hükümki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sen sancağın muhafazasında olub sipâhileri alayı beği ile donanmaya gönderesin deyu emrim olmuş idi.hâlâ gemiler teveccüh etmek üzere olub livâ-i mezbûr sipâhileri gelüb erişmedüğü ecilden mes'ûl olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukda asla te'hîr ve terâhî itmeyüb sancağın asâkirin alayı beğiyle muaccelen ihrâç idüb ber-vech-i isti'câl mahrûse-i İstanbula irsâl eyleyesin. Şöyle ki donanmaya yetişemeyüb gemiler gitmiş buluna neticesi sana âid olduğundan mâ'adâ tımarı olanların dirlikleri alınub min ba'd dirlik verilmeyüb merdûd olmak mukarrerdir. Herkes ana göre mukayyed olub ihmâl ve musaheleden hazer eyleyeler.

Bu dahi

Bir sureti Kengri beğine. Kendü muhafazada kalub alayı beği ile sipâhileri göndere

Bu dahi

Bir sureti Sivas beğlerbeğisine. Sivas ve Budak özü alayı beğleriyle sipâhileri gönderesin.

Bu dahi

Bir sureti Ayntab beğine. Alayı beğiyle sipâhilerin gönderesin

Bu dahi

Bir sureti Samsad beğine. Alayı beğiyle sipâhileri göndersin.

Bu dahi

Bir sureti Trabzon beğine. Alayı beği ile gönderesin.

[113] **Hüküm 308**

Nuh Çavuş'a verildi.

Mehmed Çavuş'a hüküm ki bu def'â Karaman haracın cem' idüb Ca'fer nâm kimesne de Istabl-ı âmiremden altmış tamgalu at ve katır ve bargir olunduğu istimâ' olmağın buyurdum ki göresin ferman-ı haraçta cem' idüb ca'fer ile toprak kadısı ile ale-l-gafle varub atların ve katırların ve bargirlerin yükleyüb göresin tamgalu at ve katır bulunursa nev'î ve sâir evsâfı ile defter idüb defterin südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

[113] **Hüküm 309**

Mehmed Çavuş'a verildi.

Erzuruma varınca kadılara hüküm ki bundan akdem size def'âatle ahkâm-ı şerîfe gönderilüb kürekçi muaccelen ihrâç idüb bi-z-zât getüresin deyu emrim olmuş idi. Henüz baz'ınız gelmeyüb ve baz'ınız kürekçi ile ma'an kürekçi yollarda reâyânın esbâb ve emvâline dahl-ü-tecâvüz etdüğü istimâ' olundu imdi bu husûsda mesûl olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûl buldukda asla te'hîr itmeyüb çavuşum varduğu gün kalkub kürekçiler ma'an gelüb yolda reâyânın emvâl ve esbâbına dahl etdirmiyesin şöyle ki her kangı kürekçi ale't-tâcil yürütüb gelmeğe muhalefet idüb yolda eğlenmeğe sebeb ola ve yahud menâzil ve merâhilde reâyâya zulm ve taaddî ide südde-i sa'âdetime geldikte î'lâm eyleyesin ki taş gemisine virilüb min ba'd kürekden ıtlak olmıya ve beğilere dahi sipâhilerinle muaccele gelüb donanmaya yetişesin deyu hükm-i şerîfim gönderilmişdi. Anlar dahi ihmâl üzere olmağın müşârün-ileyh vardıkta her kangıda sancak beği sancağında bulunub teveccvüh etmiş ise arz eyliyeler. Siz dahi kürekçi yetişdirmeğe sa'y eyleyesin. Şöyle ki her kangınız eğlenüb donanma teveccüh etmeden gelmiye merdûd-u-ebedî olub min ba'd mansıb verilmez. Ana göre mukayyed olub ihtimâmda dakika fevt etmiyesin.

[114] **Hüküm 310**

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî (…)

Erzuruma varınca deryâya emr olunan sancakbeğlerine hüküm ki bundan akdem size ahkâm-ı şerîfe gönderilüb sancağınız askeriyle müretteb ve mükemmel düşman yarağı ile gelüb memur olduğunuz mahalden girmek emrim olmuş idi. Donanma-i hümâyûnum teveccüh etmek üzere olub siz henüz gelüb erişmediğiniz ecilden mûceb-i ibret olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûl buldukda asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb müşârün-ileyh çavuşum varduğu gün kalkub ber-vech-i isti'câl yürüyüb sancağınız askeriyle memur olduğunuz mahalde gemilere girüb hidmette bulunasın. Şöyle ki gemiler gidüb siz gelüb erişmiyesiz sonra beyan idecek özrünüz makbûl olmayub mu'âtab olduğunuzdan mâ'adâ sancağınız alınub min ba'd mansıb virilmemek mukarrerdir. Ana göre ikdam ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesin, yetişmek ardınca olasın ve sancağınızda vâkı' olan kal'ada hisar eri gönderilmek ve kadılara dahi kürekçi ihrâç idüb göndermek emrim olmuş idi. Kadıların dahi ekseri henüz kürekçileri getürmedikleri ecilden müstehak ikab olmuşlardır. Ol-husûslarda dahi mukayyed olub müşârün-ileyh vardukda kürekçi ihrâç etmemiş kadı var ise arz eyleyesin ki redd-i ebedî ile merdûd olub min ba'd mansıb virilmiye ve ferman olunan hisar erenleri dahi mükemmel ve müretteb tüfenkleri ile ber-vech-i isti'câl irsâl eyleyesin.

[114] **Hüküm 311**

Sinan Çavuş'a verildi.

Horpeşte kadısına hüküm ki bundan akdem Rum ili kethüdası olan müteveffa Hasan kethüdanın oğlu Mehmedin yanına ıstabl-ı âmiremden ihrâç olunmuş tamgalu bargir ve katır olduğu istimâ' olunmağın görülmesi emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda müşârün-ileyh çavuş ile ale-l-gafle ahuruna varub göresin fi-l-vâkı' ıstabl-ı âmireme dahl olmuş tamgalu at ve katır varsa levni ve sâir evsâfı ile defter idüb arz idesin.

[114] **Hüküm 312**

Mustafa Çavuş'a.

Ahyolu kadısına hüküm ki bundan akdem ferman olunan muâvenetleri ale't-tâcil itmâma irişdirüb gönderesin deyu emrim olmuşdu. Hâlâ donanma teveccüh etmek üzere olub henüz mavna irişilmeden bu bâbda mes'ûl olmuşsundur. Buyurdum ki vusûl

buldukda asla te'hîr etmeyüb geceyi gündüze katub kuvvet-i bazuya getürüb ferman olunan mavnayı ve variller(?) ile yetişdirüb getürmek ardınca olasın.

[114] **Hüküm 313**

Kastamonu beğine hüküm ki Anadolu beğlerbeğisi mektûb gönderüb livâ-i mezbûr sipâhileri deryâya teveccüh etdikte ehl-i fesâd suhte hareket idüb memâlike zarar etmek ihtimâli olduğun bildirmekde sipâhilerin alayı beği ile deryâ seferine gönderüb sen sancağın muhafazında kalman emr idüb buyurdum ki emrim üzere sancağın zü'emâ ve erbâb-ı tımarı tüfenkleri ve alât-ı harb ve kuttâlları ile müretteb ve mükemmel ihrâç idüb alayı beğlerine koşub sen sancağın muhafazında olub sancağında zuhûr iden suhte ve sâir ehl-i fesâdın üzerine varub şer-u-şoratı def'-u-ref' eyleyesin.

Ali Çavuş'a verildi. Fî 9 Zi-l-hicce

*[247]Verildi.

Vidine varınca yol üzerinde olan kadılara hüküm ki bundan akdem kürekçiyi ale't-tâcil getürüb teslim eyleyesin deyu ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdi. Hâlâ donanma teveccüh etmek üzere olub ekseriniz kürekçi getürmedüğünüz ecilden müstehak-ı ikab olmuşsuzdur. Buyurdumki vusûl buldukta asla te'hîr itmeyüb ve kürekçiden ayrılmayub ale't-tâcil yetişesiz şöyle ki yolda reâyânın esbâb ve emvâline dahl idüb fesâd üzere olub ve yahud muaccele yorulmayub eğlenüb inâd-u-muhalefet ider kürekçi varsa defter idüb südde-i sa'âdetime geldikde î'lâm eyleyesin ki taş gemisine verilüb ebedî ıtlak olmıya bi-l-cümle donanma gitmeden kürekçiler erişmiye mâ'zul-i ebedî olub min ba'd mansıb veilmemek emrim olmuşdur. Ana göre mukayyed olub ihmâlden hazer eyleyesiz.

Sinan Çavuş'a verildi. Bir sureti dahi Moraya varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara yazılmışdır.

Mustafa Çavuş'a verildi. Bir sureti dahi Rum ilinde vâkı' olan kadılara yazılmışdır.

Fî 23 Zi-l-hicce sene 981

[247] Bu hüküm üzeri çizilip iptal edilmiş, hüküm numarası verilmemiştir.

[115] **Hüküm 314**

Sinan Çavuş'a verildi. Fî 23 Zi-l-hicce

Samsun kadısına hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb ferman olunan peksimedi hazır oldukça rençber gemileriyle navlun ile tahmîl idüb gönderesin deyu ferman olunub ba'dehû kadırgalar dahi gönderilüb kifâyet itmez ise rençber gemileriyle gönderesin deyu emrim olmuş idi. Ol-emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrer olub buyurdum ki vusûl buldukda asla te'hîr itmeyüb varan kadırgalara hazır olan peksimedi tahmîl idüb kifâyet itmez ise ve yahud kadırgalar henüz varmamış ise hazır olan peksimedi navlun ile rençber gemilerine tahmîl idüb muaccele irsâl eyleyesin peksimed husûsu gayet mühimdir. İhmâl ve tekâsülden hazer eyliyesin.

[115] **Hüküm 315**

(…) zâde Mustafa Çavuş'a

Varna kadısına hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb ferman olunan peksimedi ve Rodosçukdan gelecek barutu ber-vech-i isti'câl navlun ile rençber gemilerine tahmîl idüb gönderesün deyu emrim olmuş idi. Donanma-i hümâyûnum teveccüh etmek üzere olub peksimed ve barut mühimmât-ı umûrdan olmağın buyurdum ki vardukta asla te'hîr etmeyüb ferman olunan peksimedi ve gelen barutu navlun ile gemiler tedârik idüb ale't-tâcil irsâl etmek bâbında dakika fevt etmiyesin.

[115] **Hüküm 316**

Bu dahi.

Rusçuk kadısına hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb Belgraddan gelecek barutu gelindüğü saat arabalara tahmîl idüb Varnaya gönderesin deyu emrim olmuş idi. Ol-emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrer olub barut mühimmâtdan olmağın buyurdum ki henüz ferman olunan barut gelmedi ise arabalar ihzâr eyleyesin ki geldikde bilâ-tevakkuf tahmîl idüb mahalli memura irsâl eyleyesin (ve her birinüz taht-ı kazânuzda nidâ etdüresiz ki kapum kulları ve yeniçeri kullarımdan ve topçu ve cebeci ve sâir âlâ ve ednâ ulûfe tasarruf idüb ve yahud erbâb-ı tımardan olub bi-l-cümle bu defâ' donanma-i hümâyûnumla ta'yîn olunan asker mah-ı muharrem-ül-haramda İstanbulda bulunmıya dirlikleri alınub merdûd-u-ebedî olub min ba'd dirlik virilmesin

emrim olmuşdur sonra beyan idecekleri özür makbûl değildir. Ana göre herkes mukayyed olub bilmedik ve işitmedik dimiyeler.)[248]

[116] **Hüküm 317**

Mustafa Çavuş'a verildi.

Vize beğine hüküm ki bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağınla müteallik ve sipâhilerinle müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla muaccele İstanbul'a gelüb donanma ile bile gidesin deyu emrim olmuş idi. Hâlâ donanma gemileri gitmek üzere olub sen henüz gelüb erişmedüğün ecilden itâb-ı ikaba müstehak olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûl buldukda asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb emr-i sâbıkım mûcibince sancağınla müteallik müsellemleri ve sipâhileri pâre ve yarakları ve tüfenkleriyle muaccele ihrâç idüb ber-vech-i müsâraat yüriyüb memur olduğun mahalle yetişmek ardınca olasın şöyle ki gemiler gidüb sen ve sancağın askeri ve müsellemler gelüb erişmiye sonra bir ferdin özrü makbûl olmayub muâtab ve muâkıb olduğundan mâ'adâ müsellemler irib küreğe koşulub ve dirliği olanların dirliği alınub min ba'd tımar ve dirlik virilmemek emrim olmuşdur. Sen ve sipâhiler ve müsellemler ana göre mukayyed olub sonra kimesne bilmedik ve işitmedik dimeyeler.

Bu dahi. Bir sureti dahi Kırk kilisa beğine.

[116] **Hüküm 318**

Mustafa Çavuş'a verildi.

Tanrı dağı beğine ve Malkara ve Ofçabolu ve Selanik yörükleri subaşılara hüküm ki bundan akdem eşküncü yörüklerinizi pâre ve yarakları ve tüfenkleri ile ihrâç idüb muaccele İstanbuldan gelüb gemilere girüb donanma ile varub hidmetde bulunasız deyu emrim olmuş idi. Hâlâ donanma teveccüh itmek üzere olub siz henüz yetişmedüğünüz ecilden müstehak-ı ikab olmuşsuzdur. Buyurdum ki vusûlbuldukda asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb müşârün-ileyh varduğu günden kalkub cümle eşküncü yörükleriniz ile ber-vech-i isti'câl yüriyüb İstanbul'a gelüb gemilere dahl olasız şöyle ki gemiler gitmeden gelüb erişmiyesiz mansıblarınız alınmakla konulmayub envâı' itâba mazhar vâkı' olub ve gelüb hidmetde bulunmayub ihmâl ve müsâhele iden eşküncü yörükler dahi müeyyed küreğe konulub asla ıtlâk olmamak emrim olmuşdur. Herkes ana göre mukayyed olub sonra yetişemedük ve işitmedik dimeyeler.

[248] () ile belirtilen hüküm kısmı sayfa bittiği için sayfanın yanına yan olarak küçük şekilde yazılmıştır.

[116] **Hüküm 319**

Şehzâde kapucusuna

Menteşa piyâdeleri beğine hüküm ki bundan akdem sancağınla müteallik olan piyâdelerin ikinci nevbetlüsünü dokuz yüz altmış bir neferdir Bilecik madenine ta'yîn olmuş idi. Hâlâ Manisada Ak baldır çayı tathir ve seddi binası ziyâde lazım ve mühim olmağın sancağınla müteallik olan piyâdelerin ikinci nevbetlüsün muaccele ihrâç eyleyüb Manisaya varub zikr olunan çayın tathiri ve seddi binası husûsunda hidmete mübâşeret eylemek emr idüb buyurdum ki te'hîr eylemeyüb sancağınla müteallik olan ikinci nevbetlü piyâdelerin yayabaşıları ve mukaddemâları ve olagelen âdet ve kanun üzere altışar aylık zad ve zevâd ile ale't-tâcil ihrâç eyleyüb mahalli memura varub vech-ü-münâsib görüldüğü üzere hidmete mübâşeret eyleyeler.

[117] **Hüküm 320**

Anadolu ve Karaman beğlerbeğiliğinde vâkı' olan kadılara hüküm ki bundan akdem size ahkâm-ı şerîfe gönderilüb kürekçi muaccele ihrâç idüb sene 981 Zi-l-hiccesinin yirminci gününde İstanbulda bulunasız deyu emrim olmuş idi. Hâlâ donanma gitmek üzere olub baz'ınız kürekçiyi henüz gönderüb teslim itmedüğü ecilden müstehak-ı ikab olmuşsuzdur. Buyurdumki vusûl buldukta asla te'hîr ve terâhî itmeyüb ihrâç etdüğünüz kürekçi ber-vech-i isti'câl dergâh-ı muallâma gönderüb teslim eyliyesiz. Şöyle ki gemiler gitmeden yetişmeyesiz ebedî ma'zûl olub min ba'd mansıb virilmemek emrim olmuşdur ve ba'z kürekçiler inad ve muhalefet idüb yollarda fesâd ve reâyâ ve berâyânın esbâb ve emvâline dahl-u-tecâvüz idüb ber-vech-i isti'câl yürümezler deyu istimâ' olundu. Evvel asl kürekçileri defter idüb südde-i sa'âdetime geldikte arz eyleyesin ki taş gemisine virilüb asla kürekden ıtlâk olunmıyalar ana göre mukayyed olub eğer siz ve eğer kürekçiler ber vech-i isti'câl yürüyüb ihmâl ve müsâheleden hazer idüb yetişmek ardınca olasız ve beğlere dahi muaccele donanma-i hümâyûnuma gelmek emrim olub henüz müşârün-ileyh vardukda her kangı sancakbeği yola çıkmış olamayub sancağında bulunursa ve her kim ise vuku' üzere yazub arz eyleyesiz.

[117] **Hüküm 321**

Karahisar-ı sahib kadısına hükümki mektûb gönderüb Karahisar'da olan güherçile İstanbula gönderilmek içün kira develeri tetebbu' olundukda Kavak İskelesine değin dörder filoriye gideriz. Eğer ki gitmeziz deyu dahi olmadıkların bildirmişsin. İmdi zikr

olunan güherçile ale't-tâcil dergâh-ı muallâma gönderilmek mühimmâtdan olmağın şimdiye değin rençber tâifesi ne vechile ücret alıgelmiş ise ol-mikdar ücret ile tahmîl ve irsâl olunmasın emr idüb buyurdumki vusûl buldukda tevakkuf etmeyüb zikr olunan barutu rençber develerine tahmîl idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin. Şimdiye değin kira develerine ne mikdar akçe virülü gelmiş ise ol-mikdar kira ile tahmîl idüb inad ve muhalefet etdirmiyesin.

[117] **Hüküm 322**

Tersâne eminine verildi.

Boğdan voyvadasına hüküm ki bundan akdem irsâl olunan ol-emr-i şerîfim mûcibince bin beşyüz kantar mikdarı don yağı cem' ve ihzâr olunduğu istimâ' olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda kadimden âsitâne-i saadetime olan vufûr-u ubûdiyyetin mûcibince ihzâr olunan don yağın emr-i şerîf-i sâbıkım mûcibince İsakçı İskelesine gönderüb kadısına teslim etdirüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyeler ve teslim olunduğuna mühürlü temessük aldırasın. Südde-i sa'âdetime min ba'd vâfir ve müstevfî don yağın cem' ve tedârik idüb irsâl eylemekde dakika fevt etmiyesin.

[118] **Hüküm 323**

Bu dahi.

Dergâh-ı muallâm çavuşlarından Çirmenlü Mustafa Çavuş'a hüküm ki hâlâ sende iki bin altı yüz altmış adet kaloçe kürekçi ve iki bin sekiz yüz koltukluk olmağın buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan kaloçe küreklerin ve koltuklukların muaccelen tedârik ve tahsîl idüb teslim eyleyesin. Alâkalarını kat' eyleyesin.

[118] **Hüküm 324**

Bu dahi.

Hırsova ve İsakçı kadılarına hüküm ki hâlâ boğdan voyvodasına vâfir ve mestevfî don yağı tedâriki ve irsâl eylemek emrim olmuşdur. Buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi müşârün-ileyhe ferman olunan don yağın irsâl eyledikde asla te'hîr eylemeyüb gemilere koyub muaccele mahrûse-i İstanbula irsâl eyleyesin.

[118] **Hüküm 325**

Emin kethüdaya verildi.

Samsad beğine hüküm ki bundan akdem sana emr-i şerîfim gönderilüb sancağınla müteallik zü'emâ ve sipâh ile donanma-i hümâyûnum gemilerine gelesin deyu emrim olmuşdu. Sen sancağın muhafaza ve mal tahsîline kalmak lazım olmağın buyurdum ki vusûl buldukda asla tevakkuf etmeyüb sancağınla müteallik olan zü'emâ ve erbâb-ı tımarı tüfenkleriyle ile ve sâir yat-u-yarakları ile ve deryâ seferine lazım olan mühimmâtlar ile ihzâr idüb alayı beğine koşub donanma-i hümâyûnum gemilerine girmek içün mahmiye-i İstanbula gönderesin ve emrim üzere ihrâç eyledüğün piyâde-yi dahi ale't-tâcil yarar ademlerinle dergâh-ı muallâma gönderesin. Eğer zü'emâ ve sipâh ve eğer piyâdedir her biri tüfenk ile olmak bâbında ihtimâm idüb isti'câl üzere irsâlde dakika fevt eylemiyesin.

[118] **Hüküm 326**

Sahiplerine verilmişdir.

Haleb kadısına ve Canbolad beğe ve Haleb defterdârına hüküm ki Hama kazâsında olan havass-ı hümâyûnum reâyâsı arz-ı hal gönderüb havass-ı hümâyûnum mültezimi olan Yusuf yayası(?) ve kuluyla hilâf-ı şer' ve kanun kendülere taaddî idüb baz' harami maktül kimesneleri karyelerine bırakmakla üçer dörder yüz altunların alub ve Ahmed nâm muteveffâ naîbin oğlu Ömer yanlarında olub nâibin mührü ellerinde kalmakla tezvîr cemiyyet peydâ idüb reâyânın akçesin hilâf-ı şer' alub gılâlların iki bahasına kesüb ve bostan zamanında bostanlarının cümle mahsûlün alub dahi yanınca akçelerin alub penbe zamanında kezâlik ziyade nesnelerini alub sabun hanelerin ve eyü yerlerin alub ve gılâl ve penbe mahsûlün iki bahasına üzerine koyub ba'z kimesnelerin menkûhasın ahere virüb ve yanında olan yasakçı yeniçerinin dahi üsküfü sirka olunmuşdur deyu kimesnenin üzerine sâbit olmuş değil iken bu husûs içün iki yüz altunların alub ve bu yılda hâsıl olan zeytunlarının ekserinü kendü alub taaddî idüb bundan gayri dahi te'addisinin nihayeti yokdur deyu bildirdiler imdi asla bir ferde zulm ve taaddî olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur. Buyurdum ki vusûl buldukda mezbûr Yusufu ve şeriklerinin mezbûrlardan hak taleb idüb şikâyet idenlerle beraber idüb kadıya arz olunduğu gibi hilâf-ı şer' ve kanun reâyâdan nesne almış ise ba'dessübut reâyânın hakların bî-kusur alıvirüb zulm ve taaddîsi sâbit olursa üzerinde olan mal mîriyeyi bî-kusur tahsîl idüb mukataadan alâkasın kat' idüb mukataayı zabtına aher

kimesne tedârik eyleyesin ve üzerine ne makule kimesnelerin hakları zâhir olub alıvirildüğün yazub bildiresin ama mezbûrun üzerinde olan mal-ı mîriyeye sâir hukukdan takdîm idüb tahsîl eyleyesin.

[119] **Hüküm 327**

Kethüdasına verildi.

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki diyar-ı Mısırda Meniyye(?) kaşifliği defter-i hakânide yüz yetmiş bin erdeb gılala mukayyed olub mukaddemâ tedennî idüb yetmiş seksen bin erdebe münzel etmiş iken dokuz yüz yetmiş dokuz tarihinde Hüseyin nâm kâşif yüz yirmi bin erdeb kabûl idüb haklaşup ba'dehu seksen tarihinde ümerâ-yı Mısırdan hüccac Mustafa dame izzühu seksen tarihinde yine yüz yirmi bin erdeb bir ademine alıvirüb kendü kefil-i bil-mal olub merkum Hüseyin on dokuz bin erdeb ziyâde etmekle merkum Mustafa iltizâmın kabûl idüb cümle yüz otuz dokuz bin erdeb virmek üzere kâşifliğinin gılâlın zabt idüb reâyâdan ol-mikdar gılâl kabz olunub ve bu yıl dahi ol-mikdar gılâla virilmiş iken merkum Mustafa ba'z bahane idüb sonradan kâşif Hüseyinin iltizâmı üzere kabûl eyledüğü ziyâde taleb olunmamak içün emr-i şerîf virildüğü îlâm olundu. İmdi mukaddemâ müşârün-ileyh ol-bâbda mektûb gönderüb harab olmuş ba'z yerleri ve arkları ta'mir eylediği harcımız olmuşdur ve ziyâde ile ahire virilmemek üzere iltizam idüyoruz deyu îlâm etmekle emr-i şerîfim virilmişdi. Bu bâbda mal-ı mîriye enfa' olanıyla amel olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan kâşifliğin gılâlın mukaddemâ mir-i müşârün-ileyh iltizam eyledüğü üzere bî-kusur tahsîl eyleyüb gılâlinden üzerinde bir habbe bâkî yedürtmiyesin sonra olan ziyâde alınmamak içün emrim vardır ve didüğüne amel eylemiyesin.

[119] **Hüküm 328**

Mekke-i Mükerreme kadısına hüküm ki Mekke-i Mükerreme'de mahlûl düşen cihete müstehak olan fukaraya virilmeyüb ekseri ağniyâya virilmekle fukaraya virilmekle fukara külli muzâyeka çeküb ve Mısır ve Şamdan Harem-i muhterem fukarasına meşrûd olan meblağ ve hubûbat emr-i şart üzere tamam gelmeyüb ve geleni dahi fukaraya adalet üzere tevzî' olunmayub garer olduğu îlâm olundu. İmdi bu husûslara ve Mekke-yi mükerreme sulehâsının ve fukarasının maişetlerine ve bi'l-cümle nizam hallerin müteallik husûslarına sen bizzat mukayyed olman emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda dâima bu bâbda mukayyed olub cihete müstehak fukara var iken ağniyâya

virmeyüb fukara-yı müstehakkına virüb ve diyâr-ı Mısır ve Şam'dan Harem-i muhterem ahalisine meşrûd olan meblağ ve hubûbat ve gayriden yılda ne mikdar nesne vâsıl olduğun yazub dergâh-ı muallâma îlâm idüb ve vâsıl olan eğer nukud ve eğer deşişe gılâli ve eğer gayridir ol-bâbda bundan akdem def'âatle gönderilen ahkâm-ı şerîfe mezâmîn-i hümâyûnumla amel idüb hakk-ı müstehakkına vâsıl olmakda ihtimâmın vücuda getüresin.

Bir sureti Şam beğlerbeğisine

Bir sureti Mısır beğlerbeğisine

[120] **Hüküm 329**

Mekke-i Mükerremeye varınca yol üzerinde olan beğlere ve kadılara hüküm ki hâlâ Mekke-yi mükerreme şeref-ül-llahi teâlâ kazâ-yı sadaka (sadıka) buyurulan akza kuzâti'l-müslimin mevlana Muslihiddin edamallâhü-teâlâ fezâ-ilehü ol-diyâr celil'ül-itîbare müteveccih olmağın menâzil ve merâhilde lazım olan zahâir ve levâzımı akçesi ile tedârik olunmasın emr idüb buyurdum ki kangıların taht-ı hükümetine dahl olursa tarike müteallik levâzım ve mühimmâtta akçesiyle tedârik idüb mahûf ve muhâtara olmağın adem koşulmak lazım olan mahalde müşârün-ileyhe kifâyet mikdarı adem koşub mahalli muhâtaradan mürûr etdürüb emin ve sâlim birbirinize şükran üzere ulaşdırub ihmâlden hazer idesin.

[120] **Hüküm 330**

Batum beğinin kethüdasına verildi. zeylden.

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki hâlâ Guril ve Dadyan beğleri adem gönderüb müşârün-ileyhümânın oldukları yerleri Abaza harab idüb Abazanın mazarratı def' içün bir iki kayık bina eylemek bâbında icâzet-i hümâyûnum taleb idüb mâlum sancağımdan akçe ile kifâyet kadar istoki(?) ve zift ile taz(?) ve kalafatçı gönderilmesi bildirmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsu göresiz fi-l-vâkı' müşârün-ileyhümâ kayık bina eyledikleri takdirce memlekete ve mîriyeye faidesi var mıdır yohusa memlekete zarar ihtîmali mi vardır nicedir mülk-ü mîriyeye ve memâlik-i mahrûseye taaddîleri olub bu tarafdan ta'yîn olunan kadılar ile bile yürüyüb zarar ihtîmali yoğusa vuku' üzere yazub arz idesin ki ana göre icâzet ola.

[120] **Hüküm 331**

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki mahmiye-yi Selanikde Bâb-ı Vardar semtinde vâk'ı olan kal'a-i cedîd ortasında tarik-i âmm olub ayende ve revende kal'anın içinden geçüb divarın ve yarakların ve bi-l-cümle kal'anın her ahvâlin yoldan görüb malûm idinmek mümkün olduğu îlâm olunmağın kal'a-i mezbûre ortasından geçen tarik-i âmm ref' olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda tevakkuf etmeyüb kal'a-i mezbûre ortasından olan tarik âmme ref' idüb tariki kal'adan hariç bir münâsib görülen mahalden idüb gaflet ve ihmâlden hazer idesin.

[120] **Hüküm 332**

Kara kethüdaya verildi. Fî 29 (…)

Menteşa yayaları beğine hüküm ki hâlâ sancağın piyadelerinin ikinci nevbetlüsü 961 neferdir. Bilecikte Demurdaş yuvalığı hidmetine ta'yîn olunub buyurdum ki varıcak sancağın piyadelerinin ikinci nevbetlüsün yayabaşıları ile ve altışar aylık zâd-ü zevâdları ile bî-kusur ihrâç idüb mahalli memura varub hidmette bulunasın. Hidmet-i mezbûre mühimmâttandır ihmâl ve müsâheleden veya geç veya eksük getürmekden hazer eyleyesin.

[121] **Hüküm 333**

Mehmed Çavuş'a verildi.

Silistreden İslambola gelince yol üzerinde vâkı' olan kadılara hüküm ki bundan akdem Silistre beği iken fevt olan Hamza beğin esbâb ve davarların ve oğlanların âsitâne-i saadetime getürülmek içün müteferrikalarımdan ferhad ve çavuşlarımdan Mehmed Çavuş irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki vusûl buldukda her kangınızın taht-ı kazâsına dahl olursa kifâyet mikdarı zâhirelerin ve sâir levâzımları ne ise tedârik idivirüb avk-u te'hîr etdirmiyesiz.

[121] **Hüküm 334**

Fenar kadısına ve nazır-ı emvâl Mehmed Çavuş'a hüküm ki haliya südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb livâ-i Eğribozda vâkı' olan beyt'ül-mal hassa ve mevkûfât mukataasına emin ve mültezim olan Mehmed ve Eyyüb meclis-i şer'-i şerîfe gelüb

vilâyet-i Anadolu'dan on beş nefer kul sandal basub Eğriboz Adası'na çıkub on bir neferi tutulub sicil olunub kanun üzere mîriye zabt olunmuş iken livâ-i mezbûr beği Ali beğ bana kürekçi lazımdır deyu zikr olunan kürekçi alub kabz idüb mal-ı mîriye gadr etdüğün bildirmişsin buyurdum ki zikr olunan esirleri müşârün-ileyhden taleb idüb alub dahi kanun üzere müddetleri tamam olundukdan sonra bahaları ile fürûht olunub mîri içün zabt eyleyesiz ve mal-ı mîriye müteallik olan husûslarda sancak beğler dahl-u-tecâvüz etmek câiz değildir min ba'd dahi mal-ı mîriye sancak beği-yi dahl etdürmiyesiz.

[121] **Hüküm 335**

Şavşat beğinin kethüdasına verildi.

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki sâbıkan nâzır-ı emvâl olan Mahmud zide kadruhu südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb bundan akdem Şavşat nahiyesinde Satlıl nâm kal'anın muhafazasıçün sâir kal'alardan kifâyet hisar eri ihrâç ola deyu ferman olunmuş iken gerü bir tarikle ferâgât olunub kal'a-i mezbûre halkı ekser zımmî tâifesi olmağın gelen kadılar dahi durmayub ve bir Müslüman fevt olsa kâfirler defn idüb emr-i sâbıka üzere kifâyet mikdarı hisar eri ihrâç olunsa kal'a-i mezbûrede evkât-ı hamse müdâvemet olunub ve kal'a-i mezbûre dahi şeneltüb ma'mur olur deyu arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa mukayyed olub fi-l-vâkı' kal'a-i mezbûreye sâir kal'alardan nefer ihrâç olunmak kâbil midir ve mevâcibleri nereden virilür ve vech-i meşruh üzere kal'a-i mezbûreye nefer ihrâç olunmak lazım mıdır. Nicedir tamam mâ'lum idinüb dahi vuku' üzere yazub bildiresin.

[122] **Hüküm 336**

Trabzon beğine hüküm ki Trabzon ve Batum sancakları tahriri emr olunalı hayli zaman olub henüz mübâşeret eylemedüğün istimâ' olunmağın buyurdum ki vilâyet-i Rumun tahrir ve tevzî' eyledüğün sancakların icmâli ve mufassalı defterlerin muaccele südde-i sa'âdetime gönderüb ve Bozok sancağı tevzî' içün dahi Ruma varub tevzî' idüb ve Trabzon ve Batum sancakları tahririne dahi mübâşeret idüb avk-u-te'hîrden hazer idesin.

[122] **Hüküm 337**

Kayseriyye beğine hüküm ki vilâyet-i Karaman ve Zulkadriyede ma'mûl olan on altı aded güherçile ocaklarının her biri bir kadılıkta olub hâsıl olan güherçileleri der-sa'âdete irsâl olunmak içün her senede altı yedi bin mikdarı zâyiatları livâ-i Kayseriyyeden karye-i Mancun halkı işleyüb vilâyet-i Karamanda ve gayrîde işletmeğe imkân olmayub ancak karye-i mezbûre halkı işlemeğe münhasır olub ve mukaddemâ işledikleri zâyiatların her birine üçer akçe ücret alurlar iken ikişer akçesin mîri cânibine sa'y idüb her birine birer ücret alınub hidmetlerinde ve ücretlerinde külli (…) olmağın cezire-i Kıbrusa kazâ-i mezbûreden iki yüz dört nefer sürgün haneleri irsâl olunub ve ba'z karyelerden sürgün evleri (…) olmakla yirmi altı hane evvel bahada te'hîr olmakda zikr olunan karye-i Mancun altı buçuk hane olub mezkûr karye halkı birer akçe hesabı üzere mîri güherçile içün zâyiatları işleyüb cezire-i Kıbrusdan haneleri afv olunmak bâbında inâyet ricâ eylediklerin arz itmeğin vusûl buldukda fi-l-vâkı' arz olunduğu üzere karye-yi altı buçuk hane ise ol-karye-yi sürdürmeyüb kemâ-kân güherçile içün istihdâm eyleyesin.

[122] **Hüküm 338**

Mirza Çavuş'a verilfi. Fî 14 Zi'l-hicce

Ankara kadısına hüküm ki dergâh-ı muallâma mektûb gönderüb Anadolu beğlerbeğisi tarafından sana ve Ankara kal'ası dizdârına mektûb **(çizili kelime)** gelüb Ankara kal'asında sene-i sâbıkada donanma-i hümâyûn gemilerine gelmiyenlerden yarar ve tuvana tüfenkendaz hisar erenleri yazub donanma-i hümâyûn gemilerine gönderilmeleri ferman olunduğun ve Ankara kal'ası dizdârı ve kethüda ve sâir hisar erenleri meclis-i şer'a ihzâr olunub husûs-u mezbûr tefahhus olundukda altmış sekiz nefer olub sekiz neferi etfâl ve iki neferinin tımarlarının yeri ve yurdu olmayub ve iki nefer dahi hidmet-i mühimmede olub on dört neferi dahi bir natuvan olub ferman olunduğu üzere on iki nefer hisar erenleri bulunmağın emr-i şerîf teveccühle sadr olursa mûcibi ile amel olunur deyu bildirdüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda kal'a-i mezbûre erenlerinin sene-i sâbıkada sefere varanlardan ve gayriden tuvana ve yararlarından otuz nefer yarar tüfenkendaz adem ta'yîn idüb donanma-i hümâyûnum gemilerine irsâl ve isâl eyleyesin. Zikr olunan neferat husûsi mühimmâtdandır ihmâl ve müsâhele etmeyüb

emr-i şerîfim mûcibince zikr olunan otuz neferi tüfenkleri ve sâir düşman yaraklarıyla mükemmel donanma-i hümâyûnum içün gönderesin.

[123] **Hüküm 339**

Canbulad beğe ve Kilis ve Ayntab ve Anduği kadılarına hüküm ki Hacı Nasır oğlu Ali südde-i sa'âdetimde ele gelüb bundan akdem mezkûr babası havass-ı hümâyûn iltizam idüb zimmetine lazım olan mal-ı mîri taleb olundukda mübâşeret etdikleri tarihden üzerlerinde yirmi bin sikke filori olduğuna mu'terif olub vermesine müte'ahhid olmağın mezkûr Ali Mirza Çavuşla gönderilmek üzere olub mezkûr Ali babası hapisden ıtlak olunub kefille(?) verilmesin emr idüb buyurdum ki varıcak mezkûr Hacı Nasırı yarar kefile(?) virüb hapisden ıtlak idüb dahi müteahhid oldukları zikr olunan filori müşârün-ileyh ile oğlu vardukda bî-kusur tahsîl etdürüb südde-i sa'âdetime gönderesin.

[123] **Hüküm 340**

Mora beğine hüküm ki haliya Arkadya kadısı Habib ile Abdi nâm mültezimin südde-i sa'âdetimde görilecek husûsı olmağın buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrları mezbûr çavuşum ile südde-i sa'âdetime gönderesin.

[123] **Hüküm 341**

Bozok kadısına hüküm ki sen ki kadısın mektûb gönderüb taht-ı kazanda mütemekkin olub Budak özü nahiyesinde üç bin tımara mutasarrıf olan Musa sîpâhi de Budak nâm sîpâhinin hakk-ı şer'îsi olub mürafa'a-i şer olduklarında müteveccih olan hakkını edâda inâd eylemeğin haliya mahkememiz emini olan Hasan nâm ademimiz mezkûrun şer'-i ali müteveccih olan hakkını vir deyu mezkûr Musa'ya teklif etdikde itâat itmeyüb bıçak çıkarub envâ'-i itale idüb ve Selman fakılı nâm nahiyenin nâibinin mesâlih-i müsliminde görürken mahkemesin basub kılıç ile çalub fesâd idüb şer'a davet olundukda asla itâat itmeyüb gıybet üzere olub sâbıka dahi şiddet ve şekâvet ile meşhur olub ele girmek ile hakkından gelinmeyüb fesâdı ziyâde olduğun bildirüb ve mezkûrun baz' akrabası beğlerin mübâşeretiyle bir tarikiyle hüküm aldıkları istimâ' olmağın beğlerin dahl itmeyüb sen ki sancak beğisin mübâşeret olman emr idüb buyurdum ki husûs-ı mezbûre emr-i sâbıka mûcibince mübâşeret idüb mezkûrun beğlerin getürmek içün hükmü ibrâz iderse amel etmeyeler.

[123] **Hüküm 342**

Kethüdasına verildi.

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki bundan akdem divân-ı Mısırın seksen nefer defterlu çavuş olub hâlâ dört yüzden ziyâde çavuş olduğu îlâm olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda min ba'd Yemene ve Habeşe ve sâir ol-etrafta vâki' olan hidemâta Mısır çavuşların istihdâm idüb tedricle eski kararın etdürüb düşen çavuşluk gedüklerin dahi ol-kararın etmeyince kimesneye teveccüh etmiyesin.

[124] **Hüküm 343**

Kethüdası İbrahim kethüdaya verildi. Fî 15 Zi-l-hicce sene 981

Anadolu beğlerbeğisine ve Alaşehir ve Atala(?) ve Mender Horya kadılarına hüküm ki sen ki beğlerbeğisin mektûb gönderüb livâ-i Saruhanda tımara mutasarrıf olan kaplan bundan akdem yerince bir nice eşrâr varub hilâf-ı vâkı' haberi ve agâhı olmadığı nesneleri isnad idüb şekva etmeleri ile kadılar arz etmeğin Kıbrus'a süresin deyu emr-i şerîf varid olub bu diyara dahl emr olandan berü bir ferd gelüb mezbûr kaplandan ihzâr-ı şekva etmeyüb her gelüb gidenden eyledüğü istimâ' olunub ve mezbûrların şekvaları isnad olub zulm olmak fehm olunmağın hâlâ yine mezbûrun ahvâli tekrar yarar kadılar mübâşeretiyle hakk üzere görülmek içün emr-i şerîf virilmek husûsun bildirmişsin imdi mezkûr içün memleketinden izaleleri lazımdır deyu kadı südde-i sa'âdetimde bulunub şehâdet etmeğin mezkûrlar ol-yerden Kıbrusa sürülmek ve karındaşı Ahmed içün hüküm gönderilüb ve mezkûr Ahmed südde-i sa'âdetimde bulunmağın habs olmuş idi. Hâla mezkûr adem gönderüb Hızır ve Sarı Süleyman ve Mahmud ve Abbas ve Nuh ve Ramazan evini basub iki mütemekkin(?) kulları katl idüb ve atlarını ve sığırlarını sekrleyüb(?) donanmadan geldikden sonra oğlum Murad Han hazretlerinden hüküm ile adem getürüb teftiş etmek istedikde bu vechile arz idüb Kıbrusa sürülmek içün hüküm almışlar deyu bildirmeğin mezkûr Ahmed dahi sen ki beğlerbeğisin ademine teslim olunub mahallinde teftiş olmak içün irsâl olundu buyurdum ki vardukda mezkûrları (hısımları(?) ile beraber idüb bunlara isnad olunan husûslar bir def'a şer'-i ali fasl olmuş olmayub ve on beş bin mürur(?) etmiş değil ise hısma(?) Muvacehesinde hak üzere onat vechile teftiş idüb göresin şöyle ki isnad olunan husûslar vâkı' olub bî-hasebiş-şer' üzerlerine sabit olur ise emr-i sâbıkım mûcibince ol-yerden alâkasın kat' idüb Kıbrus'a süresin ve alâ(?) mezkûrların dahi

mesfurlar ile olan da'vîleri bir def'a şer'-i ali fasl olmuş değil ise anı dahi teftiş idüb göresin mezkûrların mesfurlar ademlerini katl idüb davar ve esbâbların garet etdükleri sabit olursa hakların alıvirdükden sonra ahvâllerin mufassal yazub bildiresin.

[124] **Hüküm 344**

Saru Çavuş'a verildi.

Karaferye ve Yenice ve Avrethisarı ve Siroz kadılarına hüküm ki ta'mîr-i ferman olunan kal'a-i Selanik mühimmi içün kireç yakıcı ve benna lazım olmağın kifâyet mikdarı taht-ı kazanuzdan ihrâç olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda her birinüz taht-ı kazanuzdan kifâyet mikdarı kireç yakıcılar ve benna ihrâç idüb irsâl eyliyesiz ki ücret ile ümerâya hidmet ideler ama bu bahane ile isnad olmayanlara mücerred celb ve ahz içün teklif olunmakdan ve bu bahane kimesneden akçe alınmakdan gayet hazer idesin .

[125] **Hüküm 345**

Bu Dahi.

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki kal'a-i Selanik divarına muttasıl baz' yehudi ve kefere evleri olub husûsen tophaneye muttasıl bir yehudi evi olub ateşden zarar irişmek ihtimâli olduğu ve kal'a divarı kurbunde baz' çukurlar ve kuyular olub divar zararı olduğu îlâm olundu imdi buyurdum ki vusûl buldukta bi-z-zât kal'a-i mezbûre etrafın üstâd ve ehil olan mimarlar ile gezüb göresin arz olunduğu üzere kal'a-i mezbûre divarına ve tophanesine muttasıl olub kal'a divarına zararı mukarrer ise ol-makule evleri ref' etdürüb ve kuyu ve çukurların doldurub kal'a divarına zarar irişmekden hazer eyleyesin ama bu bahane ile kal'a divarına zararı olmayan kimesnelerin evlerine dahl-u ta'addi olunmakdan hazer idesin ve şehrin içerüsinde ve taşrasında baz' harabelerde ve yol kenarında kal'a tâ'mirine lazım ve mühim mermer direk pâreleri ve büyük taşlar olduğu îlâm olundu ol-bâbda dahi mukayyed olub kimesnenin emlak-i şer'iyyesinden olmayub hali ve harabelerde ve yol kenarlarında ol-makule kal'aya lazım mermer direk pâreleri ve büyük taşlar var ise alub kal'a tâ'mirine sarf idüb ama bu bahane ile kimesnenin mülkü olan ve evleri ve divarları içinde ve yol kaldırımlarında olan taşlara dahl olunmakdan ve mübâşir olanlara bu bahane ile dahi celb-u-ahz etdürmekden hazer eyleyesiz.

[125] **Hüküm 346**

Mehmed Çavuş'a verildi.

Üsküp kadısına hüküm ki Vulçıtrın sancağı beğinin ademi Hüsrev nâm kimesne nefs-i Kiliden hürrü'l-asıl bir hatun ayardub Üskübe iledüb bey' etmek sadedinde(?) iken şâyi' olub elinden alınub bir yerde emanet konulduğu istimâ' olundu imdi bu husûsu teftiş olunub hakikat-i hal…yine müncer(?) olursa arz olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta mezkûru ihzar idüb mezkûrenin ahvâlin teftiş idüb göresin fi''l-vâki' hürrü'l-asl kurradır ve ne ve ne yerlüdür ve ne tarikle ayardup satmışdır sabit olduğu üzere yazub arz eyleyesin ve kendüye emrim olmadan hapisden ıtlak etmiyesin.

[125] **Hüküm 347**

Karaman Beğlerbeğisine hüküm ki otağ kadısı ile Kasım Çavuş mektûb gönderüb Aksaray kârhânesinde güherçile emini olan Abbas beş batman güherçile sirka idüb be'y etdüğün bildirmeğin küreğe gönderilmek emr idüb buyurdum ki arz olunduğu üzere ise kayd-u-bend idüb gönderesün ama gönderdiğün ademlere tenbih eyleyesin yolda gıybet etdirmekden hazer idesin.

[126] **Hüküm 348**

İbrahim Çavuş'a verildi.

Üsküb Köstendil Prizren Dukakin İskenderiyye İlbasan Sancakbeğlerine hüküm ki haliya taht-ı livânuzdan ihrâç emr olunan kürekçilerin muaccelen ihrâç ve irsâl i husûsu mühimmât-ı umûrdan olmağın ol-bâbda kadılara müekked ahkâm irsâl olunmuşdur siz dahi yarar ademler ta'yîn idüb ber-vech-i isti'câl ihrâç olunmak bâbında mu'âvenet etmek emr idüb buyurdum ki vardukda bir an te'hîr ve ârâm etmeyüb ferman olunan kürekçilerin muaccelen ihrâcı husûsunda her biriniz yarar ve mu'temed-i aleyh ademler ta'yîn idüb kadılara gönderilen ahkâm-ı şerîfe müsted'âsınca ta'yîn olunan kürekçileri bî-kusur ihrâç etmekte onat vechile mu'âvenet ve muzâheret eyleyesin sâir zamana kıyas câiz değildir ihrâc-ı ferman olunan kürekçiler geç veya eksük ihrâc olunmaktan ziyâde ihtiraz eyleyesin bu bâbda ihmâl ve musahelesin zuhur idenlerün asla ve kat'â özrü makbul olmak ihtimâli yokdur mu'âkıb ve mu'âtab olmak mukarrerdir ana göre bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakika fevt etmeyesin.

[126] **Hüküm 349**

Hasan Çavuş'a verildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki Hazreti Halilürrahman evkâf-ı mahsulü kıllet-i baran ve âfet-i semâvî sebebi ile noksan üzere olub mu'âvenet olunmaz ise imâret kapanur deyu mütevellisi Şam'a varub haber virdüğü i'lâm olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta göresin husûs-ı mezbûr vâki'midir nicedir vaki' olub imâretin zarûret ve ihtiyâç var ise teveccühümle mümkün olursa hüsn-ü mu'âvenet ile muzâyekasın vâki' etmekte sa'y-i cemilin zuhura getiresin.

[126] **Hüküm 350**

Gerebene beyi kadısına hüküm ki haliya Yanya beği ile mektûb gönderüb kaza-i mezbûr reayâsına geçen yıl kürekçi içün yol akçesi alındıkdan sonra tekrar donanma-i hümâyûn Prevezeye vardukta kürekçi lazım olmağın bir yılda iki kürekçi hidmetin çıkub vilâyet dahi kaht olmağla bu kadar tekâlife takat idüb kırık mikdarı karye halkı yarakında olub şöyle ki cilay-ı vatan iden reayânın tekâlifi bâki kalanlara teklif olunursa bi'l-külliyye perakende olmaları mukarrerdir deyu bildirmişsin imdi perakende olanların kürekçisin bâki kalanlara tekâlif olunmak münâsib değildir buyurdum ki ferman olunan kürekçileri yerlerinde mevcud olan hanelerine göre emrim üzere ihrâç idüb perakende olanların hidmetin yerinde olanlara tekâlif etdirmiyesin ve kürekçileri ale't-tâcil mahalli memura ulaşdırmak ardınca olasın.

[127] **Hüküm 351**

Bekir Çavuş'a verildi. Fî 15 Zi

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki Erzurum kadısı ve defder kethüdası mektûb gönderüb bundan akdem Erzurum Beğlerbeğisi Beğlerbeğisi[249] olan Murad Beğ emrim üzere Karaman Beğlerbeğiliğine müteveccih oldukta üçüncü nüzülde(?) fevt olub üzerinde bulunan ümerâ ve nuzzâr ve zü'emâ esbâbın mühürleyüb haber olundukta anlar dahi varub cem'-i esbâbın alub Erzurum'a getürüb ve hatunu dahi baz' esbâb ve akçe içün müstakil benimdir deyu taleb idüb bilâ emr virilmeyüb taleb olunan başka ayrılub hıfz olunduğun arz eylemişler imdi müşârün-ileyhin metrukatı görülüb nakl

[249] Kelime sehven iki defa tekrarlanmış

olunmak içün Bekir Çavuş ta'yîn olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta mütevakkı' müşârün-ileyhin anda Erzurumda mevcud olan emvâl ve esbâbın ve atların ve katırların ve develerin ve kendünün hazinesinde ve kilarında ve gayride olan gayri müteallik kulların bi'l-cümle nakle kabil olan esbâbla defter idüb ol-canibde nesnesin satdırmayub develerine ve katırlarına tahmîl idüb mezkûr çavuşumla ve birkaç yarar ademleriyle ve kifâyet kadarı hisar muhafızlarıyla ve defteriyle me'an dergâh-ı muallâma gönderesin ve kendü mühürüyle mühürlenmiş olan emvâl ve esbâbı sandıklarını açmayub hali üzere kendü mühürüyle gönderüb ve kendünün mühürünü bi-tevakkuf buldurub dahi sen bizzat başka kiseye mühürleyüb çavuşumla ma'an gönderesin ve esbâbından hatunu benimdir deyu taleb eyledüğü esbâbdan hatununa salih ve müteallik olan esbâbda ve berüce ama şer-i âli sabit ve zahir olmadan nukuddan nesne virmeyüb ve nikahı ne mikdar idüğü dahi şer-i âli sabit olursa nikahın heştin yekin dahi müteveffâya müşârün-ileyhin metrukatından eda idüb ama gereği gibi mukayyed olub emvâl ve esbâbından bir akçe ve bir habbe belm-u- ketm etdirmeyüb hazinedarın ve kethüda ve mu'temedun-aleyh ademlerin getürdüb anda olan emvâl ve esbâbdan gayri dahi bir mahalde emvâli ve esbâbı var mıdır tamam ma'lum idinüb ana göre kabz idüb ve gayri müteallik kulların perakende etdürmeyüb sağır ve kebirin-sığır(?) ve hüsn-ü tedarik ile gönderüb lazım gelen husûslarda dakika fevt eylemeyesin.

[127] **Hüküm 352**

-Sahibine verildi.

Rodoscuk kadısına ve Ali Çavuş'a hüküm ki sen ki Ali Çavuş mektûb gönderüb İstanbul zahiresi'çün ol-caniblerden olan terekeyi gönderesin deyu emr olmuş idi donanma-i hümayûn içün beş bin kantar peksimed emr-i şerîf varid olub dokuz yüz mudd mikdarı ile ancak hasıl olur bunu da(?) der-mahzen olan tereke ancak peksimed kifâyet ider âhir kadılıklardan çavuşlar gönderdükleri zahireyi virmezler deyu bildirmişsin imdi buyurdum ki vardukta eğer anda olan der-mahzen olmuş terekedir ve eğer ahir kadılıklar emr ile çavuşlar sürüp getürdükleri terekeler donanma-i hümayûn mühimmi içün emr ile ta'yîn olunan mikdar peksimed kifâyet mikdarı tereke alıkoyulub dahi bâkîsin gemilere tahmîl eyleyüb dahi mahrûse-i İstanbul'a gönderesin.

[128] **Hüküm 353**

Mustafa Çavuş'a verildi.

Üsküb beğine hüküm ki erbâb-ı tımardan Şehinşah nâm sipâhi gelüb guzat-ı Müslüminden gönüllü yarar yiğitler ol-etrafda müstevfi olub gazâ' içün donanma-i hümayûnuma getürmek muradları olduğun bildirmeğin buyurdum ki vusûl buldukta tevakkuf etmeyüb bu husûsu ol-etrafda nidâ ve i'lân etdürüb muktezâ' emin-i islam üzere fi-sebeb Allah gazâ' ve cihad ve taleb ve rağbet olan yarar ve tüfenkendaz ve kavas olan yiğitlerden müstevfi yazub defter idüb donanma-i hümayûnuma İstanbul'da girmeğe yetişmek mümkün ise İstanbul'a gönderesin İstanbul'a yetişmek müyesser olmazsa ol-canibde donanma-i hümayûnum uğrayacak Eğriboz veya gayri iskeleye gönderüb donanma-i hümayûnum serdarına defterleriyle teslim eyleyesin inşallahu tealâ gazâ' ve cihadda yoldaşlık zâhir olanların hallerine göre tımar ve dirlik verilmek ferman olunmuşdur. Ana göre tenbih ve i'lân idüb gazâ'ya ve cihada tergip eyleyesin.

-Hacı Hasan nâm kimesneye verildi

Bir sureti Çirmen Sancağında vâki' olan kadılara Çirmen alayı beğisi Mustafa guzât-ı müsliminden baz' gönülllü İstanbula geleler ama bu bahane ile ihtiyar ile gelüb yazılmıyanlara cebren teklif olunub ahz-u-celb olmakdan hazer idüb gazâ'dan safalu olub ihtiyar erenleri yazub cebren kimesneyi tâ'ciz etmiyesin.

[128] **Hüküm 354**

Sasa (…) verildi.

Mısır beğlerbeğisine ve defterdarına hüküm ki Harameyn-i şerîfeyn fukarasına ta'yîn olunan sadaka buğdayı ve deşişe buğdayı ve merhûme ve mağfure validem sultan tâbe serâhanın evkafından ta'yîn olunan buğdayı vakti ile irsâl olunmamakla fukara vech-i mu'âşerette muzayekâ çektikleri i'lâm olundu imdi Harameyn-i şerîfeyn fukarasına riâyet eylemek mühimmât-ı din-ü-devletden olmağın buyurdum ki vusûl buldukta bu husûsa bizzat mukayyed olub harameyn-i şerîfeyne ta'yîn olunan sadaka buğdayı eğer deşişe buğdayıdır ve eğer merhûme-i müşârün-ileyhima evkafından ta'yîn olunan buğdaydır (…) ile tedarik ve ihzâr etdürüb gemilere tahmîl etdürüb irsâl i bâbında envaı' mesâî cemilinüz vücuda getürile harameyn-i şerîfeyn fukarasına ta'yîn olunan buğdayı vakti ile irişmek mühimdir mübâşirlerine muhkem tenbih ve te'kîd eyleyesiz ki

avk u te'hîr eylemeyüb ihzâr ve tedârik eyleyüb gemiler ile irsâl oluna harameyn-i şerîfeyn fukarasına mezâika çekdirmek caiz değildir şöyle ki bu bâbda ihmâl olunub buğdayları vakti ile irsâl olunmayub fukara müzâyaka çekmelü ola veballeri uhdenüzdedir ana göre ihtimâm üzere olasız.

[129] **Hüküm 355**

Sefer Çavuş'a verildi.

Sâbıkan Tımışvarda hazine defterdarına hüküm ki hâlâ senin vilâyet-i Tımışvar'da olan hazine-i mala alâkan olub alaka kat' olunca tevakkuf eylemek lazım olmağın buyurdum ki vusûl buldukta eğer Tımışvar'da bulunursan alaka kat' oluncıların tevakkuf eyleyüb eğer yolda bulunursan avdet idüb Tımışvar'a varub bu bâbda sâbıka gönderilen hüküm mûcebince mal olan alakaya kat' eyleyesin.

[129] **Hüküm 356**

Beğin kethüdâsı Ömere verildi. Fî 21 Zi'l-hicce

Alâiye beğine ve kadısına hüküm ki mektûb gönderüb emr-i hümayûnum üzere Kıbrus muhafaza hidmetinde iken Alanya sancağında iki üç yüz mikdar suhte nâmına dahi baz' eşirra zuhur idüb Müslümanlara envaı' ta'addileri olub cebren elli altmış mikdar emred oğlan çekilüb asayiş sağlamış olsa cebren tekrar getürdüb karye-be-karye murad eyledükleri üzere akçe salyane idüb bazılar ta'yîn olub ve bazıları akrabasından olub mesnedleri olduğun geldikden sonra ahali vilâyetinden fukara ve ağniya cem'iân gelüb haber virüb teftiş olunmak sadasın işitdüklerinde ekseri yarakında olub ve baz'ısın mesnedleri olan sipâhi ve il erleri ve akrabası saklayub ele virmeyüb fukaraya ve reayâya mezbûran eşirrânın zulmü bî-şümâr olub cebr ile Müslümanlardan cem' etdükleri akçe beş yükden ziyade akçe olub mezbûran eşirraya mesned olanların şer'a müracatları olmayub hasımlarına suhtelere havale idüb muradları gibi hilâf-ı şer' gördürüb ahali vilâyete külli ihtilal virecekleri mukarrer fehm olunmağın zikr olunan eşirraya mu'ayyen olanlar ve akrabaları ele gelmesi içün hüküm ihrâç olunub baz'ısında hakkından gelinüb ve baz'ısında Kıbrus'a sürgün olmaz ise ehl-i fesâd def' olmak ihtimâli yokdur bi'l-fiil etrafda üç yüz mikdarı suhte dahi baş kaldırub vilâyet ademisi ile ittifak idüb ele getürmek üzere iken Kıbrus Beğlerbeğisi mektûb gönderüb Kıbrus'a gelesin deyu tenbih etmeğin husûsu mezbûr hali üzere kaldı deyu bildirmişsin imdi

sancağın sipâhilerin alayı beği ile Kıbrus'a gönderüb sen sancağın muhafazında ve sancağından Kıbrus'a sürgün tahriri hidmetinde olman emr idüb evvel(?) baş müstakil hüküm gönderilmiştir buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr etmeyüb sancağın sipâhilerin alayı beğlerine koşub muaccelen Kıbrus'a gönderüb sen emrim mûcebince memur olduğun hidmetde olub ve sancağında anun gibi suhte ve suhte nâmına baz' eşirra zuhur etdikde ademlerinle kifâyet etmez ise il eriyle üzerlerine varub şer'i şerîfe davet idüb itâat etmezlerse muharebe idüb her ne tarikle mümkün ise ele getürüb dahi ahvallerin toprak kadıları ma'rifeti ile hakk üzere şer'-i şerîfe mûcebince teftiş ve tefahhus kılub vech-i meşruh üzere fesâd ve şenâ'atden ve şer'-i şerîfe adem-i itâatleri sabit ve zahir olanları sipâhi olub muhtac-ı arz olanı habs idüb arz eyleyesin olmıyanlar bâbında emr-i şer' kavim nice ise mahalinde icra idüb yerine koyasın anun gibi fesâd üzere olan eşkıyaya muharebeye ikdam iderler ise (…) ki hidmetin olunan ehl-i fesâdın dahi heder olub katilden sual olmaz il erine tenbih eyleyesiz ki ol-makule eşkıyanın marifetiniz ile ele getürüb haklarından gelmek bâbında ihtimâm idesin.

[130] **Hüküm 357**

Mektûb götüren ademisi Mustafaya verildi. Fî 25 Zi-l-hicce

Kıbrus Beğlerbeğisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb ferman-ı âli muktezâsınca baz' kazadan Kıbrus'a sürgün olan tavaifin baz'ısı mücerred zımmî katman(?) olmağın gıybet idüb suhte ve ahali öte yakaya firar idüb gerü sâbıka vatanları olan mahallâtda tekaüd etdikleri ecilden anun gibi eşkıya her kangı kazada bulunursa tutulub gerü cezireye götürdülmek bâbında emr-i şerîfim rica etmişsin istemeğin buyurdum ki imdi cezire-i mezbûrenin mir-i mukarrer(?) iki iskele olub iskelelerden mürûr iden ayende ve ravende teftiş ve tefahhus olunmak kanun-u kâdim iken mezbûr iskeleleri zabt iden eğer (…) ve eğer gayridir bu bâbda müstehakk itâb olmuşlardır buyurdum ki vusûl buldukta mezbûr iskele eminlerine ve sâir zabitlerine getürdüb muhkem te'dib edib haklarından geldükten sonra cezire-i mezbûreden firar idüb varub yerlerinde temekkün iden ne makule kimesnelerdir ve kangı kadılığa ve ne karyelere varub dahl oldukları isimleri ve iştihârleriyle mufassal ve meşruh defter eyleyüb atabe-i ulyama arz eyleyesin ki mezbûrlar gerü cezire-i mezkûre gönderile ve iskele eminlerine ve reislere tenbih ve te'kîd eyleyesin ki minbâd senin mühürlü temessükün olmadan aldı berü yakaya geçirmeyüb basiret üzere olalar bade't-tenbih emr-i şerîfime muhalif iş idenleri isimleri ile yazub bildiresin ki haklarından geline.

[130] **Hüküm 358**

-Bu dahi.

Kıbrus Beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki hâlâ südde-i sa‘âdetime mektûb gönderüb bundan akdem cezire-i Kıbrusda kal’â-i Baf kadısı olan Mevlana Abdullah nâm kimesnenin envaı’ kabahat ve şena’ati mukayesesinde adil olunub lakin öte yakaya gitmek murad itdikte nahiye-i mezbûrenin umumen ve fukara ve zuafâsı gelüb izhâr-**ı** tazallum idüb ve nicesi hakk taleb eylemeğin avk etdürülüb teftiş-i (…) ferman olunur veyahud icâzet virilür mü deyu arz eylemişsin imdi hukuk fukara şer’-i âli teftiş olunub eshabına alıvirilmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta kadı-i mezbûru ihzar idüb gelüb da’vâyı hakk idenler ile beraber idüb bir def’a şer’-i âli fasl olunmayub ve on beş bin mürur imiş değil ise husema’ muvacehesinde şer’-i âli hakk üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kadı-i mezbûrun zimmetinde her kimin bi-hasebiş-şerîf hakkı sabit ve zahir olur ise badehu alınub eshabına bî-kusur alıvirdükten sonra üzerine ne makule hukuk sabit olub ve ne kadar kimesneye alıvirüldükte yazub bildiresin ama hin-i teftişde hakk üzere olub şuhûd-ı ziverden (?) tezvîr-i (…) hilâf-ı şer’-i kavim kimesneye iş olmakdan ziyâde hazer idüb (…) dahl olasın.

[130] **Hüküm 359**

Ademisine verildi.

Trablus Beğlerbeğisine hüküm ki hâlâ karralar taifesinden Borno hakimi südde-i sa’âdetimde beş kişi ile ademisin gönderdüğü i’lâm olundu buyurdum ki vusûl buldukta müşârün-ileyh anun gibi atabe-i ulyâmıza beş kişi ile ademlerin gönderirse Trablus askerinden müşârün-ileyhin ademlerine yirmi nefer yarar atlu karşu gönderesün ki sana vâsıl olunca memerr-u maberlerde mezbûrlara kimesne zarar-u gezend irişdirmek ihtimâli olmayub südde-i sa’âdetime gelmelü oldukların dahi yalnız(?) nice yarar adem koşub defterlerin sancağı beği İsa dame izzühunun dahi ademi bile kaid(?) Ferhad gemisiyle emin ve sâlim atabe-i ulyâma irsâl ve îsâl eyleyesin.

[131] **Hüküm 360**

Yevm’ül İsneyn Fî 28 Zi-l-hicce sene 981

Balî Çavuş’a verildi. Fî 25 Zi-l-hicce sene 981

Hâlâ hızane-i amirem defterdarı olan Mustafa'ya hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb osmanî ve paranın tebdilinde usret olunduğu ve (…) vâki' olub ümerâ ve ummal zimmetlerinde olan bekâyaya hâlâ hızane-i amiremin Haleb canibi defterdârı olan Balî dame uluvvühü dahl itmeyüb an-karib tekmil-i irsâliyye eyleyüb dahi irsâliyye ile südde-i sa'âdetime teveccüh itmek murad etdirdüğün bildirdüğün ecilden arz eyledüğün üzere müşârün-ileyh Balî dame uluvvühüye mu'âvenet içün ve beğlerbeğilere müekked ahkâm-ı şerîfe yazılub sana irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta gönderilen ahkâm-ı şerîfeye yarar havaleler ile irsâl eyleyüb dahi ekrabuz-zamanda bekayaya tahsîl ve irsâliyeye tekmil idüb südde-i sa'âdetime teveccüh eyleyesin ve para ve osmanî ve guruş altuna tebdil olunmakda usret var ise pâre-i tebdil idüb guruş ve osmanî ve filori aynı ile getürüb teslim eyleyesin.

[131] **Hüküm 361**

Bu dahi

Haleb defterdarına hüküm ki hâlâ hazine-i amirem defterdarı olan Mustafa dame uluvvühü ile Halebin bu def'a irsâl olunacak malına müteallik olan bekayaya senin tarafından dahl olunduğu istimâ' olundu imdi irsâliyye husûsu mühimmâtdan olmağın buyurdum ki sene-i sâbıka irsdaliyyesine mahsub olan mukâtâ'at mahsulüne sen dahl etmeyüb müşârün-ileyh cem ve tahsîl idüb getürdüb hazine-i amireme teslim eyleye sene-i sâbıka israliyesinde dahl ola senin tarafından dahl olmakdan hazer eyleyesin.

[131] **Hüküm 362**

Bu dahi

Haleb beğlerbeğisine hüküm ki vilâyet-i Halebden bu sene-i mübarekede gönderilecek irsâliyyeye müteallik taht-ı hükümetinde ümena ve ummal zimmetlerinde olan bekaya muaccele cem' ve tahsîl olunub hâlâ hızane-i âmirem defterdarı olan Mustafa getürüb hazine-i âmireme teslim etmek emrim olub sen dahi müşârün-ileyh bu husûsda mu'âvenet etmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta te'hîr ve terâhî etmeyüb beğlerbeğilüğüne müteallik olan ümerâ ve kuzâta müşârün-ileyh maarifeti ile yarar ademler ve müekked mektûblar gönderüb muhkem tenbih ve te'kîd eyleyesin ki her biri taht-ı hükümetinde ümena ve ummal zimmetlerinde olan bekayaya müşârün-ileyh dame uluvvühünün mümza defteri mûcebince muaccelen cem' ve tahsîl ve havaleleri bi-kusur

teslim eyleyeler şöyle ki tahsîl-i bekayada ihmâl üzere olub geç veya eksik teslim eyleyeler her biri azille konulmayub teşekkür ve şikâyetin müsmir ve müessir bilüb ana göre malımın tahsîlinde müşârün-ileyhe muâ'venet ve müzâheret idüb ihtimâmda dakika fevt etmiyesiz

-Bu dahi

Bir sûreti Zulkadriye Beğlerbeğisine

-Bu dahi

Bir sûreti Rum Beğlerbeğisine

-Bu dahi

Bir sûreti Kıbrus Beğlerbeğisine

[132] **Hüküm 363**

Bu dahi

Haleb kadısına hüküm ki hızâne-i âmireme müteallik ümena ve ummal gönderdükleri pâre ve osmanî tebdil olunmak ve bu senede hazine-i âmireme gönderilecek hazine husûsunda hazine-i âmirem defterdarı Mustafa muâvenet ve müzaheret etmek lazım olmağın buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda te'hîr ve terâhî etmeyüb hazine-i âmirem içün tahsîl olunan para ve osmanîyi hestîye tebdil husûslarında ve sene-i sâbıka irsâliyyesinde dahl olan malın cem' ve tahsîlinde mümâileyh her vechile mu'âvenet ve müzaheret idüb ikdam ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesin.

[132] **Hüküm 364**

Beğin ademisi mektûb getüren İmirzaya verildi. Fî

Çirmen beğine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb iş bu mah-ı Zi-l-hicce evâilinde iki nevbetlü müsellem ile Akkirman kal'ası ta'mirine varılması ferman olunmağın müsellem ihrâç olunmak üzere olub sancağın sipâhileri dahi olmayub kendün ile ma'an koşulmak bâbında inâyet rica etmişsin imdi sancağın sipâhileri senünle bile eşmek emrim olmuşdur vusûl buldukta ferman-ı sâbıkım muktezâsınca sancağın sipâhileriyle ve müsellemlerin ile ma'an varub hidmetde ve yoldaşlıkta bulunub ihmâl ve tekâsülden hazer eyleyesin.

[132] **Hüküm 365**

Sahibine verildi.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki diyar-ı Mısırda Menufiye iklimine şeyh-ül-Arap olan Süleyman zide kadruhü arz-ı hal gönderüb Garbiyye vilâyetinde olan saray-ı Garbiyye kaşifleri hark ide gelüb ve hark etdiklerince felahlarından olagelen adet üzere ve adalet ile öküz alub cisrleri (?) ta'mîr ider(?) hâlâ kaşifler felahlardan öküz yerine yirmi beş altun alub bu da beşer altuna öküz alub hidmetlendirmekle bu mikdarın reâyânın ekseri ahira kalmıya yarakında olub mal-ı mirîye gadr olmuşdur haberleri dahi mültezim ve şeyh-ül- (…) her (…) hark etmeğle murad üzere etmeyüb gözden savmakla mahsule zarar müretteb oluverilmiş imdi buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda mukayyed olub göresin fil-vâki' mezbûra haberlerin? Garbiyye kaşifleri kazub hark etdüklerinde fellahlardan ol-hidmete öküz alınub istihdam olunagelmiş iken kaşifler evvelkilerine muhalif öküz başına yirmi altun mer'iyyet(?) ihdas etmişler ise ol-bid'atı ref' ve def' idüb kadimden alunagelmiş ise yine fellahlardan mu'âvenet içün istihdam idüb ol-hidmet mukabelesinde reâyadan bir akçe ve bir habbe aldırmıyasız.

[132] **Hüküm 366**

Yazıldı.

Sahibine verildi.

Zulkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki Ayntab kal'ası müstahfızları tebdil-i seferden kalub Canbulad dame kadruhu yanında kalmak lazım olmağın buyurdum ki vusûl buldukta bu yıl mezbûrları donanma-i hümayûnuma ihrâç etmeyüb müşârün-ileyh ile hidmet olmağ'çün alıviresin.

[132] **Hüküm 367**

Yazıldı.

Mervan kethüdaya verildi.

Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki hâlâ zikr olunan hisarlara bi'l-fiil ne mikdar barut vardır ma'lûm olunmak lazım olmağın buyurdum ki varıcak mezkûrlar kal'alara mevcud nemikdar barut vardır yoklayub sıhhati üzere yazub bildiresin.

Bu dahi

Bir sureti Sakız Beğine

[133] **Hüküm 368**

Maliye tarafından ve kadı asker tarafından yazılan hükümler dahi mezkûra verildi.

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî 28 Zi-l-hicce sene 981

Semendire Beğine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Belgrad anbarında Sigetvar seferinden maliye tarafından bâki kalmış beş yüz doksan yedi müdd dokuz kile un olub fasid olmak mukarrer olmağın ve arpa ve un kıllet üzere olmağla ziyade bahaya çıkub ve müteveffa Şeyh Mehmed cem' eyledüğü zahire arpasından dahi hayli arpa alub satılmak her vechile mal-ı mîrîyeye enfa'dır yeni tereke eriştikde dahi edna baha ile alınmak kabildir deyu arz eylemişsin imdi sâbıka bu bâbda hükmü hümayûnum gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukta sâbıka gönderilen hükmü hümayûnum mûcebince fasid olmak ihtimâli olan eğer un ve eğer sâir terekedir beğiye tebdil eyleyesin ve asitane-i sa'âdete götürdüğün muhasebe defteri mûcebince bâki kalan yirmi sekiz kerre yüz bin ve on sekiz bin dört yüz doksan dokuz akçe ber-vech-i isti'cal hazine-i âmireme irsâl içün maliye tarafından hüküm gönderilmişdir mûcebi ile amel idüb göndermelü olduğunda kifâyet mikdarı hisar erinden ve gayriden adem koşub beğe gönderesin.

[133] **Hüküm 369**

Piri Çavuş'a

Bender Beğine hüküm ki bundan akdem sana emr-i şerîfim gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olub fesâd ve şena'at üzere olan Yuvan voyvodayı ahir vilâyete kaçdırmayub Eflak Voyvodasıyla ve Niğbolu ve Silistre beğleriyle ittifaken üzerine varub ele getüresin deyu ferman olunmuş idi hâlâ müşârün-ileyh voyvoda sana ve dergâh-ı muallâma mektûbların gönderüb voyvodalık ahere virilmekle vilâyetde dalgalık(?) olub cem' olan haraç dergâh-ı âli çavuşlarından Mustafa'ya teslim olunub ve ehl-i ıyâlim südde-i sa'âdetime göndermek üzeresin deyu i'lâm eylemiş ehl-i ıyâlin südde-i sa'âdete göndermenin aslı olmayub kizb idüğü mukarrerdir imdi müfsid-i mezbûrun muradı bu makule kağıdlar irsâl i ile size gaflet virmekdir ve mezbûr Mustafa Çavuş külli fermanı

için kereste ihzârına ol-tarafa gönderileli hayli zamandır şimdiyedeğin varmayub müfsid-i mezbûrun fesâdı zuhurundan berü ol-tarafa kimesne geçürülmemek emr olunmuş iken bu def'a varmağa sebeb ne olmuşdur yohsa nicesin ahval için sen mi gönderdin buyurdum ki vusûl buldukta bir an tevakkuf etmeyüb emr-i sâbıkım üzere ale't-tâcil bu husûsa serdar ta'yîn olunan Silistre beğiyle ve Niğbolu beğiyle ve Eflak voyvodasıyla haberleşüb dahi hüsn-ü ittifak ile müfsid-i mezbûrun her kanda ise üzerine varub ahir vilâyete kaçdırmayub ele getürmek ardınca olasın bu makule kağıdlarda mestur olan kelimatına i'timâd etmeyüb gaflet olunmakdan gayet hazer eyleyesiz heman ele getürmek ardınca olasız bu bâbda zikr olunan beğlere ve Eflak voyvodasına dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilüb bu husûsu muhkem tenbih olunmuştur ve merkum çavuş şimdiye değin kal'a kerestesine varmayub o tarafa kimesne geçirülmemek emr olundukdan sonra şimdi varmağa sebeb nedir onat vechile ahvalin görüb sıhhat üzere i'lâm eyleyesin ve mezkûr sana gönderdüğü arabada ne vardır takib-i arz etmeyesin mezkûr çavuş anda varub bu haberi ifşâ idüb ve hayli ahz-u-celb etdüğü husûsu mümaileyh çavuşum mârifeti ile görüb malûm idünüb ve ol arabada ne olduğun mufassal yazub bildiresiz.

[134] **Hüküm 370**

Pirî Çavuş'a Fi[250] 981

Silistre beğine hüküm ki mukaddema sana hükmü şerîfim gönderilüb Boğdan Voyvodası iken fesâd ve te'addisi sebebi ile azl olunan Yuvan Voyvodayı ahir vilâyete kaçdırmayub Bender ve Niğbolu beğlerine ve Eflak Voyvodalarına ol-bâbda baş ve buğ olub bî-tevakkuf varub erişüb mezbûru ele getüresin deyu ferman olmuş idi müfsid-i mezbûr mücerred tedarikde görünce size gaflet virmek için südde-i sa'âdetime mektûblar gönderüb ehl-i ıyâliyle südde-i sa'âdete müteveccih olmak olmak üzere olduğun bildirmiş imdi ol-bâbda asla gaflet câiz değildir buyurdum ki vusûl buldukta emr-i sâbıkım üzere ale't-tâcil zikr olunan ümerâ ile haberleşüb dahi müfsid-i mezbûru her kanda ise üzerine varub ahir vilâyete kaçdurmayub hüsn-ü tedarikle ele getürmek ardınca olasın mektûb ve ademlerine i'tîmad olunmakdan ve ahar vilâyete kaçdırmakdan hazer idesin şöyle ki ahir vilâyete kaçar ise mes'ul olmanız mukarrerdir ana göre ihtimâmda dakika fevt etmiyesin.

[250] Hükmün bu kısmında mürekkep dağılmış, yazı okunamıyor.

[134] **Hüküm 371**

Bu dahi

Niğbolu Beğine hüküm ki sâbıka Boğdan Voyvodası iken fesâd ve te'addisi zahir olmağla azl olunan Yuvan Voyvodayı ahir vilâyete kaçdırmayub ale't-tâcil Bender ve Silistre ve Niğbolu beğleriyle irüşüb ele getürmek emrim olmuş idi imdi ol-emrim kemâ-kân mukarrerdir müfsid-i mezbûr mücerred tedarikin görünce size gaflet virmek içün mektûb ve adem gönderüb bir güne özür iderse i'timâd câiz değildir buyurdum ki vusûl buldukta asla tevakkuf etmeyüb zikr olunan ümerâyla ve Eflak Voyvodasıyla ale't-tâcil haberleşüb hüsn-ü-ittifak ile mel'unun üzerine varub hariç vilâyete kaçdırmayub ele getürmek ardınca olasın şöyle ki ihmâlin sebebi ile ahir vilâyete firar eyleye mes'ul olmanız mukarrerdir ana göre mukayyed olub ihtimâmda dakika fevt etmeyesin.

[134] **Hüküm 372**

Bu dahi

Yanya Beğine hüküm ki bundan akdem sana hükmü hümayûnum gönderilüb sancağınla müteallik olan alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımar ile donanma-i hümayûnuma hazır olub Golos İskelesinden gemilere dahl olmak emrim olmuşdu ol-emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrer olub lakin sancağın muhafazası dahi mühimmâtdan olmağın Yenişehir ve Fenar ve Tırhala kazalarının akıncıları ile ve çiftliklu toyçeler ile karındaşın zâ'im Hasan Preveze caniblerinde muhafazada olmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta emrim mûcebince çiftliklu toyçeler ve mezkûr…….. nahiyeler akıncıları ile karındaşın Preveze caniblerin hız-u-hıraset içün ta'yîn eyledikdensonra bir an ve bir sâ'at te'hîr ve terâhî etmeyüb sen bizzat sancağının alayı beğisi ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile pâre ve yarakları ve tüfenkleri ile müretteb ve mükemmel Golos İskelesine varub müheyyâ ve hazır ve donanma-i hümayûnuma müte'rakkıb ve nazır olasın inşallahü-teâlâ vardukta tevakkuf olunmak ihtimâli olmayub gemilere dahl olasız amma akıncılardan ve toyçelerden bir ferd celb-u-ahz etmek ihtimâli olmıya şöyle ki sonradan celb-u-ahz olunduğu istimâ' oluna şimdi sana aid olur ana göre mübâşeretine gereği gibi tenbih ve te'kîd eyleyesin.

[135] **Hüküm 373**

Hasan Çavuş'a verildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki mektûb gönderüb emr-i şerîf varid olub avarızının bakîsi cem' olunub defterleri irsâl olunmak ferman olunmağın hazine ile irsâl olunacağın vilâyet-i Şamda vaki' kadılıklarda haneyi avarız-ı defatir-i atika mûcebince elli yedi bin dört yüz seksen hane olub tisa ve sebin ve semanin senelerinde kırk sekiz bin iki yüz altmış hane cem' olunub dokuz bin iki yüz hane noksan olub sebebi noksan bir kadı avarız cem' idüb teslim idince tevakkuf olunmayub tebdil olunub bir avarız iki üç kadı maiyetinde vâki' olmağla olduğun bildirmişsin imdi arz etdüğün üzere avarız akçesi temam cem' olmayınca kuzât tebdil olunmamak ferman olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta kuzât taifesine tenbih ve te'kîd idesiz ki me'murun(?) oldukları avarız akçesinin cem' ve tahsîlinde mücerred(?) olub müddeti içinde bî-kusur cem've tahsîl idüb bâki komayub ihmâl ve müsâheleleri sebebi ile özr etmekden hazer ideler ve kadılık üzerinden giderilmemek içün avarız akçesinin tahsîlin bahane idüb avk-u-te'hîr eylemeyeler ki müddetleri temam olunacak ahere tevhid olunmak mukarrerdir ana göre mukayyed olub ikdam ve ihtimâm eyleyüb her biri müddeti içinde vâki' olan avarızın her ne ise bî-kusur tahsîl idüb bâki komıya.

[135] **Hüküm 374**

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki mektûb gönderüb efrenç tüccarlarının Trablus İskelesinde Haleb'e giderken muannit-el-ekrad altında yirmi ve otuz bin altunluk esbâb ve nakdiyeleri garet olunmuş idi zikr olunan esbâb Baalbek nahiyesinde Kamereddin dimek ile ma'ruf müfsidin köyünde üç dört yük esbâb bulunub Baalbek kadısı ve subaşısına haber olundukta subaşı varub aynı ile esbâbı bulub mezbûr Kamereddin Çelebi eşkıya ile subaşıya mukabele idüb cenk idüb subaşıyı katl idüb ve andan gayri nice fesâd ve şenaatde olduğun bildirmişsin buyurdum ki vusûl buldukta mezbûr Kamereddin ve katl husûsunda mübâşir olan yoldaşların ahsen-vechile ele getürüb muktezâyı şer-i alî hakk üzere teftiş eyleyüb göresin arz etdüğün üzere subaşı katl etdükleri vâki' ise şer'-i alî sabit oldukdan sonra şer'-i alî lazım geleni icra eyleyüb yerine koyasın.

[135] **Hüküm 375**

Tersâne eminine verildi.

Vize kadısına hüküm ki kaza-i mezbûre tabi' Midye nâm karye ahalisine ihzâr-ı ferman olunan ve Varul tahtası tevzi' olundukta biz muaflarız deyu ta'allül eyledükleri i'lâm olundu imdi mezbûrlar tersâne-i âmîrem mesarifi içün ahir tekâliften mu'âf olmuşlardır buyurdum ki vusûl buldukta karye-i mezbûre halkına ol-vechile ta'allül etdürmeyüb ihzâr-ı emr olunan ve Erdel tahtası muaccelen ihzâr etdüresin ve andan mâ-adâ tersâne-i âmîreme müteallik eğer (…) ve eğer tahta ve sâir kerestedir ihzâr etdürüb göndermek ardınca olasın.

[136] **Hüküm 376**

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî 29 Zi-l-hicce sene 981

Kastamonu Beğine hüküm ki Kastamonu ve Sinob kal'alarının hisar erenlerinin yarar darb ve harbe kâdir tuvânâlarından Nısfı donanma-i hümayûna gönderilmek içün emr idüb buyurdum ki hükmü şerîfim vusûl buldukta bir an te'hîr ve terâhî etmeyüb zikr olunan Sinob ve Kastamonu hisar erenlerinin nısfı da tüfenkleri ve pâre ve yarakları ile muaccelen ihrâc idüb gönderesin donanma-i hümâyûnum teveccüh etmek üzeredir şöyle ki ale't-tâcil gönderilüb gelmeyüb yetişmiyeler veyahud darb ve harbe kâdir olanlar gönderilmeyüb bir (…) ve nâ-tuvân gönderile özrün makbûl olmaz bilmiş olasın ve sancağın sipâhileri dahi eğleneüb gelmeyüb bu bâbda mes'ul olmuşsuzdur ol-husûsta dahi mukayyed olub sancağın sipâhileri ihrâc idüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin.

[136] **Hüküm 377**

Bağdad Beğlerbeğisine ve defterdarına hüküm ki Şehr-i Zol beğlerbeğisi Hasan dame ikbâluhû mektûb gönderüb şehr-i zola tabî Kerkük sancağından vâki' olan malikânenin bazı' yerin canibi ve bazı' defter-i atikade emlaka mukayyed olub lakin livâ-i mezbûre tâbi' Balkas nahiyesinin malikânesini defter-i hakanide ne mîrîye ne reâyâya mukayyed olub nice zamandan beru mutasarrıflar olub zikr olunan malikâne mîrî canibinden mi zabt olunur yohsa reâyâ mı zabt ider deyu bu bâbda emr-i şerîfim rica etmeğin mezkûr malikâne defter-i atikada kimesnenin emlakına ve vakfına mukayyed değil ise mîrî içün zabt olunmasın emr idüb buyurdum ki vardukta anda olan defter-i atikada nâzır idüb göresin fil-vakı' zikr olunan malikâne defter-i atikada ve hâlâ tahrir

olunan defter-i cedide kimesnenin evkâfına mukayyed olmayub vakfiyyeye ve mülkiyeye selâtin-i maziyyeden temessük yoğ ise emrim üzere min ba'd mîri tarafından zabt etdüresin ve şimdiyedeğin zabt idenler ne tarikle zabt idüb ellerinde temessükleri var mıdır zabt eylemekle sebeb ne olmuşdur onat vechile görüb ve mîri tarafından zabt olunduğu takdirce zikr olunan malikâneden senevî ne mikdar akçe tahsîl olunmak mümkün yazub bildiresün.

[136] **Hüküm 378**

Kayseriyye Beğine hüküm ki ve kadısına sâbıka Şam Beğlerbeği olub tekâüdlerinden Ahmed dame ikbâluhu tarafından dergâh-ı muallâya dergâh-ı mullâma şöyle arz olunduğa müşârün-ileyhima kaza-i mezbûrdan temlik olunan kurrâdan Tomarza nâm karyesinden Kıbrus'a sürgün olmak içün on haneden bir hane nefer ihrâç olunmak fermanım olmuş iken hilâf-ı emr dört daha ziyâde ihrâç olunduğun bildirdi imdi bu bâbda mukaddema verilen emr-i şerîfimden ziyâde nefer ihrâç olunmağa rıza-i şerîfim olmayub ol-emrim kemâ-kân mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta göresin fil-vakı' kadıya arz olunduğu gibi ise bu bâbda mukaddema virilen emr-i şerîfim mûcebince amel eyleyüb emr-i şerîfime mugayir ziyâde ihrâç olunan haneleri gerü redd idüb mukaddema gönderilen emr-i şerîfe muhalif kimesneye iş etdirmiyesiz.

[137] **Hüküm 379**

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî 29 Zi-l-hicce

Edirne kadısına hüküm ki bundan akdem hükmü şerîfim gönderilüb ihrâc-ı ferman olunan kürekçiler iki yüz nefere erişdikte yarar ademler ve ağa oğlanları koşulub süddei sa'âdetime gönderesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta ihrâc-ı ferman olunan kürekçileri ale't-tâcil ihrâç eyleyüb iki yüz nefere eriştikçe yarar ademler ile ve ağa oğlanlarından kifâyet kadar adem koşub süddei sa'âdetime gönderesin ve koşub gönderdüğün ademlere ve ağa oğlanlarıyla muhkem tenbih eyliyesin ki yollarda onat zabt eyleyüb reâyâya ve gayre(?) zulm ve ta'addi eylemiyeler.

[137] **Hüküm 380**

Tahsin Çavuş'a verildi Fî 25 Zi-l-hicce sene 981

İlbasan ve Özi ve Delvine Beğlerine hüküm ki inşallah-ür-rahman mah-ı muharremin evasıtında donanma-i hümayûnum deryâya çıkmak mukarrer olmağın taht-ı livânda vâki' olan kasabat ve kurrada nidâ etdürüb her ne mikdar yarar gazâ'dan safalu tüfenk endaz gönüllü yiğitleri var ise gazâ'ya tergib ve gereği gibi istimâlet virüb ve sancağın askerinden eğer zü'emâ ve eğer sipâhi ve gayridir her kim donanma-i hümayûnuma teveccüh etmek dilerse kimesne mani' ve mezâhim olmayub yarar yiğitler cemile Golos İskelesine irsâl olunmak emr idüb anun gibiler ve asker zafer(?.) içün kadırga ve barça ve kalyonlar gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukta taht-ı livâ'nda vâki' olan kasabada kurrada nidâ etdürüb her ne mikdar gazâ'dan safalu yarar tüfenk endaz gönüllü yiğitleri var ise gazâ'ya tergib idüb ve gereği gibi istimâlet virüb tüfenkleri ve ok yayları ile ihzâr ve hüsn-ü ihtiyarlarıyla gelenleri gelenleri cümle defter eyleyüb içlerinden bir yararın baş ve buğ ta'yîn eyleyüb dahi sancağın askerinden eğer zü'emâ ve eğer sipâhi ve gayridir her kim ki donanma-i hümayûnum seferine gitmek dilerse asla kimesne mani' ve mezâhim olmayub gönüllü taifesiyle Golos İskelesinde ta'yîn olunan gemilere dahl olmak içün alet-tâcil irsâl eyleyesiz ki geldiklerinde ulufe ve peksimedleri ta'yîn olunub inşallah-ür-rahman ile bulunub yoldaşlıkları zuhura gelenleri envaı' inâyetler ve himâyetler ve müstehakk olduklarına göre ibtidadan(?) tımarlar ve terakkî ler virilmek mukarrerdir ana göre tenbih ve ilan etdiresin ki herkes gâfil bulunmayub gazâ vechile hüsn-ü ittihad ve ittifak ile rağbet ve taleb olalar ve bu bâbda bir vechile tedarük eyleyesin her birinüzün sancağından nice bin yarar yiğitler ihrâç olunub gelüb gemilere dahl olalar şöyle ki ihmâliniz sebebi ile yarar olanlar gelmeyüb ve yahud donanma-i hümayûnuma yetişmiyeler ve yahud bu bahane ile cebren donanmaya yazılursuz deyu ahz-u-celb oluna muatab ve muakıb olmanuz mukarrerdir ana göre bu bâbda ikdam ve ihtimâmda dakika fevt itmiyesin.

[138] **Hüküm 381**

Tırhala Beğine ve Yanya ve Karlı ili ve Avlonya ve İnebahtı ve Mezistre beğlerine hüküm ki [251] dahi hâlâ donanma-i hümayûnum gemileri çıkmak üzere olub senin sancağı ve cebelerinle ve alayı beği ve zuema ve sipâhilerinizin müretteb ve mükemmel

[251] Bu kelime satır üstüne düzeltme şeklinde eklenmiştir.

kanun üzere cebeluları ve cebe ve cevşenleri ve pâre ve yaraklarıyla ve bil-cümle tüfenkleri ve ok ve yayları ile bî-kusur gelüb Golos İskelesinde dahl olmak içün bazı' kadırga ve barça ve kalyon irsâl olunmuşdur imdi sancağın askeri ve cebelularınızdan mâ-adâ taht-ı livânuzda olan kasabat ve kurrada nidâ etdürüb her ne mikdar yarar tüfenk endaz gazâ'dan safalu yiğitler var ise gazâ'ya tergib idüb yat-u-yarakları ve tüfenk endaz ve ok ve yayları ile cem' idüb dahi içlerinden bir yararın baş ve buğ ta'yîn eyleyüb alet-tâ'cil gelüb Golos İskelesinde ta'yîn olunan gemilere dahl olunmak emr idüb buyurdum ki vardukta senin ve cebeluların cebe ve cevşenleri ve alayı beği ve zü'emâ ve sipâhiler kanun üzere cebelu iken cebe ve cevşenleri ve tüfenk endaz ve ok ve yayları ve bil-cümle müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla hazır ve müheyyâ olub ve emrim üzere olub ve emrim üzere taht-ı livânda vâki' olan kasabat ve kurrada nidâ etdürüb her ne mikdar yarar tüfenk endaz gazâ'dan safalu gönüllü yiğitleri var ise tergib etdürüb yat-u-yarakları ve tüfenk ve ok ve yayları ile gelenleri cümle defter idüb içlerinden bir yararın baş ve buğ ta'yîn eyleyüb her birine gereği gibi istimalet virüb tenbih eyleyesin ki gelüb gemilere dahl olanların ulufe ve peksimedleri ta'yîn olunub inşallahü teâlâ gazâ'da bulunub yoldaşlıkları zuhura gelenler envaı' raiyyetler ve himâyetler olunub herkesin istihkakına göre dirlikler ile behr-i mend ve ber-murâd olmaları mukarrerdir heman emr-i şerîfim vusûl bulduğu gibi bir an te'hîr eylemeyüb ikdam ve ihtimâm ile mukayyed olub ferman olunan husûsları tedarik eyleyüb sancağın askeri zikr olunan gönüllü taifesiyle muaccele gelüb Golosda gemilere girüb inşallahü-teâlâ mah-ı muharremin evasıtında donanma-i hümayûnum anda vardukta hazır bulunasın bir vechile tedarik eyleyesin ki askerinizin yat-u-yaraklarında kusur ve noksan üzere bulunub geç veya eksük gelüb donanma-i hümayûnum avk olmak lazım gelmiye şöyle ki bu bâbda ihmâl olunub emr-i şerîfime muhalif iş ola bir ferdin özrü makbul olmayub ve azille konulmayub eşedd-i ikâbla mu'âkıb olmağı mukarrer bilüb ana göre ikdam ve ihtimâmda dakika fevt eylemeyesin.

[138] **Hüküm 382**

Pîri Çavuş'a verildi.

Akkirman Beğine hüküm ve kadısına sâbıka voyvoda olan Yuvanın mektûbları ele gelüb Kili kal'ası ta'miri içün kereste husûsuna Mustafa Çavuş yedinden hüküm vâsıl olub tedârik olunub ve Boğdan ahir müşârün-ileyhima teslim olmuşdur deyu bildirmiş mezkûra ol-makule hüküm virilmiş değil iken vilâyeti mezbûreye varub bazı' haber ifşâ

itmeğin hayli fevte sebeb olub ve mezkûrdan hayli nesne ahz-u-celb etdüğü istimâ' olundu mezkûr anda varmağa sebeb ne olmuşdur mâlum olmak lazım olmağın buyurdum ki mezkûru ihzâr idüb müma-ileyh mübâşereti ile bu husûsu teftiş kılub göresin fil-vâki' anda bilâ emr varmasına sebeb nedir varduğu takdirce lazım olmıyan fitneleriniz ihbar-ı ifşâsına bâis ne olmuşdur ve ahz-u-celbin vuku'â var mıdır temam mâ'lum idinüb ahvalde mufassal yazub bildiresin.

[139] **Hüküm 383**

Pirî Çavuş'a verildi Fî 27 Zi-l-hicce

Boğdan Voyvodasına hüküm ki sâbıka Boğdan Voyvodası Yuvan südde-i sa'âdetime ve Bender beğine mektûblar gönderüb ehl-i ıyâli südde-i sa'âdetime ve Kili kal'ası ta'miri içün kereste gönderilmek üzere olub cem' olunan haracı Mustafa Çavuş'a teslim olundu deyu bildirmiş imdi imdi mezkûrun bunun gibi kelimat-ı hile amizden muradı size gaflet virüb bir canibe firar etmektir mezkûr cem'i esbâb ve emvâlin Hotun kal'asına gönderüb kendü halde kalub bir canibe firar etmek niyyet etdüğü temam ma'lum olmuşdur Hotun kal'ası hayli sarb kal'a olub bundan akdem dahi Müslüman hisar erenleri hıfz ide gelmiş iken sonra ref' olandan(?) berü daima hıyanet kasdı idenler ana tahassun ide gelüb içinde Müslüman olmak sana ve memleket husûsuna enfa' olmağın elli nefer Müslüman beşlü konulmak emr idüb buyurdum ki bu def'a feth-i müyesser olub inâyet-i hakk ile müfsid-i mezbûrun şer-i def oldukdansonra kal'a-i mezbûrede olan emvâl ve esbâb mümâileyh çavuşum ma'arifetiyle defter idüb ne mikdar nesne bulunur ise mümâileyh ile südde-i sa'âdetime gönderesin ve kal'a-i mezbûrenin içine yarar ve mu'temed-i aliye elli nefer Müslüman hisar eri koşulub ulufelerin Boğdan hazinesinden veresin ve mezkûru ele getürmek içün Silistre ve Bender ve Niğbolu beğlerine ve Eflak voyvodasına ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdir anlar ile dahi haberleşüb fırsat el virüb mahal iktizâ etdüğüne göre tedarik görüb külli basiret üzere olalar.

[139] **Hüküm 384**

Bu dahi.

Vilâyet-i Boğdan boyarlarına hüküm ki bundan akdem Boğdan voyvodası olan Yuvan voyvoda emrimize muhalif baz'ılarınızu katl-u siyaset idüb ve bazı' reâyânın zaruri bahane ile emvâl ve esbâbın garet ve hasaret idüb ol-vilâyet reâyâsına ta'addi ve tarik-i

hıyanete salik olduğu ecilden mücerred size ve sâir Boğdan reâyâsı kullarıma himâyet ve voyvodalıkdan ref' olunub ve bundan evvel size hükm-ü şerîfim gönderilüb müfsid-i mezbûru her ne vechile mümkün ise ele getürüb südde-i sa'âdetime gönderesin diri iken ele getürülmek müyesser olmaz ise başın kesüb gönderesin deyu ferman olunmuşdu ol-emrim size mukarrer iken merkum Yuvan voyvoda hâlâ emvâl ve esbâbda Hotun kal'asına gönderüb kendü bir tarafa firar etmek ihtimâli vardır deyu istimâ' olundu buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr ve tevakkuf eylemeyüb memleket ve vilâyetiniz paimal ve ehl-i ıyâliniz esir olmadan emr-i sâbıkım üzere müfsid-i mezbûru her ne tarikle mümkün olursa ele getürüb veya başın kesüb südde-i sa'âdetime gönderesin şöyle ki mukayyed olmayub bu bâbda ihmâl idüb ya hevasına tabi' olub kaçurasın cümleniz kılıçdan geçüb sıyânet olunmak mukarrerdir ana göre cümlenüz hüsn-ü ittihad ve ittifak ile tedarikleri görüb müfsid-i mezbûru kaçdırmayub ve esbâb ve emvâlin zâyi'' etdürmeyüb hıfz etdüresiz mezkûrun ele gelmesine sebeb olan her kim ise atabe-i ulyamda ne muradı var ise makbul-ü şerîfimdir ana göre ihtimâmda dakika fevt itmiyesin.

[140] **Hüküm 385**

Mehmed Çavuş'a verildi.

Amasya beğine hüküm ki bundan akdem sancağın askeriyle donanma-i hümayûna gelmek emrim olub sancağının dahi hıfz-u hıraseti lazım olmağın yirmi beş nefer sipâhi alıkoyulmak emr idüb buyurdum ki emrim üzere livâ'-i mezbûr sipâhilerinden yirmi beş nefer sipâhi sancağın hıfzı içün ta'yîn idüb defterinin bir suretin südde-i sa'âdetime bir suretin beğlerbeğine gönderüb sen emr-i sâbıkım mûcebince sancağın askeriyle gelüb gemilere dahl olub hidmette bulunasız ve muhafazaya ta'yîn etdüğün sipâhilere bir yararın serdar ta'yîn idüb ve sancağın hıfzı içün konulmak ademine dahi tenbih ve te'kîd eyleyesin ki anun gibi ehl-i fesâd ve suhte zuhur iderse muhafazaya kalan sipâhiler ve il eriyle üzerine varub ve kadılara şer'-i şerîfe davet idüb getürüb ehl-i fesâd oldukları şer'-i ali bâbda olunduğu mahalde hakkından gelüb itaad-i şer'-i şerîf etmeyüb muharebeye ikdam iderler ise anun gibilerin ve demleri heder olub hin-i muharebede katl olunanların ve malları katilden su'al olunmaz ana göre mukayyed olub ehl-i fesâdın (…) memleket ve vilâyetden def'-u-ref' ideler şöyle ki min ba'd sancağında ehl-i fesâd zuhur idüb muhafaza içün kalan sipâhiler ihmâl idüb ele getürmiyeler ve yahud il erleri varmayub ve ele geldikte ademlerin himâyet idüb ahz-u-celb etmekle halas olalar

sipâhilerin dirlikleri alınub ve ademlerinin hakkından gelinüb ve ehl-i fesâd def'aaten kadı ile varmıyan il eri her kim ise göre ki koşulur ana göre herkes mukayyed olub ikdamda tasavvur itmiyeler.

[140] **Hüküm 386**

Canik beğine hüküm ki mektûb gönderüb donanma-i hümayûn ve zafer-makrun içün sancağından çıkup altı konak berüde iken Sinob caniblerinde deryâ kenarında suhte fesâd üzere olduğu haberi gelmek ile üzerlerine gitdüğün bildirmişsin imdi sancağın muhafazası içün sen kalub ve sancağın sipâhilerinden dahi yirmi beş nefer sipâhi muhafaza içün yanında bile olub bâki sancağın askerin alayı beğleriyle emr-i sâbıkım mûcebince deryâ seferine gönderilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta sancağın sipâhilerinden muhafazaya ta'yîn etdüğün sipâhilerin defterin südde-i sa'âdetime gönderüb dahi bâki askeri emr-i sâbıkım mûcebince alayı beğleri ile muaccele deryâ seferine gönderesin ki gemiler gitmeden gelüb yetişeler şöyleki geç veya eksük gelüb donanma teveccüh etmeden yetişmiyeler neticesi sana âid olduğundan mâ-adâ dirlik tasarruf idenlerin dirlikleri alınub merdud idi olub min ba'd dirlik verilmez ana göre mukayyed olub ikdamda dakika fevt itmeyeler sendahi muhafazaya ta'yîn olunan sipâhiler ile ol-cevanibin hıfz-u-hırasetinde olub anun gibi suhte ve hırsuz ve harâmi taifesinden cem'iyyet ve (…) oldukta üzerlerine varub cenk iderler ise sen dahi idüb hin-i muharebede katl olunan ehl-i fesâdın demleri hederdir failden su'al olunmaz ana göre ol-makule ehl-i fesâdın şer ve şorların memleket ve vilâyetden def'-u-ref' idüb eyyâm-ı saadet ve hengam-ı adaletimde reâyâ ve berâyâ refahiyet ve istirahat üzere kâr-u-kisblerine iştigâlde olalar şöyleki min ba'd sancağında ehl-i fesâd suhte taifesi (…) değin ve cemiyet idüb kimesne malına zarar etdükleri ve sen def' itmeyüb ihmâl idüb veyahud ehl-i fesâddan ahz-u-celb olunub himâyet olunduğu mesmu' şerîfim ola asla özrün makbul olmayub muâkıb olmağ mukarrer bilüb ana göre kemâl-i basiret üzere olasın ve Canikden ve Samsundan gemiler keresteyi husûsları emrim olmuşdur kereste emini ve Samsun kadısı ile haberleşüb mu'avenet lazım olursa müşârün-ileyhimaya mu'âvenet ve muzaheret idüb ihtimâmda kusur etmiyesiz.

[141] **Hüküm 387**

Pirî Çavuş'a verildi Fî 27 Zi-l-hicce sene 981

Eflak Voyvodasına hüküm ki Silistre sancağı beği dergâh-ı muâllâma mektûb gönderüb sâbıka Boğdana voyvoda olan Yuvan'ın dahi Bender beğine ve dergâh-ı muallâma yazılmış iki kıt'a mektûbların gönderüb Bender beğine yazduğunda Kili kal'ası ta'miri içün ferman olunan kereste ihzâr olunub irsâl olmak üzere olub ve dergâh-ı muallâma yazduğunda dahi Boğdan voyvodalığı Petri voyvodalığa verildüğü istimâ' olmağla memleketde dalgalık(?) olub cem' olunan haraç Mustafa Çavuş'a teslim olunub ehl-ü ıyalim südde-i sa'âdete araba ile irsâl olunub ben dahi atabe-i ulyâya varur ide deyu bildirmiş imdi kereste husûsuna hüküm hayli maziden beru gönderilüb ama ol-hidmet içün ve gayri maslahat içün bu canibden Mustafa Çavuş teslim (…). anda gönderilmeyüb ve ehl-i ıyalim araba ile südde-i sa'âdetime gönderdüm ben dahi varmak üzereyim ve cem' olunan haraç Mustafa Çavuş'a teslim oldu virdüğü husûslar cümle gezib sarîh olub bunun gibi kelimat hayli amiz ile size gaflet verüb muradı üzere tedarikin görmektir müfsid-i mezbûr cem'i-i mal ve esbâbın hatuna gönderüb kendü top ve zarbezanların arabalarıyla yanına getürüb ve Eflakdan ve gayriden üzerime düşman gelür deyu bahane idüb yanına Boğdanludan hayli asker cem' idüb bir rey-i fasîdi vardır deyu haber mütevâtir vâsıl olmuşdur müfsid-i mezbûr kendü rey' ile asker cem' idüb hıyanet üzere olduğun Boğdan askeri ma'lum idineler mel'un-u mezbûru tutub ele virmek ihtimâldir bu husûsda Silistre ve Bender ve Akkirman beğlerine dahi üslûb-u sâbık üzere tekayid ahkâm-ı şerîfe gönderilüb bir canibe firar etdirmeden mezkûru ele getürmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr itmeyüb sendahi kendü canibinden yarar ademler ve casuslar gönderüb ve mukaddema Boğdan boyarlarına yazılan hükm-ü hümayûnumu dahi irsâl idüb her birine istimalet virüb ve tenbih ve te'kîd eyleyesin ki müfsid-i mezbûru eğer diri ele getürüb ve eğer başın kesenler envaı' inâyetime mazhar vâki' olub muradı her ne ise atabe-i ulyamda müyesser olmak mukarrerdir ama şöyleki mezkûrun yanına varub hevasına(?) tâbi' olub fitne ve fesâda mübâşeret ideler bil-cümle kılıçdan geçüb bir vechile siyaset olunur ki sâirlerine mûceb-i ibret vâki' olur ana göre basiret üzere olub memleketleri pâyimal ve ehl-i ıyâlleri esir olmak icâb ider ve sundan(?) ihtiraz üzere olalar bil-cümle mezbûrun temam ahvâline müstehaki' olub dahi beğler kullarım ile haberleşüb her ne vechile üzerine varılmak münâsib ise ana göre hüsn-ü ittihad ve ittifak ile yek dil olub

üzerine varub bir canibe firar etdirmeden ele getürüb emvâl ve esbâbı zâyi'' ve telef olmakdan dahi sakınalar.

[142] **Hüküm 388**

Ayamavra kal'ası dizdârına ve azap ağası ve topçu başısına hüküm ki Ayamavra kal'ası köprüsünün ta'mîri mühimmâtdan olmağın ta'mîri içün hükm-ü şerîfimle dergâh-ı ali çavuşlarından Ali zide-kadruhu ta'yîn olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr itmeyüb her birinüz neferleriniz ile mezkûr köprünün ta'mîrinde müşârün-ileyhe mu'âvenet ve muzâheret idüb ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyeler.

[142] **Hüküm 389**

Azak beğine hüküm ki Semerkanddan ve Buharadan ve Maverâ'ünnehr'den hacc niyetine gelen fukaradan gümrük nâmına Azak İskelesinde Nogay Mirzâlarından Yahşi sa'at Mirza ve gayri mirzâlar külli akçelerin alub hayf-u-te'addiden hâli olmadukları istimâ' olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta mezbûr yahşi sa'at mirzâ ve gayri mirzâlara tenbih eyleyesin ki zikr olunan bilâd ve diyardan hacc-ı şerîf niyyetine gelüb Azak İskelesinden ubûr iden kimesneyi rencide itdirmeyüb ve gümrük nâmına ticâret içün getürmedükleri metâ'larından bir akçe ve bir habbelerin aldurmayasın mütenebbih olmazlar ise cenâb-ı emaret meab Devlet Giray Han dâmet me'âlihi ile müşâvere eyleyüb husûs-ı mezbûrun def'u ref'i ne vechile mümkün ve müyesser ise def' eyleyüb bu bâbda tekrar şikâyet olunmalu etdirmiyesin.

[142] **Hüküm 390**

Trabzon sancağı beği olub vilâyet muharriri olan Ömer dame izzuhüya hüküm ki süddei sa'âdetime mufassal mektûb gönderüb her ne demiş isen mâlum oldu imdi yalıların hıfz-u-hıraseti içün İspir sancağı beği sipâhileri senünle ma'an muhafazada olmak içün Erzurum beğlerbeğisine emr-i hümayûnum yazılub sana irsâl olmuşdur buyurdum ki vardukta ol-emr-i hümayûnumu Erzurum beğlerbeğisine irsâl-u-isâl eyledükdensonra Boz ok sipâhileride Trabzonda tevzî' idüb İspir sancağı sipâhileri ile ma'an yalıları ve sâir hıfz-u-hıraseti lazım olan mahalleri gereği gibi hıfz-u-hıraset etdüresiz ve vilâyet-i Rumun icmâl ve mufassal defterleride muaccelen süddei sa'âdetime gönderin.

[143] **Hüküm 391**

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki Trabzon sancağında vâki' olan yalıların ve sâir olcevanibin hıfz-u-hıraseti lazım ve mühim olmağın buyurdum ki vardukta te'hîr etmeyüb İspir sancağı sipâhilerini Trabzon sancağı beği dame izzühunun yanına gönderesiz ki müşârün-ileyhle ma'an yalıları ve sâir muhâfazası lazım olan mahalleri gereği gibi hıfz-u-hıraset eyleyeler bu bâbda ihmâl olunmayub ferman olunan sipâhileri muaccele Trabzona göndermek bâbında sa'yi ve ihtimâm eyleyesin.

[143] **Hüküm 392**

Mehmed Çavuş'a verildi. Fî 19 Zi-l-hicce sene 981

Rum beğlerbeğisine hüküm ki hâlâ Sonisa'da bazı' ehl-i fesâd suhte taifesi cemiyyet idüb evler açub ve yollar basub emvâl ve esbâbın gâret idüb ve oğlan??? … çeküb külli fesâd ve şena'at üzere oldukları i'lâm olundu imdi Sonisa senin sancağın iken olmakule ehl-i fesâdları ele getürmemeğe sebeb nedir buyurdum ki vusûl buldukta bî-tevakkuf üzerlerine adem gönderüb cemiyyetlerin dağıdub ele getürilenlerün şer-i âli haklarından gelüb ve livâ-i mezbûr kadılarına dahi muhkem tenbih ve te'kîd eyleyesin ki min ba'd taht-ı kazalarında anın gibi ehl-i fesâd zâhir oldukta külli cemiyyet itmeden ol-canibde bulunan sipâhi ve yeniçeri hisar erleri ve azap ve il erleri ile üzerlerine ale'l gâfle varub ehl-i fesâdı ele getürüb anun gibi ita'at şer' itmeyüb muhabere ve mukateleye mübâşeret iderler ise ol-makule ehl-i fesâdın ve malları hederdir mecâl vermeyüb her ne vechile mümkün ise ele getürüb kimesnenin malına ve ehl-i i'yâline zarar ve te'addi etdirmiyeler ve ehl-i fesâdın def'ine mukayyed olub mu'âvenete gelmiyen eğer dirlik tasarruf idenlerdir ve eğer il eridir isim ve resmleriyle arz eyliyeler ki dirlikleri ahara virilüb ve mu'avenete varmıyan il erleri dahi göre ki koşulu? bu bâbda temam ihtimâm idüb ihmâl ve ihmâliniz sebeb ile ehl-i fesâd kimesnenin malına ve canına zarar irişdirmekden hazer eyleyesin ve Sivas ve canibin ve Amasya sipâhileri ve deryâya teveccüh etmeğin ehl-i fesâd hareket üzere olub muhafaza içün sipâhi lazımdır deyu bildirdüğün ecilden elli nefer Sivasdan yirmi beş nefer canibinden ve yirmi nefer Amasyadan sipâhi alıkonulub Canik beği dahi kendü sancağı muhafazası içün kalub bâki askeri alayı beği ile gönderilmek emrim olmuşdur sen dahi emrim üzere Sivas sipâhilerinden elli nefer sipâhi memleket hıfzı içün alıkoyub defter ide gönderesin mâ-

adâsın alayı beğleri ile emr-i sâbık mûcebince alet-ta'cil gönderüb ber-vech-i isti'câl yürüyüb yetişeler deyu tenbih ve te'kîd eyleyesin.

[144] **Hüküm 393**

Kilis beğine hüküm ki dergâh-ı muâllamda olan Venediklu balyozu arz-ı hal gönderüb Zadra sınırında Pusidarye nâm kulle zabtımızda iken sulh ve salahdan sonra asâkir-i islâmiden baz'ılar iki topla gelüb kullede olan ademlerimize ya kal'adan çıkun yahud yıkun deyu ahde muhâlif kelimât idüb ihtimâm etdüklerinde arz olunub canibinden bu bâbda cevab gelince kulle bir canibden zabt olunmıya deyu cevab ve (…) ve karar olunub ademleri kal'adan çıktıkda asker-i islam kullelerin yıkub yer ile beraber etdüklerin i'lâm idüb kulle-i mezbûre tevabi'i ile kemâ-kân kendülere zabt etdürülmesin ricâ itmeğin buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda onat vechile mukayyed olub göresin ol-kal'a sâbıka Venedüklü ile adâvet zamanında alınub barışıklık oldukdan sonra sâbıka Kilis beği olan Ferhad dame izzühu emr ile ta'yîn eyledüğü mahalin mahrûsemiz sınuru dahilinde olmayub anların elinde kalan yerlerin sınırı dahilinde ise müte'arız olmayub sınur-ı cedîdden hariç anların ellerinde ve zabtlarında kalan kal'a ve yerlerine dahl etdürmiyesin.

[144] **Hüküm 394**

A'laiye ve Beğşehri beğlerine ve Manavgat ve Seydi şehri ve Düşenbe ve Nevahi-i A'lâiye kadılarına hüküm ki sen ki A'lâiye beğisin mektûb gönderüb mukaddema emr-i şerîf varid olub İç il sancağından gelüb A'lâiyede mütemekkin olan Bozdoğanlu nâm taifenin temerrüd ve şakilerinden bellu ve başlu olan müfsidlerin ele getürüb ehl-i i'yâlleriyle Kıbrusa süresin deyu ferman olmağın husûs-ı mezbûre mübâşeret olundukta bazı'sın ahsen vechile ele gelüb yine taife-i mezbûreden Çilaçlu ve İrekli ve Nişanlu ve Birelüm taifeyi dahi şer'a davet oldukta ita'at etmeyüb yaraklu ve tüfenklü güçlü ve kuvvetlü taife olub anlara ikdâm olunursa muharebeye mübâşeret idecekleri mukarrerdir deyu fermanım olunduğun arz eylemişsin buyurdum ki vusûl buldukta göresin ol-taifeye dahi şer'-i şerîfe davet idüb dahi gelüb da'vâları hakk idenler ile beraber idüb mezbûrların ehl-i fesâd olub reâyâya zulm ve te'addileri olduğu sabit olursa hükm-ü sâbıkım mûcebince amel idesiz şöyle ki şer-i şerîfe davet olundukta itâat-i şer' itmeyüb muharebeye şuru' iderlerse il eri üzerlerine varub dahi mezbûrları teveccühle mümkün olursa ele getürüb ol-canibde muharebede katl olunanların dahi

hederdir ol-bâbda kimesne mes'ul olmaz ol-makule taife-i mezbûreden ele gelenler dahi hükm-ü sâbıkım mûcebince amel idüb temerrüd ve şâki olanlardan bellü ve başlu olan müfsidlerin ehl-i i'yâlleri ile Kıbrus'a süresin ama bu bahane ile ehl-i fesâd himâyet olunub kendi hallerinde olanlara dahl olunub celb-u-ahz olunmadan ve kin ve buğuzdan ve kulub-u şer'î kavim iş olmakdan hazer idüb hall-i hakdan udül itmeyüb hakk-ı sariha tabî olasın.

[145] **Hüküm 395**

Manisa ve Nif ve Mendehore kadılarına hüküm ki Bilecik madeninde tob emini olan Hüseyin mektûb gönderüb Kütahya müsellemleri ile Saruhan ellicilerinin evvelki ve ikinci nevbetlüleri Bilecik madeninde demur tob yuvalıkları hidmetine ferman olunmağın zikr olunan eşküncileride ihrâç itmek içün çeri başıları vardukta Manisa nahiyesinde Yund Dağı ellicileri hidmete gelüb edâ-yı hidmet ide gelmişler iken hâlâ emre muhâlif eşküncülerin virmeyüb ahvâlimizi Manisa kadısı arzıyla eyledi emr-i şerîf gelmeyince hidmete varmazız deyu te'allul eylediklerin bildirdi imdi ol-emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrer olmağın buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan ellicilerin eşküncilerin emr-i şerîfim mûcebince me'mur oldukları hidmetleri mukaddemleri ve çeri başıları ile oligelen adet ve kanun üzere altı aylık zad-ü-zevâdları ile muaccele ihrâç eyleyüb mahhalli me'mura gönderüb hidmete mübâşeret ideler geç ve eksük gelmekden hazer idesin.

[145] **Hüküm 396**

Evren Çavuş'a verildi.

Hasköy kadısına hüküm ki nefs-i Hasköyde mütemekkin olan karagöz subaşı oğulları Mehmed ve karındaşı Kurd Ali mezkûr Muhammedin hidmetkârı Zülfikâr vebâli subaşısı oğlu Mustafa ehl-i fesâd ve kutta-i tarik oldukların ve mezkûrların muîn-i ve yatakları olub ele virmeyen Malkoç oğlu Mehmed idüğün Çirmen beği Arslan dame izzühu südde-i sa'âdetime i'lâm eylemeğin mezkûrların ele gelmeleri lazım ve mühim olmağın buyurdum ki dergâh-ı muâllâm çavuşlarından kıdve-tül emasil vel-âkran Evren Çavuş zide kadruhu vardukta zikr olunan ehl-i fesâdları mezbûr Muhammedden taleb idüb kayd-u-bend ile südde-i sa'âdetime gönderesin muîn olub ele virmekde te'allül iderse mezkûru dahi südde-i sa'âdetime arz idesin ki hakkından gelüb sâir yatak ve durakları olanlara dahi mûceb-i ibret vak'a ola.

[145] **Hüküm 397**

(…) paşa oğlu (…) Musaya verildi.

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki dergâh-ı muâllâm müteferrikâlarından Mehmed zide kadruhu gelüb babası sâbıka Cezâyir-i garbdan bu canibe gelür oldukta zindanda üç yüz nefer forse esirleri kalub Karamanlu hoca nâm kimesne teslim olunduğu bildirüb alıvirmek bâbında inâyet rica itmeğin buyurdum ki göresin fil-vâki' mümâileyhin vilâyet-i mezbûrede esirleri kalmış ise ve nemikdar olub ve gemilerde ise ayni ile buldurub Şerşel sancağı beği kıdve-tül ümerâ-il-kiram Mehmed şasi dame izzuhuya teslim eyliyesin ki gönderüb müşârün-ileyhima îsâl eyleye şer'i şerîfe ve emr-i münife mügâyir iş olmakdan hazer eyleyesin.

[146] **Hüküm 398**

Kavala kapudanına hüküm ki ol-canibe karib kazalardan kürekçi tahrir olunan cingane İslambul'a gelmekde zaman tekin olub yetiştirmemek ihtimâli sana teslim olunmak emrim olub emrim mûcebince sana teslim etdiklerin getürüb donanmaya teslim itmek emr idüb buyurdum ki sana nekadar kürekçi cingane teslim iderlerse gemi ile iletüb kapudana teslim eyliyesin.

[146] **Hüküm 399**

Mübâşir İbrahime verildi.

Rum ili beğleri ve kadılarına hüküm ki kürekçi ferman olunan cingane tahririne memur olasın dergâh-ı âli çaşnigirlerinden Mustafa arz eylediği bazı' cingane havas-ı hümayûn ve evkâf ve emlakinde sakin olmağla reâyâ yazıldık deyu teallik idüb yazılmağa ma'ni oldukların bildirmeğin cingane gemisine rağbet olmaz buyurdum ki vusûl buldukta göresin cingane taifesi eğer havas-ı Hümâyûnumda ve eğer vüzera ve beğlerbeğiler ve beğler haslarında ve eğer efkâf ve emlakin her kanda sakin olursa ve her kime riâyet kayd olunmuş ise asla amel etmeyüb ferman olunduğu üzere beş neferden bir nefer kürekçi ihrâç etdürüb emrime muhâlif teallik etdirmiyesiz şöyleki mezkûrların ihrâcına mâni' olan eğer has eminleri ve vüzera voyvodaları ve evkaf ve emlak ve zabitleridir her kimler ise isimleri ile arz eylemeğin ber-vechile haklarından geline ki sâire mûceb-i ibret vâki'' ola.

[146] **Hüküm 400**

Kethüdasına verildi.

Menteşe beğine Maçon ma'arra kadılarına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb maçon kadısı muzâfatından Göceş nâm karyeden gökçe oğlu Durmuş nâm kimesne şaki ve ehl-i fesâd ile ihtilat üzere olub Müslümanlara zulm-u te'addisinin nihâyeti olmayub hırsuz ve haramî tebâ'a olub eshab-ı hukuka hakları aluvirilmek içün şer'-i kavime davet olundukta ita'at itmeyüb ehl-i şer'a şetm-i galiz idüb bundan akdem fesâd-ı arz olundukta teftişine hükmü şerîf gönderilmiş iken ele getürülmek müyesser olmayub kırk elli nefer levend ve eşkıyanın re'is ve serdarları fırkacı nâmıyla nice yerde gezüb Müslümanların cebren koyunların ve malların nehb-ü garet emred oğlanların geçüp nice gün istihdam idüb fırkasına girüb gidüb şimdi gerü gelüb kemâ-kân fesâd üzere olduğun arz eylediler imdi mezkûr müfsid ele getürilüb küreğe gönderilmesin emr idüb buyurdum ki vardukta onat vechile mukayyed olub her ne tarikle olursa mezkûru ele getürüb dahi da'vâyı hakk ider var ise toprak kadıları maarifetleriyle hasma(?) muvacehesinde bir def'a kasd olmayub on beş bin mürur etmeyen kadıların hakk üzere dikkat ve ihtimâmla teftiş ve tefahhus idüb göresin ahvali neye müncer???? olub üzerine ne mikdar ve ne makule mevadd-ı şer'-i âli sabit olursa eshab-ı hukuka şer'i âli müteveccih olan hakları alıvirilüb katl-i nefs itdüğü sabit olursa ol-bâbda şöyle ki Muktezâ-i şer'i kadimdir icra idüb yerine koyasın üzerine ol-makule nesne sabit olmaz ise habs idüb bundan sonra ceraiminin(?) suret-i sicilleri ile kayd-u bend ile yarar ademlere koşub küreğe kulluk içün irsâl eyleyesin yollarda onat ve hıfz idüb sebt etdirmekden ikrar üzere olalar.

[147] **Hüküm 401**

Ayamavra kal'ası dizdârına ve azaplar ağası ve topçu başısına hüküm ki Ayamora kal'asının köprüsü müceddeden ta'mir olunmak[252]

[147] **Hüküm 402**

Delvine beği Bayezid dame izzühuya hüküm ki Avlonya sancağı beği Mehmed dame izzuhu ile südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Prolancı(?) nâm mel'un İspanyaya tabi' olub hâlâ iki kıta' kadırga ile gelüb yalılarda fesâd ve zarar itmek ihtimâli vardır

[252] Hüküm 401 yarım bırakılmış ve devamı yazılmadan hüküm 402'ye geçilmiş.

Avlonya alayı beği Mehmed zide mecduhu altmış nefer sipâhi ile Avlonya muhafazasına ta'yîn olunub (…) olmağla düşmana mukavemet etmeğe iktidarımız yokdur deyu üç nefer zâim ile kırk nefer sipâhi dahi muhafazaya ta'yîn olunmasın ve lazım geldikte müşârün-ileyh alayı beği sipâhileri ile sana mu'avenete gelüb ve sendahi alayı beği taleb eyledikte mu'avenete varmak lazımdır deyu bildirmişsin buyurdum ki vusûl buldukta daima basiret üzere olub anun gibi anun gibi mel'un-u mezbûr fesâd ve zarar itmek ihtimâli olursa muhafazaya ta'yîn olunan sipâhiler ile def' mazarratları mümkün değil ise müşârün-ileyh alayı beği ve sipâhileri ile yek dil ve yek cihet olub hisar eri ve il eri ile üzerine varub a'dânın ve ehl-i fesâdın def'-i mazarratları bâbında envaı' sa'y-u-ihtimâm eyleyesin ve lazım geldikte birbirine gereği gibi mu'âvenet ve muzaheret eyleyüb gaflet ile a'day-ı (...) memâlik-i mahrûseme zarar-u gezend irişmekden ziyâde ihtiraz üzere olasın.

*[253]Bu dahi.

Silistre beğine hüküm ki bundan akdem sana nice def'a ahkâm-ı şerîfim gönderilüb mukaddema Boğdan voyvodası olub isyan iden Yuvan voyvodanın nekr-ü hilesine aldanmayub bir canibe firar etdirmeden her ne hal ise ele getürmeğe sa'y eylemiyesin deyu emrim olmuş idi (…) teveccühle tedarik idüb uğur-u hümayûnumda ne makule hidmet etdüğün i'lâm olunmayub hâlâ Boğdana voyvoda ta'yin olunan Petri voyvodayı alub gitmekle memur olan (…) kârım kapucılarım başı Sinan ağa dame mecduhü iş bu sene 981 Zi-l-hiccesinin yirmi üçüncü günü tunayı ubur idüb lakin müfsid-i mezbûr fesâd agâz etdüğün arz eyledi bu husûsda size nice def'a ahkâm-ı şerîfe gönderilüb mezkûru her ne vechile mümkün ise ele getüresiz deyu emrim olmuş iken mezkûrun virgüsine tabi' ve hilesine aldanmak ile maslahat avk olunduğu (…) vilâyet ve memleketin hıfz-u hırasetinde ve (…) şerîfimde hidmet ve yoldaşlık etmeğe adem-i iktidarından naşidir bu bâbda beyan idecek özrün olmayub müstehakk (...ra'–i?) i'kâb olmuşsundur imdi buyurdum ki bu def'a asla tevakkuf ve ârâm itmeyüb müşârün-ileyhim beğler kullarım ile ve Eflak voyvodası ile haberleşüb ne canibden varmak münâsib ise sancağın askeri ile müretteb ve mükemmel Petri voyvodanın yanına yetişüb (…) cümlenüz yek dil ve yek cihet olub hüsn-ü ittihad ve ittifak ile ha'in-i mezbûrun üzerine varub bi'inâyet-illahi teâlâ ele getürüb mümâileyhima teslim eyleyesin şöyle ki ihmâliniz ve hidmet-i adem ihtimâmınız sebebi ile mezkûr bir canibe firar idüb ele

[253] Bu hüküm yazıldıktan sonra üzeri çizilerek iptal edilmiş ve hüküm numarası verilmemiştir.

girmiye ve yahud gâfil ve yahud gâfil varmak ile (…) ırz ve namusu saltanata mügâyir vaz' ola asla özrün makbul olmayub mu'akıb ve mu'atab olmanı mukarrer bilüb ana göre emr-i celb-ül-kadirinin edasında dakika fevt itmeyesin ve bu hükm-ü şerîfim sana ne gün varub ve ne vechile tedarik idüb müşârün-ileyhimin yanına ne gün varduğun yazub bildüresin.

Bir sureti Akkirman Beğine

Bir sureti Niğbolu Beğine

*[254]

[148] **Hüküm 403**

Sarı Çavuş'a verildi

Varna kadısına hüküm ki dergâh-ı muâllâm çavuşlarından Kilide sakin Mustafa Çavuş ol-canibde bir hidmete memur olmayub Boğdan voyvodası iken isyan iden Yuvan voyvodanın maslahatlarına karışub ve evine araba ile esbâki Gelüb kabz idüb ve ademlerin evinde saklı(?) tutduğu istimâ' olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr itmeyüb bizzat kalkub ol-yerin â'yanı ile evinin üzerine varub yokladub göresin evinde hıfz etdüğü araba ve esbâb ve âdem kimindir ve ne maslahat içün gelmişdir ve ne makule esbâbdır ayni ile Müslümanlar mahzarında defter idüb imzalayub ve mühürleyüb anun gibi müşârün-ileyh müfsidin esbâb ve arabası ve ademi evinde bulunursa ve memleket halkı mezkûr ile ihtilal mi olub evine ademi gelüb kendüne şahadet iderlerse bulunan ademi ve kendü ademlerin habs idüb bulunan esbâb-ı muhkem hıfz etdürüb defter-i mezkûrun ahvâli ne vechile olduğun sıhhati üzere yazub bildiresin.

[149] **Hüküm 404**

Rum ili kadılarına hüküm ki bundan akdem dergâh-ı muâllâm çavuşlarından Evren Çavuş zide kadruhu ele getürdüğü cingane taifesinden İlyas nâm hırsuzun yoldaşlarından Yahud nâm cinganenin ögü oğlu olan Davud ve Dimaris nâm hırsuzlar kaza-i Silivride mîrî çukadan birünün çuka sirka idüb gerü cingane taifesinin yatağı olan bazı' cingane ile taksim idüb gıybet etmişler mezbûrların ele getürilüb Silivride mahalli

[254] Bu kısımda üzeri çizilip iptal edilen ve hüküm numarası verilmeyen bir hüküm yer almaktadır.

çavuşuna gönderilmesin emr idüb buyurdum ki müşârün-ileyh çavuşum hükm-ü şerîfim ile her kangınızın taht-ı kazasına varub mezbûrları ele getürmek isterse ve yatakların her kim ise mümâ-ileyhima teslim idüb südde-i sa'âdetime gönderesin ol-fermanda-ol-fermanda mezkûr Çuka Silivriye geldikte bekçi olanlara tazmin olunmuşdur Silivride gelüb teftiş olunub zikr olunan hırsuz ve yataklarından alınan akçe tahsîl olunub tazmin olunan fukaraya alıviresin.

[149] **Hüküm 405**

Yevm'üs-sebit

Fî 3 Muharrem-ül haram sene 982

Ali Çavuş'a verildi Fî Tarihi M.

Yazıldı.

Kapucılarım başı Sinan dame mecdühuya hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb mah-ı Zi-l-hiccenin yirmi üçüncü gününde Tunayı ubur idüb lakin Boğdan voyvodası iken isyan iden Yuvan voyvodayı ele getürmek ferman olunan beğler ihmâl etmekle müfsid-i mezbûr henüz ele gelmeyüb fesâda mübâşereti mukarrerdir deyu bildirdüğün ecilden beğler kullarıma bu def'a dahi müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilüb sancakları askeri ile müretteb ve mükemmel yanına varub mezkûru her ne vechile olursa bi-inâyet-illâhi teâlâ ele getürmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta gaflet üzere olmayub cevanib-i erba'ayı tecessüs iderek gidüb isyan üzere olan mel'unun fikr-i fasid ve re'y-i kâsidinden ihtiyât ve ihtiraz idüb daima basiret ve intibah üzere olub emr olunan beğler yanına cem' olduktan sonra bir an ve bir sa'at te'hîr ve ârâm etmeyüb vech-ü münâsib olduğu üzere müfsid-i mezbûrun üzerine varub bi-inâyet-illâhi teâlâ ele getürmekle sa'y-ü ihtimâm idüb iyazen billâhi teâlâ gaflet ile ırz-ı namus-u saltanata mügâyir vaz' südurundan ziyâde hazer idesin.

[149] **Hüküm 406**

Bu dahi

Yazıldı

Silistre ve Niğbolu ve Bender beğlerine varınca yol üzerinde vâki' olan kadılara ulak hükmü İvaz Çavuş'a

[150] **Hüküm 407**

Ali Çavuş'a verildi. Fî tarihi M.

Yazıldı.

Dergâh-ı muâllâm çavuşlarından olub bundan akdem Silistre tarafına iskeleler gözetlemek içün irsâl olunan İvaz Çavuş'a hüküm ki Boğdan voyvodası iken isyan iden Yuvan ele getürilüb hakkından gelinmesi'çün ve muaccele Tunanın öte yakasına geçüp hâlâ Boğdana voyvoda olan Petro voyvoda'i alup giden kapucılarım başı Sinan dame mecdühuya mu'âvenet etmeleriçün Silistre ve Bender ve Niğbolu ve Vulçitrin beglerine müekked ahkâm-ı şerîfe yazılub irsâl olunmuşdur sen müşârün-ileyhim beğler muaccle varup haber etmek içün kadılara ulak hükmü yazılup sana gönderilmiştir buyurdum ki vusûl buldukta ulak gelmesin alduktan sonra biran te'hîr ve terâhî etmeyüb ulağla mümâileyhim beğlerin her birine varub isti'câl üzere Tuna'nın öte yakasına geçmeleri bâbında envai' ikdam ve ihtimâm idüb öte yakaya geçdikden sonra müşârün-ileyh Sinan ağaya mülâki olub cümlesi hüsn-ü ittifak ve ittihad ile müfsid-i mezbûru ele getürüb hakkından gelinmesi bâbında bezl-i makdur eyleyeler şöyle ki bu bâbda ihmâl üzere oldukları i'lâm oluna azille konulmayıb gereği gibi mes'ûl ve mu'âtab olur sen dahi her birine ber-vech-i isti'câl varub haber eylemek de sa'y-u-ihtimâm eyleyesin.

-* Bu dahi [255]

Vidin beğine hüküm ki Boğdan voyvodası iken isyan eden Yuvanın hakkından gelinmesi lazım olmağın bu bâbda Silistre sancağı Dâvud dame izzûhu serdar ta'yîn olunub Niğbolu ve Akkirman ve Vulçıtrın ve Alacahisar beğlerine dahi müekked ahkâm-ı şerîfe yazılub irsâl olunmağın sen dahi sancağın alayı beğisi ve zueması ve erbâb-ı tımarıyla muaccele Bender beyi yanına varub hidmetde bulunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda bir an te'hîr ve terâhî etmeyüb sancağınla müteallik olan alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarıyla müretteb ve mükemmel ber-vech-i isti'câl Bender beğinin yanına varub müşârün-ileyhim beğler kullarım ile kapucılarım başı Sinan dame mecdühuya mülâki olub vech-ü münâsib görüldüğü üzere hüsn-ü ittihad ve

[255] Bu hüküm üzeri çizilerek iptal edilmiş ve bu sebeple hüküm numarası verilmemiştir.

ittifak ile her ne vechile mümkün ise müfsid-i mezbûru ele getürüb hakkından gelinmek bâbında enva'i sa'y-ü-ihtimâm idesin şöyleki ihmâl idüb geç veya cüz'î asker ile varasız gereği gibi mes'ul ve mu'âtab olmak mukarrer bilüb ana göre bâb-ı ikdam ve ihtimâmda dakika fevt etmiyesin.

-Bir sureti Alaca hisar beğine

-Bir sureti Vulçitrin sancağı beğine

[151] **Hüküm 408**

Mehmed Çavuş'a verildi

Kendir emini Ali Çavuş'a hüküm ki bundan akdem sana hüküm gönderilüb (…) müstevfî tel ve kendir tedarik ve ihzâr eyleyüb tersâneyi âmireme gönderilmek emrim olmuş idi emrim mûcebince nemikdar tel ve kendir hazır olmuş ise ale't-tâcil südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idüb buyurdum ki asla te'hîr eylemeyüb emrim üzere şimdiyedeğin nemikdar tel ve kendir hazır olmuş ise varan gemilere tahmîl etdürüb muaccelen südde-i sa'âdetime gönderesin.

[151] **Hüküm 409**

Ali Çavuş'a verildi

Vidin sancağı beği Hüseyin beğe hüküm ki sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan voyvoda reâyânın (…) katl ve (…) bi-gayri hakkın malın alub vilâyet ve memleketden külli cizye cem-u-tahsîl idüb moskof canibine firar etmek üzere olduğu i'lâm olunmağın voyvodalıktan ref' olunub vilâyet-i mezbûre voyvodalığı Eflak voyvodası Aleksandıra voyvodanın karındaşı olan Petriye verilüb südde-i sa'âdetim kapucı başlarından Sinan dame mecdühu koşulub vilâyet-i mezbûreye irsâl olundukta mezkûr Yuvan Boğdanlu reâyâsından ve gayriden (…) den yanına hayli asker cem' idüb fesâda şürû' etmek üzere olduğu istimâ' olunmağın sancağın alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile mezkûrun üzerine varub bi-inâyetillâhi teâlâ ele getürmek emr idüb bu bâbda cenâb-ı emaret meab Devlet Giray Han damet mealihi ve Silistre ve Akkirman ve Niğbolu ve Vulçitrin ve Alacahisar beğlerine dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilüb bu bâbda müşârün-ileyh han damet mealihi serdar ta'yîn olunmuşdur buyurdum ki vardukta asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb sancağın alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ile alat-ı

cenk-ü-cidal ve edavat-ı harb ve kıtalleri bil-cümle düşmen yarağıyla müretteb ve mükemmel ihrâç eyleyüb ber vech-ü isti'cal müşârün-ileyh dame mecdühu yanına varup dahi mümâ ileyh ve sâir beğler kullarım ile haberleşüp her ne vech ile münâsib görülürse ana göre amel idüb hidmette ve yoldaşlıkta bulunmağa sa'y-u-ihtimâm eyleyesin şöyle ki hükm-ü şerîfim varduğu çıkmayub ve yahud sancağın askerin temam ihrâç olmağın noksan üzere getüresin veyahud pâre ve yaraklarında kusur ola özrün makbul olmayub envai' ikâba müstehakk olursuz ana göre mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer eyleyesin.

Salih Çavuş'a verildi. Bir sureti Alacahisar beğine

-Ahmed Çavuş'a verildi. Bir sureti Vulçitrin beğine akıncıların ve sancağın askeriyle deyu yazıla.

[152] **Hüküm 410**

Sarı Çavuş'a verildi. Fî 3 Muharrem

Bender beğine hüküm ki bundan akdem sana hükmü hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan voyvodayı Niğbolu ve Silistre beğleriyle ittifak üzere ele getüresin deyu emrum olub ol-bâbda Silistre beği serdar ta'yîn olmuş idi hâlâ mektûbun varid olub müşârün-ileyh Kili kıl'ası (…) içün kereste talebine verilen Mustafa Çavuşla haracın gönderdüğün bildirüb irsâl eylemişsin vâsıl oldu lâkin mezkûr hâlâ haraç göndermekden muradı memleketden cem' etdüğü bî-nihaye mal yanına kalub ve size gaflet verüb bir canibe firar etmekden müfsid-i mezbûrun bu makule hilesine aldanmayub ele getirmeğe sa'y eyleyesin dayu emrim olmuş idi mezkûre Kili kıl'asına lazım olan kereste bir yıldan ziyâdedir ferman olunub irsâl etmiş idi bunun gibi müddet-i zamanda kereste gönderdüğünden haylisi zâhir değil midir imdi mezkûrun bu def'a beher-hal ele gelmesin emr idüb Silistre ve Niğbolu ve Vidin ve Vulçitin ve Alacahisar beğlerine ve cenâb-ı emaret me'ab Devlet Giray Han hazretlerine nâme-i hümayûn ve ahkâm-ı şerîfem gönderilüb müşârün-ileyh han hazretleri serdar ta'yîn olmuşdur buyurdum ki asla te'hîr etmeyüb hâlâ Boğdan voyvodası olan Petri voyvoda koşulub gönderilen kapucılarım başı Sinan dame mecdühu yanına varub müşârün-ileyh han damet mealihi hazretleriyle ve sâir beğler kullarım ile haberleşub dahi her ne vechile münâsib görilürse hüsn-ü ittihad ve ittifak ile yek dil ve yek cihet olub sancağın

askeri ve Akkirman tatarları ile müfsid-i mezbûrun üzerine varub bî-inâyettillahi teâlâ ele getürüb hidmette bulunmağa sa'y ve ikdam eyleyesin.

[152] **Hüküm 411**

Ali Çavuş'a verildi.

Silistre beğine hüküm ki bundan akdem sana hükmü hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olub isyan eden Yuvanın mekr-ü hilesine aldanmayub beğler kullarım ile üzerine varub hakkında gelesin deyu emrim olmuş idi hâlâ mektûbun varid olub mezkûr İsakçı İskelesinde yirmi bin mikdarı cem' idüb temessük üzere olub kendü yanına dahi yüz bin kâfir cem' hazır olduğun bildirmişsin imdi Yuvan keferesin cümle evlad-u-ezvacı ile nefir-i â'am etmişler yüz yirmi bin adem cem' olmak baiddir (?) düşmenin ahvaline nevechile vâkif olub ne makule haber alduğun ma'lûm oldu imdi bu bâbda cenâb-ı emaret meab Devlet Giray Han damet mealihi hazretlerine beğler kullarım ve Vidin ve Vulçitrin ve Alacahisar sancakları beğlerine dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilüb müşâr-ileyh han hazretleri serdar ta'yîn olunub mezkûrun ele gelmesi emrim olmuşdur muaccele müşâr-ileyh kapucılarım başı yanına varub buyurdum ki müşâr-ileyh damet mealihi ile sâir beğler kullarım ile haberleşüp mümâ-ileyh gelince sen emr-i sâbıkım üzere serdar olub eğer kendü ve eğer oğlu geldikte anlar her nece münâsib görürler ise enseb ve evlâ gördükleri üzere hüsn-ü ittihad ve ittifak üzere yek dil ve yek cihet olub hain-i mezbûrun üzerine yürüyüb bî-inâyetillahi teâlâ ele getürüb hakkından gelmekle sa'y-u-ihtimâm eyleyesin.

[153] **Hüküm 412**

Ali Çavuş'a verildi.

Niğbolu beğine hüküm ki bundan akdem sana hükmü hümâyûnum gönderilüb sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan'ın üzerine varub hakkından gelesin deyu emrim olub ol-bâbda Silistre beği Davut dame izzühu serdar ta'yîn olmuş idi ol-emrin mukarrer olub hâlâ cenâb-ı emaret meab Devlet Giray Han damet mealihi ile Vulçitrin ve Vidin ve Alacahisar beğleri dahi bile olub müşâr-ileyh han damet mealihi ve eğer oğlu geldikte serdar olmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr etmeyüb emr-i sâbıkım mûcebimce sancağın alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımariyle muaccelen Boğdan voyvodası ile irsâl olunan kapucıların başı Sinan dame mecduhü yanına varub dahi

müşâr-ileyhim beğler kullarım ile haberleşüb vech-ü münâsib görüldüğü üzere hüsn-ü i'timâd ve ittifakla müfsid-i mezbûrun üzerine yürüyüb bî-inâyetillahi teâlâ ele getürmeğe sa'y-u ihtimâm eyliyesin.

[153] **Hüküm 413**

Musa Çavuş'a verildi. Fî 4 Muharrem

Aksaray beğine hüküm ki bundan akdem def'aatle sana ahkâm-ı şerîfe gönderilüb sancağın askeriyle donanma- hümayûnuma muaccelen gelüb erişesin deyu ferman olunmuş iken hâlâ donanma-i hümayûnum deryâya teveccüh etmek üzere olub henüz ne senden ve ne sancağın askerinden bir ferd gelüb erişmeyüb ol-bâbda enva'i itâba müstehakk olmuşsundur bu vakte değin gelüb erişmemeğe sebeb ne olmuşdur eğer mah-ı muharremin onuncu gününe değin gelüb erişmeyecek olursan sancağın ahara virilimekle konulmayub ve sipâhilerin tımarları alınub gereği gibi i'tab ve i'kaba müstehakk olmanuz mukarrerdir buyurdum ki vusûl buldukta bu zamanı sâir vakte kıyas etmeyüb eğer sen ve eğer sancağın ve zü'emâ ve sipâhilerin ze'âmet ve tımarları alınmakla konulmayub envai' i'tâb ve i'kaba mazhar düşüb merdud-ı ebed olmaları mukarrerdir ana göre mukayyed olub bir an ve bir sa'at te'hîr ve terâhî etmeyüb kemâl-i sür'at ve isti'cal üzere gelüb erişmek ardınca olasın.

-Bu dahi. Bir sureti Yenişehri beğine

-Bu dahi. Bir sureti Karahisar beğine.

[154] **Hüküm 414**

Ahmed Çavuş'a verildi. Fî 3 Muharrem

Vilâyet-i Rum ili kadılarına hüküm ki işbu mah-ı muharrem'ül-haramın evâilinde donanma-i hümayûnum deryâya çıkmak mukarrer olmuş iken taht-ı kazanızdan ihrâc-ı ferman olunan kürekçileri bazı'larınuz henüz getirüb teslim etmemekle azl-i ebediye ve ve envai' i'taba müstehakk olmuşsuzdur buyurdum ki vardukta asla tevakkuf etmeyüb alet-tâcil ihrâc-ı ferman olunan kürekçileri henüz bit-tamam ihrâç etmiyenlerinüz alet-tâcil kürekçilerininüzi bit-tamam ihrâç ve tekmil idüb dergâh-ı muallâma gönderüb teslim idüb bedel akçesin getürmekden gayet hazer eyleyesin kürekçilerinüzle tevliyet bulunanlarınuz heman alet-tâcil irişmek ardınca olasız donanma-i hümâyûnuma

yetişmeyüb geç gelenlerinüz ve kürekçi eksik getürenlerinüz azl-i ebedî ile konulmayub envai' i'tab ve i'kabla mu'atab ve mu'âkıb olmanuz mukarrerdir ona göre alet-tâcil kürekçilerinüzle yetişmek ardınca olasın.

-Musa Çavuş'a verildi. Fî 3 Muharrem. Bir sureti Anadolu Kadılarına

[154] **Hüküm 415**

Ahmed Çavuş'a verildi.

Niş kadısına hüküm ki Silistre sancağı beği iken fevt olan Hamza beğin hazinedârı Ruşen gelüb müteveffa-yı mezbûrun kasaba-i mezbûrede medfûn otuz bin filori olduğun bildirüb ve mezkûr Ahmed Çavuş ile irsâl olunub buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr etmeyüb mezkûr hazinedâr ve çavuşum ve mahallenin imam ve müezzini ve anda olan çiflik kethüdası ile medfun olan filorinin üzerine vasub ihrâç idüb dahi ne mikdar altun ise kisesin koyub mühürleyüb mezbûr ile südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

[154] **Hüküm 416**

Mezkûr Çavuş'a verildi.

Sirem beğine hüküm ki Budun çavuşlarından Ali çavuş Beç kralının asitane-i sa'âdetimde olan elçisinin ademleriyle ulağla südde-i sa'âdetime gelürken Karloviç nâm varoşa ulak bargiri almak içün uğradukta varoş mezkûrun emini olan Mümin nâm kimesine serhoş bulunub kadının sözüne asla iltifat etmeyüb döğmek teaddisin idüb ahali varırsa ulak bargiri virdirmeyub yolunu alıkoyub fesâd eylediğün bildirmeğin te'hîri olunmasın emr idüb buyurdum ki vardukta bu husûsu tefahhus idüb göresin fil-vak'ı mezbûr mümin mezkûr çavuşu döğmek tesaddiyet(?) idüb ulak bargiri aldurmaduğı zâhir olursa muhkem ve tedib eyleyesin ki bir daha kimesnenin mesâlih-i mühimmede olana kimesneye avn etmeğe kâdir olmıya.

[155] **Hüküm 417**

Beğin Kethüdasına verildi.

Alanya beğine ve Alaiye ve Manavgad kadılarına hüküm ki İç İl sancağından gelüb Alanyada mütemekkin olan Bozdoğanlu tarifesinin müfsidlerinin baş ve buğların ele

getürüb Kıbrusa gönderesin deyu ferman olunmağın kaza-i mezbûrda olan zikr olunan taife kadı maarifeti ile gönderdilüb kefillere virdürilüb yarakları kıl'ada habs olunub ve livâ-i mezbûre müteallik Düşenbe kazasında ve Alanya nahiyelerinde bulunanlar şer'â d'avet olundukta ita'ât etmeyüb gıybet idüb bazı muharebeye mübâşeret idüb bu husûs içün emr-i şerîfleri olmağın (…) muharebeye cür'et olunmadı bir kaç neferi ahsen vechile ele getürülüb kıl'ada habs olunub ve Manavgad kazasında olanlar Antalya'ya geçüb (…) Alanya alayı beğisi gönderilüb şer'â d'avet olundukta şer'â razıyuz ama varmazız deyu cevab idüb gelmeyüb dağlara kaçub üzerlerine varuldukta dahi itâat eylemeyüb muharebe idecekleri mukarrer olmağın fil-hakika mezkûr taife-i eşirra ve mu'âtıb bağiler olub il eri ile cümle ele getirülüb tavarları ve evlad ve rızıkları ile Kıbrus'a sürgün olunmaları mühimdir deyu bu bâbda emr'i şerîf ricasına arz etdüğün ecilden buyurdum ki mezkûrları bu defa' ele getürüb ahvallerini teftiş eyleyüb göresin Kadıya arz olunduğu üzere ehl-i fesâd ve şenaatleri ve şer'â emn-ü adem-i itaadleri sabit olursa sicil etdirüb suretin südde-i sa'âdetime gönderüb kendülerin res eşkıya olanları ulufelerin kat' idüb Kıbrus'a sürüb varub teslim olduğuna da beğlerbeğisine temessük aldırub gönderesin.

[155] **Hüküm 418**

Sancağı Kethüdasına verildi. Fî 3 Muharrem

Adana beğine ve haleb defterdarına hüküm ki Payas Kala'sı muhafazasıçün bundan akdem yirmi nefer hisar eri ta'yîn olunub kifâyet eylemediğü i'lâm olunmağın kıl'â-i mezbûre muhafazasıçün yirmi nefer yarar hisar eri dahi yazılmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta emrim üzere kıl'â-i mezbûre muhafazasıçün yirmi nefer yarar hisar erin dahi yazub defter eyleyüb kıl'â-i hıfz etdürüb defterinin bir suretin Halebe gönderesin ki mevâcibleri ta'yîn oluna.

[155] **Hüküm 419**

Bolu Beğine ve Kıbrus Kadısına hüküm ki

Senki kadısın mektûb gönderüb livâ-i atikaya tabî kaza-i yörükden Mahmudlar nâm karye cemaatin livâ-i Boluya tabi' Kıbrus kazasında Çökeler(…) köy nâm karye cem'âatleriyle Çakmak ve Gökçukur nâm yaylaklar (…) içün Mustafa paşa mübâşeretiyle görülmeğe varid olan emr-i şerîf mûcebince şer'iyle görülüb mezkûrların

yaylaklar Çökeler ve (…) köy cem'âatine hakim olunub hüccet verilmeğin memnû' olmayub gelüb konduklarında şer'a davet idüb ita'ât-i şer' etmeyüb itale-i lisân ve cem'âat mezbûr ve tazib-i şedîd idüb daima şer'i şerîfe adem-i ita'âatlerin arz etmişsin imdi buyurdum ki.

[156] **Hüküm 420**

Yeniçeri ağasına hüküm ki hâlâ kemhâcılardan hidmet ider oğlan az olub bir mikdar oğlan virilmek lazım olduğun kemhâcılarım başı i'lâm eylemeğin acemi oğlanlarından hassa kemhâcılara on nefer oğlan virilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta hâlâ gelen yeni oğlanlardan on nefer oğlan hassa kemhâcılara ta'yîn eyleyüb gönderesin.

[156] **Hüküm 421**

Süleyman Çavuş'a verildi. Fî 2 M.(?)

Azak beğine hüküm ki Semerkanddan ve Buharadan ve Maveraünnehr'den hacc niyetine gelen fukaradan gümrük nâmına Azak İskelesinde Nogay mirzalarından Yahşi Mirza Sa'at Mirza ve gayri mirzalar külli akçelerin alub hayf ve teaddiden halî olmadukları istimâ' olunmağın buyurdum ki vusûl buldukta mezbûr Yahşi Sa'at Mirza ve gayri mirzalara tenbih eyleyesinki zikr olunan bilad ve deryâdan hacc-ı şerîf niyetine gelüb Azak İskelesinden ubur iden kimesne-i rencide ettirmeyüb ve gümrük nâmına ticaret içün getürmedükleri metâ'alarından bir akçe ve bir habbelerin aldırmıyasın mütenebbih olmazlar ise Devlet Giray Han damet mealihi ile müşâvere eyleyüb husûs-ı mezkûrun def'u refi' ne vechile mümkün ve müyesser ise def' eyleyüb bu bâbda şikâyet olunmalu etdirmiyesin.

[156] **Hüküm 422**

Kethüdasına verildi. Fî 2 M.

Kefe beğine hüküm ki mektûb gönderub haliya Taman Adası'nda vâki' olan Çerkes beğlerinden ve sipâhilerinden bazı'ları fesâd ve şena'at üzere olub memleketi izlâl etmek sebebiyle ihtilal virüb ele getürülmesi tedarik oldukta darül harbe firar idüb Çerkes beğlerinden bozok oğlu Mehmed dimekle ma'rûf bir çend asker gönderüb reâyâsı urub mal ve metâların garet idüb fesâd ve şena'atleri hadden pirven olmağla vilâyet-i ihtilal üzere olmuştur deyu arz etdüğün gibi ise cenâb-ı emaret meab Devlet

Giray Han damet mealihi ile bu husûsı müşâvere idüb mezkûrların ele getürmesinde her ne vechile münâsib ise mümâileyh damet mealihi vech-i münâsib gördüğü üzere tedarikleri görüb şer ve şorların memleket ve vilâyetden def'u ref' eyleyesin.

[156] **Hüküm 423**

Saru Çavuş'a verildi. Fî 5 Muharrem

Kefe beğine hüküm ki bundan akdem ol-canibde olan kalitaların iki neferin Rus kafirleri alub garet etdükleri arz olmağın iki aded kalita dahi tedarik olunub kifâyet kadar yarak konulub irsâl olunmak üzeredir buyurdum ki eğer zikr olunan kalitalar vardukta ve eğer anda olan kalitaların kürekçi ve cenkcilerin tertib ve tekmil idüb hisar eri ve garbından yarar tüfenkendaz darb ve hârbe kâdir cenkciler ve ol-taraflarda fesâd ve şena'atle müttehim olanlardan toprak kadıları marifetleri ile ele getürüb fesâdları müseccel olunub küreğe koyub eminlerine(?) tenbih eyleyesin ki cenkci ve kürekçi asla taşra çıkarmayub gıybet etdürmek ihtimâli olmıya şöyle ki min ba'd kendü ve cengciler taşrada bulunub el-iyâzu billâhi teâlâ kalitalara küffârdan zarar-u-gezend ola asla özrün makbul olmayub hakkından gelinmek mukarrerdir ana göre iktamda kusur etmiyeler.

[157] **Hüküm 424**

Saru Çavuş'a verildi. Fî 5 Muharrem

-Han hazretlerine yazılacak nâme-i şerîfin suretidir.

Atabe-i ulyâ âlem penâh ve südde-i seniyye-i sa'âdet destgâhımız ki (…) selatindir bundan akdem nâme-i hümayûn meveddetnümununuz ve ulu olub sâbıka Boğdan voyvodası olan Yuvan voyvoda size tabî' Akkirman tatarlarının kırk nefer miktârın katl ve yedi yüz re's tavarların garet itdüğün i'lâm itdüğünüzde girü sahiblerine redd olunub ve katl olunanların diyeti virilmek emrim olub tenbih ve te'kîd olundukta mütenebbih olmaduğu ecilden voyvodalıktan ref' olunub Eflak voyvodası Aleksandıra voyvodanın sudde-i sa'âdetimde sadâkat ve istikametle hidmeti sebkat itmeğin karındaşı Petri voyvodaya vilâyeti mezbûre voyvodalığı inâyet olunub ol-canibe vardukta mezbûr Yuvanın isyanı zâhir ve mukarrer olub Boğdalunun ehl-i fesâdlarından ve reâyâsından yanına hayli haramzâde cem' idüb fesâda mübâşeret üzere olduğu i'lâm olundu imdi emr-i şerîfime ita'ât ve imkiyâd etmeyüb fesâd ve şena'ad üzere musrr olanlar eğer mezbûrdur ve eğer yanına cem' olan eşkıyadır haklarından gelinmek lazım olmağın bu

bâbda Silistra ve Akkirman ve Niğbolu ve Vidin ve Alacahisar ve Vulçıtrın beğleri kullarına dahi ahkâm-ı şerîfe gönderilüb re'y-i şerîfiniz üzere amel itmek fermanım olmuşdur gerekdir ki nâme vusûl buldukta asla te'hîr revâ görülmeyüb cenâb-ı aleyhinüz bizzat varmak ile mi olur yohsa evlad-ı kirâmınızdan bir yararın serdar idüb göndermek ile mi olur her ne vech ile mümkün ise beğler kullarım dahi haberleşüb vech-ü münâsib görüldüğü üzere asker-i tatar sayyâd-ı fenar ile müfsid-i mezbûrun üzerine yürüyüb bî-inâyetillahi teâlâ bir canibe firar etdirmezsen hüsn-ü tedârikle ele getirüb mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime gönderüb ve anun gibi mel'un-ı mezbûrun isyanı mukarrer olduktan sonra yanına cem' olub fesâd-u-şena'at mısırr olanların dahi bir vechile haklarından geline ki sâirlerine mûcib-i ibret ve nasihat vaki' ola.

[157] **Hüküm 425**

Anadolu beğlerbeğisine ve Karahisar Teke kadısına hüküm ki sâbıka Teke ili beği olan Hasan dame izzühu mektûb gönderüb teftişhine mübâşir ta'yîn olunan dergâh-ı muâllâm çavuşlarından Sinan zide kadruhü ile tefthiş olunmak içün mahalli memura müteveccih olmak üzere olub lakin levâzım-ı mühimmâtda görmekle harçlığa muzeyekasın olduğun bildirub birkaç gün mehl virmek ricasına arz idüb ve ademi gelüb hâlâ mübâşir olan Eğridir Kadısı Hüsrev ile adavet-i sâbıka olduğun bildirüb mübâşeretden ref' olmak rica itmeğün mümâileyh mübâşeretden ref' olunub sen ki Karahisar kadısısın müşâr-ileyhimanın teftişi husûsuna müfettiş ta'yîn idüb buyurdum ki müşâr-ileyhima levâzım ve mühimmâtda tedârik itmek içün birkaç gün mühlet virüb levâzımın tedârik etdükden sonra varub emr-i şerîfim mûcebince teftiş oluna ama bu bahane ile maslahat avk-u-te'hîr olmayub emrim üzere mezkûru mahalli memura irsâl eyleyesin.

[158] **Hüküm 426**

Merdum oğlu Ahmed Çavuş'a verildi. Fî 3 Muharrem

Rum beğlerbeğisine hüküm ki beğlerbeğilinden donanma-i hümayûnuma ta'yîn olunan ümerâ ve sipâh ve müstahfızân-ı kala' ve kürekcileri te'hîr etdirmeyüb ale't-tâcil irsâl eyleyesin deyü def'aatle ahkâm gönderilmiş iken ihmâl olunub donanma-i hümayûnum iş bu mah-ı muharremin evâilinde çıkmak emr olunmuş iken henüz beğlerbeğiline mütaallik olan ümerâ ve sipâh ve bazı müstahfızân ve kürekçiler irişmemekle î'taba

müstehak olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukta asla te'hîr ve tevakkuf etmeyüb beğlerbeğilinden donanma-i hümayûnuma ta'yîn olunan eğer ümerâdır ve eğer alayı beğileridir henüz irsâl olunmıyanları zü'emâ ve sipâhileriyle alet-tâcil ihrâç idüb donanma-i hümayûnuma yetişdüresin şöyle ki beğlerbeğilinden emr olunanlar mah-ı muharremin evâiline değin irişüb gemilere girmiyeler sonra yetişmiyeler neticesi sana aid olduğundan mâ-adâ kendülerin dahi dirlikleri alunub merdut-ı ebedî olmakla konulmayub haklarından gelinmek mukarrerdir ona göre ihtimâm idüb eğer ümerâdır ve ümerâ yerine ta'yîn olunan alay beğleridir ve eğer sipâh ve müstahfızân-ı kala'dır ve eğer kürekçilerdir tarihi mezbûre değin İstanbula yetişdiremeyince olmayasın deyü emrin sana ne günde vâsıl olub ne vech ile tedârik eyledüğün yazub arz idesin.

[158] **Hüküm 427**

Bu dahi

Kastamonu beğine hüküm ki bundan evvel sana def'aatle evâmir-i şerîfim gönderilüb kendün sancağın hıfzında olub taht-ı livânda olan zü'emâ ve erbâb-ı tımarı müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla alayı beğilerine koşub donanma-i hümayûnuma gönderesün deyü emrim olmuş idi imdi hâlâ donanma-i hümayûnum deryâya çıkub teveccüh ve a'zîmet itmekli olub alayı beği gelüb sipâhileri gelmedüğü mücerred senün ihmâlinden nâşidir bu bâbda külli itâba müstehakk olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukta asla tevakkuf etmeyüb emr-i sâbıkım mücebince kendün muhafaza hizmetinde olub dahi donanma-i hümayûnuma ferman olunan sancağın sipâhileriyle müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura götürüb bî-kusur eyleyesin şöyle ki ihmâlin sebebi ile ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura gelüb irişmiye donanma-i hümayûna mülâki olmıyalar veya geç veya eksük gelüb yatu-u-yarakları ve cebe ve cevşenleri ve cebeluları mükemmel olmayub kusur üzere ola senden bilinüb asla özrün makbul olmayub anlarun dirlikleri ve senün sancağın alınmakla konulmayub eşedd-i î'kabla muâtab ve mûakıb olmak mukarrerdir ana göre basiret üzere olub tedarik ve ihtimâm da dakika fevt eylemeyesin.

*[256] Bu dahi

-Bu hüküm alındı gönderilmedi bizzat kendüsi gele deyu tekrar yazıldı.

[256] Bu hüküm yazılıp üzeri çizilip iptal edilmiş; bu nedenle hüküm numarası verilmemiş.

Kengri beğine hüküm ki bundan akdem sana def'aatle ahkâm gönderilüb kendün sancağın hıfzında olub taht-ı livânda olan zü'emâ ve erbâb-ı tımarı müretteb ve mükemmel düşman yarağıyla alayı beğilerine koşub donanma-i hümayûnuma gönderesin deyü emrin olmuş idi imdi hâlâ donanma-i hümayûnum deryâya çıkub teveccüh ve a'zimet idecek zaman irişüb dahi sancağın sipâhileri ve alayı beğisi bu bâbda külli i'taba müstehakk olmuşsundur buyurdum ki vusûl buldukta asla tevakkuf eylemeyüb emr-i sâbıkım mûcebince kendün muhafaza hizmetinde olub dahi donanma-i hümayûnuma ferman olunan sancağın sipâhileriyle ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura alayı beğileriyle gönderüb bî-kusur teslim eyleyesin şöyle ki yine ihmâlin sebebi ile ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura gelüb irişmeyüb donanmaya mülaki olmuyalar veyahut geç veya eksük götürdüb cebe ve cevşen ve cebelularında kusurları ola senden bilinüb asla özrün makbul olmayub anun gibilerün dirlikleri ve senün sancağın alınmağla konulmayub eşedd-i ik'ab ve ik'abla mu'âtab ve mu'âkıb olmak mukarrerdir ana göre basiret üzere olub dikkat ve ihtimâmda dakika fevt eylemeyesin.

[159] **Hüküm 428**

Musa Çavuş'a verildi. Fî 3 M.

Vilâyeti Anadolu kadılarına hüküm ki bu sal-i ferhunde-i falde deryâye âzîm donanma-i hümayûnum gönderilmek tasmim olunub yeniçeri ve bölük halkı kulların bile gönderilmek emrim olmuş idi işbu sene 982 Muharrem-ül-haramının evâilinde donanma-i hümayûnum deryâya çıkmak mukarrerdir buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda her birinüz mukayyed olub taht-ı kazanuzda nidâ etdirüb yeniçeri ve bölük halkı kullarımdan donanma-i hümayûnuma memur olanlara muhkem tenbih ve te'kîd eyleyesin mah-ı mezbûrun evâilinde gelüb Mahrûse-i İstanbul'da ve donanma-i hümayûnum gemilerine girüb hidmette bulunalar şöyle ki ta'yîn olunan zamana değin mahalli memura gelüb irişmiyeler asla özürleri makbul olmayub dirlikleri alınmak mukarrerdir ana göre gelüb irişmekte isti'câl ve ihtimâm üzere olalar.

-Musa Çavuş'a verildi. Bir sureti Vilâyet-i Karaman Kadılarına

-Ahmed Çavuş'a verildi. Fî 3 Muharrem. Bir sureti İstanbuldan Sivasa varınca vak-i olan Kadılara

[160] **Hüküm 429**

Merdum oğlu Ahmed Çavuş'a verildi. Fî 5 Muharrem

Kengri beğine hüküm ki bundan kendin bizzat sipâhiler gele donanma-i hümayûnuma gelesün deyu emrim olmuşdu ba'dehu Kastamonu sancağında suhte zuhur idüb sancağı beği kalmak emr olundukta sehven sana dahi sancağının muhafazasında kalasın deyü bundan akdem hükm-i şerîf gönderilmiştir imdi donanma-i hümayûnum çıkmak üzeredir sen bizzat sancağının zü'emâ ve sipâhileriyle donanma-i hümayûnuma gelmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukta asla bir an ve bir sa'at te'hîr ve tevakkuf itmeyüb sancağının zü'emâ ve erbâb-ı tımarın tüfenkleriyle ve sâir müretteb ve mükemmel düşmman yarağıyla ihzar idüb ve kendü cebeluları ki tüfenk tedârik etdirüb dahi bizzat donanma-i hümayûnuma gelüb Mahmiye-i İstanbulda gemilere giresin donanma-i hümayûnum iş bu mah-ı muharremin evasıtında müteveccih olmak mukarrer olmuştur şöyle ki özür ve bahane izhâr idüb gemilere irişmeyesin sancağın alınub min-bâ'd mansıb virilmedüğinden mâ-adâ vebâlin boynuna hakkından gelinmek mukarrerdir bilmiş olub ana göre isti'câl üzere donanma-i hümayûnuma yetişmekte dakika fevt etmiyesin.

[160] **Hüküm 430**

Hacı Ahmede verildi.

Gümülcine Kadısına hüküm ki taht-ı kazan da Doğancı nâm karyede ulağa mahsus kızıl bargirleri olub karye-i mezkûre yol üzerinde ve şehre kârib yerde olmayub hilâf-ı semtde olmağın zikr olunan bargirler karye-i mezkûre halkına beslemeğe virilüb ulak vardukta karye-i mezkûreden bargirleri varub alınca hayli zaman geçüb maslahat avk-u-te'hîr olmak lazım geldüğü i'lâm olunmağın buyurdum ki göresin i'lâm olunduğu üzere karye-i mezkûre hilâf-ı semtde iken ol-kızıl bargirleri beslemeğe anlara virilmiş ise anlardan alub dahi yol üzerinde bir mahal ve münâsib karye halkına ve yahud şehirlüye viresin ki ulak varduğu zaman da alel-(…) alınub ulağa teslim olunub ber vech-i isti'mâl irsâl eylemek ardınca olasın ki maslahat avk olmıya.

[160] **Hüküm 431**

-Kethüdâsına verildi.

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Alanya ve Düşenbiye kadılarına hüküm ki sâbıka Düşenbiye kadısı mektûb göndermekle Alanyadan Boyacı Oğlu Mehmed nâm eşirradan olub fukaraya zulm-u-te'addisi olub zulm ve (…) içün mahkemeye varub mesâlih-i müsliminiyye karışmaya deyü mirâren emr-i şerîf gönderüb asla ita'at etmeyüb men' ile memnû' olmaduğundan gayri havass-ı hümayûn reâyâsından cerime alub mal-ı mîrîyyeye dahi külli zararı olmağın havass-ı hümayûn eminleri cem'aat-i kesire(…) ile meclis-i şer'a gelüb zulm-ü te'addiyesi üzerlerinden ref' olunmasın ricâ etdükleri i'lâm eylediğine sâbıka bu husûsu kadı askerim pâye-i serir-i sa'adet masîrime arz itmeğin Cezire-i Kıbrus'a sürülmek içün hükm-ü şerîfim virilüb henüz sürülmeyüb ol-caniblerde girdüğü i'lâm olmağın buyurdum ki göresin kadıya arz olunduğu gibi olub bu bâbda sâbıka hüküm verilmiş ise emr-i sâbıkım mûcebince amel eyleyüb emre muhalif kimesneye iş etdirmeyesin.

[161] **Hüküm 432**

-Kethüdâsına verildi.

Teke ili beğine ve kadılarına hüküm ki hâlâ Teke ilinde zea'mete mutasarrıf olan müsellem ile otuz nefer sipâhi livâ-i mezbûr muhafası içün ta'yîn olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukta her kangınız taht-ı kazasında suhte ve sâir ehl-i fesâd levend zuhûr idüb reâyâya te'addi iderse her birinüz bu bâbda mukayyed olub mezkûr zâ'im ve sipâhiler ile ve sâir il eri ile ehl-i fesâd ve şenâ'atin üzerine varub evvela şer'-i şerîfe dâvet eyleyüb itâ'at-i şer'-i şerîf eylemeyüb muharebeye mübâşeret iderlerse hîn-i muharebede katl olunanların katillerinden cürm ve diyetleri taleb olunmayub demleri hederdir her ne tarik ile mümkün olursa ehl-i fesâdı ele getürüb mahallinde şer-i âli lazım geleni icrâ etdürüb emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş etdirmiyesin memleket ve vilâyeti ehl-i fesâd ve şenâ'atden gereği gibi hıfz-u-hıraset etdürüb ehl-i fesâddan bir ferde zarar-u-gezend irişmelu olmıya ama bu bahane ile kendü hallerinde olanlar dahl-ü tecâvüz olunub mücerred celb ve ahz içün ehl-i fesâda himâyet olunmakdan hazer eyleyesin ve muhafazaya tain olunan sipâhiler ferman olunan muhafaza hidmetinde olmayub kendü dolaylarında gezüb yine ehl-i fesâddır ve mahuf mahallerde reâyânın malına ve canına zarar ideler dirlikleri alınub reâyânın garet olunan esbâbları kendülere

tazmin etdürülür bilmiş olalar ana göre tenbih edib ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesin.

[161] **Hüküm 433**

-Şeytan oğlunun ademisine verildi

Tırhala beğine ve Fenar kadısına hüküm ki Mahrûse-i İstanbul zımmilerinin patriki olan Yermiye nâm rahib mal-mîri cem'i içün Vilâyet-i Rum iline giderken kaza-ı mezbûre tâbi' Karalar nâm karyeye uğraduklarında Dergâh-ı Muallâm yeniçerilerinden yasakçı ta'yîn olunan Hızır karye-i mezbûreden kulağuz almak içün adem taleb eyledikte karye-i mezbûre halkı inad-u muhalefet eylemeğin mezbûr Hızır dahi içlerinden birinin başından bekayasın almakla cem' ehl-i karye alat-ı harble yeniçerinin ve patrikin ve ademlerinin üzerlerine hücum idüb katl etdükleri husûsı teftiş olunub şer'-i âli görülmekle mübâşeret olundukta karye-i mezbûreye karîb olan Orhan Obası nâm karye ahalisinden bî-garaz Müslimanlar meclis-i şer'a hazır olub Karye-i Karalardan hayli kimesneler ellerinde alat-ı harble mezbûr yeniçeriye ve patriki ve sâir yoldaşlarını kovub karyemize getürdiler bir daha feryadların işidüb karşu varub ellerinden halas itdüğü karye-i mezbûre halkı daima fesâddan ve şenaadden hâli olmayub semavatlu taifesinden olub haklarından gelinmek lazım olunmuşdur deyu haber virdüklerin bildirmişsin ve mezbûr patrik südde-i sa'âdetime adem gönderüb Karye-i Karalar halkı bu gavga içinde iki ademisin kılıç ile çalub mecruh idüb şimdiye değin ol-haracından (…) olmak ihtimâli olduğun ve iki (…) satduğu ve bir ceket (?) esbabla memlu'(?) gararın alıkoyub (…) satduğunun (…) içinde yüz seksen filori ve bin (nefer-yüz?) akçe ve bir tonluk (?) (…) ve bir tonluk(?) ve bir mor ferâce ve bir mor tulama(?) ve bir (…) ve bir (…) çoka(?) (…) ve bazı esbab dahi garet-u- haret(?) eyledüklerin bildirüb ve Karye-i Karalar halkı meclis-i şer-i âlî bu hususları inkâr etdüklerinden mezbûr Orhan Obası nam karye halkından elli nefer ve sâir karyelerden dahi iki nefer cümle sekiz nefer Müslümanlar Karalar halkından on dokuz nefer kimesne muvacehesinde ellerinde alât-ı harb olub mezbûr patriği ve yanında olan ruhbânı kovub mezbûr Orhan Obası nam karyeye düşürdüklerinde feryâdların işidüb karşu varub ellerinden alıkoyub hilaf etdük (silahı atduk?) deyu şeh….(?) irsâl eyledüğünüz sûret-i sicillerde (…) mestur(?) ve mukayyed fesad-u şenaati sâbit ve (…) olanlar ele getürülüp küreğe gönderilmesin emr idüb buyurdum ki vardukta te'hir etmeyüb mezbûr Karalar halkından bu fesâda mübâşeret idenleri ihzâr idüb gıybet iderler ise şer'i-âlî buldurması lâzım olanlara

buldurub getürdüb ahvâllerin dikkat-u-ihitimâmla hakk üzere şer'i-âli teftiş idüb göresin içlerinden fesâd-u-şenaati sâbit ve (…) olanların kayd-u-bend ile ve sûret-i sicilleri ile İnebahtı Beyine gönderesin ki habs idüb Kapudânum dâme ikbâluhû donanma-yı hümâyûnumla vardukta küreği içün teslim eyle ol-iki mahruç(?) hâlâ fevt olmuşlar ise ve mecruh(?) idenler kimler olduğu ve ol-haracından fevt oldukları şer'i-âli sâbit olub (…) üş-şerîf harçlarına kısas lâzım gelürse ol-bâbda (…) muktezâ-i şer-i kâvim her ne ise icrâ idüb yerine koyasın anun gibi mahruçlar(?) bi'l-fiil fevt olmuşlar olmayub hariçleri kimler idüğü şer'i-âli sâbit olursa anları dahi kayd-u bend ile küreğe gönderesin ve bu (…) müncer olursa (…) yazub bildüresin (…) ve garet olunan nukud ve esbabları dahi şer'i-âli her kimden (…) olursa ba'd-el (…) hüküm idüb (…) alıviresin Amma bu bahane ile kendü hâlinde olan kimesnelere dahl-i taaddi celb-u-ahz olunmakdan hilâf vâki (…) arz olunan nukud ve esbabları dahi şer'i-âli her kimden (…) olursa bad'el-(…) hüküm idüb bî-kusur alıviresin Amma bu bahane ile kendü hâlinde olan kimesnelere dahl-i taaddi celb-u-ahz olunmakdan ve hilâf vâki kas…(?) arz olunmakdan ve tezvir ve (…) ve şuhûd-u ruzdan(?) ziyâde hazer idüb hak (…) tâbî olasın.

3.2. HÜKÜM ÖZETLERİ

[81] **Hüküm 218**

Rum ilinde deryâya emr olunan ümerâya hüküm ki;

Rum ilinde deryâya emr olunan ümerâ daha önce gönderilen hükme rağmen zü'emâ ve sipâhileri ile birlikte emr olunan mahallere gelip hazır olmamaları ve gecikmeden bir an önce gelip donanmaya katılamaları hakkında.

[81] **Hüküm 219**

Rum ilinde kürekçi ihrâc-ı fermân olunan kadılara hüküm ki;

Rum ilinde kürekçi ihrâc-ı fermân olunan kadıların gönderilen hükme rağmen nevruzdan önce kürekçileri emr olunan mahallere getirip teslim etmemeleri ve zaman geçirmeden bu kürekçilerin nâiblere güvenmeden bizzat kadıların kendileri tarafından getirilip beğlerbeği kapudan Ali'ye teslim edilmesi hakkında.

[81] **Hüküm 220**

Rum ilinde müfettiş-i mukataa da olan kadılara hüküm ki;

Rum ilinde mukataa müfettişi olan kadıların bu seneki nevruz irsâliyyesini zamanında göndermemesi hakkında.

[82] **Hüküm 221**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm;

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine yazılan hükümle eski Cezâyir beğlerbeğisi olan Ahmed paşa'nın mektûb gönderib adı geçen vilâyette bulunan Abbas'ın itâat ve inkıyâd üzere olduğunu bildirdiği üzere vergisini Cezâyir beğlerbeğliğine verdiği ve itâat ettiği sürece önceden tasarruf ettiği yerlerin mutasarrıflığının kendisine verilmesi hakkında.

[82] **Hüküm 222**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Tersâne-i âmire reîslerinden Memi Reîs'in Cezâyir-i garbda bulunan gönüllü reîslere kapudan ta'yîn edilmesi, gönüllü reislerle birlikte donanmaya serdar olan vezir Sinan Paşa'ya hizmet ve yoldaşlıkta bulunmaları ve ayrıca dostluk kurulan Françe ve Venedüklü barçaları kendi hallerinde iken onlara dokunulmaması ve zarar verilmemesi hakkında.

[83] Hüküm 223

Van beğlerbeğisine hüküm ki;

Van'da bulunan kılâ'daki silah, barut ve zahîrenin bakımı ve temizliğinin yapılıp zarar görmeden korunması hakkında.

[83] **Hüküm 224**

Rum beğlerbeğisine hüküm ki;

Sivas ve Sorkun nâhiyelerinin sipâhilerinin Sivas alayı beğisine koşub deryâ seferine gönderilmesi hakkında.

[83] **Hüküm 225**

Kastamonu beğine hüküm ki;

Kastamonu beğinin sancağının korumasında kalıp zü'emâ ve sipâhilerin alay beğiyle birlikte deniz seferine katılması ve mevcut cingane taifesinin beşte birinin kürekçi yazılmaları hakkında.

[84] **Hüküm 226**

Avlonya beğine hüküm ki;

Avlonya beğinin deniz seferi için sancağı askeriyle birlikte Zi-l-hiccenin yirmisinde Koloz İskelesinde donanmaya katılmaları hakkında.

-Bu dahi bir sûreti Yanya beğine

-Bu dahi bir sûreti Tırhala beğine

-Bu dahi bir sûreti Karlı ili beğine

-Bu dahi bir sûreti İnebahtı beğine

[84] **Hüküm 227**

Samsun kadısına hüküm ki;

Daha önce ferman olunan peksimedlerin tersâne-i âmireden gönderilen kadırgalara yüklenmesi, kadırgalara sığmayan kısmının da rençber gemilerine yüklenmesi hakkında.

[85] **Hüküm 228**

Bağdat beğlerbeğisine hüküm ki;

Basra Vilayetinde olan donanmaya kürekçi ihtiyacı için Bağdat beğlerbeğiliğinde bulunan suçlulardan küreğe müstahakk olanların ele geçirilip üzerlerinde sabit olan suçların sûret-i sicilleriyle yarar ademlere koşub, basraya gönderilmesi hakkında.

[85] **Hüküm 229**

Semendire beğine Belgrad kadısına hüküm ki;

Belgradda hazır olan bin kantar ve Tımışvardan gelecek iki bin ve Budundan gelecek üç bin kantar barutun gemilerle Rusçuğa gönderilmesi hakkında teferruatlı bilgi istenmesi hakkında.

[85] **Hüküm 230**

Yanya beğine hüküm ki;

Yanya sancağına müteallik alayı beği ve zü'emâ ve erbâb-ı tımarı ve akıncıları ile donanmaya katılmak için hazır olunması ve Yanya beğinin kardeşinin sancak muhafazası için Preveze dolaylarında muhafazada kalması hakkında.

[86] **Hüküm 231**

Dergâh-ı muallâm çaşnigirlerinden olub Rum ilinde cingane tahrîrine memur olan Mustafaya hüküm ki;

Donanmanın ihtiyacı için cingane taifesinden kürekçi yazılan, yada yazılmayan kadılıkların miktarı hakkında İstanbul'a teferruatlı bilgi verilemesinin emr edildiği hakkında.

[86] **Hüküm 232**

Vilâyet-i Anadolunun sağ kolunda vâkı' olan beğlere ve kadılara ve alayı beğlere hüküm ki;

Bundan önce de ahkâm-ı şerîfe gönderilerek donanma ihtiyâcı için ta'yîn olunan sancakbeğleri ve alayı beğlerinden istenen kürekçi ve diğer taifenin acil olarak gönderilip teslim edilmesi hakkında.

-Bir sûreti Anadolunun sol kolda vâkı' olan ümerâya ve kadılara ve alayı beğlere

-Bir sûreti Rum ilinin sağ kolunda vâkı' olan beğlere ve kadılara

-Bir sûreti Rum ilinin sol kolda olan ümerâya ve kadılara ve alayı beğlere

[87] **Hüküm 233**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Cezâyir-i garb ahâlîsinin İstanbul'a arz-ı hal sunup, fukaraya ve halka fesâd ve eşkıyalar tarafından yapılan zülm ve haksızlığın şikâyet edilmesi üzerine Cezâyir Beğlerbeğisine verilen emir ile memleketin ıslah edilip, fesâd ve eşkıya taifesinin hakkından gelinmesinin emr edilmesi hakkında.

[88] **Hüküm 234**

Bağdat beğlerbeğisi hüküm ki;

İrandan gelen mektuplar gönderilip meşhedeyn-i şerîfeyn bazı kaliceler nezredilip gönderildiği ve müteaddid türbelere öd vesâir kokulu mevad irsâl olunduğu ve şahın kızı Perihan tarafından bir gümüş şamdan ve bir gümüş ödsüz (içinde öd yakılacak buhardan) gönderildiği bildirilmekle merâkid-i mukaddeseye nezrolunan eşyanın alınması lazım olduğundan kabul edip mütevelliye teallim etmesi ve hazine defterlerine kaydetmeleri hakkında.

[88] **Hüküm 235**

Rum ilinde deryâ seferine emr olunan beğlere hüküm ki;

Donanmanın ihtiyâcı için sancak sipâhilerinin daha önce yazılan iki ahkâma rağmen donanmaya katılmadığı ve acilen bu sancakların zü'emâ ve erbâb-ı timarı ile emrolunan yerlerde hazır olup donanma gelince donanmaya katılmaları ve kürekçi ihrâcı emrolunan yerlerin kürekcileri dahi gönderilmesi hakkında.

[88] **Hüküm 236**

Edirne kadısına hüküm ki;

Ligor Karyesinden ve silâhdar zümresinden Mustafa bin Mehmed ile gurebâ-i atikden Pir Ali bin Mehmed'in ehl-i fesâd ve şekaved oldukları bildirilip, ulufelerinin alınıp, Kıbrısa sürülmek için merkeze gönderilmeleri hakkında.

[88] **Hüküm 237**

Mora beğine hüküm ki ;

Mora reâyâsı kürekçi tekâlifinden muaf olduğunu ancak bu durumun acemi oğlanı cem'i Anavarin Kalesinin inşasını olumsuz etkilediğini bildirilmekle kalenin tamamlanması için acemi oğlanı alınması emredildiği hakkında.

[89] **Hüküm 238**

Mora sancağından acemi oğlanı cem'ine varan yayabaşına hüküm ki;

Anavarin Limanı Kalesinin binasının sekteye uğramaması için bu sene acemi oğlanı devşirmekden feragat etmesi hakkında.

[89] **Hüküm 239**

Dergâh-ı muallâm çaşnigirlerinden olub cingane tahrîrine memur olan Mustafaya hüküm ki;

Çingenelerden yazılan kürekçilerden bazısını Zağra-yı cedid nâibi rüşvet alarak salıverdiği bildirilmekle nâibin teftişine emir verildiği Gümülcine ve Kavaladan bu tarafta olan çingene kürekçiler İstanbula gönderilip öte tarafta olanlar Golos İskelesine gönderilmesi hakkında.

[90] **Hüküm 240**

Yanbolu kadısına hüküm ki ;

Donanmanın denize çıkması yakın olduğu için ihrâc-ı ferman olunan kürekçileri bir an evvel ihrâc edip İstanbul'a getirmesi hakkında.

[90] **Hüküm 241**

Zağra-i cedîd kadısına hüküm ki;

Çingene tahririne memur olan Çaşnigir Mustafa nâibin rüşvet alıp on bir çingeneyi kaçırdığını bildirilmekle, nâibi teftiş edip aldığı rüşveti meydana çıkarması hakkında.

[90] **Hüküm 242**

Teke ili kadılarına hüküm ki;

Teke ilinde Abdi halîfe isimli kimse Fenike ve Elmaluda sohta taifesine ders verip, bir çok sohtanın oralarda içtimaına sebep olduğu bildirilmekle kendisinin Antalya Kalesinde oturup ders vermesi ve çevre nahiyelerde dolaşmaması tenbih olunub aksi takdirde Kıbrısa sürüleceğinin bildirilmesi hakkında.

[90] **Hüküm 243**

Sakız beği Receb beğe hüküm ki;

Daha önce emredildiği üzere Rodos beyi Kaya Beye gönderilen on beş pâre kadırga ve mevcutta bulunan beş kadırga ile Kıbrısa gitmesi emredilip Sakız beyi de kendi gemisi ile Kıbrısa giderek oradan kadırgalara yüklenecek şeker, kendir, urgan ve sâir eşyayı alıp İstamnbul'a gelmesi ve ayrıca arta kalacak gemilerle Kaya Bey Trablusa gidip oradaki barutu alarak donanmaya göndermesi hakkında.

[91] **Hüküm 244**

Silistre beğine hüküm ki;

Boğdan voyvodası olan Yuvanın yakalanması için Akkirman sancağı beyi serdar ta'yîn edilmiş ise de kendisi serdar olup ta'yîn edilen beylerle o işi başa çıkarması hakkında.

[91] **Hüküm 245**

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır hazinesine senelik olarak belirlenen ve Tût evveli ki 980 senesi Rebiülahirinin yirminci gününe tesadüf eder 981 senesi Rebiülahirinin sonunda tamam bir sene olmakla mukataat ve arazi haracından ve geçen sene bekayasından ve sâir emvâlden mesarifden artan para dört yüz bin filori olup yirmi yüke tahmîl olunarak İstanbula gönderildiğini bildirilmekle gelecek sene hazinesinin dahi vaktinde gönderilmesine gayret edilmesi hakkında.

[91] **Hüküm 246**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Donanma Cezâyire gelmek üzere olduğundan Cezâyirden müfredatı muharrer yerlerden bin doksan beş nefer atlı ve bin nefer yeniçeri silahları ile hazır edip donanmayı beklemesi hakkında.

[92] **Hüküm 247**

Rum ili beğler beğisine hüküm ki;

Rumelinin bütün zü'emâ ve erbâb-ı timarı ve sancak beyleri ve sağ ve sol kol alay beyleri ile mükemmel ve silahlı olarak Sofyada toplanıp verilecek diğer emri beklemeri hakkında.

[92] **Hüküm 248**

Elbasan beğine hüküm ki;

Vezir Ahmed Paşa ile oradan geri döndükleri zaman Elbasan'da bıraktıkları sekiz kıt'a darbzeni (Büyük top) İşim Kalesine göndermesi hakkında.

[92] **Hüküm 249**

Rodosçuk kadısına ve dergâh-ı âli çavuşlarından Ali Çavuş'a hüküm ki;

Donanmanın ihtiyâcı için imâl edilmesi emredilen beş bin kantar peksimedi imâl ettikten sonra çavuşların sürüp getirdiği zahireyi İstanbul'a göndermesi hakkında.

[92] **Hüküm 250**

Yanbolu beğine hüküm ki;

136 nefer olan Yanbolu, Aktav ve Bozapa tatarlarından iki nevbetlüsünü birden Kili Kalesi ta'mîri için altışar aylık zâd-ü zevâtları ile acilen ihrâç edip göndermesi hakkında.

[93] **Hüküm 251**

Hezargrad kadısına hüküm ki;

Maktûl bulunan Çorlu müderrisinin katlinde parmağı olmakla suçlanan ve sanık olan Hezargrad yeni medrese müderrisi Balı'nın Çorlu'da Evren Çavuş'a gönderilmesi hakkında.

[93] **Hüküm 252**

Akdeniz yalısında Rum ilinde ve Anadolu tebâsında vâkı' olan beğlere hüküm ki;

Tehlikeli ve sıkıntılı yerlerde olmayan kalelerin hisar erlerinden ve geçen sene sefere gitmeyenlerden münâsib miktar hisar eri çıkarıp donanmaya göndermeleri hakkında.

[93] **Hüküm 253**

Sultan önü sancağı beğine hüküm ki;

İnönü kazâsına tab'î' Göksal ismiyle anılan derbendde haramiler peyda olup yirmi beş hane derbendçi yazılması bildirilmiş ise de bir sancağa sancakbeyi ta'yîninden maksat ahalinin rahat ve huzurunu temin olduğu halde zuhur eden eşkıyayı cezalandırıp uzaklaştırması adem-i iktidarının sorumluluğunda olduğu ve kapusu askeri ve il eri ile eşkıyanın üzerine varup terbiye ve tecziye etmesi hakkında.

[94] **Hüküm 254**

Kilis ve Azaz beği Canbulad dame izzühüya varılınca yol üzerinde olan kadılara hüküm ki;

Eski Ayıntab emini, emirin şeriklerinden Ali bin Hacı Nâsır'ın mîrîye deyni olmakla mahfuzen Canbulat Beye gönderildiği yollarda muhafaza olunup kimseye müdehale ettirilmemesi hakkında.

[94] Hüküm 255

Anadolu beğlerbeğisine hüküm ki;

Aydın sancağında ze'âmet tasarruf eden Abdurrahman isimli kişi geçen sene görevi sebebiyle seferden alıkonması ve bu sene sipâhileriyle birlikte donanmaya katılması emri hakkında.

[94] Hüküm 256

Kilis beği Canbulad beğe ve Kilis kadısı Fethullaha hüküm ki;

Ayıntablı emirin teftişine ta'yîn olunan çavuş ile beraber mübâşeret edip katlini icap eden suçları var ise şer'an icra edilmesi, suçları daha hafif ise alâkaları kesilip Kıbrıs'a sürgün gönderilmeleri hakkında.

[94] Hüküm 257

Akkirman beğine hüküm ki;

Boğdan husûsu için Leh kralına yazılan nâme-i hümâyûn İvaz Çavuş ile Akkirman'a gönderildiği ve Abdi Çavuş'a teslimen Lehistan'a göndermesi hakkında.

[95] Hüküm 258

Adana beğine ve kadısına hüküm ki;

Adana Kalesi farsileri kendü havalarında gezip ve yeni ta'yîn olunan serdarlarını kabul etmeyip hizmette ihmâl eyledikleri bildirilip bir defa tenbih edip dinlemezlerse isimleri ile yazıp bildirmesi hakkında.

[95] Hüküm 259

Haleb beğlerbeğisi ve Haleb kal'ası dizdârına hüküm ki;

Halep Kalesi müstahfızları arzı hal verip müstahfızların bazısı ekâbir hizmetinde ve kendi havasında gezip düşen hizmeti fakir ve kimsesiz olanlar gördüğünü bildirmeleriyle herkesin adalet üzere istihdam olunması hakkında.

[95] Hüküm 260

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki;

Şavşad beğleri Mehmed ve Mahmud Beylerin nâzır oldukları mukataalardan İstanbul'a göndermeleri adet olan elli bin filorinin tahsîl edilip gönderilmesi hakkında.

[96] Hüküm 261

Vilâyet-i Rum ili kadılarına hüküm ki;

Rumeli vilâyetinden donanma ihtiyâcı için gönderilen kürekçilerin ya nâiblerle yollandığı ya da başlarında bulunmadan yollandığı için bu kürekçilerin güzergah üzerindeki kaza ve köylerde yaptığı taşkınlıklardan dolayı gönderilecek kürekçilerin bizzat kadılar olarak başlarında bulunulup, donanmaya bizzat teslim edilmelerinin emredilmesi hakkında.

[96] Hüküm 262

Uzeyir kadısına hüküm ki;

Uzeyire tâbi Karanu kapı derbendçileri iki yüz otuz altı hane iken iki sene tâun (veba hastalığı) zuhur etmekle vefat edip atmış hane kaldıkları bildirilmekle vefat edenlerin evlâdından ve hariç-i ez defter diğer bulunanlardan mezkûr miktarı tamam edip derbendi hıfz ettirmesi hakkında.

[97] Hüküm 263

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki;

Uzeyir sancağında deniz kenarında inşa olunan Payas Kalesi için top talep ettiklerinde Ma'muriye Kalesinden dört adet kolomirna topunun alınıp Payas Kalesine ulaştırılması hakkında.

[97] Hüküm 264

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki;

Payas Kalesindeki ihtiyâca binaên Kıbrıs Adası'ndan beş adet zarbazen (darbzen) topunun alınıp Payas Kalesine ulaştırılması hakkında.

[97] Hüküm 265

Uzeyir beği Ahmed beğe hüküm ki;

Payas Kalesi muhafazası için Karamanda vâkı' olan ma'muriye kal'asından dört adet kolomirna (Kolomberne) topu ve Kıbrıs Kalesindan beş adet zarbazen (Darbzen) topu gönderilince uygun olan yerlere yerleştirilip kalenin ve halkın güvenliğinin sağlanmasının emredilmesi hakkında.

[97] Hüküm 266

Sâbıka Ayasluğ kadısı olan Hüsam'a hüküm yazıla ki;

Hükümsüz bırakılan müsellemlerin avarızını cem'e memur edilen Hasan çavuşun su-i istimal ettiği bildirilmekle mübâşir gönderilen Hüseyin Çavuş ile beraber teftiş edip üzerine sabit olan miktarın bildirilmesi hakkında.

[98] Hüküm 267

Ofçabolu yörükleri su başısına hüküm ki;

Donanma ihtiyâcına binaên Ofçabolu yörüklerinin birinci ve ikinci nevbetlülerinden doksan dört neferin altışar aylık ihtiyâçlarıyla birlikte Koloz İskelesine gelip donanma gemilerine katılmaları hakkında.

(Birer sureti Selanik yörükleri beyine, Kırkkilise beyine donanmaya girmek için , Nal döken yörükleri bac madenine, Vize beyine donanmaya, Tanrıdağı yörükleri Koloza, Çimen yörükleri Akkirman Kalesine , Kocacık yörükleri donanmaya)

[98] Hüküm 268

Sapancı kadısına hüküm ki;

Kömür yakmak için gönderilen topçu Mehmede mu'âvenet edip ve kömürün muhafazası için yapılması gereken anbar ve mevcut kömürün sudan ve yağıştan korunması için alınacak önlemler hakkında.

[99] Hüküm 269

Haleb beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki;

Haleb hazînesinden nevruza kadar olan sürede İstanbul'a ulaşması gereken barutun Trablus İskelesi'ne gönderip yine mütemadiyen barut işlettirilmesi hakkında.

[99] Hüküm 270

Mora beğine ve müfettiş kadısına hüküm ki;

Sancak beyi, Müfettiş kadı ve nâzır Mehmed Çavuş mübâşeretiyle koyun meselesi tetkik olunup koyun sahibi olanlara koyunları yazılıp koyunu olmayanların defterden ihrâç olunması ve bu senenin adet-i ağnâmı yeni yazılacak defter mûcebince tahsîl edilmesi ve kimseye merhametsizlik edilmemesi hakkında.

[100] Hüküm 271

Diyarbekir beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Mardinde pamuk ipliği için mizan olmayıp mirinin rüsum zâyi'' ettiği bildirilmekle bir mizan kurup satılan pamuk ipliğinden adet ve kanun üzere mirî için mizan resmi alınması hakkında.

[100] Hüküm 272

Diyarbekir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki;

Diyarbekire bağlı mukataalar eskiden bazı şurut ile verilip şurutsuz verilmek istenince de tâlibinin çıkmadığı bildirilmekle eskisi gibi şurut ile verilmesi hakkında.

[100] **Hüküm 273**

Diyarbekir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki;

Mukataa iltizam edip mîriye borcu olan Beylerbeyi ve sancak beyi ve çavuş ve sipâhi ve bölük halkı her kim olursa borcunu ödeyecek malı bulunmadığı takdirde hasları ve tımarları ve ulûfeleri zaptolunup borcunun tamamen tahsîl edilmesi hakkında.

[101] **Hüküm 274**

Haleb beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Diyarbekir hazinesinden toplanan akçayı altına çevirmesi için her sene yirmi bin altınlık akça gönderilirken bu sene otuz bin altınlık gönderilmesini defterdarı Hızır rica etmekle tebdili olabildiğince akçanın tebdil edilip iadesi hakkında.

[101] **Hüküm 275**

Karaman beğlerbeğisine güherçile müfettişi olan Akdağ kadısı ve güherçile nâzırı Kasım Çavuş'a hüküm ki;

Karaman vilâyetinde ma'mûl olan on üç güherçileden en büyükleri olan Kayseri ve Niğdeye bağlı Kilise hisarda var olan kârhânelerin ve hisarların korunması hizmetinde bulunan hisar erlerinin donanmadan af olunduğu ve gayrilerinden ta'yîn olunan kadar cenkçi yollanmasının emredilmesi hakkında.

[101] **Hüküm 276**

Karaman beğlerbeğisine hüküm ki;

Seydi şehri kazâsına bağlı Avdan ve Mersun isimli köylerde mülkiyet üzere mutasarrıf olan ve hizmete gelmeyen sipâhî zadeler alayı beğisi Sinan'ın, bulunduğu bu görevi eda ettirilmemesi emri hakkında.

[102] **Hüküm 277**

Zulkadriye beğlerbeğisine hüküm ki;

Kilis ve Ayntab kalelerinden sefer için istenen neferler gönderilirse Türkmen taifesinin zabtında zorluk çekileceği için bu neferlerin anlatıldığı üzere kendi bölgelerinde kalmaları hakkında

[102] **Hüküm 278**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Fas hâkiminin dergâh-ı muallâma mektup ve hediye göndermiş olup, bunların Cezâyir'de olması sebebiyle Cezâyir beylerbeğinden bu hediye ve adamların ne zaman dergâh-ı muallâma ulaşacağı hakkında bilgi istenmesi hakkında.

[102] **Hüküm 279**

Van beğlerbeğisine ve Diyarbekir defterdârına hüküm ki;

Van kullarından mirî masraf hizmetinde istihdam olunan Hüseyin vefat edip yerine bir ehli kalem kimse ta'yîni lâzım olmakla sıla için o tarafa giden silahdâr bölüğünden Ahmed oğlu Mahmud'un o hizmete ta'yîn olunması fakat ulûfesi o vilâyet usulü üzere verilmeyib osmani nisabı ile verilmesi hakkında.

[103] **Hüküm 280**

Şam Beylerbeyisine hüküm ki;

Medine-i Münevvere civarında Hayber Kalesi etrafında olan Fellahlar tarafından Avâid-i seb isimli kimse gelip her sene hasıl olan zahire ve hurmalarını Anteren demekle maruf asi arap yahudileri gelüp yağma ettiklerini bildirip Şam askerinden beş yüz tüfekli ve beş yüz atlı asker gönderilirse ulûfelerini ve zahirelerini vermeye taahhüt etdikten başka hazineye de dört bin altın vermeyi kabul edeceklerini bildirmekle ehl-i vukuftan tahkik edip, bu taahhütlerini yerine getirmeye muktedir olup olmadıklarının bildirilmesi hakkında.

[103] **Hüküm 281**

Kıbrıs beğlerbeğisinin ademisine verildi.

Kıbrıs'da bir iki leventin Kıbrıs'a sürgün olanlardan bir kaç neferi karşı yakaya kaçırdıkları haber alınmakla birlikte; suçları sabit ise idamla cezalandırılmaları hakkında.

[**103**] **Hüküm 282**

Menteşa yayaları beğine hüküm ki;

Menteşa'da bulunan piyâdelerin ikinci nevbetlüsünden iki ocağın nevbetlu piyâdesi İstanköy'de memlaha (Tuz çıkarma) hidmetine ta'yîn olunup, yollanması hakkında.

[104] Hüküm 283

Sakız beğine hüküm ki;

Sakızda mevcut bulunan beş dört yüz beş kantar barutun iki yüz kantarı donanma ihtiyâcı için yollanması hakkında.

[104] Hüküm 284

Sultaniye kal'ası dizdârına hüküm ki;

Sultaniye kal'asında iki yüz kantar ve kilid-ül-bahr kal'asında beş yüz kantar barut olduğunduğu bildirilip, bunun dört yüz kantarının donanmaya gönderilmesi hakkında.

[104] Hüküm 285

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki;

Yakalanmış olan suçluların suret-i sicilleriyle beraber Eğriboz Beyine gönderilip, kürek cezasına çarptırılması ve bu nedenle Eğriboz Beyinin kürek hizmeti için fazla esir satın almaması, fazla pençik akçesi talep etmemesi hakkında.

[104] Hüküm 286

İlbasan beğine hüküm ki;

İlbasan ve Ohri ve İşpat kadıları mektûb gönderip, Ohri kazâsına tâbi' pirzişte nâm karye asîlerinden Dom lika ve Dom gorki nâm iki papazın yanlarına bir çok adam toplayıp çevre karyeleri yağma ettiklerinin bildirilmesiyle suçları ve asilikleri kesin ise üzerlerine asker ile varıp haklarından gelinip dağdan indirilip düz yerde yerleştirilmeleri hakkında.

[105] Hüküm 287

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Nevâhî-yi Mısrıyyeden üç dört nâhiyenin gulamı hassa itîbarla aynî ile alınmak âdet olageldiği için bunlardan bazılarının verdiği buğdayların tozlu ve taşlı olduğu bundan dolayı da mîriye çok zarar geldiği bildirilip, bunun için zahire sürmeye münâsib adamlar ta'yîn edilmesi ve tozlu ve taşlı buğdayın anbarlara kabul edilmemesi hakkında.

[105] Hüküm 288

Menteşa yayaları beğine hüküm ki ;

sancağı piyâdelerin ikinci nevbetlüsü 961 neferin Bilecik'e götürüp demurtaş yuvalığı hidmetine ta'yîn olunması hakkında.

[106] Hüküm 289

Samsun kadısına hüküm ki;

Daha önceden donanma zahîresi ihtiyâcına binâen peksimed pişirdilmek üzere hükm-i şerîfim gönderilmiş olup, donanmanın sefere çıkması yakın olmakla birlikte pişen peksimetleri teslim almak üzere kadırgalar gönderilmiştir. Gelen kadırgalara peksimetleri hazır edip teslim ederek, sığmayanları ise rençber gemileriyle İstanbula gönderilmesi hakkında.

[106] Hüküm 290

Keşan ve Rodosçuk ve Malkara ve İpsala ve İnecik kadılarına hüküm ki ;

Kürekçiye ziyadece ihtiyâç olmasından ötürü acilen emrolunan kürekçilerin yollanması ve ayrıca ilaveten biner akçe ücret karlığı kürekçi tedarik edilmek üzere pâre gönderildiği hakkında.

[107] Hüküm 291

Eğriboz beğine hüküm ki;

Donanma Eğriboza varıncaya kadar Salne Kalesinin ta'mîrine devam edilip, donanma gelinceye kadar ta'mîr bitmez ise eksik kalan kısmın Sinan Paşa'nın uygun göreceği adam ta'yîn olunarak kalenin ikmal edilmesi hakkında.

[107] Hüküm 292

Canik beğine hüküm ki;

Canik beğinin sancak sipâhileri ile donanmaya girmek üzere der-saadete gelmesi ve on beş nefer sipâhinin muktedir bir adamla sancak muhafazasına bırakması hakkında.

[107] Hüküm 293

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Cezâyirden Halk-ül-vad Kalesi'ne gidecek olan asker için donanma ile yüz çadır gönderildiği ve donanma gelince çadırları teslim alıp tevzi etmesi hakkında.

[107] Hüküm 294

Selanik beğine hüküm ki;

Selanik Kalesinin topçu başısı kendi seçeceği on nefer topçu ile Koloz İskelesi'ne gidip donanmaya girmesi hakkında.

[108] Hüküm 295

Bender beğine hüküm ki;

İsyan ederek aranmakta olan eski Boğdan voyvodası Yuvan'ın yakalanması için Niğbolu ve Silistre beğlerine de emir verildiği ve bu beğler ile haberleşip aynı amaç üzere ittifak edip Yuvan voyvodanın yakalanıp İstanbul'a yollanması hakkında.

[108] **Hüküm 296**

Boğdan Voyvodasına Hüküm ki;

Eski Boğdan Voyvodası Yuvanın ele geçirilmesi için Bender ve Niğbolu ve Silistre beylerine ve Erdel voyvodasına emirler verildiği ve ne tarafa firar etti ise yakalanıp ele geçirilmesi hakkında.

[108] **Hüküm 297**

Rum ili Beylerbeyisine Hüküm ki;

Köstendil Beyi'nin arzı olmadan dizdâr ve kethüda ve hisar erlerinin başkalarının arzı ile değiştirilmemesi hakkında.

[109] **Hüküm 298**

Erdel Voyvodasına Hüküm ki;

Eski Boğdan Voyvodası Yuvan'ın halka zulmettiği için azledildiği ve yerine Eflak voyvodası Aleksandırın kardeşi Petro voyvoda ta'yîn olunduğu cihetle önceki voyvodanın Beç'e kaçmak ihtimâli olmakla Erdelden geçirilmeyip tevkif edilmesi hakkında.

[109] **Hüküm 299**

Çeşme Kadısına Hüküm ki;

Kaza dahilinde hasıl olan palamutu yerli debbağlara yetecek miktarını onlara verip fazlasının satılmak için İstanbul'a sevkine mâni olmaması hakkında.

[110] **Hüküm 300**

Silistre Beyine Hüküm ki;

İsyan edip azlolunan Boğdan voyvodasını ele getirmek için Akkirman ve Niğbolu beyleri ve Eflak voyvodasına başbuğ olup merkumu ele getirmesi hakkında.

(Birer sureti: Akkirman ve Niğbolu beylerine)

[110] **Hüküm 301**

Eflak voyvodası Aleksandıra voyvodaya hüküm ki;

İsyan edip azl olunan Boğdan voyvodasını ele geçirmek için Silistre beyinin başbuğluğu ile Akkirman ve Niğbolu beyleri ve kendisi ta'yîn edilmekle müşavere edip ittifak üzere ele geçirmeye çalışmaları ve Erdel voyvodasına hitaben yazılan emrin dahi ele gönderilmesi hakkında.

[111] **Hüküm 302**

Lalaya hüküm ki;

Saruhan sancağı sipâhilerinden altmış nefer sipâhiyi sancak muhafazasına koyup geri kalanları ise Alay beyleri ile donanmaya girmek için hemen Çeşmeye göndermesi hakkında.

(Birer sureti: Menteşe, Aydın, Karesi , Biga beylerine)

[111] **Hüküm 303**

Anadolu ve Karamanda deryâya emr olunan beğlere hüküm ki;

Sancakları askeri ile emr olunan mahalde gemilere girüp hizmet etmeleri ve kadılara emr olunan kürekçi ve hisar erini dahi ihrâç ettirip zamanı ile göndermeleri hakkında.

[112] **Hüküm 304**

Karlı ili beğine hüküm ki;

Sancağı askeriyle ve tam silahlarla Golos İskelesi'nde hazır bulunarak gemiler gelince içine girmeleri hakkında.

(Birer sureti: Avlonya, Yanya, İnebahtı, Tırhala beylerine)

[112] **Hüküm 305**

Mezistre beğine hüküm ki;

Sancağı askeri ile gemilere Golos İskelesi'nde girmek uygun ise Golos'a gidip uygun değil ise Muton'da donanmayı bekleyip, gelince gemilere girmesi hakkında.

[112] **Hüküm 306**

Mora beğine hüküm ki;

Mora sipâhilerinden üç yüz nefer sipâhiyi alay beyleri ile Muton'da gemilere girmek için göndermesi hakkında.

[113] **Hüküm 307**

Kastamonu beğine hükümki ;

Sancağında bulunan askerini alay beyleri ile İstanbul'a gönderip kendisi sancağı muhafazasında kalması hakkında.

(Birer sureti: Kangırı , Sivas, Budaközü, Ayntab, Samsad, TrabzonBeylerine)

[113] **Hüküm 308**

Mehmed Çavuş'a hüküm ki;

Karaman haracını toplayan Cafer isimli kimsede mirî damga ile damgalı at ve katır ve beygir bulunduğu bildirilmekle toprak kadısı ile basup gafil avlayarak bulunan hayvanların rengini ve evsafını defter edip göndermesi hakkında.

[113] **Hüküm 309**

Erzuruma varıncaya kadılara hüküm ki;

Emrolunan kürekçinin bazısı gelip bazısı henüz gelmediği ve gelenlerin yanında kadılar beraber gelmeyip yollarda halka zulmettikleri haber alınmakla kürekçiyi bizzat ihrâç edip getirmeleri hakkında.

[114] **Hüküm 310**

Erzuruma varıncaya deryâya emr olunan sancakbeğlerine hüküm ki;

Mükemmel harp silahlarıyla donanmaya girmek ve hizmette bulunmak emrine binâen kadıların kürekçi ve hisar erleri ile donanmaya yetişemedikleri takdirde hepsinin görevlerinden azledileceği hakkında.

[114] **Hüküm 311**

Horpeşte kadısına hüküm ki;

Rumeli kethüdası iken vefat eden Hasan kethüdanın oğlu Mehmed'in ahurunda mirî tamgalı at ve katır bulunduğu haber alınmakla ansızın basup renkleri ve şekillleri ile defter edilip bildirilmesi hakkında.

[114] **Hüküm 312**

Ahyolu kadısına hüküm ki;

İnşaası emrolunan mavnaları gece gündüz işledip hazır ederek göndermesi hakkında.

[114] **Hüküm 313**

Kastamonu beğine hüküm ki;

Sancağı sipâhilerini alay beyleri ile deryâ seferine gönderip kendisi sancak muhafazsında kalması hakkında.

[115] **Hüküm 314**

Samsun kadısına hüküm ki;

Hazırlanan peksimedi gönderilen kadırgalara yükleyüp tamam etmezse navlunla rençber gemisi tutup göndermeleri hakkında.

[115] **Hüküm 315**

Varna kadısına hüküm ki;

Hazırlanan peksimedi ve Rusçuk'tan gönderilen barutu rençber gemilerine yükledüp acele göndermesi hakkında.

[115] **Hüküm 316**

Rusçuk kadısına hüküm ki;

Belgrad'dan gelecek barutu hiç bekletmeyip arabalara yükleyerek Varna'ya göndermesi hakkında.

[116] **Hüküm 317**

Vize beğine hüküm ki;

Sancağı askeri ve müsellemleriyle acele İstanbul'a gelip gemilere girmesi hakkında.

(Bir sureti: Kırkkilise beyine)

[116] **Hüküm 318**

Tekiri dağı (Tanrıdağı) beğine ve Malkara ve Ofçabolu ve Selanik yörükleri subaşılara hüküm ki;

çeşitli eşkincü yörükleriyle acele İstanbul'a gelip gemiler gitmeden içine girmeleri hakkında.

[116] **Hüküm 319**

Menteşa piyâdeleri beğine hüküm ki;

Sancağı piyadelerinin ikinci nevbetlüsü Bilecik madenine ta'yîn olunmuş ise de Manisa'da Akbaldır Çayı'nın tathiri ve seddinin inşaası daha mühim olmakla oraya gitmeleri hakkında.

[117] **Hüküm 320**

Anadolu ve Karaman beğlerbeğiliğinde vâkı' olan kadılara hüküm ki;

Donanma çıkmak üzere olduğu halde henüz kürekçilerin gelmediği görülmekle donanmaya yetişemeyen kadılarla beylerin görevlerinden azledileceği ve kürekçilere yollarda halka zulm ettirilmemesi hakkında.

[117] **Hüküm 321**

Karahisar-ı sahib kadısına hükümki;

Karahisarda olan güherçileyi kira develeriyle ve önceden şimdiye kadar verilen ücret ile acele yükleyip göndermesi hakkında.

[117] **Hüküm 322**

Boğdan voyvadasına hüküm ki;

Hazırlanmış olan bin beş yüz kantar don yağını İsakçı İskelesi'ne gönderip kadısına teslim ettirip temessük belgesi alması hakkında.

[118] **Hüküm 323**

Dergâh-ı muallâm çavuşlarından Çirmenlü Mustafa Çavuş'a hüküm ki;

Hâlâ senede 2660 adet kaloçe küreği ve 2800 koltukluk olmağın buyurdum ki vusûl buldukta zikr olunan kaloçe küreklerin ve koltukların ivedilikle tedarik ve tahsîl edip teslim edilmesi hakkında.

[118] **Hüküm 324**

Hırsova ve İsakçı kadılarına hüküm ki;

Boğdan voyvodasının gönderileceği don yağları geldikte bekletmeyip gemilerle İstanbul'a göndermeleri hakkında.

[118] **Hüküm 325**

Samsad beğine hüküm ki;

Sancağı askerlerini alay beyleriyle donanmaya girmek için İstanbul'a gönderip kendisi sancağı başında muhafazada kalması hakkında.

[118] **Hüküm 326**

Haleb kadısına ve Canbolad beğe ve Haleb defterdârına hüküm ki ;

Hama kazasında olan havassı hümayûna reâyâsı arz-ı hal gönderip mültezimleri olan Yusuf kendilerine tahammülü aşan zulümler ettiğini bildirip Yusuf ve adamlarını teftiş edip, hatası ve kusuru görülürse mukataalarının başkalarına verilip cezalandırılmaları hakkında.

[119] **Hüküm 327**

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Mısırda Meniyye kaşifliğini evvela yüz yirmi bin badehu yüz otuz dokuz bin erdebe kabul eden emir-i hac Mustafa beyin itirazına kulak vermeyip iltizam ettiği miktarın tahsîl edilmesi hakkında.

[119] **Hüküm 328**

Mekke-yi mükerreme kadısına hüküm ki;

Mekkede mahlül kalan cihetler Müstehak fukaraya verilip hak sahiplerime verilmemek için bizzat kadının bu işle meşgul olması ve Mekke fukarasına Mısır ve Şamdan meşrut olan hububat ve paranın senede gelen miktarını yazıp bildirmesi ve onların tevziine iş nezâret eylemesi hakkında.

(Birer sureti: Şam ve Mısır Beylerbeylerine)

[120] **Hüküm 329**

Mekke-yi mükerremeye varınca yol üzerinde olan beğlere ve kadılara hüküm ki;

Mevlana Muslihiddin Mekke kadısı ta'yîn edilip gönderilmiş olmakla havalisinin Akçası ile tedarik edilmesi ve muhatara yerlerde yanına adamlar terfik edilmesi hakkında.

[120] **Hüküm 330**

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki ;

Göril ve Dadyan beyleri ve yayabozanın? tecavüzünü engellemek için bir iki kayık yapmaya müsaade talep ettikleri ve ücretleri ile Batumdan tez? ve kalafatçı gönderilmesini istedikleri cihetle bunların yapacağı kayıklardan bu tarafa zarar gelmek cihet ihtimali olup olmadığının bildirilmesi hakkında.

[120] **Hüküm 331**

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki;

Selanikte Vardar kapısı civarında olan kal'a-i cedidin ortasından yol geçmek de olduğu bildirilip o yolu set edip münâsib bir mahalde ve kale haricinden bir yolun olması hakkında.

[120] **Hüküm 332**

Menteşe yayaları beğine hüküm ki;

Sancağı yayalarının ikinci nevbetlüsü olan 961 neferin Bilecekte demirtaş yuvalığı işlemek için ihrâç edilip işe başlatılması hakkında.

[121] **Hüküm 333**

Silistreden İslambola gelince yol üzerinde vâkı' olan kadılara hüküm ki;

Silistre beyi iken vefat eden Hamza beyin esbâb, davarlarını ve oğlanlarını İstanbul'a getirecek olan müteferrika Ferhad ile Mehmed Çavuşun yolda zahirelerinin tedarik edilmesi hakkında.

[121] **Hüküm 334**

Fenar kadısına ve nazır-ı emvâl Mehmed Çavuş'a hüküm ki;

Anadoluda bir sandalı basıp Eğriboz Adası'na gelip tutulan on bir nefer kulu Eğriboz beyi Ali bey kürekçiye ihtiyâç vardır diyerek aldığı bildirilmekle mîrîye müteallik husûslara sancak beylerinin müdehale ettirilmemesi ve kulların geri alınması hakkında.

[121] **Hüküm 335**

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki;

Şavşad nahiyesinde Satlıl nâm kalede hiç hisar eri bulunmadığı bildirilmekle diğer kalelerden birer miktar hisar eri göndermek kâbil midir ve göndermek lâzım mıdır bildirilmesi hakkında.

[122] **Hüküm 336**

Trabzon beğine hüküm ki;

Sivas vilâyetinde yazılan mufassal ve icmal defterlerini merkeze gönderip Bozok sancağını da tevzi etmesi ve Trabzon ve Batum sancaklarını dahi tahrir eylemesi hakkında.

[122] **Hüküm 337**

Kayseriyye beğine hüküm ki;

Karaman ve Zülkadriyede on altı adet güherçile ocaklarından işlenen işlenen güherçileyi İstanbula sevk için senede altı yedi bin adet hanayıkları ? işleyen Kayseri'nin Mancun karyesi halkının büyük kısmı Kıbrısa sürgün edilip bunları başka yerde işletmek kâbil olmadığı bildirilmekle adı geçen karyeden Kıbrısa kimseyi sürdürmeyip güherçile işinde istihdam edilmeleri hakkında.

[122] **Hüküm 338**

Ankara kadısına hüküm ki;

Ankara Kalesi hisar erlerinden geçen sene sefere gitmeyenlerin donanmaya gönderilmesi emir olundukta hisar erenleri tetkik edilip kimisi çocuk ve kimisi ihtiyar ve kimisi mühim hizmetlerde olup gönderilebilecek on iki nefer mevcut olduğu bildirilmiş ise de mezkûr hisar erenlerinden otuz nefer tuana kimsenin donanmaya irsâl olunması hakkında.

[123] **Hüküm 339**

Canbulad beğe ve Kilis ve Ayntab ve Andağı kadılarına hüküm ki;

Havassı hümâyûn mukataası iltizam eden Hacı Nasırın oğlu Ali İstanbul'da tutulup yirmi bin filori borcu olduğunu itiraf ettiği için Mirza Çavuşla oraya gönderileceği ve babası hapisten çıkarılıp kefalete bağlanması hakkında.

[123] **Hüküm 340**

Mora beğine hüküm ki;

Arkadya kadısı Habib ile Abdi isimli mültezimin İstanbul'da görülecek husûs için mezbûr çavuşum ile İstanbul'a gönderilmesi hakkında.

[123] **Hüküm 341**

Bozok kadısına hüküm ki;

Budaközü nahiyesinde tımarı olan Musa da Budak isimli sipâhinin alacağı olup mahkemede tahsîline mübâşir gidince bıçak çekip kötü sözler söyleyip ve mahkemeyi basıp fesat ettiği bildirilmekle bizzat teftiş edip hakikati meydana çıkarması hakkında.

[123] **Hüküm 342**

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır livâ'sının evvelce seksen nefer defterli çavuşu olup zaman ile dört yüze çıktığı haber alınmakla eski karara gelinceye kadar mahlüllere çavuş ta'yîn edilmemesi hakkında.

[124] **Hüküm 343**

Anadolu beğlerbeğisine ve Alaşehir ve Atala? Mender Horya kadılarına hüküm ki;

Saruhanda tımara mutasarrıf olan Kaplan hakkında yeterince şikâyet etmekle Kıbrıs'a sürüleceği fakat aleyhinde kimse şikâyete gelmemiş garez ve isnad ile aldığı anlaşıldığı bildirilip adı geçen kişinin İstanbul'da olan kardeşi Ahmed oraya gönderildiği ve halleri teftiş olunması hakkında.

[124] **Hüküm 344**

Karaferya ve Yenice ve Avrethisarı ve Siroz kadılarına hüküm ki;

Selanik Kalesinin ta'mîri için kireç yakıcı ile dülkere? ihtiyâç olmakla aletleri ile ihrâç edip yevmiyeleri ile çalışmak üzere gönderilmesi hakkında.

[125] **Hüküm 345**

Selanik beğine ve kadısına hüküm ki;

Selanik Kalesi duvarına bitişik bazı yahudi ve kefere evleri mevcut olup, kaleye ve duvarlarına zararı olduğu bildirilmekle üstad ehl-i vukuf ile bizzat gezip zararı olan evleri kaldırıp, çukurları doldurup, zararı olmayan evlere de dokunulmaması, ayrıca yol kenarında ve uzak yerlerde bulunan büyük taş ve mermer parçalarını alıp kale ta'mîrinde kullanılması hakkında.

[125] **Hüküm 346**

Üsküp kadısına hüküm ki;

Vulçitrin beyinin adamı Hüsrev'in Kilis'ten getirdiği hürrülasıl bir kadını Üsküpte satmak isterken tutulduğu haber alınmakla Hüsrev'i hapsedip kadının ahvalini teftiş etmesi hakkında.

[125] **Hüküm 347**

Karaman Beğlerbeğisine hüküm ki;

Aksaray kârhânesinde güherçile emini olan Abbas'ın beş batman güherçile çalıp sattığı bildirilmekle doğru ise küreğe konulmak için gönderilmesi hakkında.

[126] **Hüküm 348**

Üsküb, Köstendil, Prizreni, Dukakine, İskenderiyye, İlbasan Sancakbeğlerine hüküm ki;

Kadılara ihrâcı emrolunan kürekçiler için adamlar gönderip yardım edilmesi hakkında.

[126] **Hüküm 349**

Şam beğlerbeğisine hüküm ki;

Halilürrahman evkafının Bosna mahsülü kıtlık sebebi ile az olup imaretin kapanmak tehlikesi olduğu doğru ise mümkün olduğu veçhile yardım edilmesi hakkında.

[126] **Hüküm 350**

Gerebene beyi kadısına hüküm ki;

Geçen sene olan fazla tekaliften perakende olan karyeler halkının kalanlarına gidenlerin kürekçisi tekalif edilmemesi ve mevcutlarına göre kürekçi alınması hakkında.

[127] **Hüküm 351**

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Erzurum beylerbeyi iken Karamana ta'yîn olunup giderken yolda vefat eden Murat beyin bütün eşya ve emvâlini ve at ve katır ve develerini ve azad edilmemiş kullarını defter edip ve hatununa ait olan eşyayı ve nikâhını ve heşt yekini (yani mirastan hakkı olan sekizde birini) güvenilir adamları ve hazinedarı ve muhafızlar ile İstabul'a göndermesi hakkında.

[127] **Hüküm 352**

Rodoscuk kadısına ve Ali Çavuş'a hüküm ki;

Orada mevcut olan zahire ile sâir yerlerden çavuşların getirdiği zahireleri peksimede lâzım olan miktarı ayırdıktan sonra geri kalanını İstanbul'a göndermesi hakkında.

[128] **Hüküm 353**

Üsküb beğine hüküm ki;

Çevrede gazâ' ve cihada gönüllü sipâhlilerin mevcut olduğu bildirilmekle yararlı ve tüfenkendaz yiğitleri gönüllü olarak deftere kaydedip İstanbul'a veyahut Eğriboz'a veya diğer bir limana gönderip donanmaya girmelerini temin ve ta'yîn edilmesi hakkında.

(Bir sureti: Çirmen sancağında vâki olan kadılara)

[128] **Hüküm 354**

Mısır beğlerbeğisine ve defterdarına hüküm ki;

Harameyn-i şerîfeyn fukarasına ta'yîn olunan sadaka buğdayı ve deşişe buğdayları vakti ile gönderilmeyip fukaranın sıkıntı çektiği bildirilmekle vakit ve zamanı ile buğdayları gemilere koyup göndermeleri hakkında.

[129] **Hüküm 355**

Sâbıkan Tımışvarda hazine defterdarına hüküm ki;

Tımışvar hazinesinde olan alâkasını kat etmeden hareket etmemesi ve hareket etmiş ise geri dönmesi hakkında.

[129] **Hüküm 356**

Alâiye beğine ve kadısına hüküm ki;

Alâiye sancağında üç yüzden fazla suhte eşkıyası mevcut olup terbiyeleri lâzım olmakla sipâhileri alay beyi ile Kıbrıs'a gönderip kendisi muhafazada kalarak il-eri ile eşkıyayı uzaklaştırması ve şayet karşı koyanların katlinden sual olunmaması hakkında.

[130] **Hüküm 357**

Kıbrıs Beğlerbeğisine hüküm ki;

Kıbrıs'a sürgün edilenlerin bekar ve mücerred olanları yine karşı tarafa geçip eski yerlerine vardıkları bildirilmekle iskele eminlerini uyarıp elinde mühürlü tezkere olmayanları karşıya salıvermemeleri ve geçmiş olanların iadesi için isimlerini ve yerlerinin bildirilmesi hakkında.

[130] **Hüküm 358**

Kıbrıs Beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki;

Kıbrıs'ta Baf Kalesi kadısı iken kabahati sebebiyle azledilen Abdullahın ahvâli teftiş olunup her kimin hakkı var ise alınması ve adalet üzere hareket edilmesi hakkında.

[130] **Hüküm 359**

Trablus Beğlerbeğisine hüküm ki;

Karalar taifesinden Borno hakimi hediyeler ile Trablusa adam göndermekte olduğu bildirilmekle Trablus askerinden istikbal için yirmi atlı göndermesi ve İstanbula kasid Ferhadın? gemisiyle ? ve yanına adamlar verilerek gönderilmesi hakkında.

[131] **Hüküm 360**

Hâlâ hızane-i amirem defterdarı olan Mustafaya hüküm ki;

Bakayanın arkasını alıncaya kadar orada kalıp ve Halep defterdarı Balî bey bakayaya müdehale etmemesi ve irsâliyeyi ikmal ettikten sonra hareket etmesi ve mevcut para ve akçe ve guruşdan yalnız parayı değiştirip akçe ve guruşu aynen getirmesi hakkında.

[131] **Hüküm 361**

Haleb defterdarına hüküm ki;

Hazine-i amire defterdarlığına ta'yîn olunan Mustafa beyin bakayayı tahsîl edip irsâliyeyi tanzim edinceye kadar bakaya malına müdahale etmemesi hakkında.

[131] **Hüküm 362**

Haleb beğlerbeğisine hüküm ki;

Halep defterdarı iken Hazine-i âmire defterdarlığına ta'yîn edilen Mustafa Bey Halebin bakayasını tahsîl edip irsâliyesi ile Dersaadete getireceğinden tahsîli için kendisine azamî yardım edilmesi hakkında.

(Birer sureti:Zulkadriye ,Rum, Kıbrıs Beylerbeylerine)

[132] **Hüküm 363**

Halep kadısına hüküm ki;

Hazine-i âmire defterdarlığına ta'yîn olunan Halep defterdarı Mustafa beye bakaya tahsîlinde ve elindeki para ve osmanî akçanın altına tebdilinde azamî yardım etmesi hakkında.

[132] **Hüküm 364**

Çirmen beğine hüküm ki;

Sancağının iki nöbetli müsellemleri ve sipâhileri ile Akkirman Kalesi ta'mîri için yola çıkması hakkında.

[132] **Hüküm 365**

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısırda Menufiye iklimine şeyh-ül-arap olan Süleyman arz-ı hal gönderip Garbiye şeyhleri cesirleri hark ettiklerinde fellâhdan öküz alıp hizmet görürlerken bunu değiştirip öküz yerine yirmişer altın almaya başladıklarını bildirmekle doğru ise fellâhtan para aldırmayıp eskisi gibi öküz alarak işlerini görmeleri hakkında.

[132] **Hüküm 366**

Zulkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Ayntap Kalesi müstahfızları bu yıl seferden kalıp Canbulat bey yanında kalmak lazım olup, bu yıl onları donanmaya ihrâç etmeyip adı geçen bey ile hizmette olmak için alınması hakkında.

[132] **Hüküm 367**

Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki;

Boğaz hisarlarında ne kadar miktar barut varsa öğrenmek için kalelerde mevcut ne kadar miktar barut varsa yoklayıp sıhhati üzere yazıp bildirilmesi hakkında.

(Bir sureti: Sakız beyine)

[133] **Hüküm 368**

Semendire Beğine hüküm ki;

Belgrad anbarında Sigetvar seferinden arta kalan un ve Şeyh Mehmedin cem ettiği arpanın bozulmak ihtimali olmakla satılıp yeni mahsul çıkınca satın alınıp yerine konması ve muhasebe defterinde bâki kalan paranın dahi hazineye gönderilmesi hakkında.

[133] **Hüküm 369**

Bender Beğine hüküm ki;

Azl olunan Boğdan voyvodasının haracı gönderdiği ve ailesini İstanbul'a göndermek üzere olduğu hakkında yazdığı mektup iğfal için olup güvenilmemesi ve hemen diğer beylerle Boğdan'a getirilip ele geçirilmesi ve Bender'e gönderdiği arabanın içinde ne olduğunun bildirilmesi hakkında.

[134] **Hüküm 370**

Silistre beğine hüküm ki;

Azl olunan Boğdan voyvodasının gönderdiği haberler ve mektuplar iğfal için olup güvenilmemesi ve hemen üzerine varıp bir tarafa firara meydan verilmemesi hakkında.

[134] **Hüküm 371**

Niğbolu Beğine hüküm ki;

Azl olunan Boğdan voyvodasının yolladığı haberlere güvenmeyip hemen diğer beylerle birlikte olup üzerine vararak ele geçirilmesi hakkında.

[134] **Hüküm 372**

Yanya Beğine hüküm ki;

Karındaşı zâim Hasanı çiftlikli toyçeler ve akıncılar üzerine başbuğ edip Preveze muhafazasına bırakarak kendisi acele asker ile Golos İskelesi'ne gidip gemilere girmesi hakkında.

[135] **Hüküm 373**

Şam beğlerbeğisine hüküm ki;

Şam'ın avarızı akçasının eksik zuhur etmesi avarız akçası birkaç kadı tarafından tahsîl edilmiş olduğu bildirilmekle avarız akçasını tahsîl etmeden kadıların azl edilmemeleri emr olunduğu fakat avarız bahanesiyle kadılarında işi geciktirmemeleri hakkında.

[135] **Hüküm 374**

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki;

Firenk tüccarlarının Trablus'tan Haleb'e giderken yağmalanan eşyalarından bir kısmı Balbek nahiyesinde Kamereddin isimli müfsidin evinde bulunup mezkûr Kamereddin arkadaşlarıyla beraber su başı ile savaşıp su başıyı öldürdüğü bildirilmekle mezkûru ve arkadaşlarını ele geçirip şer ile cezaları verilmesi hakkında.

[135] **Hüküm 375**

Vize kadısına hüküm ki;

Midye ahalisi muaf olduklarından bahis ile varil tahtası ihzarından geri durdukları bildirilip, tersâne umûru için sâir işlerden muaf oldukları ve varil tahtalarını ihzar ettirmesi hakkında.

[136] **Hüküm 376**

Kastamonu Beğine hüküm ki;

Kastamonu ve Sinop kalelerinin hisar erlerinden yarısının donanmaya girmek için silahlarıyla gönderilmesi hakkında.

[136] **Hüküm 377**

Bağdat Beğlerbeğisine ve defterdarına hüküm ki;

Şehrizola bağlı Gergük sancağında olan malikânelerin bazısı deftreri atîkte mîrîye ve bazısı emlake mukayyet olup Balkaa nahiyesinin malikânesi hiçbir tarafa mukayyet olmadığı bildirilmekle emlâke ve evkâfa ve sâir bir yere mukayyed değil ise mîrîye kaydetmeleri hakkında.

[136] **Hüküm 378**

Kayseriyye şeyhine ve kadısına hüküm ki;

Şam beylerbeyisi iken emekli edilen Ahmed Paşa'ya verilen tomarı karyesinden Kıbrısa on haneden bir kişi sürülmek emr olunmuş iken dört kişi dört kişi sürüldüğünü bildirmekle emre muhalif gönderilen adamların geri getirilmesi hakkında.

[137] **Hüküm 379**

Edirne kadısına hüküm ki;

İhracı ferman olunan kürekçiler iki yüze baliğ oldukta yarar adamlara koşup İstanbul'a gönderilmeleri hakkında.

[137] **Hüküm 380**

İlbasan ve Özi ve Delvine Beğlerine hüküm ki;

Memleket içinde arzusu ile sefere gitmek isteyen yiğitleri isteklendirip ve teşvik edip tüfenkleri ve ok ve yayları ile Golos İskelesi'ne gelip donanmaya katılmaları ve bu konuda zorluk çıkarılmaması hakkında.

[138] **Hüküm 381**

Tırhala Beğine ve Yanya ve Karlı ili ve Avlonya ve İnebahtı ve Mezistre beğlerine hüküm ki;

Sancaklarının bil-cümle askerini cebelüleri ve silahlarıyla ihrâç ettikten sonra her yerde ilân edip arzusuyla gazâ'ya gitmek isteyen gönüllü yiğitleri defter edip hep beraber Golos İskelesi'ne götürerek gönderilen kadırga , barça ve kalyonlara bindirmeleri ve ulûfe ve peksimetleri verildikten mâ-adâ yararlığı görülenlere terfi ve tımarlar verileceği hakkında.

[138] **Hüküm 382**

Akkirman Beğine ve kadısına hüküm;

Sâbık Boğdan voyvodası Yuvan'dan mektuplar ele geçirilip Kili Kalesi ta'mîri için kereste işine gönderilen Mustafa çavuşun getirdiği esir vâsıl olduğu ve Boğdanın haracı mezkûr Mustafa çavuş ile gönderildiği bildirilmekle Mustafa Çavuş'a Boğdan'a varmasına emir verilmediği cihetle oraya gitmesine sebep ne olmuştur ve Boğdan voyvodasından para almıştır tahkik edilmesi hakkında.

[139] **Hüküm 383**

Boğdan Voyvodasına hüküm ki;

Eski voyvoda Yuvan mektup gönderip Kili Kalesi için kereste tedarikinde ve efrad-ı ailesini İstanbul'a göndermek niyetinde olduğunu ve Boğdan haracını Mustafa Çavuş'a teslim ettiğini bildirmekle etrafı aldatmak ve gafil koymak fikrinde olduğu ve bu suretle fırsat bulup bir tarafa firar edeceği ve bütün esbap emvâlini Hotin Kalesi'ne gönderdiği malûm olduğundan hemen diğer beylerle birlikte varıp kendisini ele geçirmesi ve Hotun Kalesini de zaptedip içine elli kadar Müslüman muhafız beşlü koyarak ulûfelerini Boğdan hazinesinden vermesi hakkında.

[139] **Hüküm 384**

Vilâyet-i Boğdan boyarlarına ve Ayanına hüküm ki;

Sâbık voyvoda Yuvan halka fazlasıyla zulmettiği için azl olunduğu ve eşya ve emvâlini Hotin Kalesi'ne gönderip kendisi bir tarafa kaçmak niyetinde olduğu anlaşıldığından ölü veya diri ele getirilmesi hakkında.

[140] **Hüküm 385**

Amasya beğine hüküm ki;

Yirmi beş nefer sipâhi ile güvenilir bir adamını sancak muhafazında bırakıp kendisi gelip gemilere girmesi ve sancakta bırakacağı adama eşkıyaya meydan vermemesini tenbih etmesi hakkında.

[140] **Hüküm 386**

Canik beğine hüküm ki;

Sancağın muhafazası için kendisi yirmi beş kişi ile sancakta kalıp diğer sipâhilerini alay beyleriyle deniz seferine göndermesi ve suhte eşkıyasının demleri heder olduğu ilân edilmesi hakkında.

[141] **Hüküm 387**

Eflak Voyvodasına hüküm ki;

Eski Boğdan voyvodası Yuvan Bender beyine ve İstanbul'a birer mektup gönderip Bender beyine Kili için emrolunan keresteyi göndermekte olduğunu ve dersaadete yazdığında Boğdan Petre voyvodaya verilmekle karışıklık oluştuğu ve Boğdan haracını Mustafa Çavuş'a teslim edip ailesini dahi araba ile İstanbul'a gönderdiğini ve kendisi de gelmek üzere olduğunu bildirmiş ise de bunların hepsi hile ve yalan olup emvâl ve esbâbını Hotin Kalesi'ne göndererek kendisi de bir tarafa kaçmak fikrinde olduğu anlaşılmakla diğer beylerle beraber Boğdan'a casuslar yollaması ve Boğdan ayânına yazılan hükmün gönderilmesi ve hep beraber hareket edip Yuvan'ın ve eşyasının elde edilmesi hakkında.

[142] **Hüküm 388**

Ayamavra Kalesi dizdârına ve azap ağası ve topçu başısına hüküm ki;

Ayamavra Kalesi köprüsünün ta'mîri için gönderilen Ali Çavuş'a yardım edilmesi hakkında.

[142] **Hüküm 389**

Azak beğine hüküm ki;

Semerkand ve Buhara ve Maveraünnehrden haç için gelen kimselerden Azak İskelesinde Yahşi Mirza nâm kimsenin gümrük vergisi aldığı haber alınmakla birlikte ticaret için olman ve kendilerine ait olan eşyadan gümrük vergisi aldırmaması hakkında.

[142] **Hüküm 390**

Trabzon sancağı beği olup vilâyet muharriri olan Ömer dame izzuhüya hüküm ki;

Yalıların güvenliği için İspir Sancağı sipâhileri de maiyyetine verildiği ve Sivas'ın mufassal ve icmal defterlerini acele göndermesi hakkında.

[143] **Hüküm 391**

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki;

Yalıların güvenliği için İspir sancağı sipâhilerini Trabzon beyinin yanına göndermesi hakkında.

[143] **Hüküm 392**

Rum beğlerbeğisine hüküm ki;

Sonisa'da bazı ehl-i fesâd suhtelerin ev basıp eşya yağma ettiği haber alınmakla derhal il-eri , hisar eri ve sâire ile üzerlerine adam gönderip mukabele ederlerse demleri heder olduğu ve yakalayıp şer ile cezalarının verilmesi hakkında.

[144] **Hüküm 393**

Kilis beğine hüküm ki;

Venedik balyozu arzıhal gönderip Zadra sınırında Pusidarye isminde kule kendilerine ait iken islam askeri gelip yerle beraber yıktığını ve kulenin yine tevabil ile kendilerine iadesini rica etmekle tetkik önceki Kilis beyi Ferhad Bey'in ta'yîn ettiği hududun haricinde ise müdahale etmeyip Venedikliye iade edilmesi hakkında.

[144] **Hüküm 394**

Alaiye ve Beğşehri beğlerine ve Manavgat ve Seydi şehri ve Düşenbe ve Nevahi-i a'lâiye kadılarına;

Alâiye beyi mektup gönderip Alaiyede sakin olan Bozdoğanlı aşiretinin müfsidleri Kıbrıs'a sürülmek emrolunup bazıları ele geçirilmiş ise de içlerinde Çilaçlu ve İrekli ve Nişanlu ve Birelu isminde olan oymaklar silahlı ve kuvvetli kimseler olup itâat etmeyerek harbe mübâşeret edeceklerini bildirmekle bir defa şer'e davet edip gelmezlerse il-eri ve sâire ile üzerlerine varıp harp edilmesi ve demleri heder olduğu hakkında.

[145] **Hüküm 395**

Manisa ve Nif ve Mendehore kadılarına hüküm ki;

Kütahya müsellemleri ile Saruhan ellicilerinin birinci ve ikinci nöbetlüleri Bilecik madeninde demir top yuvalığı hizmetine ta'yîn olundukları halde Manisa nahiyesinde Yund Dağı ellicileri hizmete gelmekten imtina ettikleri bildirilip, adı geçen ellicilerin eşkincilerini çıkarıp memur oldukları hizmete mübâşeret ettirmesi hakkında.

[145] **Hüküm 396**

Hasköy kadısına hüküm ki;

Hasköyde yerleşik olan Karagöz su başı oğulları Mehmed ve kardeşi Kurd Ali ve diğer arkadaşları ehl-i fesâd olup Malkoç oğlu Mehmed te yatakları olduğu bildirilmekle Mehmed'ten talep edip Evren Çavuş'a teslimen göndermesi hakkında.

[145] **Hüküm 397**

Cezâyir-i garb beğlerbeğisine hüküm ki;

Dergâh-ı âli müteferrikalarından Mehmedin babası Cezâyir-i garbden bu tarafa gelirken zindanda üç yüz nefer Forse esirleri kalıp Karaman'lu Hoca nâm kimseye teslim etmiş olmakla birlikte adı geçen forseleri buldurup Şerşel sancağı beyi Mehmed şase teslim edip İstanbul'a göndermesi hakkında.

[146] **Hüküm 398**

Kavala kapudanına hüküm ki;

Kavalaya yakın kazalardan kürekçi yazılan cinganelerin İstanbul'a yetişmesinin zor olduğu için Kavala kapudanına teslim edilmesi ve bunların emredileceği üzere donanmaya teslim edilmesi hakkında.

[146] **Hüküm 399**

Rum ili beyleri ve kadılarına hüküm ki;

Çingenelerden kürekçi tahririne memur olan çaşnigir Mustafa arz ettiği üzere çingenelerden bazısı havas ve evkaf ve emlâke raiyyet yazılıp kürekçi vermekten imtina

ettikleri anlaşılmakla çingenenin kimseye raiyyet olamayacağı ve her nerede bulunursa beşte birinin kürekçi kaydedilmesi hakkında.

[146] **Hüküm 400**

Menteşe beğine Maçon ma'arra kadılarına hüküm ki;

Maçon kazasına tâbi Göceş karyesinden Gökçe oğlu Durmuş isimli kimsenin ehl-i fesâd olduğu ve yakalanamadığı bildirilmekle ne suretle olursa olsun ele getirip katli icab eden suçu var ise icra edilmesi katli icap etmezse küreğe gönderilmesi hakkında.

[147] **Hüküm 401**

Ayamavra Kalesi dizdârına ve azaplar ağası ve topçu başısına hüküm ki;

Ayamavra Kalesinin köprüsü müceddeden ta'mîr olunmak…. (**bu hüküm bu kadar yazılı ikmal edilememiştir**)

[147] **Hüküm 402**

Delvine beyi Bayazıt Dame izzuhuya hüküm ki;

Mektup gönderip Florancı isimli İspanya kaptanının iki kadırga ile geldiği ve yalılarda fesâd etmek ihtimali olduğu bildirilip, muhafazaya ta'yîn olunan Avlonya alay beyi Mehmed yardım isterse yardım edilmesi hakkında.

[148] **Hüküm 403**

Varna kadısına hüküm ki;

Dergâh-ı âli çavuşlarından olup Kilide yerleşik olan Mustafa çavuşun evine eski Boğdan voyvodasının bir araba eşyası ve adamı geldiği haber verilmekle bizzat memleket ayanı ile evine gidip arabada olan eşyayı ve gelen adamları defter edip ve memleket halkı evine evine Boğdan'dan adam geldiğine şahadet ederse kendisi ve gelen adamları hapsedip bildirmesi hakkında.

[149] **Hüküm 404**

Rum ili kadılarına hüküm ki;

Evren çavuşun tutup getirdiği İlyas isimli çingene hırsızın yoldaşlarından Yahut isimli çingenenin üvey oğlu Davut ve Dimaris? isimli hırsızlar Silivri'de mirî çuhadan bir denk çuka çalıp taksim ettikleri anlaşılmakla beraber adı geçenler her nerede bulunursa Evren Çavuş'a teslim edilmesi hakkında.

[149] **Hüküm 405**

Kapıcılarım başı Sinan dame mecdühuya hüküm ki;

Zi-l-hiccenin yirmi üçüncü günü Tuna'yı geçip Boğdan'a dahil olduğu ancak emrolunan beylerin henüz gelmediği ve eski voyvodanın fesâd etmesi mukarrer olduğu bildirilmekle beylere tekrar tekrar emirler gönderildiği ve geldiklerinde hep beraber üzerine varıp yakalamaları hakkında.

[149] **Hüküm 406**

Silistre ve Niğbolu ve Bender beğlerine varınca yol üzerinde vâki' olan kadılara;

Ulak hükmü İvaz Çavuş'a

[150] **Hüküm 407**

Dergâh-ı muâllâm çavuşlarından olub bundan akdem Silistre tarafına iskeleler gözetmek için irsâl olunan İvaz Çavuş'a hüküm ki;

Yeni Boğdan voyvodası Petro'yu Boğdan'a götürmeye memur olan kapıcıbaşı Sinan Ağa Tuna'yı öteye geçmiş ise de ta'yîn olunan beyler gelmediği için Silistre ve Bender ve Niğbolu ve Vulçıtrın beylerine yazılan hükümler ve kadılara yazılan ulak emirleri vâsıl olduğu gibi adı geçen beylere gidip Tuna'yı geçirmeye gayret etmesi ve hepsi gidince Sinan ağa ile beraber mezkûr Yuvanı ele geçirmeye çalışmaları hakkında.

[151] **Hüküm 408**

Kendir emini Ali Çavuş'a Hüküm ki;

Daha önceden de hüküm yollanıp müstevfi tel ve kendirin tersâneye gönderilmesi emredilmişti, bu emir uyarınca ne miktar tel ve kendir hazırlanmış ise gemilere yükleyip tersâneye göndermesi hakkında.

[151] **Hüküm 409**

Vidin sancağı beği Hüseyin beğe hüküm ki;

Eski Boğdan voyvodası isyan üzere olup yanına asker ve hazine cem ettiği ve Moskofa geçmek niyetinde olduğunun haber alınarak ve yerine Eflak voyvodası Aleksandır'ın kardeşi Petre ta'yîn olunarak kapıcıbaşı Sinan ağa ile gönderildiği ve Silistre , Niğbolu, Akkirman ve Vulçıtrın ve Alacahisar beyleri askerleriyle hareket etmek ve Han hazretleri cümlesine serdar olmak emrolunmakla kendisi de sancağı askeri ile hanın maiyyetine hareket etmesi hakkında.

(Birer sureti: Alacahisar ve Vulçıtrın beylerine)

[152] **Hüküm 410**

Bender beğine hüküm ki;

Daha önceden de hükmü hümâyûn gönderilip eski Boğdan voyvodası Yuvan'ın ele getirilmesi emredilmişti. Eski Boğdan voyvodası Yuvan'ın hilesine aldanmayıp Silistre ve Niğbolu ve Vidin ve Vulçıtrın ve Alacahisar beylerine Han hazretleri serdar ta'yîn olunduğundan onların yanına giderek hep beraber Boğdan voyvodasını ele geçirmeleri hakkında.

[152] **Hüküm 411**

Silistre beğine hüküm ki;

Boğdan eski voyvodasını ele getirmek için ta'yîn olunan beylere Han hazretleri serdar nasbolduğu kendisi de Hanın yanına hareket edip hep beraber Boğdan'a girmeleri hakkında.

[153] **Hüküm 412**

Niğbolu beğine hüküm ki;

Daha önceden de hükmü hümâyûn gönderilip eski Boğdan voyvodası Yuvan'ı ele geçirmek için Silistre ve Vulçıtrın ve Alacahisar ve Vidin beyleri ta'yîn olunup Han hazretleri cümlesine serdar olarak kendisi dahi askeriyle çıkıp yeni voyvoda Petre'yi Boğdan'a götüren kapıcılar başı Sinan'ın yanına varıp hep beraber Boğdan'a girmeleri hakkında.

[153] **Hüküm 413**

Aksaray beğine hüküm ki;

Daha önceden de defaatle ahkâm-ı şerîfe gönderilip sancak askeriyle birlikte gelip donanmaya katılması emredilmesine rağmen henüz gelinmediği ve donanma çıkmak üzere olduğu ve Muharremin onuna kadar gelmeyecek olursa sancağı elinden alınacağı hakkında.

(Birer sureti: Beyşehri ve Karacahisar beylerine)

[154] **Hüküm 414**

Vilâyet-i Rum ili kadılarına hüküm ki;

Muharrem ayının başında donanma sefere çıkmak üzere olduğundan hemen kürekçileri getirmeleri ve donanmaya yetişemeyenlerin azlolunacakları hakkında.

(Birer sureti: Anadolu kadılarına)

[154] **Hüküm 415**

Niş kadısına hüküm ki;

Silistre sancak beyi iken ölen olan Hamza Bey'in hazinedarı gelip ölünün gömülü otuz bin filorisi olduğunu haber vermekle yanına gönderilen Ahmed çavuş ile mahalle muhtarı ve müezzini ile beraber parayı çıkarıp mühürleyip İstanbul'a göndermesi hakkında.

[154] **Hüküm 416**

Sirem beğine hüküm ki;

Budun çavuşlarından Ali çavuş Beç kralı elçisinin adamı ile İstanbul'a gelirken Karloviç isimli varoşunun emini Mümin serhoş bulunup taşkınlık ve saldırganlıkta bulunduğu ve olayın teftiş edilmesi hakında.

[155] **Hüküm 417**

Alâiye beğine ve Alâiye ve Manavgad kadılarına hüküm ki;

Alanya Sancağında yerleşik olan Bozdoğanlu taifesinin fesâd başılarını ele geçirip hallerini teftiş ederek şer'e ve emre adem-i itâatleri sabit olursa sicil edip ve alâkalarını kesip Kıbrıs'a göndermesi hakkında.

[155] **Hüküm 418**

Adana beğine ve haleb defterdarına hüküm ki;

Payas Kalesi muhafazasına yazılan yirmi nefer yeterli gelmediğinden yirmi nefer daha yazıp göndermesi ve defterini ulûfe ta'yîni için Haleb'e yollaması hakkında.

[155] **Hüküm 419**

Bolu Beğine ve Kıbrıs Kadısına hüküm ki;

Ankaraya tâbi Yörük kazasından Mahmudlar isimli karye cemaati ile Bolu'ya tâbi Kıbrıs kazasında Cükler Cemaati arasında olan yaylak nizamı Cükler ve Kosköy Cemaatine hükmolunmuş iken diğer tarafın şer'e itâat etmediği bildirilmekle ……(bu hüküm ikmal edilememiştir)

[156] **Hüküm 420**

Yeniçeri ağasına hüküm ki;

Halâ kemhacılardan hizmet eder oğlan az olup bir miktar oğlan verilmek lâzım olduğun kemhacılarım başı i'lâm eylemeğin acemi oğlanlarından hassa kemhacılara on nefer oğlan verilmesi emredilip, gelen yeni oğlanlardan on nefer oğlan hassa kemhacılara ta'yîn edip gönderilmesi hakkında.

[156] **Hüküm 421**

Azak beğine hüküm ki;

Semerkand ve Buhara ve Maveraünnehrden gelen hacıların eşyasından Nogay Mirzalarından Yahşi Saat Mirza ve sâir Mirzalar Gümrük nâmına hayli akçalarını aldıkları bildirilmekle, hac niyetiyle deniz yoluyla gelen yolculardan iskelede gümrük nâmına olmayan eşyalarından akçe alınmaması ve Han Hazretleri ile müşavere edip bu adamlara taaddi ettirilmemesi hakkında.

[156] **Hüküm 422**

Kefe beğine hüküm ki;

Taman Adası'nda olan Çerkes beylerinden ve sipâhilerinden bazılarının fesâd ve şenaat üzere olup, ahalinin çok zarar gördüğü ve Buzuk oğlu Mehmed isimli kimse askerle gelip reâyâyı yağma ettiği bildirilmekle Han Hazretleri ile müşavere edip uygun gördüğü surette cezalarının verilmesi hakkında.

[156] **Hüküm 423**

Kefe beğine hüküm ki;

Kefede olan ve Rus kafirlerinin yağma ettiği bildirilmekle iki kalita tedarik edilip gönderildiği fakat içinde olan cenkçi ve kürekçilerin dışarı çıkmasına müsaade edilmeyerek kalitaların boş bırakılmaması hakkında.

[157] **Hüküm 424**

-Han hazretlerine yazılacak nâme-i şerîfin suretidir.

İsyan eden Boğdan voyvodası Yuvan'ın tedibi için Silistre ve Akkirman ve Niğbolu ve Vidin ve Alacahisar ve Vulçıtrın beyleri ta'yîn olunup kendileri de cümlesine serdar olup Yuvan'ın ve maiyyetinde olan eşkıyanın haklarından gelinmesi hakkında.

[157] **Hüküm 425**

Anadolu beğlerbeğisine ve Karahisar Teke kadısına hüküm ki;

Teftişi emrolunan eski Teke ili Beyi Hasan Bey'in teftişine ta'yîn olunan Eğridir kadısı Hüsrev ile aralarında adavet olmakla Karahisar kadısının müfettiş ta'yîn olunduğu hakkında.

[158] **Hüküm 426**

Rum beğlerbeğisine hüküm ki;

Donanma sefere çıkmak üzere olup halâ askerden ve kürekçiden bir kısmı gelemdiği bildirilip zaman kaybetmeden muharremin onuna kadar yetişmedikleri takdirde ağır ceza görecekleri hakkında.

[158] **Hüküm 427**

Kastamonu beğine hüküm ki;

Daha önceden de defaatle emr-i şerîf gönderilip kendinin sancağı muhafazasında kalıp askerleri alay beyleriyle göndermesi emrolunduğu ve alay beyi geldiği halde askerin gelmediği görülmekle itaba müstehak olduğu ve hemen askeri göndermesi hakkında.

[159] **Hüküm 428**

Vilâyet-i Anadolu Kadılarına hüküm ki;

Anadoluda bulunan Yeniçeri ve Bölük halkına ilân edilip Muharrem ayının ilk on gününde İstanbul'da hazır bulunmaları bildirilmesi ve memur olup gelmeyenlerin dirlikleri alınacağı hakkında.

(Birer sureti: Vilâyet-i Karaman kadılarına ve İstanbul'dan Sivas'a varınca vâkı olan kadılara

[160] **Hüküm 429**

Kangırı beğine hüküm ki;

Sehven sancağında kalması emredilip bildirilerek yazılmış ise de bütün zuema ve erbâb-ı tımarı ile İstanbul'a gelip Muharremin ortasına kadar gemilere girmiş bulunması hakkında.

[160] **Hüküm 430**

Gümülcine Kadısına hüküm ki;

Doğancı karyesi yoldan uzak mahalde olduğu için ulağa mahsus kızıl bargirlerin buradaki halk tarafından beslendiği için, ulak vardığı zaman alınıp getirilmesi çok zaman kaybına neden olmaktadır ve işlerin te'hîrine sebep olduğu bildirilmekle ulağa mahsus kızıl bargirlerin menzil mahalline yola yakın karye halkına veya şehirliye verilmesi hakkında.

[160] **Hüküm 431**

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Alanya ve Düşenbiye kadılarına hüküm ki;

Önceki Düşenbiye kadısı mektup gönderip Boyacı oğlu Mehmedten bütün halk müşteki olup Kıbrıs'a sürülmesi emrolunduğu halde henüz sürülmediğini bildirmekle hakikaten emir verilmiş ise icra edilmesi hakkında.

[161] **Hüküm 432**

Teke ili beğine ve kadılarına hüküm ki;

Tekede ze'âmetine mutasarrıf olan müsellem ile otuz nefer sipâhi muhafazaya ta'yîn edilmiş olmakla hep beraber suhte ve sâir eşkıyayı uzaklaştırıp terbiye etmeleri hakkında.

[161] **Hüküm 433**

Tırhala beğine ve Fenar kadısına hüküm ki;

İstanbul Patriki Yermiye isimli rahip mal-ı mirî cemi için Rumeline giderken Karalar karyesine de varıp karyenin yasakçısı Hızır isimli yeniçeri kılavuz talep ettik te karye

halkı yeniçerinin ve rahibin üzerine silahla saldırıp öldürmek istedikleri ve yakın bulunan Orhan obası isimli karye halkı tarafından kurtarıldıkları ve rahibin parası ve eşyası ve sandıkları yağma edildiği bildirilip, yapanları ele geçirip küreğe konulmak için İnebahtı beyine göndermeleri ve yağma olunan eşya ve paranın zahire ihrâcı hakkında.

SONUÇ

Osmanlılar, kuruluşuyla birlikte kısa sayılabilecek bir süre içerisinde bir devlet haline gelmiş ve sonrasında hakim olduğu alanlar itibariyle bir İmparatorluk kimliğine kavuşarak, dönemi itibariyle oldukça sistematik sayılabilecek bir devlet idaresiyle çok geniş bir tarihsel ve kültürel zenginliğe sahip olmuş ve bunu çok uzun bir süre devam ettirmiştir. Bu özelliği kendisinden önceki Türk-İslam Medeniyetlerinden miras olarak alan ve geliştirerek devam ettiren Osmanlı Devleti'ne idari ve merkezi yönetim sahasında böylesine bir güç sağlayan en önemli idarî organlardan biri hiç şüphesiz Divân-ı Hümâyûndur. Osmanlı Devleti'nin karar organı olan Divân-ı Hümâyûn o dönemin önem arz eden siyasi, iktisadi ve sosyal olaylarıyla ilgili olarak kararlar almış ve alınan kararlar doğrultusunda ferman, berat, emir, nişan gibi resmi belgeler düzenlenmiştir. Düzenlenen bu resmi belgelerin suretleri Mühimme Defterlerine kaydedilmiştir.

Ortaya konan bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Divân-ı Hümâyûn'da alınan önemli kararların kayda geçirilmesiyle oluşan Mühimme Defterlerinden 24 Numaralı Defterin transkripti ve değerlendirilmesi yapılmıştır.(s.81-161) Defterin ilgili bölümünde mevzu bahis olan 215 adet hükme bakıldığında döneme ait siyasi, idari, hukûki, içtimâi, askeri, ekonomik vs. bir çok konu ele alınmış ve merkezden alınan kararlar ,verilen hükümler görülmüştür. Bu hükümlerde genellikle dönemin askeri olayları olan Kıbrısın fethi, İnebahtı deniz savaşı, sürgünler, isyanlar ve eşkıyalık faaliyetleri, vergiler, madenlerin işletilmesi, bina ve kalelerin onarımı, kürekçi ihtiyâcı ve temini, peksimet temini, vs konular ağırlık göstermektedir. Dönemin en önemli askeri olayı olan İnebahtı Deniz Savaşındaki mağlubiyet ve sonrasında hızlı bir şekilde yeni donanma kurulması ve bu donanmanın kürekçi ihtiyâcını karşılamak üzere bir cezalandırma metodu olarak küreğe konulmak uygulanmıştır. Ayrıca askeri hazırlık ve ordunun gıda ihtiyâcına binâen peksimet temini hükümlerde çok sık geçmektedir. Yine suçluların cezalandırılması konusunda Kıbrısa sürgün ayrı bir metotdur. Kıbrısın fethinden sonra hem bölgedeki Türk nüfusu artırmak hemde sorunlu kişileri cezalandırıp sürgün etmek adına bu yöntem

uygulanmıştır. Kıbrısa sadece cezalandırılıp sürgün edilenler değil aynı zaman da gönüllüler, aile veya bölgesel anlaşmazlıklara taraf olanlar da gönderilmiştir. Yine ordunun barut,top ve silah ihtiyâcı veya nakliyesi konusunda çokça hükme rastlanılmıştır.

İmar faaliyetleri olarak camii , kale , derbend vs yerlerin ta'mîri ve muhafazasına yönelik hükümler ve emirler ilgili hükümlerde yer almaktadır. İlgili hükümlerde görüldüğü üzere özellikle kale tamirine ve askeri ihtiyacın temini konusuna verilen önem dış tehditlere karşı uyanık olma durumunun bir göstergesidir.

Yazılan hükümerin çoğunluğu yerel yönetici olan bey ve kadılara hitaben yazılmıştır. Merkezi yönetim hükümler aracılığı ile yerel yöneticilere ulaşmıştır. Yerel yöneticilerden olan sancak beylerinin görev ve sorumlulukları ilgili hükümlerde sıkça vurgulanarak, toplumsal düzen ve huzur ortamının korunmaya çalışıldığı görülmektedir. 1573-1574 yıllarını kapsayan bu hükümler dönemin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Döneme ait vergilendirme sistemi ve bu sistemin işleyişi de hükümlere yansımıştır. Vergilerin toplanması, toplanma zamanları ve usülleri hükümlerde görülmektedir.

İlgili Mühimme defterinde yer alan konular, devrin zaman, mekân ve telakkisi çerçevesinde mühim görülenlerinden teşekkül etmiştir. Bazen hüküm metinleri içinde geçen "bu husûs mevâdd-ı mühimmedendir" veya "husûs-ı mezbûr mühimmâtdandır"[257] şeklindeki ifadeler ile konuların önemine dikkat çekildiği görülmektedir.

Sonuç olarak 24 Numaralı Mühimme defteri (s.81-161) 1573-1574 Tarihleri arasındaki dönemde yaşanan gelişmelerini ve dönemin bir perspektifini günümüze aktarmaktadır.

[257] Hüküm 288.

KAYNAKLAR

ARŞİVLER

Yayınlanmamış Arşiv Belgeleri

Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlıgı-Osmanlı Arşivi 24 Numaralı Mühimme Defteri, BOA.

KİTAPLAR

5 Numaralı Mühimme Defteri, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1994

AFYONCU, Erhan, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu-I, Yeditepe Yayınevi,İstanbul 2009

AKDAĞ, Mustafa, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celâli İsyanları, Cem Tarih Yay.İstanbul 1995.

AKGÜNDÜZ, Ahmed - Said ÖZTÜRK, Bilinmeyen Osmanlı, OSAV Yay.,İstanbul 2000

AKTAN, Ali , Osmanlı Paleografyası ve Siyasi Yazışmaları, Osmanlılar İlim ve İrfan Vakfı Yayınları,İstanbul 1995.

ARSLAN, Hüseyin, 16.yy.Osmanlı Toplumunda yönetim,nüfus,iskan,göç ve sürgün, Kaknüs Tarih Yay.,2.Baskı, İstanbul 2001.

BELGE, Murat, Osmanlı'da Kurumlar ve Kültür, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.

ÇAKIR, İbrahim Ethem, "10 Numaralı Mühimme Defteri'nin (s.179-356) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ÇERÇİ, Faris, Gelibolulu Mustafa âli ve Künhü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III.Murat ve III.Mehmet Devirleri (I.Cilt), Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000

DANIŞMEND, İsmail Hami, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Cilt 2,Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971

DAŞÇIOĞLU, Kemal, İskân, Suç ve Ceza Osmanlı'da Sürgün, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2007.

EMECEN, Feridun -İlhan ŞAHİN, II.Bayezid Dönemine ait 906/1501 Tarihli Ahkâm Defteri, İstanbul 1994

EMECEN, Feridun M. , Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum, Timaş Yayınları, İstanbul 2011

GÖKBİLGİN, M. Tayyip, Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi, Enderun Kitapevi, İstanbul 1992

_____, Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566), Trakya Üniversitesi Yay.,1982

HALAÇOĞLU, Yusuf, XIV-XVII.Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK Basımevi, Ankara 1991

HAMMER, Joseph Von, Osmanlı Tarihi, Cilt II, Çeviren:Mehmet ATA, M.E.B. , İstanbul 1990

İNALCIK, Halil, Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar II", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014

_____, Osmanlılar, Timaş Yay.,3.Baskı, İstanbul 2010

_____, Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013

_____, Seçme Eserleri-II Devlet-i Aliyye (Klasik Dönem 1302-1606),Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,İstanbul 2014.

KARPAT, Kemal H. , İslamın Siyasallaşması,İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,2.Baskı,İstanbul 2005

KOLERKILIÇ, Ekrem, Osmanlı İmparatorluğunda Para,Doğuş Ltd.Şirketi Matbaası,Ankara 1958

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik), Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1994

MUMCU, Ahmet; Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divân-ı Hümayun, Birey veToplum Yayınları, 2.Baskı, Ankara 1986

Mustafa CEZAR, Mufassal Osmanlı Tarihi, TTK, C.3, Ankara 2011

Mustafa Nuri Paşa, Netayic'ül-Vukuat kurumları ve örgütleriyle Osmanlı Tarihi,Sadeleştiren: Neşet ÇAĞATAY, Cilt I-II,3.Baskı,TTK, Ankara 1992

OSMANLI ANSİKLOPEDİSİ, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, C.12, 1999

Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı, Editör: Tufan Gündüz, Grafiker Yayınları, 2.Baskı, Ankara 2013

Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2000

ÖZ, Mehmet , Kanun-ı Kâdiîmin Peşinde Osmanlı'da "çözülme" ve Gelenekçi yorumcuları, Dergah yay.,İstanbul 2010

ÖZBİLGEN, Erol, Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmaniyye, İz Yayıncılık , 3. Baskı , İstanbul , 2007

_____, Bütün Yönleriyle Osmanlı âdâb-ı Osmaniyye, İz yay.İstanbul 2004.

PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1993,c. 2

SAHİLLİOĞLU, Halil, Topkapı Sarayı Arşivi H. 951–952 Tarihli ve E- 12321 Numaralı Mühimme Defteri, İstanbul 2002

Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selânikî (Haz. Mehmet İpşirli), TTK, Ankara 1999.

SEVİNÇ, Necdet, Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Düzeni,Üçdal Neşriyat, İstanbul 1985

UZUNÇARŞILI , İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, III.Cilt,I.Kısım, II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına kadar, 4.Baskı,TTK Basımevi,Ankara 1988

_____, Osmanlı Devlet Teşkilatına Medhal, Ankara 1970

_____,Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, TTK, Ankara 1988

_____,Osmanlı Tarihi, 2.Cilt, Ankara 1949.

_____,Osmanlı Tarihi, TTK, Cilt II, Ankara 2011.

ÜNAL, Mehmet Ali, Osmanlı Müesseseleri Tarihi,Fakülte Kitabevi, Isparta 2005.

MAKALELER

AFYONCU, Erhan, "Sokullu Mehmed Paşa", DİA, Cilt 37, İstanbul 2009

AKTAŞ, Necati , "Âmedci",DİA, Cilt 3,İstanbul 1991

ALGÜL, Hüseyin, "Osmanlılar Devrinde Kıbrıs Seferinin Manevi Cephesi ve Ebussuûd Efendi'nin Seferle İlgili Fetvası", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt II, Sayı II, 1987.

ALTINÖZ, İsmail, "Çingeneler",DİA.C.Ek-1,İstanbul-2016.

AYDIN, Mehmet Akif, "Ceza (Osmanlı Ceza Hukuku)", DİA, Cilt 7, İstanbul 1993.

BARDAKOĞLU, Ali, "Eşkıya", DİA, Cilt 11, İstanbul 1995.

BAYSUN, M.Cavit, "Lepanto", DİA, Cilt 7, MEB, İstanbul 1997

BİLGE, Mustafa L., "Süveyş", DİA, Cilt 38, İstanbul 2010

BOSTAN, İdris, "İnebahtı Deniz Savaşı", DİA, Cilt 22, İstanbul 2000

_____, "Yemen", DİA, Cilt 43,İstanbul 2013

ÇİÇEK, Kemal, "Kıbrıs", DİA, Cilt 25, Ankara 2002

_____ , "Lefkoşe", DİA, Cilt 27, Ankara 2003

DÜNDAR, Recep, "Kıbrıs'ın Fethi", Türkler, C.9, Ankara 2002

EMECEN, Feridun M. , "Süleyman I",DİA,Cilt 38, İstanbul 2010

_____, "Selim II", DİA, c.36, İstanbul 2011

_____, "Osmanlı Divânının Ana Defter Serileri: Ahkam-ı Mirî, Ahkam-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkam-ı Şikayet", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 3, İstanbul 2005.

GÜLTEPE, Necati, "Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi" , Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt 6,İstanbul 2000

HALAÇOĞLU, Yusuf, "Ulak", DİA, Cilt 42, İstanbul 2012.

İLGÜREL, Mücteba, "Eşkıya",DİA, Cilt 11,İstanbul 1995.

_____, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", Türkler, Cilt 9, Ankara 2002

İNALCIK, Halil, "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569)", Belleten, Cilt XII, Sayı 46, 1948

İPŞİRLİ, Mehmet, "Koca Sinan Paşa", DİA, Cilt 26,İstanbul 2002

_____, "Beylikçi", DİA, Cilt 6, İstanbul 1993

KARACA, Filiz, "Teşrifat", DİA., Cilt 40, İstanbul 2011

KAVAS, Ahmet, "Tunus", DİA, Cilt 41, İstanbul 2012

KIEL, Machiel, "İnebahtı", DİA.Cilt 22, İstanbul 2000

KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Lala Mustafa Paşa",DİA, Cilt 27,İstanbul 2003

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Mühimme Defterleri" DİA, c. 31,İstanbul 2006

ORHONLU, Cengiz, "Tercüman", İA. Cilt 12

ÖRENÇ, Ali Fuat, "Sakız Adası", DİA, Cilt 36, İstanbul 2009

ÖZ, Mehmet, "Modernleşme Öncesinde Osmanlı Toplumunda Eşkıyalık Hareketlerinin Niteliği Ve Özellikleri", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010.

ÖZCAN, A., C. Eraslan, F. Başar vd. "II. Selim 1566-1574", Osmanlı Ansiklopedisi, İz Yayıncılık, C. 3, İstanbul 1999

SARICAOĞLU, Fikret, "Dîvân-ı Hümâyûn'un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210/1740- 1795)", Osmanlı Araştırmaları, c. XXX (2007)

SIRMA, İhsan Süreyya, "Yemen'in Jeo-politik Durumu ve Osmanlı Devletine Katılması", Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı 12, İstanbul 1982

ŞAKİROĞLU, Mahmut H. ,"Tercüman",DİA Cilt 40, İstanbul 2011

TABAKOĞLU, Ahmet, "Tekâlîf",DİA, C.40,İstanbul-2011.

TURAN, Şerafettin, "II. Selim", İA, MEB, c. 10, Eskişehir 1997

TÜRKOĞLU, İsmail, "Tatarlar", DİA, Cilt 40, İstanbul 2011.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Kıbrıs'ın Fethi ile Lepant (İnebahtı) Muharebesi Sırasında Türk Devleti ile Venedik ve Müttefiklerinin Faaliyetlerine Dair Hazine-i Evrak Kayıtları" Türkiyat Mecmuası III, 193

ÜNAL, Mehmet Ali "Sinop İskele Mukataasına Ait Bir Temessûkat Defteri-XVII.Yüzyıl başları-", On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 4, Samsun 1989.

3. SÖZLÜKLER

AKBAYAR, Nuri, Osmanlı Yer Adları Sözlüğü, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001

DEVELİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2002.

REDHOUSE, Sir James (ed,); *A Turkishand English Lexicon*, 2, Edition, İstanbul, 1992

ŞEMSEDDİN; Sami, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1996.

MOĞOL HASAN; Şer'iyye Sicilleri Sözlüğü, Mehter Yayınları, Ankara 1997.

MÜTERCİM ASIM EFENDİ, Burhan-ı Katı, Türk Dil Kurumu, 2009

İNDEKS

A

Açe Devleti, 28
ağnâm, 101
Ahyolu, 120, 202
Akkirman, 89, 94, 99, 115, 143, 152, 156, 164, 166, 167, 168, 174, 187, 190, 192, 199, 200, 212, 216, 223, 226
Aktav, 91, 188
Alacahisar, 166, 167, 168, 169, 174, 223, 224, 226
Alâiye, 139, 211, 219, 225
Anadolu, 22, 23, 24, 31, 32, 40, 85, 92, 93, 116, 121, 124, 131, 133, 170, 175, 177, 189, 190, 200, 203, 208, 224, 227, 241
Anavarin, 86, 186
Ankara, x, 11, 12, 17, 21, 22, 27, 29, 31, 32, 33, 131, 207, 236
Antalya, 187
Arapça, 42, 43
Astrahan, 27
Avlonya, 79, 117, 151, 162, 183, 200, 216, 221
Avrethisarı, 134, 208
Avrupa, 19, 29, 30, 32, 33
Ayamavra, 99, 157, 162, 218, 221
Ayasluğ, 98, 192
Aydın, 93, 115, 190, 200, 236
Ayıntab, 189
Azak, 157, 173, 218, 226
Azaz, 93, 189

B

barut, 42, 51, 60, 77, 80, 88, 100, 107, 122, 144, 182, 193, 196, 213, 231
basra, 80
Basra, 80
Batum, 128, 130, 207
Beç, 171, 225
beksimed, 41, 79, 80
Belgrad, 22, 80, 145, 183, 213
Bender, 112, 145, 146, 147, 153, 156, 165, 166, 168, 198, 199, 214, 218, 222, 223
Beylerbeyi, 73, 74, 193
Biga, 116, 200
Boğdan, 112, 115, 125, 145, 146, 147, 152, 153, 156, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 174, 187, 190, 198, 199, 200, 204, 214, 216, 217, 218, 221, 222, 223, 224, 226
Bozapa, 188
Bozok, 130, 132, 207, 208
Budun, 80, 225
Buhara, 218, 226

C

Canbulat, 189, 213
cebe, 79, 82, 85, 91, 99, 152, 176
cebelu, 108, 152
cenkçi, 104, 194, 226
cevşen, 82, 91, 99
Cezayir, 24, 35, 36, 76, 77, 83, 89, 105, 111, 161, 182, 185, 188, 195, 198, 220
cingane, 79, 81, 82, 85, 86, 87, 110, 161, 164, 183, 184, 186
cülus, 22

Ç

Çaşnigir, 73, 74, 186
Çeşme, 115, 199
çiftliklü, 81
Çirmen, 99, 138, 143, 160, 210, 212
Çoka, 164
Çorlu, 92, 189

D

Dar'ül hadis nâzîrı, 85
Defterdar, 73, 74
Delvine, 151, 162, 216, 221
derbend, 52, 96, 231

Dergâh-ı muallâm, 81, 86, 125, 184, 186, 204
Dimaris, 164, 222
Divân-ı Hümâyun, iv, 11, 19
Diyarbekir, 40, 101, 102, 103, 105, 193, 194, 195
donanma, 24, 32, 43, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 96, 98, 99, 100, 107, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 131, 136, 137, 138, 144, 147, 149, 151, 154, 155, 170, 175, 176, 177, 181, 182, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 196, 197, 198, 213, 224, 230
Donanma-i hümayun, 185
Don-Volga, 26, 27, 36
Düşenbe, 159, 179, 219
Düşenbiye, 228

E

Edirne, 85, 150, 185, 216
Eğriboz, 107, 110, 130, 138, 196, 198, 206
Elbasan, 188
emir, 18, 24, 39, 41, 185, 186, 198, 205, 207, 216, 223, 228, 230
erbab-ı tımar, 101, 147
Erdel, 112, 115, 149, 199, 200
eşkıya, 108, 140, 148, 185
Evren Çavuş, 39, 160, 164

F

Farsça, 42
Fenar, 110, 129, 147, 180, 206, 228
ferman, 17, 28, 39, 42, 77, 90, 96, 115, 118, 119, 120, 122, 125, 130, 131, 134, 135, 136, 138, 140, 141, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 152, 154, 156, 158, 159, 160, 161, 165, 168, 170, 171, 176, 179, 183, 186, 216, 230
filori, 95, 98, 103, 132, 142, 171, 187, 207
Françe, 77, 182
Fransa, 30, 35
Frenk, 33

G

Gerebene, 136, 210
gılâl, 89, 108, 126, 127
Giray, 27, 157, 167, 168, 169, 173
Girit, 29
Girne, 31
Golos, 87, 116, 117, 147, 151, 152, 186, 200, 214, 216
Gökbel, 92
güherçile, 51, 103, 104, 125, 131, 135, 194, 207, 209
Gümülcine, 87, 178, 186, 228

H

hac, 23, 29, 205, 226
Halk-ül-vad, 198
Hasköy, 160, 220
Hezargrad, 92, 189
Hırsova, 125, 204
Hicaz, 28
Hint, 28
Horpeşte, 120, 202
Hürrem Sultan, 21

I

II. Selim, iv, 21, 22, 23, 25, 26, 28, 30, 33, 36

İ

İnebahtı, 29, 32, 33, 34, 35, 79, 117, 151, 183, 200, 216, 228, 230
İsakçı, 125, 169, 204
İskenderiyye, 135, 209
İstanbul, 11, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 42, 67, 91, 137, 180, 228, 235, 236, 241
istimâlet, 108

K

kadı, 85, 101, 116, 120, 133, 141, 145, 148, 154, 171, 179, 193, 214
Kadı, 73, 74
kadırga, 80, 88, 117, 151, 152, 162, 187, 216, 221
Kafkasya, 19
kal'a, 86, 91, 94, 95, 97, 98, 103, 104, 107, 111, 129, 130, 131, 134, 146, 153, 159, 206
Kangri, 79
kantar, 80, 91, 107, 125, 137, 184, 188, 196, 204
Kanûnî Sultan Süleyman, 21, 22
Kaptan-ı deryâ, 29, 35
Karadeniz, 26
Karaferye, 134
Karahisar, 125, 170, 175, 203, 227
Karanu, 69, 96, 191
Karesi, 116, 200
Karlı ili, 79, 116, 151, 183, 200, 216
karye, 107, 131, 136, 139, 149, 172, 178, 180, 196, 225, 228
Kastamonu, 78, 118, 121, 149, 176, 177, 183, 201, 202, 215, 227
Katolik, 29
Kavala, 161, 220
Kayseri, 194
kazâ, 85, 96, 128, 131
Kazımeyn, 84
Kefe, 173, 226
kendir, 88, 167, 187, 223
Kendir, 167, 223
Keşan, 110, 197
Kıbrıs, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 97, 98, 106, 179, 191, 192, 195, 212, 225, 228
Kırım, 27
Kili, 91, 152, 153, 156, 168, 188, 216, 217, 218
Kocacık, 100, 192
Koloz, 98, 112, 183, 192, 198
Korsanlık, 28
Köstendil, 113, 135, 199, 209
kürekçi, 43, 54, 60, 75, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 96, 110, 116, 119, 120, 121, 124, 125, 130, 136, 161, 170, 173, 181, 183, 184, 185, 186, 197, 200, 201, 210, 220, 230
Kütahya, 22, 160, 220

L

Lala, 30, 73
Lefkoşe, 31
Lepanto, 34
Ligor, 85, 185

M

Magosa, 31
Malkara, 110, 123, 197, 203
Malta, 24, 29, 30, 32
Manavgat, 159, 219
Manisa, 21, 160, 220
Matbah, 106
Mekke-yi mükerreme, 127, 128, 205
Memluk, 29
Mendehore, 160, 220
Menteşa, 106, 109, 115, 124, 129, 196, 197, 203
meşhedeyn-i şerifeyn, 84, 185
Mezistre, 117, 151, 200, 216
Mısır, 17, 28, 29, 36, 89, 108, 127, 128, 133, 138, 144, 187, 197, 205, 208, 210, 213
Mirza, 93, 94, 104, 131, 132, 157, 173, 207, 218, 226
Mora, 86, 101, 118, 132, 186, 193, 201, 208
Muharrem, x, 43, 92, 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 177, 224
Mukataa, 193
mübaşeret, 174, 179, 190, 219, 220
Mühimme, ii, iii, iv, viii, 11, 17, 18, 19, 20, 30, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 230, 231, 232
müsellem, 143, 179, 228
Müslüman, 29, 32, 153, 217

N

nâhiye, 78
nefer, 81, 86, 90, 96, 98, 103, 104, 107, 110, 111, 115, 118, 130, 131, 133, 141, 150, 153, 154, 155, 158, 161, 162, 172, 174, 179, 188, 198, 200, 201, 206, 207, 208, 217, 220, 225, 228
Nif, 160, 220
Niğbolu, 112, 115, 145, 146, 147, 153, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 174, 198, 199, 200, 214, 222, 223, 224, 226
Nişancı, 22

O

Ofçabolu, 98, 123, 192, 203
Ohri, 107, 196
Ortodoks, 29

P

Papa, 30, 31, 32
Payas, 172, 191, 192, 225
pençik, 107, 196
Perihan, 84, 185
Pertev Paşa, 33
Petro, 199
piş-keş, 77, 105
Piyale Paşa, 22, 24, 29
Preveze, 33, 117, 147, 184, 214
Prizreni, 135, 209
Prut, 81

R

reâyâ, 86, 92, 98, 101, 112, 124, 149, 155, 161
Rodosçuk, 91, 110, 188, 197
Rûm, 32
Rus, 27, 173, 226

S

Sakız Adası, 24
Samsad, 119, 126, 201, 204
Samsun, 80, 109, 111, 122, 155, 183, 197, 202
Sancak beyi, 193
Sapancı, 100, 192
Saruhan, 115, 160, 200, 220
Semendire, 80, 145, 183, 213
Semerkand, 218, 226
Seydi şehri, 104, 159, 194, 219
Sigetvar, 145, 213
Silistre, 89, 112, 115, 129, 145, 146, 147, 153, 156, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 187, 198, 199, 200, 206, 214, 222, 223, 224, 226
Sinan Paşa, 77, 111, 182
sipahi, 82, 103, 104, 107, 111, 115, 118, 138, 139, 151, 154, 155, 158, 162, 179, 193, 217, 228
Sirem, 171, 225
Siroz, 87, 134, 208
Sokullu, 21, 22, 27, 30, 34
Sorkun, 78, 182
Sultan, 11, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 92, 189
Sultaniye, 107, 196
Suriye, 29
Süveyş, 27, 36

Ş

Şam, 105, 128, 136, 148, 150, 195, 205, 209, 214, 215
Şavşad, 95, 191, 206
Şehinşah, 138
Şehzade, 21

T

ta'un, 69
Teke, 88, 175, 179, 187, 227, 228
tersâne, 77, 80, 88, 96, 182, 183
Tımışvar, 80, 211
timar, 31

Tomarza, 150
Trabzon, 119, 130, 157, 158, 207, 218, 219
Tuna, 241
Tunus, 35, 51
Türk, x, 11, 13, 29, 31, 32, 33, 34, 230, 236
Türkmen, 104, 194

U

ulak, 165, 166, 171, 178, 222, 228
Uluc Ali Paşa, 33
ulûfe, 79, 83, 106, 122, 216, 225
Uzeyir, 96, 97, 98, 191, 192

Ü

Üsküp, 135, 209

V

Van, 77, 105, 182, 195
Varna, 122, 164, 202, 221
Venedik, 29, 30, 32, 34, 108, 219
vergi, 29, 32, 35
Vidin, 166, 167, 168, 169, 174, 223, 224, 226
Vize, 99, 123, 149, 192, 203, 215
voyvoda, 112, 115, 145, 152, 153, 156, 163, 166, 167, 168, 174, 199, 217, 224
Vulçıtrın, 222, 223, 224, 226

Y

Yanbolu, 86, 87, 91, 186, 188
Yanya, 79, 81, 117, 136, 147, 151, 183, 184, 200, 214, 216
Yemen, 25, 36
Yenice, 134, 208
yeniçeri, 24, 90, 122, 158, 177, 188, 228
Yeniçeri Ağası, 73, 74
Yenişehri, 170
Yund dağı, 220
Yund Dağı, 160
Yuvan, 89, 112, 115, 145, 146, 147, 153, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 174, 198, 217, 218

Z

Zağra-yı cedid, 186
Zilhicce, 11, 39, 43, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 89, 93, 94, 97, 98, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 121, 122, 131, 133, 139, 140, 141, 143, 145, 149, 150, 151, 153, 156, 158
Zilkade, x, 35
Zulkadı- riyye, 32
zü'emâ, 75, 78, 81, 82, 85, 90, 99, 116, 121, 181, 183, 184
Zülkadriye, 31

EKLER

KOD : **A.DVN.MHM.d.**	SIRA NU : **024**	ORİJİNAL NU :

MÜHİMME DEFTERİ

BAŞLANGIÇ TARİHİ :	BİTİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ : **Ciltli** **Ciltsiz** **Ebrulu** **Ebrusuz** **x** **x**	EBADI : **30x19**
NUMARALAMA USULÜ : Varak Sayfa **x**	TOPLAM SAYFA SAYISI : Numaralı : **343**

BOŞ SAYFALAR :
Numaralı boş sayfalar : 1/1-1/2, 341-343
Numaralandırılmamış boş sayfalar : -

AÇIKLAMALAR : -

رقم اعلیحضرت قدر قدرت شاهنشاهی

رقم اعلیحضرت قدر قدرت شاهنشاهی

رقم اعلیحضرت قدر قدرت شاهنشاهی

دره بکار بکینه محکم که سن سعادتلو بولوندن قدیم ذاته متعلق قلعه‌ده غدار یراق دیارنده وقوعی
اولدقجه بلده رمله یاپسرار اعلامه عرض اولونوب معتضد اولمشدر بورولی که محکم تحریر اولنوب
وکذا اولناه قلاع همایون شجاعتله بکارانه وقایعلرینه کوره مزبور بیله اللهه شکر وقوعی قسمتی اکثریون
فاسد اولجاق زمانلرده استفاده قابل اولمیوب یاخود بو یردن کوچرلمه قولایلغه نظراً بورلی
اعمال اولنمغله صفایو اولمازه ضرر ایله‌سی لیاقتیله قیمتی وقی یاکه اولوب مقدار اولدیغی حالده اعمالی
یاکه اتریون اینلق جورلیوب تلف اولمقده اقتضا ایلدیکی سوتیه کاکر وفاداری کاکر یراق قدیمی اوزره
وزواری کاکر اعمالی وسایر لزومی ایله صفایو وتلف اولمقده کوره تعمیر اولنوب لکاکون متیزاً اصول

روم بکارلکه بکینه محکم که بوزده اقدم سکاکلی محمایونی کوزلیوب سنجاغی عسکری سیواس وصورقوه ناحیه‌سی سپاهیلرینه
سیواس الایی بکینه قوشوب وربکوزه کوندریلن چوراولی اولمش اکنجی یوزباشه وکیلی کوزلیوب سنجاغی
یوبابین معاتبل اولمشدر بورولی که وارلجاق یوبابین متعیز اولوب فیاه شریف ساتچی اوجیغی ناحیه‌ی
قوشوب سپاهیلرینه الایی بکینه وجه استحقاق سن سعادته کوندریلن خصوص قوبورمالی قدیمزدن لکاکون متیزاً اولوب
اعمالی وسایر وجه قدیم ایدیوب وکذا اولناه ناحیه‌سپاهیلرینه وقدیمدن اینلق محتلط موجب الایی یکی اکنجی یوزباشه
زیاده اقدام واجتهاد ایلدیکی سوتیه کوره خصوصه اعمالی اولیون متجاوز کوندریلن خدمکه مقبول اولمازه
وربابه کیمار بیقاق اوزره اعتناب ایله معاتبل اولنورسه بیلمش اولدیغی

وسنجاغی تحریرلی قیاه اولناه قبلکانه طایفه‌سنده وقی واریلیش قوزه یوزکوری طریق ایله یازوب وقدیمدن ایله
کوندریلن وکوریلی اقواعی خصوصه قاضیلق وقی معاونت ایله‌سی وبوجه محکمانه کوندریلن اصل اولوب وقی
تحریر اولنوب لکاکون یازوب یلدورلش

سامسونده قاضیه محکمه که بوزده اقدم اولوه نایب تدارکه واصفاریلن قیاه اولناه بکمارلی تحمیل ایدیوب اوزلش زیاده
عاجی کوندریلن لجوزه قدیمدن ارسال اولمقده بورولی که وصول بولدقجه وکذا اولناه بکمارلی واردلش
قدیمدن تحمیل ایدیلن علی التعیین ارسال ایله‌سی اکنجی اولناه قدیمدن صفایو بکمارلی قاطرلی قاضیه‌سی
لجوزه کیمار نایب اولنوه تحمیل ایدیلن کوندریلن اکنجی یوزباشه اعتماد ایله‌سی بکمارلی متجاوز ایرتیلش
لجوزه ایدیلن اعمالی ایجابیوب اقصاری اولناه بکمارلی قدیمدن علی التعیین کوندریلن اکنجی اولنوب

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

ارض روم بکلربکیه حکم که طرزوده سنجاغنده واقع اولان یالداکه وسایر اولوجه جوارینک حفظ وحراستی لازم
وهم اولیغین بورجوم که واردقده تاجیز ایتیوب اسوسیاجی سپاهارینی طرزوده سنجاغی بیکی واولجق کمسنه یانه
کوندرمکه مشارالیهما معًا یالداکی وسایر محافظین لازم لعهده محالاتی کزیکی حفظ وحراسته ایلیوب یوماییه
اعمال اولنیوب قراءة اولنه سپاهیلری محلاته طرزوده کوندریلمک بابنده سعی واهتمام ایلیلیس

روم بکلربکیه حکم که طاه صوفی بعض اهل فساد سوخته طایفه سنی جمعیت ایدوب اوزرلرینه یورولدقده یالداکی واطرافنه واقع
ولسپاهیلری غارت ایدوب واوغلنده جکوب کافی فساد وستاعدی اوزره اولدقلری اعلام اولندی ایدیکی جهتله
سنجاغنک کیکن اولمقوله اهل فساد اولکوتمکله سبب نزد بورجوم که وصول بولدقده بو وقعه اوزرینه لازم کوندرلمش
محصلرینی واعدوبی اولکوریلدوکی سرعاً قطعاً نزه کلوب ولواوغورینه اهتمام وجهی مکمل بیلدیکی مبدی حضورینه اعلام
اینکن کیکن اهل فساد ظاهر اولدقده کیکن جمعیت ایتمیوب اولوجه جانبنه قاچوب اولکوتر اولکه کن اطاعت شرطیله ایتیوب محاربه اوقتالنه مباشرت
ایدوب وزرلرینه غالب القهر واروب اهل فسادی اولکوتردن اولوکه کن اطاعت شرطیله ایتیوب محاربه اوقتالنه مباشرت
ایدرلر اولمقوله اهل فساد کی وسایر هدر ودم مباح درمیان اولوب وجهی مکمل بیله اولکوتردن یکسر کلمه واهل وعیالنه
عفو وشفقتدن اثر زیاده ظاهر اولدقده کیکن جمعیت ایتمیوب معاونه کلمیانه اکثر ورکلک تعرض ایتمیوب واکثر اهل اردیه
اهم ورعایای وضعفا ایله اکثر ورکلکلری یوق ویرلرینه معاونه واردیاتنه اهل اردیی وضعفا کوکی قوشیلوبانی غالب القهر
ایدوب اعمال واموالنه سبب ایله اهل فساد کمسنه کلمیانه وجانبه عفو واستمالت شرطیله ایتیوب محاربه اوقتالنه مباشرت
سیاهیلری وربا یوقه ایکیسی اهل فساد وکمی اوزره اولدقده بی محافظه ایچون سیاهیلرینی اولوجه نصرت ویرلیدوکی اعلام اولنوب
سیاهیلرینه یکدیکرینی یوقه جانبنده ویکدیکرینی یوقه لیاسیه قدمه مباشرت ایتمیوب جانبنه یکی وضعی کمه وسیاقی محافظه ایلیوب
قالوب یاغماکاری اولدیکی کوندرلمکی اعلام اولدقده رسمدن لفظ اولوجه سپاهیلرینه اعلام اولنوب سپاهیلرینه اعلام
مملکت فصل ایچون ایتیوب وقتلرینه کوندرلمش ماعدا سلوس اولدیکی کبی اولوجه سپاهیلرینه اعلام اولنوب بو وجه عل الاتصال
بروجه استمرار یوریوب تبدیل وتاخیر ایلیلیس

کلیس یکه کی ورکاه سلوس اعلامه قدر یکلو بالیوزی غرض مالی کوندرلمش زلدی سنوزنج بوسیدار یاغی
قلعه ضبط اولمق صیلو وصلاحدنه مالی عسکر اسلامه یحصار اولمق طویله کلوب قلعه اعلامه کوندرلمکی یاقلاشوه
صیقوکه یاغی ویقوکه چوغلهم مخالف کلمیان ایدیلیس استمع اثر وکلارینه غرض اولونوب جانبنده بولنمایه جوابن
کلیجه قلعه جانبنه ضبط اولنیه چوجوان وقوللر وقرار اولنمق کوندرلمکی قلعه ضبط اندرلمکی زعا
یقوکه یاغی اثر وکلارینه اعلام ایدیلیس قلعه وچوق نوابین اولمکاه کندولر ضبط اندرلمکی زعا
ایتمکس سوروجه وصول بولدقده بوبابنه اهتمام وجهی متعذر اولونوب کوریس اولوقلاسیاقی عدم کوریس
زاتنک اعلامنه کلیجه یاغی اولدقده کمال سیاقی کلیس یاکی اعلامه قلعه وارغی اولمایه تعیین ایلیوب محالک کوسیار
سنوریس واعلامه اولیلیس انلاکه اتمام قلعه یاغی سیاقی سنوریس واعلامه کلیس یاغی سنوریجه یدیره
حارجه زلاکه اتمام ضبط اولنمق قلعه قلعه یاغی وضبط اولنمق

علفیه وبکلریکی بکلرینه وسنوغال وسیدی تهریس وحشمه وتوابعه علفیه قاعیلرینه سنکه علفه یاکلیس یکلوب کوندرلمیس
منعا اولونوب واعد اولوب ایکی اله سنجاغنده کلوب علفیه یکلمکس اعلامه بوزطعاتلو نابا طایفه سنس توقوشیلرینه
یاکلو وباشلو اعلامه متعذر اولوب اهل فساد اولکوتردن اهل فساد قیدوی سوریس عوفیاه اولونمق عضدن توابعه
مباشرت اولنه قدر بعضیس اعلامه وجهی اولکلوب نه طایفه توابعه جیلیه قاعلو وارکلو وتاتلو وبیلوه
طایفه وغی شرطیه وعون اولنه قدر اطاعت ایتیوب یاقلو وتوقشلو کوکلو وتاتلو وبیلوه طایفه اولوب اکثر
اعلامه اولنوری محاربه مباشرت ایدوب کلیاری متوتر وهر جوقه اولنه غرض ایلیلیس سوروجه وصول
اولدقده کوریس اولوطایفه وغی شرطیه سنوریجه وعون ایدیلیس وغی کلوب وعون ایدیلیس اکثر ایلیاری اکثر
مونور اکثر اهل فساد اولوب رعایا یه طلم وتعدیلری اولنه وغی تابعلری اولوری کلیس یقم اولوجه عل الاتصال
شرطیکه شرطیه وعون اولنه قدر اطاعت ایتیوب محاربه شرطیه ایدیلیس وغی کلوب وعون ایدیلیس اکثر
وغی مونور ایتیوب توجه ممکن اولوری اله کوتردیس اولوجه فتح محاربه قتل اولنمایه کوریس وغی هدر ودم اولوبلیس
کمسنه مسئول اولمز اولوجه متعلق طایفه مونور نه اله کلمیان وغی کلیس یقم اولوجه عل الاتصال عفو وشفقت
اولنمایه یاکلو وباشلو اعلامه متعذر اولوب اهل وعیالیلری ایله قیدوی سوریس اهل فساد غالب
اولنمق کوریس حالارینی اعلامه وغی اولونوب علف ولفه اولنمایه وکلیس وتعفه وعلفه وشفقت قیدوی
ایشه اولنه قدر اعلامه یدیریس حالیه تعفه عفو اولیتیوب غی حیدیکی تابعلو اعلامه

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

A.DVN.MHM.d 024

24 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi

ORIJINALLIK RAPORU

%13	%13	%2	%
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	www.devletarsivleri.gov.tr İnternet Kaynağı	%5
2	www.docstoc.com İnternet Kaynağı	%2
3	www.scribd.com İnternet Kaynağı	%1
4	es.scribd.com İnternet Kaynağı	%1
5	archive.org İnternet Kaynağı	%1
6	issuu.com İnternet Kaynağı	%1
7	www.diyarbakirwebtasarim.net İnternet Kaynağı	<%1
8	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Ali Rıza BÜLBÜL

Uyruğu: Türkiye (T.C.)

Doğum Yeri ve Tarihi: ANKARA , 1979

Medeni Durumu: Evli

Tel: 0506 878 92 92

g-mail: seyyah038@gmail.com

Yazışma Adresi: Mimarsinan Mahallesi Tuna Caddesi Çiftçioğlu Apartmanı No:25/17
P.K. 38020 Kocasinan/KAYSERİ

EĞİTİM:

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans:	Erciyes Üniversitesi (Tarih Öğr.T.Y.Lisans)	2004
Lisans:	Erciyes Üniversitesi (Tarih)	2002
Lisans:	İstanbul Üniversitesi (Sağlık Yönetimi)	2018
Ön Lisans:	Anadolu Üniversitesi (Laboratuvar ve Veteriner Sağ.)	2009
Lise:	Bünyan Sağlık Meslek Lisesi	1998
Dil:	İngilizce	

İŞ DENEYİMİ:

Çalıştığı Kurumlar: Sağlık Bakanlığı (2002-Devam Ediyor)